V. A. Obrucev
COLECȚIA CUTEZĂTORII
PLUTONIA

В. А. ОБРУЧЕВ
ПЛУТОНИЯ
ГЕОГРАФГИЗ
1953

V. A. OBRUCEV

PLUTONIA

În romîneşte de
T. COSMA şi M. REICH

1956
EDITURA TINERETULUI

Coperta și ooraatz: VAL MUNTEANU
Desenele după originalul sooietic

DIN PARTEA EDITURII SOVIETICE

Editura de Stat pentru Literatură Geografică şi-a propus să publice cele trei romane ale academicianului Vladimir Afanasievici Obrucev, şi anume: „Plutonia", „Ţara lui Sannikov" şi „Prin pădurile Asiei Centrale (Insemnările unui căutător de comori)".

Operele ştiinţifice ale academicianului V. A. Obrucev, Erou al Muncii Socialiste, preşedinte de onoare al Societăţii de Geografie a U.R.S.S., geolog şi geograf sovietic de seamă, au intrat în fondul de aur al ştiinţei sovietice. Pe lîngă aceasta, academicianul V. A. Obrucev este autorul iubit de tineretul sovietic al unor romane ştiinţifico-fantastice, care fac să încolţească în inimile tinerilor dragostea pentru geografie, dorul călătorliilor şi interesul faţă de trecutul geologic al Pămîntului.

Cărţile „Plutonia" şi „Ţara lui Sannikov", apărute în 1924 şi 1926, au fost reeditate de atunci în cîteva rînduri. V. A. Obrucev a terminat romanul „Prin pădurile Asiei Centrale (Insemnările unui căutător de comori)" în anul 1950.

In „Plutonia", autorul înfăţişează cititorului în mod sugestiv şi captivant tablouri din trecutul geologic îndepărtat al planetei noastre.

In „Ţara lui Sannikov", V. A. Obrucev foloseşte ca material pentru romanul său ipoteza existenţei unui teritoriu misterios semnalat de numeroşi exploratori ruşi al regiunilor polare, ipoteză care însă nu a putut fi pe deplin confirmată.

Romanul „Prin pădurile Asiei Centrale (Insemnările unui căutător de comori)" se bucură de o deosebită preţuire în rîndurile geografilor şi ale numeroşilor cititori pasionaţi de geografie. In acest roman, autorul foloseşte bogatele materiale pe care le-a adunat în timpul vestitelor sale expediţii în Asia Centrală, precum şi materialele expediţiilor întreprinse de alţi exploratori ruşi de seamă. Prin faţa cititorului se perindă imagini vii ale naturii din Asia Centrală, ale legendarului lac Lobnor, ale misteriosului oraş mort Hara-hoto, ale fantasticului „Oraş eolian", a cărui descoperire se datoreşte academicianului V. A. Obrucev, precum şi ale multor altor localităţi din Asia Centrală.

CUVÎNT ÎNAINTE

Pămîntul nostru există de milioane şi milioane de ani, în decursul cărora viaţa de pe suprafaţa lui a suferit mari schimbări. Aglomerările de substanţe proteice, formate în apa caldă a primelor mări, devenind încetul cu încetul tot mai complexe, s-au transformat într-o sumedenie de diferite organisme vegetale şi animale, care, trecînd prin nenumărate generaţii, au ajuns în starea de astăzi.

Ne putem da seama de aceste transformări ale formelor vieţii organice studiind rămăşiţele lor păstrate în straturile scoarţei pămîntului sub formă de fosile; aceste rămăşiţe ne îngăduie să ne facem o idee destul de cuprinzătoare despre plantele şi animalele care au populat pămîntul în timpurile de demult, în cursul aşa-numitelor perioade geologice. De la apariţia vieţii organice s-au succedat unsprezece asemenea perioade. Şi cu cît o perioadă este mai îndepărtată de timpurile noastre, cu atît este mai mare deosebirea dintre formele vieţii organice din acea perioadă şi formele actuale.

Studierea formelor acestei vieţi trecute, a particularităţilor lor, a condiţiilor de existenţă şi a cauzelor care au determinat transformările, dispariţia unora dintre ele sau dezvoltarea şi desăvîrşirea altora, constituie obiectul unei ramuri a ştiinţei numită paleontologie. Ea este studiată în anumite şcoli superioare. Dar pentru oricine este interesant să cunoască măcar în linii generale formele şi condiţiile vieţii de demult. Tocmai acest lucru ne-am propus să facem în cartea de faţă, căreia i-am dat forma unui roman ştiinţifico-fantastic. Aş fi putut arăta cum găsim pe unele bucăţi de roci urmele diferitelor plante şi cum după cîteva frunze ne putem face o idee despre un copac întreg sau un arbust; cum desprindem cu băgare de seamă din roci diferite cochilii, corali şi resturi ale altor nevertebrate marine,

cum le curățim și cum stabilim denumirea lor; cum dezgropăm cu infinite precauții oasele unor animale vertebrate, din care alcătuim schelete întregi, după care ne putem da seama de înfățișarea acestor viețuitoare. Dar asemenea descrieri ar fi fost prea lungi și plictisitoare; ele nu ar fi folosit decît elevilor sau studenților — viitori paleontologi — fără a fi putut oferi cititorilor o idee clară despre formele vechi ale vieții. De aceea, am hotărît să expun aceste lucruri sub forma unui roman. Dar cum să-i introduc pe cititor în această lume a unor viețuitoare de mult dispărute, în mediul în care trăiau ele?

Nu cunosc decît două romane în care să se fi făcut o asemenea încercare. Unul este cartea lui Jules Verne „O călătorie spre centrul Pămîntului", în care se istorisește cum cîțiva oameni de știință coboară în craterul unui vulcan din Islanda și găsesc goluri subterane populate de ființe misterioase și de animale astăzi dispărute, descrise foarte vag. Acești savanți ajung din nou la suprafața pămîntului prin craterul unui alt vulcan, pe o plută purtată de apa clocotită și, în cele din urmă, chiar de lavă topită. Toate acestea sînt greu de crezut. Craterele vulcanilor nu au forma unui tub deschis care se cufundă la o mare adîncime. Ele sînt pline cu lave solidificate. Și apoi, nu poți pluti pe apă clocotită, și cu atît mai puțin pe lavă topită. Greșelile de ordin geologic din acest roman m-au îndemnat în 1915 să scriu „Plutonia". Pînă atunci nu scrisesem niciodată pentru tineret și nici nu intenționam s-o fac.

Al doilea e un roman al lui Conan Doyle. Aici, un grup de exploratori descoperă în America de Sud un platou înalt, foarte greu accesibil, izolat de restul ținutului și populat de oameni primitivi, de maimuțe mari antropoide și de unele animale dispărute din alte regiuni ale globului nostru. Reușind să ajungă pe platou, exploratorii trec prin diferite peripeții. Dar și în acest roman există multe lucruri cărora cu greu le poți da crezare. Din el cititorul ia cunoștință doar de o lume apropiată celei din zilele noastre. Romanul m-a impresionat atît de puțin, încît l-am uitat pînă și titlul, cu toate că l-am citit de două ori și nu prea de mult, în orice caz mai de curînd decît romanul lui Jules Verne.

Un bun roman științifico-fantastic trebuie să fie verosimil, trebuie să-l convingă pe cititor că în anumite împrejurări toate peripețiile descrise s-ar fi putut întîmpla în realitate, că în ele

nu există nimic nefiresc, miraculos. Dacă în roman sînt tot felul de miracole, el nu mai e un roman, ci un basm pentru copii, cărora le poți înșira cîte în lună și-n stele.

Chiar de la primele ediții ale romanului „Plutonia" m-am încredințat că el îndeplinește condiția verosimilității. Am primit de la cititori multe scrisori, în care unii mă întrebau cu toată seriozitatea de ce nu se întreprind noi expediții în Plutonia, care să studieze lumea subpămînteacă. Alții se ofereau să facă parte din viitoarele expediții ; alții, în sfîrșit, se interesau de soarta eroilor din acest roman. De aceea, ultima ediție a „Plutoniei" este însoțită de o postfață, în care autorul explică cititorilor că pentru a le face cunoscute animalele și plantele care au existat în diferite perioade geologice, într-o asemenea formă ca și cum ele ar exista și astăzi undeva în străfundurile pămîntului, el a fost nevoit să accepte ca adevărată o ipoteză formulată la începutul secolului trecut și discutată cu toată seriozitatea de oamenii de știință din acea vreme. Această ipoteză este expusă amănunțit în penultimul capitol („O discuție științifică"), în care organizatorul expediției apără această ipoteză. De fapt, însă, știința a respins-o de mult.

Autorul nădăjduiește că, asemenea ediților anterioare, și această ediție a „Plutoniei" va îndemna pe tinerii cititori să studieze mai temeinic geologia și să se ocupe de această știință interesantă, care ne explică constituția și structura planetei noastre, ne arată ce plante și animale au populat-o în vremurile de demult și cum s-au transformat și s-au succedat ele, pînă ce dintre animale s-a ivit o ființă înzestrată cu rațiune, omul, care a devenit stăpînul pămîntului.

O PROPUNERE NEAȘTEPTATĂ

Profesorul Kaștanov, celebru prin călătoriile sale pe Novaia Zemlia și Spitzberg, precum și prin explorarea regiunilor polare ale Uralului, titularul catedrei de geologie de la universitate, abia se întorsese de la laboratorul său. Semestrul de toamnă se încheiase, prelegerile și examenele luaseră sfîrșit și profesorul se gîndea cu plăcere la cele trei săptămîni ale vacanței de larnă; nu ca să trîndăvească — o, nu! Destul de tînăr, plin de vigoare și înzestrat cu o sănătate de fier, el plănuia să se odihnească vreo două-trei zile, iar apoi, cu mintea limpede, să înceapă să lucreze la un studiu științific despre legătura dintre Ural și Novaia Zemlia.

Așezîndu-se pentru cîteva clipe la birou, pînă la servirea mesei, Kaștanov cercetă corespondența primită în cursul zilei, răsfoi cîteva broșuri științifice trimise de diferiți autori, parcurse catalogul noilor lucrări științifice scoase de o editură germană. În cele din urmă, atenția îi fu atrasă de un plic mare, galben. Adresa era scrisă citeț, dar foarte mărunt.

Profesorul cunoștea bine scrisul corespondenților săi obișnuiți, și această scrisoare, primită de la un necunoscut, îi stîrni curiozitatea.

Desfăcu plicul și citi cu uimire cele ce urmează:

Munku-Sardîk, 1/12—1913

„Mult stimate Piotr Ivanovici,

Cunoscînd bogata d-voastră experiență în explorarea regiunilor polare, precum și interesul pe care îl nutriți pentru geologia Arcticii, vă propun

să luați parte la o mare expediție, pe care am de gînd s-o trimit la primăvara viitoare, pentru un an sau doi, spre a explora regiunile necunoscute încă ale Oceanului Înghețat de Nord. Dacă în principiu sînteți de acord, vă rog să aveți amabilitatea să veniți la 2 ianuarie 1914, ora 12, la Moscova, la hotelul „Metropol", pentru a discuta personal această chestiune. În afară de mine veți găsi în ziua și la ora indicată pe ceilalți membri probabili ai expediției. Dacă refuzați categoric, vă rog să mă înștiințați la aceeași adresă. În orice caz, cheltuielile de deplasare vă vor fi restituite.

Al dumneavoastră devotat,
Nikolai Innokentievici Truhanov

Lăsînd în jos mîna cu care ținea scrisoarea, profesorul rămase pe gînduri.

„Truhanov? Parcă am mai auzit de acest nume, dar unde și cînd? Mi se pare că în legătură cu problemele de geofizică [1] și astronomie. Trebuie să mă informez. Foarte interesant. Trăiește undeva la granița Mongoliei și echipează o expediție care va pleca în Oceanul Înghețat de Nord!"

Kaștanov ridică receptorul telefonului și chemă pe unul din colegii săi, profesor de astronomie, care îi dădu următoarele informații: după ce a terminat universitatea, Truhanov s-a consacrat geofizicii și astronomiei. Nu de mult a construit un observator pe vîrful muntelui Munku-Sardîk din lanțul munților Saian, la granița Mongoliei, ca să profite de aerul pur și limpede al Siberiei de răsărit din cursul iernilor lungi, cu multe zile și nopți senine. Dar ce legătură aveau toate acestea cu regiunile polare? Oricum, atmosfera deasupra Oceanului Înghețat de Nord

[1] Geofizica — știința care studiază structura fizică a globului pămîntesc, proprietățile sale magnetice și electrice, gravitatea, radioactivitatea, temperatura din adîncul pămîntului și starea fizică a subsolului. (Nota red. ruse).

este mai puțin prielnică pentru observații astronomice decît aceea de deasupra muntelui Munku-Sardîk...

Astronomul nu putu răspunde la această întrebare și lui Kaștanov nu-i rămînea decît să aștepte ziua de *2 ianuarie, cînd curiozitatea avea să-i fie satisfăcută.* Hotărî, firește, să plece la Moscova.

CONSFĂTUIREA DE LA MOSCOVA

În ziua de 2 ianuarie 1914, la amiază, profesorul Kaștanov sosi cu automobilul la hotelul „Metropol" și bătu la ușa camerei 133, pe care i-o indicase portarul. Ușa se deschise larg și profesorul intră într-o cameră mare, luminoasă, unde se aflau cîțiva bărbați. Unul dintre ei veni în întîmpinarea lui Kaștanov și, întinzîndu-i mîna, exclamă :

— Sînteți punctual ca un ceasornic, Piotr Ivanovici, deși afară e un adevărat viscol siberian! Semn *bun pentru cele ce avem de gînd să întreprindem. Mă* bucur mult că ați venit și că am cinstea să vă primesc la mine! Mă numesc Truhanov. Îngăduiți-mi să vă prezint persoanele de față.

Rînd pe rînd se ridicară și se prezentară lui Kaștanov:

— Semion Semionovici Papocikin, zoolog, profesor-agregat.

— Ivan Andreevici Borovoi, meteorolog la Observatorul fizic central.

— Mihail Ignatievici Gromeko, botanist și medic.

În mijlocul camerei, pe o masă rotundă, era întinsă o hartă mare a Arcticii, pe care erau trasate clar, cu *diferite culori, itinerariile expedițiilor din ultimii* cincizeci de ani. La nord de peninsula Taimîr era indicat teritoriul descoperit de Vilkițki, în vara anului 1913 [1].

[1] *Astăzi el se numește Severnaia Zemlia. (Nota red. ruse).*

După ce toți se așezară în jurul mesei, Truhanov luă cuvîntul.

— Dacă examinăm această hartă, constatăm că regiunea Arcticii, cuprinsă între Siberia, nordul Europei, Groenlanda și America de Nord, este brăzdată pe un perimetru de cinci șesimi din toată suprafața ei de drumurile a numeroase expediții. Dar ultimoarea descoperire făcută recent de Vilkițki a arătat că și în această regiune știința mai poate obține mari izbînzi. E necesar numai să ne îndreptăm eforturile spre un țel precis, folosind experiența tuturor predecesorilor noștri.

În prezent, expedițiile lui Sedov, Brusilov și Rusanov, care explorează Marea de Kara sau Marea Barentz, continuă opera glorioaselor expediții întreprinse de Proncișcev, Laptev, Dejnev, Behring în secolele XVII—XVIII și cercetările făcute de Wrangel și Middendorf în prima jumătate a secolului al XIX-lea, în regiunile extremității nordice a Siberiei. În aceleași regiuni a ajuns și Vilkițki, care, firește, își va continua explorările. Eu nu am de gînd să-i fac concurență.

Planurile mele, — urmă Truhanov după o scurtă pauză, — au în vedere o altă parte a Arcticii. Priviți această vastă pată albă aflată la nord de peninsula Ciukotka și de Alaska. Ea nu e brăzdată de nici o linie colorată. Prinsă între ghețuri, „Jeannette", care a avut o soartă atît de tragică, a trecut la sud de această pată. Ultimele expediții ale lui Sverdrup și Amundsen au acționat mai spre est, printre insulele arhipelagului Americii de Nord.

În perimetrul acestei pete există probabil un teritoriu necunoscut încă, sau o insulă uriașă, nu mai mică decît jumătate din Groenlanda. Sau poate că aici se află un întreg arhipelag. Priviți la extremitatea estică a acestei pete. Aici este indicat un teritoriu, a cărui existență este problematică și pe care l-a văzut de departe Brooker. La extremitatea sudică se află Țara lui Keenan. Nansen crede că în această regiune a Oceanului Înghețat de Nord nu există o porțiune întinsă de uscat; Pearl, dimpotrivă, este convins că

privind de pe capul Thomas Hobbard, el a zărit la nord-vest coasta unui vast continent.

Harris, de la Serviciul de măsurători geodezice şi litorale al S.U.A., este convins de existenţa acestui continent, pe baza studierii fluxurilor şi refluxurilor pe ţărmurile nordice ale Alaskăi. Potrivit afirmaţiilor sale, desfăşurarea mareelor în Marea Beaufort dovedeşte că fluxul nu vine din Oceanul Pacific, prin strîmtoarea Behring, care este îngustă şi puţin adîncă, ci din Oceanul Atlantic, prin spaţiul adînc dintre Norvegia şi Groenlanda. Intre continentul a cărui existenţă o presupunem şi ţărmurile Alaskăi şi Siberiei, mareele sînt tot mai slabe. Dacă nu ar exista acest continent, fluxul ar veni din Marea Groenlandei pe la Polul Nord, direct spre ţărmurile Alaskăi şi ale Ciukotkăi, fără a zăbovi şi fără a slăbi. Existenţa continentului mai este dovedită şi de faptul că în Marea Beaufort, deschisă la vest, vînturile dinspre vest intensifică fluxul, iar cele dinspre est îl slăbesc, şi diferenţa de înălţime a valurilor atinge doi metri. Acest fenomen este cu putinţă numai într-un loc unde marea este îngustă, între două continente. Presupusul continent este despărţit numai printr-o strîmtoare îngustă de insulele arhipelagului nord-american. Dacă această strîmtoare ar fi largă, fluxul venit dinspre Oceanul Atlantic ar putea atinge ţărmurile insulei Banks, unde s-ar întîlni cu fluxul care ocoleşte acest continent dinspre vest şi sud, şi cele două fluxuri s-ar anihila reciproc. Dar observaţiile făcute de Mac Clure lîngă ţărmul apusean al insulei Banks au arătat că aici domină încă fluxul ce vine dinspre vest, din Marea Beaufort.

Aşadar, — conchise Truhanov, — este aproape sigur că în această parte a Arcticii există un continent sau un grup compact de insule mari, şi nouă nu ne rămîne decît să le descoperim şi să le declarăm ca aparţinînd Rusiei. Am aflat că guvernul canadian pregăteşte o expediţie, care are misiunea de a pătrunde în vara acestui an dinspre est în regiunea petei albe. N-avem timp de pierdut, noi trebuie să pătrundem în aceeaşi regiune dinspre sud şi sud-vest, din direcţia

strîmtorii Behring, căci altfel ultima regiune neexplorată a Arcticii va fi studiată şi acaparată în întregime de englezi. Iată de ce am hotărît să organizez şi să trimit acolo o expediţie, la care vă invit să luaţi parte.

Iar acum, îngăduiţi-mi să vă împărtăşesc planurile mele pentru viitorul apropiat. Încă din toamnă am pus să se construiască un vas de tipul lui „Fram" dar mai perfecţionat, pe temeiul experienţei dobîndite în ultimele călătorii. Zilele acestea vasul va fi lansat şi căpitanul se va duce acolo ca să se îngrijească de echiparea lui. Potrivit contractului, vasul trebuie să fie complet gata la sfîrşitul lunii aprilie, iar în jurul lui 1 mai va sosi la Vladivostok, ca să-i ia pe bord pe membrii expediţiei. La începutul lunii mai ridicăm ancora şi o luăm de-a dreptul spre Kamciatka. La Petropavlovsk îmbarcăm cîinii de tracţiune, însoţiţi de unul sau de doi kamciadali iscusiţi în conducerea acestor animale. Dacă nu reuşim să luăm cîini din Kamciatka, găsim pe peninsula Ciukotka, sau în strîmtoarea Behring, unde vom fi nevoiţi să acostăm ca să îmbarcăm „iukola" [1] pentru cîini şi echipament polar pentru oameni. După ce ieşim din strîmtoarea Behring, ne îndreptăm nu spre nord-vest, cum a făcut „Jeannette", ci spre nord-est, direct spre pămîntul căutat. In scurtă vreme vom întîlni, desigur, gheţuri şi vom căuta să răzbim printre ele cît mai departe, dar e foarte probabil că vasul nostru nu va putea ajunge pînă la ţărmul acestui pămînt. De aceea o să debarcăm o expediţie cu sănii, care va trebui să răzbească cît mai departe spre nord. Ea îşi va lua provizii pe un an de zile, pentru eventualitatea că ar trebui să ierneze, neputîndu-se întoarce pînă la toamnă, sau pentru cazul cînd vasul, care va naviga de-a lungul extremităţii sudice a pămîntului sau a gheţurilor compacte, nu va putea lua pe bord expe-

[1] Aşa se numeşte în regiunile nordice ale Siberiei peştele uscat, în special cel din familia somnului, din care localnicii îşi fac rezerve de iarnă pentru hrana lor şi a cîinilor. (Nota red. ruse).

diția înainte de începerea nopții polare. La extremitatea acestui pământ, vasul va lăsa din loc în loc depozite cu provizii, pentru ca expediția să-și poată reîmprospăta rezervele și în anul următor, dacă s-ar întîmpla vreo catastrofă. Dar dacă pînă la sfîrșitul verii viitoare vasul nu va intra într-un port de unde să poată comunica telegrafic cu Europa, atunci în primăvara anului următor va fi trimisă o expediție de salvare în căutarea vasului și a grupului plecat cu sănliile.

După cum vedeți, — încheie Truhanov, — deși expediția nu-și propune să atingă Polul Nord dintr-o direcție nouă, ci numai să exploreze un continent ipotetic, aflat după toate probabilitățile la nord de strîmtoarea Behring, totuși misiunea ei nu-i de loc ușoară. In cel mai bun caz ne vom întoarce în patrie anul acesta către sfîrșitul toamnei, poate fără să fi zărit măcar pămîntul căutat ; cred însă că mai curînd vom fi nevoiți să iernăm pe vas, în mijlocul gheților, sau pe continent, și că ne vom întoarce peste vreun an sau doi. In cazul cel mai rău putem pieri, așa că fiecare dintre noi trebuie să țină seama de această posibilitate și să-și aranjeze treburile în consecință.

După o scurtă pauză, care dădu fiecăruia dintre cei prezenți răgazul necesar pentru a se hotărî într-un fel sau altul, Truhanov adăugă :

— Și acum, după ce am expus planul meu, dacă cineva dintre dumneavoastră găsește că nu poate lua parte la expediție, l-aș ruga totuși să nu destăinuie nimănui proiectele noastre pînă la începutul lui mai, pentru ca străinii să nu ne-o ia înainte.

— Dacă nu mă înșel, Nikolai Innokentievici, — interveni Kaștanov, — cînd ați vorbit despre expediția cu sănliile, ați spus : „O s-o debarcăm pe țărm sau pe gheață". Dumneavoastră nu intenționați să participați la explorarea continentului necunoscut ?

— Din păcate nu, Piotr Ivanovici. Vă voi însoți pe vas, dar voi rămîne pe el, deoarece abia pot merge. Mi s-a amputat un picior mai jos de genunchi și port *o proteză ; mi-am rupt piciorul atît de rău pe cînd*

străbăteam sălbaticii munți Saian, încît am rămas invalid și nu-s bun decît pentru o viață sedentară.

— Atunci cine va pleca cu săniile?

— Toți cei de față, în afară de mine și de căpitanul vasului, precum și unul sau doi kamciadali sau clukci, adică cinci-șase oameni în total. Studierea celor trei regiuni ale naturii va fi asigurată, iar meteorologul se va ocupa în afară de fenomenele atmosferice și de determinarea longitudinilor și latitudinilor. Nu-i așa, Ivan Andreevici?

— Da, desigur, am destulă experiență în acest domeniu, răspunse Borovoi.

— Nu stărui să vă decideți pe loc dacă veți lua parte sau nu la expediția noastră, urmă Truhanov. Fiecare să se gîndească liniștit, de unul singur, la propunerea mea.

— Cînd trebuie să dăm răspunsul definitiv? întrebă Papocikin.

— Peste o săptămînă, la aceeași oră. Îmi pare rău, dar nu pot să vă dau mai mult timp de gîndire, deoarece dacă vreunul dintre dumneavoastră va refuza să plece, voi fi nevoit să caut un alt specialist în domeniul respectiv. Și apoi, la sfîrșitul lui ianuarie, trebuie să mă întorc în Siberia, ca să aranjez totul la observatorul meu, pe care îl părăsesc pentru multă vreme.

După o săptămînă, la ora fixată, la hotel, în camera lui Truhanov se aflau aceleași persoane, în afară de căpitan, care plecase să la vasul în primire. Niciunul dintre savanți nu refuză să participe la expediție, care era prea ademenitoare, deși presupunea înfruntarea multor dificultăți și primejdii. Încîntat, Truhanov spuse că socotește această dorință unanimă și această hotărîre fermă a membrilor expediției drept o chezășie a succesului. Examinară din nou planul și fiecare făcu anumite observații legate de specialitatea sa, cu privire la echipament și la aparatura științifică.

A doua zi se răspîndiră cu toții în diferite direcții, ca să se pregătească în vederea expediției și să-și aranjeze treburile personale.

In ziua de 20 aprilie plecară împreună din Moscova, cu transiberianul, profesorul Kaştanov, zoologul Papocikin, meteorologul Borovoi şi doctorul Gromeko. Veniseră aici, potrivit înţelegerii, din diferite colţuri ale Rusiei. Zece zile mai tîrziu coborau în gara Vladivostok.

La hotelul ce le-a fost indicat dinainte, călătorii noştri îl găsiră pe Truhanov, sosit aici cu o săptămînă mai devreme, pentru a face diferite cumpărături şi a lua în primire lucrurile comandate. A doua zi, la 1 mai, cei cinci ieşiră în întîmpinarea vasului „Steaua Polară", care acostase în port. De pe puntea de comandă le zîmbea căpitanul cu chipu-i ars de soare şi de vînt.

Timp de trei zile în şir, vasul a încărcat cărbuni, lubrefianţi, alimente, aparatură ştiinţifică şi bagajul membrilor expediţiei. A treia zi se îmbarcară cu toţii.

In dimineaţa zilei de 4 mai, totul era gata, terminaseră formalităţile vamale, iar echipajul şi pasagerii se aflau acum la locurile lor.

Spintecînd uşor valurile golfului Cornul de Aur, „Steaua Polară" ocoli la amiază Oslinîe Uşî şi, lăsînd în urmă insula Russki, se îndreptă spre răsărit. De pe puntea de comandă, cei cinci membri ai expediţiei urmăreau cu privirile oraşul care, aşezat pe colnice în formă de amfiteatru, se pierdea în zare, dincolo de golful înveşmîntat în verdeaţă ; în sinea sa fiecare se întreba fără să vrea : „Voi mai revedea oare vreodată acest ţărm, îmi voi mai revedea patria ?" Şi o uşoară melancolie puse stăpînire pe toţi. Dar vîntul rece al mării şi legănarea ce începu după ieşirea vasului din golf spulberară curînd aceste gînduri triste.

Deodată răsună gongul care îi chema la masă, şi după ce aruncară o ultimă privire spre fîşia întune-

cată a ţărmului rămas în urmă, coborîră în salonul ofiţerilor.

După dejun se înapoiară cu toţii pe punte, pentru a privi masivul sumbru al insulei Askold — ultimul petic de pămînt pînă în Kamciatka. Lăsînd în urmă această insulă, „Steaua Polară" coti spre est. Vîntul încetase şi vasul brăzda uşor apele albastre ale Mării Japoniei, care se întindea departe spre sud şi est. Numai către nord, la o depărtare de vreo 15—20 km, apăru linia întunecată a litoralului ussurian. Spre asfinţitul soarelui, cînd trecură de capul Pavorotnîi, dispăru cu repeziciune şi această linie.

Vasul coti brusc spre nord-est.

— Spre ce port ne îndreptăm?

— Spre nici un port, dacă nu ne va sta împotrivă vreo furtună năprasnică. Barometrul însă ne arată timp frumos şi nu ne putem aştepta la nici o furtună pînă la insulele Curile.

— Dar acolo?

— Acolo o să ne dea probabil de furcă Marea Ohotsk cu apele ei reci. În această parte a Oceanului Pacific, vasele care se îndreaptă spre Kamciatka au aproape întotdeauna multe de înfruntat. Aici te poţi aştepta oricînd la furtuni, ceaţă, ploaie sau zăpadă, mai ales primăvara şi toamna. Pentru noi, însă, trecerea în această regiune va însemna un fel de pregătire pentru condiţiile polare.

Întrucît marea era liniştită, în noaptea aceea toţi dormiră bine şi se odihniră după agitaţia şi grijile prilejuite de pregătirile pentru drum. A doua zi însă, *prevestirile lui Truhanov se adeveriră*. Barometrul coborî brusc; dinspre nord-vest prinse a sufla un vînt ce te pătrundea pînă la oase, cerul se acoperi cu nori plumburii şi începu o ploaie măruntă, de toamnă. Cînd ajunseră în dreptul capului Terpenie, „Steaua Polară" o coti aproape de-a dreptul spre est şi intră în apele Mării Ohotsk, depărtîndu-se tot mai mult de Sahalin. Începu un *ruliu* puternic şi călătorii petrecură o noapte foarte agitată.

A doua zi nici o schimbare. Aci ploua, aci ningea. Talazuri sumbre, cu crestele înspumate, se izbeau de babord, stropind toată puntea. Oamenii erau nevoiți să rămînă în salon, unde-și omorau timpul stînd la taifas. Papocikin și Borovoi, înspăimîntați de răul de mare, nu apărură nici la micul dejun, și nici la prînz, iar căpitanul nu-și părăsea postul din cabina de comandă decît pentru scurtă vreme. Din fericire, furtuna nu era chiar atît de puternică, iar peste noapte slăbi. Dimineața, în fața lor se profilă masa întunecată a insulei Paramușir, cea mai mare insulă din nordul Curilelor, în vreme ce în dreapta se zăreau insulele mai mici Makanrușî și Onekotan, cu vulcanul Toorusir, din care se înălța o coloană groasă de fum. Vîntul se potolise și fumul se ridica acum drept în sus. In straturile superioare ale atmosferei el lua forma unui nor cenușiu, care abia se deslușea pe cerul plumburiu. La cîteva mile spre sud se înălța din apă, ca un stîlp gigantic, stînca Avossi, asemenea unui deget uriaș și negru, care amenința vasul. Fîșia albă a talazurilor înspumate ce se izbeau de stîncă despărțea lămurit stînca de fața mării, care din pricina luminii cenușii părea de un verde-măsliniu.

— Ce mohorîte sînt insulele astea! exclamă Papocikin, care ieși pe punte cînd află că se zărește pămînt. Pretutindeni — stînci negre și roșiatice, sau tufe lîrîitoare.

— Și mereu ceață; vara plouă, iarna viscolește, adăugă Truhanov. Și totuși aici trăiesc oameni.

— Toate insulele Curile sînt de origină vulcanică, îi lămuri Kaștanov. Aici sînt douăzeci și trei de vulcani, dintre care șaisprezece sînt mai mult sau mai puțin în permanentă acțiune. Acest lanț, care unește Kamclatka cu Japonia, se întinde pe marginea vestică a unei uriașe surpături a fundului mării, în depresiunea Tuskarora, cu o adîncime care atinge nouă mii cinci sute de metri. De obicei (liniile fracturilor mari ale scoarței pămîntului) sînt marcate de vulcani, iar cutremurele dese dovedesc că în scoarța pămîntului mișcările continuă și echilibrul este tulburat.

După-amiază, datorită vîntului prielnic, „Steaua Polară" *putu întinde toate pînzele şi porni cu viteză* îndoită în direcţia Kamciatkăi, care se şi profila în zare. *Curînd după ce ajunseră în dreptul capului Lo*patka, prin faţa călătorilor începu să se perinde un şir de coline-vulcani. Unele erau conice, altele turtite, unite între ele prin coame netede, nu prea înalte. Zăpada ce acoperea conurile zvelte ale colinelor şi crestele dintre ele străluceau de albeaţă pe fondul plumburiu al cerului. Era o noapte cu lună şi vasul se strecură cu uşurinţă prin porţile înguste ale golfului Avaci. După ce coborî pînzele, „Steaua Polară" trecu încet printre stîncile înalte de la intrare şi ajunse într-un golf larg, pe ţărmurile căruia nici o luminiţă nu trăda prezenţa omului. Era trecut de miezul nopţii şi micul oraş Petropavlovsk dormea dus. Apele liniştite ale golfului străluceau ca argintul în *lumina puternică* a lunei, iar la nord se înălţa în depărtare conul zvelt al *vulcanului Avaci*, ca o *nălucă albă* pe fundalul sumbru al firmamentului. În aer se simţea un îngheţ uşor. Kamciatka părea cufundată încă în somnul iernii.

O oră mai tîrziu, vasul aruncă ancora la o sută de paşi de ţărm, lîngă orăşelul adormit. Huruitul lanţurilor stîrni cîinii şi liniştea nopţii fu tulburată de lătrături şi urlete. Dar niciunul dintre localnici nu se sinchisi de acest tărăboi. Concertul se repetă de cîteva *ori*. Se vedea însă că era ceva obişnuit.

Dimineaţa, navigatorii fură treziţi de zarva de pe punte. Vasul încărca cărbuni, apă potabilă şi provizii. Se urcară în grabă pe punte. Deasupra munţilor străluceau soarele şi oraşul prinsese viaţă.

După o călătorie pe mare atît de lungă, toţi doreau să simtă pămîntul sub picioare ; de aceea mîncară în grabă şi coborîră pe ţărm, folosind o barcă ce se ducea după provizii. Fură întîmpinaţi de toată populaţia orăşelului Petropavlovsk, care se adunase cu mic, cu

mare, pe mal. Localnicii erau dornici să privească vasul şi pasagerii, să afle ultimele noutăţi din îndepărtata lor patrie, să vadă dacă le-au sosit mărfurile de care aveau nevoie.

In spatele mulţimii, pe o costişă lină, erau risipit într-o neorînduială pitorească căsuţele orăşenilor, printre care răsăreau cîteva clădiri mai arătoase şi mai solide: şcoala, spitalul, edificiul cel nou al consiliului gubernial şi cîteva depozite de mărfuri.

Ceea ce uimi pe călători fu lipsa străzilor. Căsuţele erau aşezate după cum li se năzărise constructorilor sau proprietarilor: unele cu faţa spre golf, altele cu flancul, iar altele oblic. Fiecare casă era înconjurată de hambare, magazii, grajduri pentru vite sau şoproane pentru uscat peşte. Icl, colo vedeai nămeţi şi pete de zăpadă murdară, ce se topea şi de sub care curgeau spre mare pîrîiaşe de apă tulbure. Trecătorii erau nevoiţi să sară peste ele, căci de trotuare sau podeţe nici vorbă nu putea fi.

Pe toţi îi miră faptul că aproape în nici o curte nu se vedeau păsări sau animale mici. Explicaţia era una singură: aici, cîinii de ham, de care nu te puteai lipsi în Kamciatka, mîncau toate animalele mici, în special la sfîrşitul iernii, cînd se isprăveau rezervele de iukola şi cîinii erau ţinuţi mai mult flămînzi. In preajma fiecărei case vedeai cîini frumoşi cu blană bogată de diferite nuanţe. Unii se lăfăiau la soare în atitudini foarte pitoreşti, alţii scormoneau prin gunoaie, alţii, în sfîrşit, se încăierau sau se hîrjoneau. Călătorii priveau cu interes aceste animale, dintre care unele aveau să ia parte la expediţia „Stelei Polare", trăgînd sănliile prin zăpezile şi gheţurile pămîntului aceluia necunoscut. Intrucît se terminase cu drumurile de iarnă şi în întreaga Kamciatkă dezgheţul era în toi, cîinii se bucurau de o odihnă bine meritată, dar ţineau post, după cum dovedeau pîntecele lor supte şi căutătura lor de animale flămînde.

Deşi nevoiţi să meargă în zig-zag printre case şi acareturi, *călătorii străbătură tot oraşul în mai puţin*

de o jumătate de ceas şi ieşiră în afara lui, unde botanistul *nădăjduia să culeagă ceva plante de primăvară*. Dar fu înşelat în aşteptările sale, căci totul era acoperit cu un strat gros de omăt şi numai pe un povîrniş mai abrupt, unde zăpada se topise, găsi frunze tinere de anemone [1]. In Kamciatka, datorită ninsorilor abundente din timpul iernii şi influenţei Mării Ohotsk, cu apele ei reci, primăvara începe tîrziu, iar pămîntul rămîne acoperit cu zăpadă pînă la sfîrşitul lui mai. In schimb, toamna se prelungeşte pînă către mijlocul sau sfîrşitul lui noiembrie.

Din partea de sus a oraşului se deschidea o privelişte minunată. De aici se vedea întregul golf Avaci, înconjurat de un brîu de munţi, care pe alocuri coborau în pantă abruptă spre faţa netedă a apei sub formă de stînci mohorîte, iar ici-colo, se prelungeau în povîrnişuri line, brăzdate de albiile pîrîiaşelor descătuşate din încleştarea iernii.

Brîul de munţi nu se retrăgea de pe ţărmul golfului decît la vest, unde se zărea delta joasă a rîuleţului Avaci. La vărsarea acestuia se desluşeau căsuţele aşezării cu acelaşi nume — singura localitate, în afară de Petropavlovsk, de pe ţărmul acestui minunat bazin, cu un diametru de aproape 20 km. Aici ar fi putut încăpea flotele tuturor statelor mari şi mici. Bazinul era foarte bine apărat dinspre mare şi totuşi pustietatea lui te uimea. Pe oglinda apei sale nu se zărea nici o pînză, iar munţii împăduriţi *dimprejur erau* încă acoperiţi de zăpadă.

Coborînd spre ţărm, călătorii noştri asistară la un spectacol interesant. Lîngă apă stăteau legaţi doi cîte doi treizeci de cîini aleşi pentru expediţie. In jurul lor se adunaseră cîţiva marinari şi o mulţime de curioşi. Cîinii nu-şi găseau de loc astîmpăr ; urlau, se încăierau şi *încercau să fugă*. Lîngă ţărm se legăna pe apă o barcă mare, greoaie, în care urma să fie urcaţi cîinii. Un bărbat vînjos, gol pînă la brîu, kaiurul

[1] Anemone — ierbacee care înfloresc de timpuriu ca ghiocelii, oiţele etc. (Nota red. ruse).

pesemne, adică conducătorul atelajelor de câini, apucă de ceafă două animale care se zbăteau să scape şi schelălăiau, le duse în barcă şi le aşeză la pupa. Dar de îndată ce se întoarse cu spatele la ei, ca să aducă perechea următoare, isteţele animale, cărora pesemne nu le prea plăcea să călătorească pe mare, săriră pe mal şi se pierdură printre celelalte. Acest lucru se repetă de câteva ori, spre desfătarea spectatorilor. Nu ajutară nici loviturile şi nici strigătele — câinii nu voiau nici în ruptul capului să-şi părăsească patria. Kaiurul îşi ieşi din fire şi începu să-i înjure în limba rusă şi kamciadală. Cei din jur se prăpădeau de râs şi-i dădeau tot felul de sfaturi, iar câinii schelălăiau ca din gură de şarpe. Era un tărăboi de-ţi lua auzul.

In cele din urmă, kaiurul recurse la un procedeu de îmbarcare ingenios, deşi cam neplăcut pentru lăţoşii pasageri. El împinse barca la o distanţă de vreo cinci paşi de ţărm, dădu unuia din marinari să ţină parîma, după care începu să-i arunce pe câini în barcă perechi-perechi, cu toată împotrivirea lor. Zvîrcolindu-se în aer, câinii cădeau pe fund, săreau în picioare, puneau labele din faţă pe marginea bărcii şi urlau deznădăjduiţi, dar nu se încumetau să sară în apă. După ce barca se umplu cu neastîmpăratele patrupede care săreau şi schelălăiau într-una, ea fu trasă cu prora spre mal. Marinarii şi kaiurul săriră repede în barcă şi apucară vîslele. Chiar de la primele lovituri de vîsle, haita amuţi ca prin farmec şi rămase aşa pînă ajunse la vas. Dar îndată ce barca se izbi de corpul „Stelei Polare", tărăboiul reîncepu cu şi mai mare înverşunare. De pe mal se vedea cum câinii erau ridicaţi, perechi-perechi pe punte într-un coş coborît de pe bord cu o frînghie. Kaiurul îi ducea în locul îngrădit, anume pregătit pentru ei, unde o porţie bună de peşte uscat îi făcea să se împace repede cu soarta lor cea nouă.

A doua zi, zarva de pe punte, huruitul ancorei şi schelălăitul câinilor neliniştiţi îi făcură pe călătorl să se scoale cu noaptea în cap. Se grăbiră să se urce pe punte, ca să arunce o ultimă privire asupra oraşelului şi localnicilor, care se îngrămădiseră pe ţărm, pentru a asista la plecarea vasului. In uralele şi strigătele de

„drum bun", însoțite de fluturarea căciulilor și a batistelor, și de lătratul cîinilor, „Steaua Polară" făcu o cotitură lină și se îndreptă cu toată viteza spre ieșirea din golf. Țărmul se depărta repede, în vreme ce de după dealurile din apropierea orașului începu să se ivească conul de un alb imaculat al vulcanului Avaci. Din vîrful acestuia se înălța o dîră subțire și străvezie de fum.

— A prins să fumege vulcanul nostru ! spuse o voce în spatele călătorilor, care stăteau la bord și admirau minunata priveliște.

Toți întoarseră capul. Cel ce vorbise era bărbatul vînjos, care în ajun aruncase cîinii în barcă. Acum purta o cuhleancă, un fel de scurtă din piele de ren cu blana întoarsă în afară. Tăietura îngustă și puțin oblică a ochilor lui căprui, pomeții ieșiți, fața oacheșă, nasul turtit și mustăcioara neagră și rară vădeau obîrșia sa mongolă. Omul se uita zîmbind la călători.

— E noul membru al expediției noastre — Ilia Stepanovici Igolkin. El se va îngriji de cei treizeci de cîini ai noștri și va mîna atelajul din frunte. Igolkin ne va învăța să conducem aceste neastîmpărate dobitoace, spuse Truhanov, dînd mîna kaiurului.

— Dar cîinii noștri sînt foarte potoliți, domnule șef, zise kaiurul. Uite că au tăcut ! Nimeni nu-și părăsește patria cu inima ușoară, așa că era firesc să urle.

Cînd Igolkin se duse să vadă de cîini, Truhanov le dădu colegilor săi noi amănunte despre acest membru al expediției. De baștină din regiunile transbaicalice, Igolkin se trăgea dintr-o familie de cazaci bureați, stabilită într-un sat de la granița Mongoliei. Luase parte la războiul cu Japonia, după care rămăsese la Vladivostok. In Kamciatka venise cu o expediție științifică și îndrăgise această țară a colinelor fumegînde, cu întinderile ei nesfîrșite, cu apele bogate în pește, cu vînătorile de urși. A găsit aci o patrie nouă, s-a obișnuit repede cu traiul de pe aceste meleaguri și a devenit un kaiur iscusit, cunoscut în întregul Petro-

pavlovsk, şi totodată o neîntrecută călăuză pentru vînători. Igolkin se învoise să participe la expediţia lui Truhanov, ispitit de frumoasa sumă primită ca simbrie pe un an înainte şi care îi îngăduia să-şi dureze o casă şi să-şi cumpere vite şi unelte de trebuinţă.

O oră după ce ridicară ancora, „Steaua Polară" intra pe porţile golfului Avaci, care se întind pe mai bine de cinci kilometri. La dreapta intrării, în faţa stîncilor abrupte ale capului Babuşkin, răsărea din mare spinarea neagră a uriaşei stînci Babuşkin, înaltă de aproape o sută de metri şi cu un vîrf turtit, deosebit de prielnic pentru cuibărirea păsărilor marine.

Sute de pescăruşi, cormorani şi alte păsări, speriate de zgomotul maşinilor, începură să zboare în jurul stîncii, umplînd văzduhul cu ţipetele lor ascuţite.

Ocolind capul Dalnîi, pe care era instalat un far, „Steaua Polară" coti spre nord-est şi o luă de-a lungul ţărmului răsăritean al Kamciatkăi, de care se depărta treptat.

Timp de două zile, călătorii nu întîlniră nimic interesant. Pe lîngă aceasta, dinspre nord-vest sufla un vînt rece, care aducea cînd ploaie, cînd măzăriche, cînd zăpadă. Marea era agitată şi cabinele călduroase îi ispiteau pe călători mai mult decît puntea umedă.

În cele din urmă, vîntul încetă, în schimb apărură gheţuri plutitoare şi se lăsă ceaţă. Două zile plutiră cu viteză redusă, ca să nu se izbească de vreun cîmp de gheaţă. Apoi cerul se însenină. În dreapta se ivi ţărmul insulei stîncoase Sf. Laurenţiu, iar în stînga — capul Ciukotski. La vest de acesta, pe ţărmul golfului Providenţei, un golf adînc, se afla o factorie; aici era depozitat cărbunele destinat expediţiei şi pe care îl adusese un vas închiriat dinainte. „Steaua Polară" aruncă ancora şi începu să încarce cărbuni. După o săptămînă întreagă petrecută pe mare, toţi se grăbiră să coboare pe ţărm. Dar stîncile de pe mal îi împiedicară să dea o raită pe insulă, iar zăpada acoperea încă povîrnişurile, afară doar de o mică bătătură din jurul factorlei.

Două zile mai tîrziu, după ce termină de încărcat cărbunii, „Steaua Polară" ocoli capul Ciukotski şi intră în strîmtoarea Behring, căutînd să navigheze mai aproape de continentul asiatic, unde colinele scunde se terminau pe litoral cu o pantă abruptă sau coborau lin spre văile largi ce se pierdeau în adîncurile acestui ţinut mohorît. Deşi era pe la sfîrşitul lui mai, se vedeau pînă hăt departe întinderi uriaşe de zăpadă şi numai pantele abrupte ale colinelor dinspre sud şi sud-vest erau complet deszăpezite. Acolo se zărea verdeaţa ierbii tinere sau a frunzuliţelor fragede de pe tufele scunde, tîrîtoare, ale salciei polare şi ale mesteacănului.

Pe talazurile verzi din strîmtoare se învolburau adeseori scame de ceaţă, ascunzînd depărtările. Mai tot timpul, norii plumburii, care pluteau foarte jos, acopereau cerul. Puntea vasului era cînd udă de ploaie, cînd acoperită de zăpadă. Uneori de după nori apărea soarele, care însă nu încălzea mai de loc. Sub razele soarelui, coasta neospitalieră a extremităţii nord-estice a Asiei se mai înviora parcă.

Cînd ceaţa care acoperea ici-colo valurile verzi cu vălătuci albi se risipea sau era împrăştiată de vînt, la răsărit se putea distinge linia albăstruie şi dreaptă a ţărmului Americii. Întîlneau tot mai des gheţuri plutitoare, dar nu în mase compacte, ci sub forma unor mici cîmpuri de gheaţă sau a unor banchize de toată frumuseţea. Contururile capricioase ale banchizelor stîrneau admiraţia oamenilor care nu mai plutiseră pînă atunci pe mările Nordului.

De obicei, înainte de a se ivi un cîmp de gheaţă mai mare, se vedea o fîşie de ceaţă. În felul acesta, căpitanii puteau să abată la timp vasele într-o direcţie sau alta, pentru a nu se lovi de gheţuri. Dar aici primejdia încă nu e atît de mare ca în partea de nord a Oceanului Atlantic, unde se întîlnesc aisberguri periculoase pentru vase, deoarece, duşi spre sud de curent,

aceşti munţi de gheaţă se topesc încetul cu încetul la bază, ceea ce face ca partea aflată sub apă să capete un echilibru instabil şi muntele să se răstoarne la cea mai mică atingere.

Ţărmurile păreau pustii. Nu zăreai nicăieri o casă, un om sau altă vietate. De aceea, mare fu uimirea călătorilor noştri, adunaţi pe punte, cînd dintr-un mic golf, ivit pe neaşteptate de după un cap stîncos, îşi făcu apariţia o barcă cu un singur om, care vîslea de zor, cu intenţia de a ieşi în calea „Stelei Polare". Cînd observă însă că vasul i-o ia înainte, omul începu să strige şi să facă semne cu o batistă.

Căpitanul ordonă să se micşoreze viteza şi strigă prin megafon omului să se apropie de vas. Cînd barca ajunse lîngă vas, văzură că e un caiac ciukot. Crezînd că e vorba de vreun ciukk care a oprit vasul ca să ceară băutură sau tutun, căpitanul vru să dea comanda: „Înainte, cu toată viteza!". Între timp însă, vîslaşul, care venise aproape de tot, strigă :

— Pentru numele lui dumnezeu, luaţi-mă pe vas.

Opriră maşinile şi caiacul trase lîngă bord; apoi coborîră scara. Străinul se căţără repede pe punte, îşi scoase căciula cu apărători pentru urechi şi, adresîndu-se membrilor expediţiei, rosti cu nestăpînită bucurie:

— Vă mulţumesc din tot sufletul, sînt salvat!

Era un om voinic, lat în spete, bronzat, cu ochii albaştri şi cu o barbă bălaie, zburlită. Pletele lui roşcate, netunse de mult pesemne, fluturau în bătaia vîntului. Era îmbrăcat ca un ciukk şi ţinea în mîna stîngă un sac de piele nu prea mare, dar după toate aparenţele foarte greu.

Apropiindu-se de străin, Truhanov îl întinse mîna şi-i spuse:

— Ai fost cumva victima unui naufragiu?

Cînd străinul auzi că i se vorbeşte ruseşte, chipul i se lumină. Cuprinse dintr-o privire pe toţi membrii expediţiei, îşi puse sacul pe punte şi dădu mîna cu ei pe rînd, vorbindu-le pe nerăsuflate, în ruseşte :

— Mă bucur din toată inima că sînteţi compatrioţi de-ai mei! Şi eu sînt rus, mă numesc Iakov Makşeev,

din Ekaterinburg. Ce fericire! Am întîlnit un vas şi pe deasupra am mai nimerit şi la ruşi. Am descoperit nişte zăcăminte de aur pe ţărmul ciukot. Mi s-au terminat proviziile şi-am fost silit să le părăsesc. E a doua zi de cînd plutesc mereu spre sud, în nădejdea că voi da de pămînt locuit. V-aş ruga să-mi daţi ceva de mîncare. De două zile n-am pus în gură decît scoici de mare.

Însoţit de ceilalţi călători, Truhanov îl conduse pe noul pasager în salon, unde i se servi o gustare rece şi ceai, pentru ca noul sosit să mai prindă puteri pînă ce va fi gata masa. Înfulecînd de zor, Makşeev îşi povesti peripeţiile:

— Sînt inginer de mine. În ultimii ani am lucrat la minele de aur din Siberia şi din Extremul Orient. Sînt un om care nu pot sta mult timp locului. Îmi place să călătoresc, să cutreier meleaguri noi. Cînd am auzit anul trecut de la localnici cum că pe Ciukotka s-ar găsi aur, m-am hotărît să mă duc acolo. La drept vorbind, nu mă atrăgea atît aurul, cît mă mîna dorinţa de a cunoaşte acest ţinut îndepărtat, aproape neştiut.

Am plecat cu doi oameni de prin partea locului, care s-au oferit să mă însoţească, şi am debarcat cu bine pe ţărmul Ciukotkăi, unde am găsit, după scurtă vreme, bogate aluviuni aurifere şi am extras o mare cantitate de aur. Întrucît proviziile noastre erau pe sfîrşite şi cum eu aveam de gînd să mai rămîn cîtva timp prin partea locului, mi-am trimis însoţitorii în cea mai apropiată aşezare a ciukcilor, ca să aducă provizii, dar ei nu s-au mai întors, deşi a trecut mai bine de o lună de cînd au plecat.

După ce Makşeev îşi istorisi peripeţiile, Truhanov îl lămuri că „Steaua Polară" nu este un vas comercial şi că, întrucît ei se grăbesc spre nord, nu au cum să-l ducă în vreun port.

— Tot ce putem face este să te luăm cu noi pînă întîlnim un vas care să meargă în sens opus, încheie el.

— Dacă vasul dumneavoastră nu este un vas comercial, atunci ce destinaţie are şi încotro merge?

— Vasul duce o expediție rusă care va explora regiunile polare. Cei de față sînt membrii expediției. Ne îndreptăm spre Marea Beaufort.

— N-am încotro, va trebui să vă însoțesc un timp, dacă nu vă va trece prin minte cumva să mă debarcați pe o insulă nelocuită unde să fac pe Robinson! glumi Makșeev. Dar v-am spus că nu am nimic decît ceea ce e pe mine: nici rufărie, nici haine mai ca lumea. Nimic în afară de acest metal vrednic de dispreț, care îmi va îngădui să vă răsplătesc.

— Nici vorbă nu poate fi de așa ceva, îl întrerupse Truhanov. Am avut prilejul să ajutăm un compatriot aflat în impas și asta ne umple inima de bucurie. Avem destulă îmbrăcăminte și-apoi dumneata ești cam de aceeași statură cu mine.

Lui Makșeev i se dădu o cabină separată, unde putu să se spele, să-și schimbe hainele și să-și depoziteze aurul. Seara, el veni în salon schimbat la înfățișare și îi distră pe călători povestindu-și pățaniile. Noul pasager făcu asupra tuturor o impresie excelentă. După ce se duse la culcare, Truhanov îi întrebă pe ceilalți membri ai expediției:

— Ce-ar fi să-i propunem să ne însoțească? Pare să fie un om destoinic, viguros și umblat. Are o fire plăcută, comunicativă, și cred că ne-ar fi de folos în orice împrejurare.

— Și apoi, e un om foarte instruit, deși a dus o viață grea prin ținuturile sălbatice, puțin populate, observă Kaștanov.

— Cunoaște limba eschimoșilor, ceea ce ne poate prinde bine pe teritoriul a cărui existență o bănuim. Dacă e populat, atunci locuitorii săi nu pot fi decît eschimoși, adăugă Gromeko.

— Mă gîndesc să-i propun să participe la expediție, cu încuviințarea dumneavoastră, firește, — încheie Truhanov, — sau poate ar fi cazul să mai aștept cîteva zile. Oricum, nu are cum să plece, iar noi vom avea răgazul să-l cunoaștem mai bine.

A doua zi dimineața, la rugămintea lui Makșeev, „Steaua Polară" se abătu din drum, îndreptîndu-se

spre intrarea uriaşei băi Sf. Laurenţiu. Pe ţărmul de nord al băii se găsea mina lui de aur. Omul voia să-şi ia de acolo modesta sa agoniseală şi pe lîngă asta îi propuse lui Truhanov să demonteze şi să îmbarce căsuţa sa, care ar putea folosi expediţiei, dacă aceasta ar fi nevoită să ierneze pe pămîntul căutat. Căsuţa, prevăzută şi cu o cămară, era alcătuită din cîteva părţi ce se îmbucau perfect, aşa încît putea fi demontată şi încărcată în cîteva ore. „Steaua Polară" aruncă ancora şi întregul echipaj împreună cu pasagerii se apucară de lucru. Pe la amiază căsuţa era îmbrăcată şi vasul putu să-şi continue drumul spre nord.

ÎN CĂUTAREA PĂMÎNTULUI NECUNOSCUT

Seara tîrziu, cînd soarele, care aici nu mai apunea, se rostogolea pe porţiunea nordică a orizontului, asemenea unui bulgăre roşu, „Steaua Polară" ieşi din strîmtoarea Behring şi intră în apele Oceanului Îngheţat de Nord.

La vest se zărea în depărtare extremitatea nordestică a Asiei, capul Dejnev. Costişele abrupte ale acestuia erau acoperite cu nenumărate cîmpuri de gheaţă, care păreau de purpură în lumina roşiatică a soarelui. Călătorii salutară pentru ultima oară ţărmul pustiu, neospitalier, care era totuşi o parte din pămîntul patriei.

La răsărit se deslușea prin ceaţa rară capul Prinţul de Walles, pe care vasul îl lăsă în urmă. În faţă, pe mare, aproape că nu se vedea gheaţă. De la un timp începuseră să domine vînturile sudice, care împreună cu curentul cald ce trece de-a lungul ţărmului american al golfului mînaseră o mare parte din gheţuri spre nord, împrejurare foarte prielnică pentru vas.

A doua zi dimineaţă, cînd călătorii se urcară pe punte, la apus nu se mai vedea pămînt. La răsărit se

contura țărmul Alaskăi, cu capurile stîncoase Lisburn și Speranței, care mărgineau dinspre nord golful Kotzebue.

Vîntul era prielnic. Cu toate pînzele sus, „Steaua Polară" gonea pe valuri asemenea unui pescăruș uriaș. Cînd și cînd întîlneau cîmpuri de gheață și mici aisberguri, care, legănîndu-se ușor, pluteau încet spre nord-est, mînate de vînt.

După ce țărmul Alaskăi dispăru la orizont, Makșeev, aflat pe bord împreună cu ceilalți pasageri, exclamă:

— Rămîi cu bine, fost pămînt rus, nestemată dăruită americanilor.

— De ce spui asta? se miră Borovoi. După cîte îmi amintesc, guvernul nostru a vîndut Statelor Unite acest ținut mohorît.

— Da, e adevărat, l-a vîndut cu șapte milioane de dolari. Dar știți cît au scos pînă acum yankeii de acolo?

— Cam tot atîta, cred, sau poate îndoit.

— Vă înșelați amarnic! Numai aur au extras în valoare de două sute de milioane dolari. Însă în afară de zăcămintele de aur, încă neepuizate, în Alaska se mai găsește argint, cupru, cositor și cărbune de piatră, care abia începe să fie exploatat. Și apoi, unde mai pui pădurile nesfîrșite ce se întind de-a lungul Yukonului, sau blănurile! Americanii construiesc aici o cale ferată, iar pe Yukon plutesc vapoare.

— N-avem de ce să ne pară rău! zise Truhanov. La noi, Alaska ar fi rămas într-o stare tot atît de înapoiată ca și Ciukotka, unde se găsește și aur, și cărbune, și blănuri prețioase... dar ce folos?

— Deocamdată, — obiectă Kaștanov, — autocrația împiedică dezvoltarea liberă a Rusiei, în general. Dar cîrmuirea se va schimba, și se prea poate să începem și noi să lucrăm pe scară mare. Atunci, Alaska ne-ar prinde tare bine. Dacă Alaska și Ciukotka ar fi ale noastre, am fi stăpîni în partea de nord a Ocea-

nului Pacific şi nici un american dornic de jaf n-ar cuteza să-şi vîre nasul aici; acum, însă, americanii se simt ca la ei acasă în Marea Behring şi în Oceanul Îngheţat.

— Ba chiar şi în Ciukotka! adăugă cu amărăciune Makşeev. Ei aduc ciukcilor diferite mărfuri şi pentru alcool iau în schimb blănuri de preţ, oase de morsă şi piei.

A doua zi dimineaţa nu se mai zărea nicăieri pămînt şi „Steaua Polară" înainta cu viteză redusă. Oceanul părea nemărginit, deşi pretutindeni scînteiau întinderi de gheaţă. În faţă, la orizont, era ceaţă. Vîntul se potolise. Din cînd în cînd ningea cu fulgi mari şi atunci vizibilitatea se micşora mult, iar vasul îşi reducea viteza. Temperatura aerului era de numai +5°. Pe la amiază se ivi pentru un timp soarele şi se putu determina astfel latitudinea. Călătorii se aflau la 70°3' latitudine. Datorită vîntului prielnic şi faptului că marea era aproape liberă, „Steaua Polară" străbătuse în treizeci şi şase de ore o treime din distanţă de la ieşirea din strîmtoarea Behring şi pînă la ţărmul pămîntului căutat.

Şi în următoarele două zile condiţiile favorabile se menţinură. Vasul ajunse la 73°39' latitudine. Spre seara celei de-a patra zile de cînd navigau pe Marea Beaufort, sloiurile de gheaţă deveniră mai compacte şi vasul fu nevoit să se strecoare printre ele cu viteză redusă.

În tot acest timp nu întîlniră nici un vas. Pesemne că era încă prea devreme pentru vînătoarea de balene. Făcînd această constatare, Truhanov îi spuse lui Makşeev:

— Precum vezi, Iakov Grigorievici, n-am întîlnit vînători de balene şi vrînd nevrînd vei fi nevoit să rămîi pe „Steaua Polară" în calitate de oaspete. Sau poate te-ar ispiti să iei parte la expediţie cu săniile, dacă vom găsi pămîntul căutat?

— Oricît de plăcut ar fi să rămîn cu dumneavoastră, — răspunse Makşeev, — mi-ar fi nespus de greu să aştept şase luni sau poate un an pe vas, cu

brațele încrucișate, în mijlocul ghețurilor. Aș lua parte cu dragă inimă la expediție și cred că aș putea fi de folos. Merg bine cu schiurile, știu să conduc atelajele cu câini și m-aș ocupa de ele împreună cu Igolkin. Știu să gătesc, să fac ridicări topografice. L-aș putea ajuta eventual pe profesorul Kaștanov la cercetările geologice. Ca inginer de mine, mă pricep întrucîtva și la geologie.

— Atunci pot socoti această problemă rezolvată și mă bucur mult că expediția va număra încă un om energic și cu experiență, spuse Truhanov.

Stabiliră repede în ce condiții va lua parte Makșeev la expediție, iar seara el îi arăta lui Kaștanov o colecție de roci din Alaska și din Ciukotka, strînsă în împrejurimile minei sale de aur.

Profesorul examină cu mult interes colecția și se încredință că Makșeev are o pregătire temeinică și îl va fi de un real ajutor.

Noaptea fură nevoiți să se oprească cîteva ceasuri. Vîntul încetase, iar ceața era deasă de s-o tai cu cuțitul. Totul părea cufundat într-o pîclă lăptoasă. „Steaua Polară" se opri în dreptul unui mare cîmp de gheață și dormiră liniștiți cu toții, în afară de marinarii de cart.

Dimineața începu să sufle un vînt ușor dinspre nord și ceața se mai risipi, ridicîndu-se în vălătuci. Se pregătiră să continue drumul. Curînd, vîntul se înteți, ceața se împrăștie treptat, mînată spre sud, iar cîmpurile de gheață prinseră a fîșîi și o porniră și ele. În față se ivi un coridor destul de larg, astfel că mecanicul putu mări presiunea și „Steaua Polară" își continuă drumul spre nord — nord-est, dar foarte încet, ca să nu se lovească de ghețuri, iar la nevoie să se poată opri repede, sau să cotească ușor într-o direcție sau alta.

Toată seara și pînă la miezul nopții înaintară cînd mai încet, cînd mai repede. Apoi, soarele, care lumina de la amiază numai cînd și cînd, dispăru în pîcla dinspre miază-noapte. Curînd „Steaua Polară" fu învăluită de o ceață deasă. Această noapte fu mai puțin

calmă decît cea dinainte: de la nord venea o boare uşoară, cîmpurile de gheaţă se mişcau neîncetat, se îngrămădeau, pîrîiau şi se sfărîmau. Vălătucii de ceaţă îi împiedicau să vadă pe *unde s-o ia*. *Mai tot* timpul vegheau cu ochii în patru, ca să nu se pomenească blocaţi de sloiuri.

Dimineaţa, vîntul dinspre nord se înteţi şi ceaţa începu să se împrăştie, dar gheţurile erau într-o continuă mişcare, astfel că toată ziua vegheară cu încordare. Căpitanul fu silit să facă uz de toată experienţa lui ca să înainteze încet, manevrînd printre cîmpurile de gheaţă, aci dînd înapoi, aci cotind la stînga ori la dreapta. Înarmaţi cu prăjini lungi, marinarii stăteau lîngă cele două borduri, ca să ferească vasul de gheţurile ce se strîngeau în juru-i. Din fericire, marginile cîmpurilor de gheaţă erau fărîmate, iar aisberguri nu întîlniră. Numai cîteodată şirurile de sloiuri mici, îngrămădite pe alocuri pe aceste cîmpuri, prezentau o *primejdie mai serioasă*.

Noaptea, toţi pasagerii fură nevoiţi să ia parte la lupta împotriva gheţurilor, ca să îngăduie marinarilor să se odihnească cu rîndul. Ceaţa dispăruse cu *totul*. *Dinspre nord sufla un vînt destul de puternic* şi vasul înainta mereu. Dimineaţa văzură un cîrd de păsări zburînd spre miazănoapte şi doi urşi, care se plimbau pe un mare cîmp de gheaţă, la vreun kilometru de vas. Toate acestea însemnau că pămîntul este aproape.

Către amiază, cînd făcură măsurătorile, constatară că se află la 75°12'5" latitudine. Prin urmare, în ciuda gheţurilor, în trei zile „Steaua Polară" reuşise să înainteze spre nord cu 1°33".

După ce căpitanul însemnă pe hartă drumul parcurs de vas, Truhanov spuse membrilor expediţiei, adunaţi în jurul mesei:

— Pînă acum am avut un noroc nemaiîntîlnit! În 1879, vasul „Jeannette", care, ca şi „Steaua Polară", a izbutit să iasă din strîmtoarea Behring, s-a zbătut toată vara între gheţuri, fără a putea atinge măcar 73° latitudine nordică, iar la începutul lunii septem-

brie a fost prins de sloiuri cam la nord-est de insula Wrangel. Noi însă am reuşit să trecem de 75° în patru zile şi jumătate, fără prea multă greutate.

— Acum putem ajunge şi pe jos pînă la pămînt, dacă gheţurile ar face cu neputinţă navigaţia, spuse căpitanul. Cred că pînă acolo mai sînt cel mult optzeci sau o sută de kilometri.

ŢARA LUI FRIDTJOF NANSEN

In aceeaşi zi, seara tîrziu, în chip cu totul neobişnuit, la nord nu zăriră nici ceaţă, nici nori. Cînd soarele coborî aproape pînă la orizont, pe fundalul purpuriu al cerului se putea desluşi în depărtare o linie zimţată.

— Pămînt, pămînt fără îndoială! exclamă căpitanul, care scruta depărtările cu luneta. Cîmpurile de gheaţă nu au acest contur şi apoi pe fondul alb se zăresc nenumărate pete negre.

— Şi e mai aproape decît credeam! După părerea mea, pînă acolo nu sînt mai mult de cincizeci-şaizeci de kilometri, remarcă Makşeev.

— Aşa dar, continentul polar există şi expediţia noastră nu e zadarnică, spuse cu vădită mulţumire Truhanov.

In noaptea aceea, de bucurie că au zărit pămîntul, călătorii noştri zăboviră mult pînă să se culce. Nefiind ceaţă, putură asista la un spectacol rar; în crucea nopţii, soarele care se rostogolise asemenea unui glob de foc, dincolo de coama îndepărtatului lanţ muntos, începu să se înalţe iarăşi.

Toată noaptea, şi a doua zi dimineaţa, „Steaua Polară" înaintă mereu, strecurîndu-se ca şi înainte prin coridoarele mai strîmte sau mai largi dintre gheţuri. La amiază, cînd măsurară latitudinea, constatară că în douăzeci şi patru de ore înaintaseră spre miazănoapte cu aproape 0,5°.

Spre seară, soarele care luminase încă de dimineață aproape fără întrerupere, fenomen puțin obișnuit la această latitudine, se mistui în nori. Curînd, cerul se întunecă și se stîrni un viscol ca în toiul iernii. Pulberea de zăpadă îi orbea. Totul se cufundă într-o pîclă lăptoasă. Vîntul nu putea ridica talazuri pe această mare acoperită de sloiuri uriașe, dar cîmpurile de gheață începură să se pună în mișcare, izbindu-se unele de altele. Pe marginile lor se formau banchize din blocurile de gheață îngrămădite claie peste grămadă, banchize înalte de patru pînă la șase metri. Vasul era în primejdie. Fură nevoiți să stea pe loc mai tot timpul, cu mașinile sub presiune și să dea la o parte ghețurile cu prăjinile. Aci înaintau cîțiva metri, aci o luau înapoi. Erau pregătiți pentru orice. Numai datorită construcției sale speciale, vasul rezistă la uriașa presiune a ghețurilor.

In sfîrșit, „Steaua Polară" reuși să se adăpostească într-o adîncitură mai mare de la marginea răsăriteană a unui uriaș cîmp de gheață. Aci petrecură în liniște restul nopții.

Către amiază, viscolul se potoli, apăru soarele și călătorii putură să determine latitudinea. Nu mică le fu surprinderea cînd constatară că vîntul de la nord mînase vasul spre sud, împreună cu ghețurile. In același timp, însă, acest vînt sfărîmase și dislocase cîmpurile de gheață, astfel că în următoarele două zile, pe o vreme mohorîtă, dar liniștită, „Steaua Polară" înaintă cu destulă ușurință și făcu fără îndoială o bună bucată de drum spre nord.

Sonda, care în Marea Beaufort arătase o adîncime de 500—700 stînjeni marini (1 m=0,5468 stînjeni), dădea acum de fund la o adîncime de 80 de stînjeni. Prin urmare, pămîntul era aproape. Se vede că aici începe platforma continentală submarină a acestui pămînt polar. Cum însă vremea continua să fie mohorîtă, iar norii pluteau jos de tot și burnița într-una, pămîntul nu se vedea deloc.

Către seara aceleiași zile, adică la 2 iunie, sonda arătă o adîncime de numai 20 de stînjeni. In fața că-

lătorilor se profilau mormane compacte de gheață. Vasul înainta încet, cu băgare de seamă, ca să nu dea peste vreun banc de nisip, ceea ce lesne se putea întîmpla, deoarece pămîntul era aproape. Noaptea fură siliți să rămînă pe loc cîteva ceasuri, căci o negură deasă cuprinse împrejurimile.

Dimineața, vîntul ce se porni de la răsărit împrăștie ceața și astfel putură să vadă că „Steaua Polară" se află în apropierea unui zid de gheață înalt de vreo douăzeci de metri. Zidul se întindea la răsărit și la apus cît vedeai cu ochii.

— Pesemne că e un zid format din gheață continentală și care împrejmuiește acest pămînt polar la fel ca și zidul din jurul Polului Sud! spuse Truhanov membrilor expediției, care se îngrămădiseră pe punte.

Dat fiind că locul nu era prielnic pentru debarcarea expediției, vasul se îndreptă spre est, în nădejdea de a da de vreun golf sau de o spărtură în zid, care să îngăduie expediției să ajungă pe suprafața gheței. Sonda arătă o adîncime de 16 stînjeni. Era de presupus că temelia zidului de gheață se află pe fundul mării.

Navigarea în apropierea zidului nu era lipsită de primejdii, deoarece — adeseori — din acest zid abrupt, uneori povîrnit deasupra apei și brăzdat de nenumărate crăpături, se desprindeau bucăți uriașe de gheață, care cădeau în apă cu un plescăit înăbușit. Prin unele crăpături mai mari, transformate în albii adînci, dar înguste, se rostogoleau pîrîiașe în cascade.

Navigau cu mare băgare de seamă. Nevoiți să ocolească bancurile de nisip și cîmpurile de gheață, nu străbăturā decît vreo patruzeci de kilometri în douăzeci și patru de ore. Spre seară apăru în față un promontoriu lung, ca și cum zidul și-ar fi schimbat direcția și cotea spre sud. Dar cînd „Steaua Polară" se apropie de el, văzură că acest promontoriu nu era un munte de gheață, ci un cap stîncos de pămînt.

La cină, în salon, navigatorii se sfătuiră cum să boteze pămîntul descoperit. Hotărîră să-i spună Țara lui Fridtjof Nansen, în cinstea marelui explorator al mărilor și regiunilor polare. Cu toată împotrivirea lui

Truhanov, promontoriul fu botezat cu numele său, deoarece el era organizatorul expediției.

Chiar lîngă promontoriu, zidul de gheață se retrăgea spre nord, formînd un golf nu prea mare, dar destul de adînc, unde putea fi debarcată expediția.

Toată noaptea pe vas se munci din răsputeri. Trebuiau să se grăbească, ca să profite de timpul prielnic. Vîntul care sufla de la sud putea să îngrămădească lîngă țărm cîmpuri de gheață și astfel să închidă golful. Luară parte cu toții la descărcarea bagajelor. La marginea promontoriului, zidul de gheață scădea în înălțime și era format din blocuri izolate, printre care se putea croi ușor un drum spre suprafața gheței. În vreme ce membrii expediției triau lucrurile descărcate și le puneau în sănii, marinarii se urcară pe creasta capului Truhanov și făcură acolo, în jurul unei prăjini, o piramidă de pietre, deasupra căreia înălțară steagul Rusiei, în vreme ce tunurile de pe „Steaua Polară" traseră trei salve de salut.

Piramida avea să servească și ca reper pentru vas, care trebuia să navigheze de-a lungul țărmului, spre a-l carta și studia, precum și pentru expediția care pornea în adîncul teritoriului, urmînd să se întoarcă la același promontoriu, ca să se îmbarce pe vas. Sub pietrele piramidei puseră o ladă de zinc, bine sudată, cuprinzînd un document în care se spunea că acest teritoriu a fost descoperit la 4/17 iunie 1914 de expediția Truhanov, venită cu vasul „Steaua Polară", și că el a fost denumit Țara lui Fridtjof Nansen. Documentul a fost semnat de toți membrii expediției și pecetluit cu sigiliul vasului.

A doua zi, seara, toți membrii expediției se adunară pentru ultima dată în salonul ofițerilor la o masă de adio; în timpul mesei fură rezolvate definitiv problemele privitoare la navigația vasului și la măsurile pentru ajutorarea expediției în cazul cînd ea nu s-ar întoarce la termenul stabilit.

Marinarii de pe „Steaua Polară" urmau să facă lîngă piramidă un depozit, unde să lase rezerve de alimente, combustibil și îmbrăcăminte suficiente pentru cîteva luni. În felul acesta, dacă dintr-un motiv

oarecare expediția nu ar găsi aici vasul, să aibă toate cele necesare pentru iernat.

Hotărîră ca expediția să meargă direct spre nord timp de șase pînă la opt săptămîni, iar apoi să se întoarcă spre sud, urmînd pe cît posibil un alt drum, dar străduindu-se să ajungă din nou la capul Truhanov. Ca să mai ușureze încărcătura și spre a avea cele necesare la înapoiere, ea trebuia să lase cam la fiecare cincizeci de kilometri depozite de provizii pentru trei zile, precum și indicatoare pe parcurs, pentru eventualitatea că va fi căutată.

Dimineața, „Steaua Polară", pavoazată cu steaguri, salută expediția care pornea la drum prin salve trase de cele două tunuri ale sale. Luîndu-și rămas bun, Truhanov îi înmînă lui Kaștanov un plic sigilat și-i spuse:

— Dacă în timpul călătoriei prin Țara lui Nansen vă veți afla la mare strîmtoare sau veți avea vreo nedumerire, dacă nu veți putea înțelege cele ce vedeți în jur ori nu veți ști cum s-o scoateți la capăt, deschideți acest plic! S-ar putea ca cele aflate în plic să vă ajute să luați hotărîrea cea mai bună. Vă rog însă să nu deschideți plicul decît la mare nevoie. Dacă totul va decurge mai mult sau mai puțin bine, firește, indicațiile mele nu vă vor fi de nici un folos, ba poate chiar vi se vor părea cu totul neîntemeiate.

Expedlția fu condusă de aproape tot echipajul pînă pe zidul de gheață. Apoi, după ce-și luară rămas bun ca niște prieteni, cei șase oameni, însoțiți de trei sănii încărcate vîrf și trase, fiecare, de opt cîini, porniră spre nord. Șase cîini de rezervă alergau alături.

PESTE MUNȚII RUSSKI

Timp de două zile, expediția înaintă în adîncul Țării lui Nansen, pe o cîmpie înzăpezită care urca ușor spre nord, îngăduindu-le să meargă repede. Intîl-

neau rar crăpături în gheață și acestea erau în cea mai mare parte astupate cu zăpadă. Era o vreme mohorîtă. Vîntul de la sud, care bătea acum din spate, alunga pe cer nori groși. Cînd și cînd ninsoarea perdeluia depărtările. Încetul cu încetul, oamenii și cîinii se deprinseră cu drumeția prin pustiurile de zăpadă. In frunte mergea Borovoi, care încerca cu un băț zăpada, ca să descopere la timp crăpăturile, și se uita mereu la busolă, ca să nu rătăcească drumul. Makșeev, Papocikin și Igolkin mergeau fiecare lîngă sania lui, conducînd cîinii. Gromeko pășea ceva mai la o parte, dar destul de aproape ca să poată sări în ajutorul săniei care se înzăpezea. Coloana o încheia Kaștanov, care avea și el o busolă în mînă și făcea ridicări topografice pe parcurs. In spatele ultimei sănii era fixat un odometru — o roată ușoară angrenată cu un contor, care indica distanța parcursă ; de aceea această sanie trebuia ferită de orice accident.

Călătorii erau îmbrăcați toți la fel, în haine polare. Fiecare purta o cuhleancă ciukotă — un fel de cămașă din piele de animal, cu blana înăuntru, prevăzută cu o glugă. Pentru eventualitatea că i-ar fi răzbit frigul, aveau în sănii alte cămăși, de rezervă, pe care le puteau îmbrăca peste cele de pe ei, dar de data asta cu blana în afară. Acum însă, fiind vară, le ajungea o singură cămașă, dar și pe aceasta trebuiau s-o schimbe, în caz de ploaie, cu o haină de lînă tricotată, deoarece îmbrăcămintea din blană de ren se strică la umezeală. Drept pantaloni purtau niște șalvari din piele de ren, tot cu blana înăuntru, iar în picioare aveau torbasuri, un fel de cizme moi, de blană. Dacă se făcea cald, puteau înlocui îmbrăcămintea de blană cu hainele de lînă.

Toți mergeau pe schiuri, cu bețele în mînă. Cîmpia era acoperită cu troiene de zăpadă, formate de furtunile din timpul iernii și numai în parte atenuate de dezgheț. Ele le îngreuiau mersul mai mult decît crăpăturile, care erau destul de rare. Makșeev îi distra pe toți vorbind cîinilor înhămați la sania sa, cărora le dăduse porecle ce li se potriveau de minune ; cîinele din fruntea atelajului, un dulău mare și negru, fu bo-

tezat „Generalu". Cînd poposeau pentru noapte, ridicau o „iurtă" simplă, cu un schelet uşor şi trainic de bambus; de-a lungul pereţilor aşezau roată sacii de dormit, în mijloc puneau o maşină de spirt pe care găteau mîncarea, iar pe o stinghie atîrnau un felinar. Pe cîini îi legau de sănii, în jurul iurtei. După două zile de drum, în care timp străbătuseră cincizeci şi cinci de kilometri de la locul de debarcare, construiră primul depozit de provizii, menit să le folosească la întoarcere. Pentru a putea recunoaşte locul, ridicară o piramidă din blocuri de zăpadă. În vîrf înălţară un steag roşu.

A treia zi, urcuşul deveni mai anevoios. Întîlneau acum mai multe crăpături, care îngreuiau simţitor mersul. Erau nevoiţi să înainteze cu mai multă băgare de seamă, încercînd mereu zăpada, ca nu cumva să cadă în vreo crăpătură. Spre seară, numeroase semne le indicară o apropiată schimbare a reliefului.

La nord, vîntul împrăştia norii. Printre vălătucii cenuşii de nori se zăreau cînd şi cînd munţi destul de înalţi, ce se întindeau pînă hăt departe la orizont. Pe fondul de un alb imaculat al acestor munţi se profilau nişte creste sumbre. Soarele, care nu mai asfinţea, părea că se rostogoleşte deasupra coamei acestui lanţ muntos. Lumina lui mată străbătea prin pîcla norilor, împurpurîndu-i. Cîmpia înzăpezită se acoperi cu pete şi dungi trandafirii, albăstrii şi liliachii, împrăştiate cu dărnicie de lumina solară răsfrîntă de tăriile cerului. Pustiul de omăt şi misteriosul lanţ muntos, ivit pentru prima oară în faţa privirilor uimite ale oamenilor, întregeau o privelişte de basm.

Trei zile în şir urcară lanţul muntos pe care îl denumiră „Russki", împiedicaţi adesea de crăpăturile mari din gheaţă; înaintau printr-o vale transversală, mărginită în dreapta şi în stînga de coame stîncoase.

Torentul de gheaţă, adică gheţarul ce cobora pe valea povîrnişului sudic al muntelui, era lat cam de un kilometru, fiind încadrat în ambele părţi de versanţi stîncoşi, sumbri şi destul de abrupţi, ce alternau cu pante mai line, acoperite cu un strat gros de zăpadă. Cele dintîi erau presărate cu sfărîmături mai mari sau

mai mici de bazalt [1], iar ici, colo, în locuri ferite, formau un fel de poieniţe cu vegetaţie polară. În vreme ce mergeau, Kaştanov cerceta stîncile, iar Gromeko aduna plante. Papocikin nu se alese aproape cu nimic ; timp de o zi întreagă el găsi numai cîteva insecte, pe jumătate moarte în zăpadă, sau vii prin poiene.

Nori groşi acopereau cerul, plutind atît de jos, încît mai că atingeau creştetul exploratorilor, care înaintau ca printr-un coridor larg, dar foarte scund, cu pardoseala albă, crăpată, cu pereţii negri şi tavanul cenuşiu. Pretutindeni unde fundul văii cobora într-o pantă mai abruptă, suprafaţa mai mult sau mai puţin netedă a gheţii se transforma într-un fel de lavină înghemţată, cu nenumărate crăpături, iar adesea cu mormane de sloiuri peste care săniile treceau anevoie ; oamenii şi cîinii se trudeau din răsputeri. Şi nu reuşeau să facă mai mult de vreo zece kilometri pe zi. Vremea continua să fie urîtă. Vîntul de la miazăzi mîna norii care pluteau jos de tot şi ascundeau privirilor culmile munţilor : povîrnişurile lor negre încadrau suprafaţa accidentată a gheţarului, pe care săniile înaintau cu greu. Pe alocuri, călătorii erau nevoiţi să descarce săniile şi să care ei bagajele peste blocurile de gheaţă. În sfîrşit, în seara celei de a treia zile ajunseră la o trecătoare aflată la o înălţime de aproape o mie cinci sute de metri deasupra nivelului mării, avînd aspectul unei cîmpii înzăpezite. Timpul se menţinea mohorît. Coama muntelui era cufundată cu totul în norii plumburii, ce goneau spre miazănoapte, şi expediţia înainta mereu printr-o ceaţă uşoară care ascundea împrejurimile. Nu se vedea nici pînă la o sută de paşi.

Acest lucru nu le prea fu pe plac călătorilor noştri, căci dacă ar fi fost senin, privelişte de necuprins ce se înfăţişa în faţa ochilor de pe această culme le-ar fi

[1] Bazalt — rocă grea, vulcanică, de culoare neagră sau cenuşiu-închisă, compactă sau poroasă. Ea se revarsă din numeroşi vulcani din zilele noastre sub formă de lavă lichidă, care formează torente sau pînze. (Nota red. ruse).

îngăduit să schiţeze harta unei părţi însemnate a Ţării lui Nansen.

Amenajară în această trecătoare un alt depozit, unde lăsară şi colecţia adunată de geolog pe crestele versantului sudic. De la începutul călătoriei, zoologul nu se alesese decît cu pielea şi craniul unui bou moscat [1]; înainte de a intra în trecătoare, expediţia întîlni o mică cireadă de aceste animale.

UN COBORIŞ FĂRĂ SFÎRŞIT

Versantul nordic al lanţului muntos avea un aspect cu totul diferit; aici se întindea o imensă cîmpie de zăpadă, care cobora în pantă lină spre nord. Cîinii trăgeau uşor săniile la vale. Dar vremea se înrăutăţi; vîntul ce sufla cu insistenţă dinspre sud aducea nori deşi, care pluteau foarte jos, ascunzînd cu desăvîrşire depărtările; adesea se stîrnea cîte o vijelie, şi numai datorită faptului că mergeau cu vîntul în spate, iar temperatura nu cobora sub 10—15°, călătorii puteau înainta fără prea multă greutate. Întîlneau crăpături destul de des, dar toate erau înguste, aşa că le puteau trece cu uşurinţă. Din pricina viscolului înaintau însă cu băgare de seamă, căci adesea zăpada proaspătă ascundea cu totul aceste capcane. Către sfîrşitul zilei, furtuna era atît de năpraznică, încît abia-abia izbutiră să ridice iurta.

A doua zi dimineaţa, iurta era acoperită pînă sus de zăpadă. Borovoi, care se sculase înaintea celorlalţi pentru a face observaţii meteorologice, deschise

---

[1] Boul moscat (Bos moschatus) — mamifer care întruneşte caracteristicile berbecului şi cele ale boului; are coarne scurte şi lăsate în jos de ambele părţi ale capului, părul lung şi des, iar copita lată, spre a putea alerga cu uşurinţă pe gheaţă şi pe zăpadă. Astăzi nu mai trăieşte decît în Groenlanda şi pe insulele Americii de Nord, dincolo de 60° latitudine nordică. (Nota red. ruse).

uşa şi intră cu capul într-un troian de zăpadă. Trebuiau deci să-şi croiască o ieşire. Cînd ieşiră afară, constatară că săniile şi cîinii dispăruseră. În jurul cortului nu se vedeau decît nămeţi urlaşi. Dar era lesne de ghicit că lucrurile şi animalele fuseseră doar acoperite de zăpadă, deoarece în acest pustiu nu avea cine să fure lucrurile, iar cîinii nu puteau fugi. Se apucară cu toţi să dea zăpada la o parte. Auzind glasurile oamenilor, cîinii începură să-şi facă singuri drum prin nămeţi, pentru a-şi primi mai curînd raţia de dimineaţă. Era interesant să vezi cum ba ici, ba colo, zăpada începea să se ridice ca un muşuroi, din care ieşea în sfîrşit capul lăţos — negru, alb sau bălţat — al unui cîine, care schelălăia de bucurie.

Pe întinderile de necuprins, zăpada proaspătă se aşternuse într-un strat gros cam de vreo jumătate de metru, formînd nămeţi numai acolo unde întîlnise obstacole: iurta, săniile şi cîinii. Intrucît în timp ce ningea suflase un vînt puternic, zăpada era afînată. Schiorii nu se prea afundau în zăpadă, dar săniile şi cîinii înaintau anevoie. Trebuiau să schimbe des ordinea săniilor, deoarece sania din fruntea convoiului, care făcea pîrtie, avea sarcina cea mai grea, şi cîinii care o trăgeau oboseau repede. Aceste schimbări le stînjeneau mult înaintarea. De aceea, deşi între timp vîntul slăbise şi viscolul încetase, deşi panta pe care coborau era netedă, iar crăpăturile astupate complet de zăpadă, nu reuşiră să parcurgă în ziua aceea decît douăzeci şi doi de kilometri şi făcură popas la cincizeci şi cinci de kilometri de trecătoare. Aici făcură al treilea depozit.

Peste noapte, viscolul se porni cu aceeaşi furie şi dimineaţa fură nevoiţi din nou să dea zăpada la o parte, dar de astă dată nămeţii nu mai erau atît de înalţi. Acum stratul de zăpadă proaspătă aşternut pe cîmpie atingea aproape un metru şi oamenii înaintau mai greu; după vreo cincisprezece kilometri obosiră cu toţii într-atîta, încît se opriră pentru înnoptat mai devreme ca de obicei. Atît regiunea pe care o străbăteau, cît şi vremea erau de o uniformitate deprimantă.

Seara, viscolul încetă și în răstimpuri, printre norii care, ca și înainte, se tîrau aproape de nesfîrșita întindere de zăpadă, se ivea soarele înălțat foarte puțin deasupra orizontului. Un tablou fantastic se înfățișa privirilor lor fermecate; cîmpia era de un alb imaculat; vălătuci și scame de nori cenușii lunecau cu iuțeală pe suprafața ei, schimbîndu-și neîncetat contururile; trîmbe de zăpadă ca o pulbere de diamant se roteau în văzduh; iar pe alocuri, în această pîclă, lăptoasă, soarele, care aci apărea asemenea unui bulgăre de foc, aci dispărea ca după o perdea cenușie, așternea pe zăpadă reflexe trandafirii. După cină, exploratorii noștri admirară îndelung această privelițte, pînă ce oboseala îi răzbi, alungîndu-i în iurtă, unde se vîrîră în sacii de dormit.

Coborau de trei zile în șir. Barometrele arătau că se află la nivelul mării și totuși cîmpia continua să coboare spre miazănoapte.

Borovoi, care notase indicațiile barometrului, le comunică tovarășilor săi. La auzul lor, Makșeev exclamă:

— Ce o mai fi și asta! Am coborît de pe coama munților Russki fără să întîlnim vreo lavină de gheață sau vreo crăpătură!

— Ceea ce mă uimește și mai mult, — zise Kaștanov, — este faptul că aici ar trebui să fie țărmul mării, și prin urmare marginea uriașului cîmp de gheață ce coboară pe versantul nordic al acestei coame și care, după măsurătorile noastre, se întinde pe o distanță de șaptezeci de kilometri. Judecînd după cele ce știm despre limita continentului Antarctic, aici ar trebui să fie un țărm abrupt, un zid de gheață înalt de peste o sută de metri, iar la poalele sale — marea sau măcar întinderi acoperite de banchize, porțiuni înghețate, și, printre ele, ici-colo, aisberguri. Să nu uităm că ghețarul se mișcă mereu, presînd gheața din mare!

Dar nici în ziua următoare nu interveni vreo schimbare. Ca și în ajun, cîmpia de zăpadă continua să coboare spre nord; vîntul bătea mereu din spate, de parcă l-ar fi mînat dindărăt pe exploratori. Norii pă-

reau că ating faţa zăpezii. Cînd şi cînd ningea. Toţi se aşteptau ca din clipă în clipă coborîşul să se sfîrşească. Se grăbeau, cu privirile aţintite înainte, trăgînd mereu nădejdea că în curînd vor ajunge la capătul povîrnişului. Se înşelau însă în aşteptările lor. Orele treceau, lăsau în urmă kilometru după kilometru. In cele din urmă, frînţi de oboseală, poposiră pentru înnoptat.

După ce întinseră cortul, exploratorii se strînseră grămadă în jurul lui Borovoi, care instala barometrul cu mercur. Ardeau de nerăbdare să vadă ce arată barometrul, deoarece acele barometrelor aneroide de buzunar săriseră de mult peste diviziunile indicate pe cadran şi arătau anapoda presiunea aerului.

— După calcule aproximative, am coborît pînă acum cu patru sute de metri sub nivelul mării, — exclamă meteorologul, — afară numai dacă, în momentul de faţă, în Ţara lui Nansen se găseşte regiunea unui anticiclon [1] de o întindere neobişnuită. Barometrul indică opt sute de milimetri.

— După cîte ştiu, — interveni Kaştanov, — nu există pe pămînt anticicloane cu o astfel de presiune. Pe lîngă asta, de cînd ne aflăm în Ţara lui Nansen, vremea nu s-a schimbat de loc şi nu seamănă cu vremea obişnuită pentru anticiclon.

— Dar atunci, ce se întîmplă ? întrebă Papocikin.

— Pesemne că uscatul nu s-a terminat încă şi în partea sa nordică se află o adîncitură, o depresiune foarte mare, de sute de metri, sub nivelul mării.

— Să fie oare cu putinţă ? întrebă Gromeko.

— De ce nu ? Pe pămînt există asemenea depresiuni, ca bunăoară acelea ale Văii Iordanului şi a Mării Moarte în Palestina, depresiunea Mării Caspice, depresiunea Liukcea din Asia Centrală, descoperită de exploratorii ruşi, şi, în sfîrşit, fundul lacului Baikal

[1] Ciclon — regiune unde aerul are o presiune scăzută. Anticiclon — regiune cu presiune ridicată. Deplasîndu-se pe suprafaţa pămîntului, ciclonii sînt însoţiţi de vînturi puternice, de ploi sau de ninsori. Anticiclonii aduc, dimpotrivă, vreme frumoasă, stabilă. (Nota red. ruse)

din Siberia, care se găseşte la peste o mie de metri sub nivelul mării.

— Dar nici depresiunea Mării Moarte nu e mai puţin adîncă. Fundul ei coboară la 465 metri sub nivelul oceanului, adăugă Makşeev.

— In orice caz, descoperirea unei depresiuni atît de adînci pe continentul polar va constitui un rezultat extrem de interesant şi de important al expediţiei noastre, încheie Borovoi.

Spre uimirea tuturor, a doua zi coborîşul continuă în condiţiile unui relief identic, iar vremea rămase neschimbată.

— Coborîm într-o groapă fără fund, glumi Makşeev. S-ar părea că această depresiune nu e plată, ci are mai curînd forma unei pîlnii. N-o fi cumva craterul unui vulcan stins?

— Se prea poate, dar atunci e de o mărime nemaiîntîlnită, remarcă Kaştanov. Sînt patru zile de cînd tot coborîm în această pîlnie. Se vede că acest crater are un diametru de vreo trei sute de kilometri sau chiar mai mult; numai în lună există vulcani de asemenea dimensiuni. Din păcate, în tot timpul coborîşului nu am întîlnit nici o stîncă, nici o deschidere de rocă, care să ne dea vreo indicaţie asupra originii acestei depresiuni. De obicei, versanţii unui crater sînt formaţi din diferite lave şi tufuri vulcanice [1].

— Pe versantul nordic al munţilor Russki şi pe coama lor am găsit bazalte şi lave bazaltice, le aminti Papocikin. Prin urmare, dispunem de unele date care ne indică natura vulcanică a acestei depresiuni.

— In Alaska există cratere de vulcani stinşi, pline pînă sus cu zăpadă şi gheaţă, adăugă Makşeev.

---

[1] Lavă — masă topită ce curge din craterul unui vulcan sau dintr-o crăpătură a scoarţei pămîntului, pe suprafaţa acestuia. După ce se întăreşte, se transformă în roci de diferite constituţii. Tufroca e formată din cenuşa aruncată de vulcan în timpul erupţiei: această cenuşă este lavă pulverizată de explozia gazelor. Ea se depune în stare uscată pe coastele şi în împrejurimile vulcanului, sau ajunge în apa lacurilor şi iazurilor, unde se aglomerează şi prin cimentare se transformă într-o rocă dură. (Nota red. ruse)

În seara acelei zile nu mai putură folosi nici barometrul cu mercur. Coloana de mercur urcă pînă în vîrful tubului. Fură nevoiți să despacheteze hipsotermometrul [1] și să determine presiunea aerului după temperatura de fierbere a apei. Presiunea indicată corespundea unei adîncimi de opt sute patruzeci de metri sub nivelul oceanului.

Toți observară că seara era mai întunerîc ca de obicei. Se vede că razele soarelui nordic nu pătrundeau direct în această depresiune adîncă. Nedumerirea călătorilor spori cînd și busola ieși din uz ; acul ei se învîrtea, tremura, fără însă a se opri și a arăta nordul. Erau nevoiți să se orienteze după direcția vîntului și a coborîșului, ca să înainteze spre nord ca și pînă atunci. Kaștanov atribuia comportarea ciudată a busolei tot naturii vulcanice a depresiunii, fiindcă se știe că masivele mari de bazalt influențează acul magnetic.

Dar a doua zi, la cîțiva kilometri de locul unde poposiseră peste noapte, exploratorii dădură de un obstacol neașteptat; cîmpia de zăpadă se sfîrși la poalele unui lanț de stînci de gheață ce se întindea de-a curmezișul, de o parte și de alta a drumului, cît vedeai cu ochii. Pe alocuri, stîncile se înălțau drept în sus, atingînd zece-cincisprezece metri, iar în alte părți, ele constau dintr-o îngrămădire haotică de gheață, mai mari sau mai mici. Chiar dacă nu ar fi avut săniile încărcate, călătorilor le-ar fi fost greu să se cațere pe aceste mormane. Trebuiră deci să se oprească, pentru a face o recunoaștere. Makșeev și Borovoi se urcară pe mormanul cel mai înalt și se încredințară că în față se întindeau pînă hăt departe asemenea stînci și grămezi de bolovani.

— Nu pare să fie un brîu de blocuri de gheață de mare, spuse Makșeev, cînd se întoarse la sănii.

[1] Hipsotermometrul se compune dintr-un vas pentru fierberea apei, avînd pe capac un tub lung, în care se introduce termometrul, pentru stabilirea punctului de fierbere a apei în vapori degajați. (Nota red. ruse)

Blocurile acestea de gheață nu se întind pe o distanță de cîțiva kilometri fără întrerupere.

— Am ajuns, se vede, la fundul depresiunii, spuse Kaștanov, și acest haos se datorește presiunii exercitate de uriașul ghețar de pe versantul nordic al munților Russki, pe care am mers pînă acum.

— Așadar, tot fundul depresiunii nu este altceva decît o îngrămădire haotică de blocuri de gheață, remarcă Borovoi. Pesemne că și ceilalți versanți ai depresiunii sînt acoperiți de ghețari, care coboară spre fundul ei.

— Datorită dimensiunilor ei uriașe, depresiunea nu s-a umplut însă cu gheață, cum s-a întîmplat cu craterele vulcanilor din Alaska, adăugă Makșeev.

— Oricum, trebuie să traversăm neapărat fundul depresiunii, ca să ne continuăm călătoria spre nord, să-i stabilim dimensiunile și să vedem cum arată versantul opus, spuse Kaștanov.

— Ar fi mai ușor să înaintăm de-a lungul poalelor acestor mormane haotice, ca să le ocolim și să ajungem astfel la versantul opus, fu de părere Gromeko.

— Ce ne facem însă dacă această depresiune nu e un crater, ci o vale între două lanțuri muntoase? întrebă Papocikin. În cazul acesta s-ar putea să aibă o lungime de cîteva sute de kilometri și noi nu vom avea timpul necesar ca să străbatem Țara lui Nansen.

— Dar pe unde s-o apucăm de-a lungul acestor stînci, ca să le ocolim? La dreapta sau la stînga? întrebă Borovoi.

— S-o luăm la stînga; poate găsim un loc pe unde să trecem dincolo, printre aceste mormane, fără prea multă greutate.

Luînd această hotărîre, exploratorii porniră spre stînga, adică spre apus, judecînd după vînt, deoarece acul busolei tot nu putea să stea pe loc pentru a le indica nordul. În stînga aveau cîmpia de zăpadă cu o pantă abia vizibilă, iar în dreapta se ridicau mormanele și stîncile de gheață. Ca și pînă atunci, norii care pluteau jos de tot acopereau cerul, atingînd chiar vîrfurile ghețurilor mai înalte. Către amiază

zăriră un loc pe unde li se păru că ar putea trece; aicl mormanele nu erau atît de înalte, iar pe alocuri se zăreau intervale. Se opriră aici ca să facă al patrulea depozit, iar Borovoi şi Makşeev, luînd cu ei doar strictul necesar, porniră să cerceteze brîul de gheaţă. Se întoarseră spre seară şi comunicară că brîul avea o lăţime de vreo zece kilometri, că putea fi străbătut, deşi cu oarecare greutate, şi că dincolo se zăreşte panta netedă a versantului opus.

Două zile se căzniră din răsputeri să străbată brîul de gheaţă; adesea erau nevoiţi să-şi croiască drum cu topoarele printre mormanele de sloiuri. Oamenii îl ajutau pe cîini să treacă săniile, una după alta, peste aceste mormane. Noaptea făcură popas — fără însă a mai ridica iurta — la adăpostul unui uriaş bloc de gheaţă ce se înălţa perpendicular. Cîinii îşi găsiră culcuşul prin crăpăturile şi adînciturile dintre bolovani. După o zi de trudă, dormiră buştean, deşi vîntul gemea şi urla în tot felul.

A doua zi trecură de cealaltă parte a brîului de gheaţă. După ce poposiră pentru noapte, Borovoi aprinse lampa de spirt a hipsotermometrului, încredinţat că acesta va arăta aceeaşi altitudine ca şi înainte de a trece de brîul de gheaţă, adică aproape nouă sute de metri sub nivelul mării. Dar cînd introduse termometrul în tubul dispozitivului de fierbere, mercurul se ridică pînă la + 105°, iar apoi pînă la + 110°, continuînd să urce mereu.

— Opreşte-te! Opreşte-te! strigă Borovoi. Unde te sui, vrei să spargi sticla?

— Ce e? Ce s-a întîmplat? strigară toţi într-un glas.

Călătorii săriră în picioare şi se strînseră roată în jurul aparatului instalat pe o lădiţă.

— Nemaipomenit, nemaiauzit! exclamă Borovoi, cu glasul sugrumat de emoţie. În afurisita asta de groapă apa fierbe la +120°.

— Şi asta ce înseamnă?

— Asta înseamnă că trecînd dincolo de brîul de gheaţă, *am coborît într-o prăpastie. Acum, nici nu-mi*

dau seama cîte mii de metri sub nivelul mării indică această temperatură de fierbere. Staţi puţin să consult tabelele!

Borovoi se aşeză pe sacul său de dormit, scoase din buzunar un indicator pentru determinarea altitudinii, căută în tabele şi făcu diferite calcule pe marginea lor. Între timp, însoţitorii lui se apropiară unul după altul de aparat, pentru a se încredinţa că într-adevăr termometrul arată +120°. Coloana de mercur se oprise în dreptul acestei diviziuni şi acest lucru nu putea fi pus la îndoială.

Tăcerea ce se aşternuse era tulburată de clocotul molcom al apei ce fierbea în aparat.

După un timp, Borovoi scoase un oftat adînc, apoi zise cu glas solemn:

— După calcule aproximative, temperatura aceasta de fierbere de + 120° indică o înălţime negativă de cinci mii şapte sute douăzeci de metri.

— Nu se poate! Nu cumva ai greşit? exclamară cei de faţă.

— N-aveţi decît să controlaţi! Uitaţi-vă pe tabele. Firește, ele nu cuprind indicaţii pentru această temperatură de fierbere, pe care n-a observat-o încă nimeni în afara laboratorului. Nu ne rămîne, deci, decît să calculăm cu aproximaţie.

Kaştanov controlă calculele şi spuse:

— Aşa e. In aceste două zile de cînd ne căţărăm peste gheţuri, am coborît patru mii nouă sute de metri pe o distanţă de numai zece-doisprezece kilometri.

— Şi nici n-am observat că am coborît atîta!

— Am coborît de la o înălţime egală cu aceea a Mont-Blanc-ului şi nu am ştiut nimic! E de necrezut!

— Şi de neînţeles! Trebuie să admitem că acest morman de gheaţă e o lavină încremenită pe o pantă abruptă ce duce din crater în coşul acestui vulcan colosal.

— Şi pentru a ieşi de aici, va trebui să urcăm pe o lavină asemănătoare, în partea cealaltă!

— Nu pricep ce-i cu norii ăştia deşi şi cu vîntul care bate neîncetat dinspre sud, de cîteva zile în şir, spuse Borovoi.

Dar presupunerea că există încă o centură de gheaţă nu se adeveri. A doua zi înaintară pe un cîmp de zăpadă ce urca în pantă lină. Din această cauză, precum şi datorită vremii călduroase, drumul deveni mai anevoios. Termometrul se ridicase cu puţin peste zero, zăpada se înmuiase şi se lipea de tălpicile săniilor, iar cîinii mergeau greu, la pas. Pînă seara nu făcură decît douăzeci şi cinci de kilometri şi asta cu mare trudă. Nu încăpea nici o îndoială că urcau mereu. Borovoi instală hipsotermometrul, convins că aparatul va arăta o adîncime mai mică decît în ajun.

A trecut multă vreme însă pînă ce apa începu să fiarbă. In sfîrşit prinseră a se ridica aburii şi Borovoi introduse termometrul. Peste cîteva clipe strigă:

— Ei, comédie!... E o... E o... după care urmă un potop de sudălmi.

— Ce e? Ce s-a întîmplat? A crăpat termometrul? întrebară ceilalţi îngrijoraţi.

— Nu. Eu am să crăp, sau am să-mi les din minţi în blestemata asta de groapă, zise furios meteorologul. Ia priviţi aici: cine-i nebun, eu sau termometrul?

Săriră toţi în picioare şi se apropiară de hipsotermometru. Mercurul arăta + 125°.

— Eu atîta vreau să ştiu: am urcat noi astăzi, ori ba? întrebă Borovoi cu voce tremurîndă.

— Firește că am urcat! Am urcat toată ziua. Nu încape nici o îndoială.

— Şi totuşi apa fierbe la o temperatură cu cinci grade mai mare decît în ajun, cînd eram lîngă centura de gheaţă! Asta înseamnă că azi n-am urcat, ci, dimpotrivă, am coborît cam cu o mie patru sute treizeci de metri.

— Ne aflăm deci la şapte mii o sută cincizeci de metri sub nivelul oceanului, calculă la repezeală Makşeev.

— Dar e absurd! rîse Papocikin.

— Să zicem că am coborît în pantă abruptă, pe gheață, adăugă Kaștanov. Dar să credem că am coborît aproape un kilometru și jumătate, cînd e limpede că am urcat, asta ar fi prea de tot.

— Afară numai dacă n-am înnebunit cu toții, sînt de acord cu dumneata! răspunse ursuz Borovoi.

Intre timp intrară în iurtă Igolkin și Gromeko, care ieșiseră să dea de mîncare la cîini. Acesta din urmă spuse:

— Incă o ciudățenie! Astăzi e mai multă lumină decît ieri, cînd ne aflam lîngă ghețuri.

— Și ieri era mai multă lumină decît de partea cealaltă a centurii, adăugă Makșeev.

— Ai perfectă dreptate! încuviință meteorologul. Noaptea cea mai întunecată, asemenea nopților albe din Petersburg, a fost aceea înainte de a ajunge la zidul de gheață. Am crezut că ne aflăm în fundul depresiunii și slăbirea luminii era explicabilă: razele soarelui polar nu puteau pătrunde atît de adînc.

— Bine, dar acum am coborît mult mai adînc și totuși noaptea e neasemuit mai luminoasă!

Discutară îndelung despre aceste fenomene ciudate, însă cînd se culcară, nu erau mai dumeriți. Dimineața, Borovoi ieși primul din cort pentru a face cercetări.

Ca și înainte, vîntul sufla dinspre sud, gonind nori plumburii care întunecau orizontul, de nu se putea vedea la mai mult de o sută-două de metri. Termometrul arăta —1°. Ningea.

— Azi trebuie să verificăm dacă urcăm sau coborîm, propuse Makșeev. Printre instrumente avem și un aparat ușor de nivelment.

In fața lor se așternea aceeași întindere albă, dar zăpada înghețase puțin și acum înaintau mai ușor. Panta era foarte lină, însă nu încăpea nici o îndoială că urca. In cursul zilei făcură cîteva măsurători. Aparatul adeveri cele ce vedeau cu ochii și ceea ce puteau deduce după felul cum mergeau cîinii.

In ziua aceea nu străbătură decît douăzeci și trei de kilometri, deoarece măsurătorile le luară mult timp.

Indată ce întinseră cortul, Borovoi îşi scoase aparatele. Fierbătorul arăta + 128°.

Meteorologul înjură cu năduf şi scuipă înciudat.

— Singura explicaţie e că în depresiunea asta nu se aplică legile fizice stabilite pentru suprafaţa pămîntului şi trebuie elaborate altele, noi, spuse Kaştanov.

— Uşor de zis, se înfierbîntă Borovoi. Numai că nu le poţi elabora cît ai bate din palme! Sute de oameni de ştiinţă s-au trudit zeci de ani, iar aici totul se duce de rîpă de parcă am fi pe o altă planetă. Cu asta nu pot fi de acord şi sînt hotărît să-mi dau demisia.

Rîseră toţi cu poftă de această izbucnire a meteorologului, care se apucă totuşi de calcule, înştiinţîndu-i foarte curînd că în ziua aceea urcaseră, adică coborîseră, cu opt sute şaizeci de metri, aflîndu-se, deci, la nouă mii de metri sub nivelul mării.

— M-am uitat în îndreptarul de fizică, interveni Kaştanov. Aici se arată că apa fierbe la + 120° în condiţiile unei presiuni de două atmosfere şi la + 134°, cînd presiunea e de trei atmosfere. Acum, noi suportăm o presiune cam de două atmosfere şi jumătate.

— De bună seamă că la o asemenea presiune nu te prea poţi simţi în apele tale şi ameţeşti, adăugă Borovoi, posomorît.

Ceilalţi confirmară că încă din noaptea petrecută între gheţurile centurii le-a fost cam rău, că simt o apăsare pe piept, capul le vîjîie şi că sînt moleşiţi, dorm agitat şi au coşmaruri.

— Nici cîinii nu se simt bine, spuse Igolkin. Parcă le-au slăbit puterile şi trag mereu, deşi urcuşul e destul de uşor. Credeam că sînt obosiţi, văd însă acum că alta-i pricina!

— Ar fi interesant să luăm pulsul la toţi, propuse Gromeko. Care e pulsul dumitale normal, Ivan Andreevici?

— Şaptezeci şi doi, răspunse Borovoi, întinzînd medicului braţul.

— Ei, vezi, acum ai patruzeci şi patru! E o diferenţă destul de mare. La presiunea asta, inima lucrează mai încet; de aceea te simţi rău.

— Care va să zică dacă vom coborî mereu, inima se va opri de tot? întrebă Makşeev.

— Că doar n-om coborî pînă în centrul pămîntului! rîse Gromeko.

— Şi de ce nu? bombăni Borovoi. Se prea poate ca afurisita asta de groapă să ajungă pînă în centrul pămîntului. Acum sînt gata să cred orice. Nu m-ar mira ca ieşind de aici să ne trezim printre gheţurile Polului Sud.

— Să nu-ţi fie cu supărare, dar ceea ce spui e absurd! îi răspunse Kaştanov. Nu poate exista o crăpătură care să străbată tot globul pămîntesc şi nici o groapă pînă în centrul pămîntului. Ar fi în contrazicere cu toate datele geofizicei şi geologiei.

— Nu mai spune! Admiţi însă fenomenele care contrazic toate legile meteorologiei, fenomene ce se petrec sub ochii noştri? Vei vedea că şi legile geologiei dumitale vor fi date peste cap.

Kaştanov nu-şi putu stăpîni rîsul.

— Meteorologia, Ivan Andreevici, e o ştiinţă uşuratică, glumi el. Ea se ocupă de mediul nestatornic al atmosferei, de ciclonii şi anticiclonii ei, ale căror cauze n-au fost determinate pînă astăzi. Geologia însă se întemeiază pe o bază trainică — scoarţa solidă a pămîntului.

— Trainică, n-am ce spune! se burzului Borovoi. Asta însă pînă o va zgudui frumuşel un cutremur care îi va face pe geologi să-şi piardă cumpătul, dacă n-o vor păţi chiar mai rău!

Toţi rîseră cu hohote.

— Şi apoi, — continuă întărîtat meteorologul, — cunoaşteţi scoarţa pămîntului la o adîncime de vreo doi-trei kilometri, şi vorbiţi despre adîncurile lui! Cîte capete, atîtea ipoteze despre structura pămîntului la mari adîncimi. Unii susţin că miezul pămîntului este solid, alţii — că e lichid, iar alţii — că e gazos. Poftim de te mai descurcă!

— O să ne descurcăm noi cu timpul. Orice ipoteză, firește, dacă e bine întemeiată, constituie un nou pas spre cunoașterea adevărului. Cît privește adîncurile, nu ai dreptate. In prezent, seismologia, știința care studiază cutremurele, ne permite să știm mai multe lucruri despre nucleul pămîntului. Interesant e ce ne rezervă ziua de mîine, încheie el. In fiecare zi se pot ivi fenomene inexplicabile la prima vedere, dar la o analiză atentă vezi că alcătuiesc o înlănțuire de cauze și efecte.

A doua zi, panta cîmpiei de zăpadă continua să urce, însă mai puțin; vîntul bătea tot dinspre miazăzi, iar norii alunecau aproape de fața pămîntului, ascunzînd depărtările. Către amiază, abia mai simțeau că urcă, iar spre seară începură să coboare. Acum cîinii alergau mai repede, astfel că schiorii cu greu reușeau să se țină după ei. Temperatura aerului scăzuse puțin sub 0^0 și călătorii înaintau ușor. Deodată, Borovoi, care mergea întotdeauna în frunte, făcu un semn cu mîna și strigă:

— Stați! Așteptați! Mă tem că ne-am abătut din drum!

Toți alergară într-un suflet la el. Borovoi ținea în mînă busola, pe care o privea cu multă luare-aminte.

— Ce s-a întîmplat? întrebă Kaștanov.

— Nu înaintăm spre nord, ci spre sud, înapoi spre centura de gheață. Priviți, capul nordic al acului nu arată înainte, în direcția pe care o urmăm, ci înapoi.

— Cînd ai observat asta?

— Chiar acum. De cînd busola a luat-o razna, n-am mai avut încredere în ea și m-am orientat după vîntul care tot timpul bate dinspre sud. M-a mirat însă faptul că am început să coborîm, deoarece nu se putea ca noi să fi ieșit din pîlnie. Am scos busola și, cînd colo, ce văd? Revenise la normal și arăta că înaintăm spre sud și nu spre nord.

— Bine, bine, dar vîntul continuă să bată din spate!

— Poate că și-a schimbat direcția în cursul nopții.

— Nu, — interveni Makşeev, — vîntul nu s-a schimbat. Noi punem întotdeauna cortul cu uşa în direcţia vîntului, adică spre nord, pentru ca năme-ţii să nu blocheze ieşirea. Ştiu sigur că azi dimineaţă asta era poziţia cortului nostru.

— Prin urmare vîntul s-a schimbat treptat în cursul zilei de astăzi, iar noi am mers în semicerc şi am făcut cale întoarsă.

— Sau, poate, dintr-un motiv oarecare, busola s-a remagnetizat!

— Măcar de-ar apărea soarele sau de-am vedea stelele, ca să ştim încotro ne îndreptăm, se tînguI Borovoi.

— Oricum, trebuie să poposim pentru noapte şi să verificăm, cu busola în mînă, cîţiva kilometri din drumul parcurs, ce se distinge clar după urmele lăsate pe zăpadă, interveni Kaştanov. Astfel vom afla foarte uşor dacă am mers sau nu în cerc.

Ridicară iurta, iar Makşeev şi Gromeko o porniră îndărăt, după urme. Borovoi puse la fiert hipsotermometrul, ale cărui indicaţii aproape că nu se deosebeau de cele din ajun. Se vede că micul urcuş din prima jumătate a zilei fusese compensat de coborîşul din jumătatea a doua. După două ceasuri, Makşeev şi Gromeko se înapoiară. Controlaseră drumul pe o distanţă de zece kilometri, constatînd că tot timpul merseseră în linie dreaptă, în direcţia vîntului. De aceea ajunseră la concluzia că se pot încrede mai mult în vînt decît în busolă şi hotărîră de acum încolo să se orienteze după vînt.

Nici de data asta în timpul nopţii nu se lăsă întunericul; sub coviltirul greu de nori stăruia aceeaşi lumină mată.

A doua zi, coborîşul deveni mai pronunţat. Temperatura urcă puţin peste 0°, zăpada deveni mai moale şi, deşi mergeau la vale, înaintau mai greu. După-amiază întîlniră nişte băltoace şi cîteva pîrîiaşe ce şerpuiau pe terenul accidentat, pentru a dispare pe urmă în crăpăturile pline de zăpadă. Pentru popasul de peste noapte trebuiră să aleagă un loc mai înalt

şi să sape şănţuleţe în jurul cortului, ca să abată apa provenită din topirea zăpezii.

Instalînd hipsotermometrul, Borovoi era convins că acesta va arăta şi mai multe grade decît în ajun, deoarece toată ziua nu făcuseră decît să coboare în fundul misterioasei depresiuni. Termometrul arătă însă + 126°. Prin urmare, în ciuda coborîşului, adîncimea la care se aflau nu crescuse, ci, dimpotrivă, se micşorase cu cinci sute şaptezeci de metri. Meteorologul rămase o clipă năuc, apoi izbucni într-un rîs nervos:

— Altă surpriză, altă încurcătură! Dimineaţa, am hotărît să nu ne mai încredem în busolă. Acum e cazul să ne îndoim şi de hipsotermometrul!

Exploratorii se strînseră roată în jurul capriciosului aparat, verificară indicaţiile lui, puseră de cîteva ori apa la fiert, dar obţinură aceleaşi rezultate. Deşi era neîndoielnic că toată ziua coborîseră, mai ales că pîrîiaşele curgeau şi ele în direcţia urmată de călători, presiunea aerului nu crescuse, ci, dimpotrivă, se micşorase. În zilele precedente însă, cînd urcaseră, presiunea nu scădea, ci se ridica. Aveau impresia că legile fenomenelor fizice, elaborate de generaţii şi generaţii de oameni de ştiinţă pe baza observaţiilor făcute la suprafaţa pămîntului, nu pot fi aplicate aici, în această depresiune a continentului polar, sau căpătaseră o semnificaţie cu totul diferită. Fenomenele inexplicabile se înmulţeau.

Toţi manifestau un viu interes şi erau nespus de miraţi, dar nimeni nu putea înţelege sau găsi vreo explicaţie. Sperau însă că viitorul apropiat le va oferi dezlegarea acestui mister.

— Ce ţi-e şi cu pustiul ăsta de zăpadă! spuse Papocikin. Cînd am zărit boli moscaţi în trecătoare, am tras nădejde că în zilele următoare vom descoperi şi noi, Mihail Ignatievici şi cu mine, ceva care să prezinte vreun interes ştiinţific. Ei bine, au trecut de atunci aproape douăsprezece zile, am străbătut peste două sute cincizeci de kilometri... şi nimic, absolut nimic, în afară de zăpadă şi gheaţă.

— Şi nici măcar Piotr Ivanovici, care pînă acum a avut norocul să strîngă o colecţie frumoasă, nu s-a mai ales cu nimic, adăugă Gromeko.

— Numai Ivan Andreevici colecţionează de zor! făcu rîzînd Makşeev.

— Eu? Da', mă rog, ce-am strîns pînă acum? se miră Borovoi.

— O colecţie de fenomene fizice inexplicabile, răspunse Kaştanov în locul lui Makşeev, ghicind la ce face aluzie acesta.

— E o colecţie foarte ciudată, e drept, dar în schimb uşoară, nu ca pietroaiele voastre! rîse Borovoi. N-o să ne dărîme săniile.

— Şi totuşi, ea poate avea multă greutate. Mă refer la rezultatele expediţiei. Fiecare explorator vrea să descopere ceva deosebit, nemaiîntîlnit! Pînă acum, dumneata ai avut mai mult noroc decît oricare dintre noi.

A doua zi, coborîşul deveni şi mai pronunţat, iar cîmpia de gheaţă începu să se descompună, în valuri plate. In adînciturile dintre ele curgeau şiroale de apă, zăpada era mai moale şi era greu de mers cu schiurile, care alunecau în lături. De aceea, schimbară modul de deplasare: oamenii se aşezară cîte doi în fiecare sanie; cîinii alergau repede la vale, trăgînd săniile, în vreme ce călătorii, cu beţele schiurilor, dădeau săniilor direcţia necesară sau frînau.

Norii deşi lunecau jos de tot, ca şi pînă atunci, dar nu mai erau plumburii, ci roşiatici, de parcă ar fi răsfrînt lumina unui soare nevăzut, în amurg.

Pustiul de gheaţă se întindea cît vedeai cu ochii, pînă în zarea nu prea îndepărtată, uşor împurpurată şi ea. Această lumină ciudată, în fundul unei depresiuni adînci, unde nu puteau pătrunde razele soarelui polar, care nu se ridica prea sus, făcea şi ea parte din colecţia de fenomene inexplicabile adunate de Borovoi.

In ziua aceea poposiră pe creasta unui dîmb, lîngă albia unui pîrîu vijelios, cu apa limpede, ceea ce îi scuti de a mai topi zăpadă pentru supă şi ceai.

După cină, meteorologul instală din nou fierbătorul, încredințat că în urma acestui coborîș primejdios, lung de patruzeci și cinci de kilometri, mercurul va arăta cel puțin + 130°, ceea ce ar fi corespuns unei adîncimi de aproximativ zece mii metri, adică unui nivel record. El calculase chiar în prealabil nivelul care corespundea punctului de fierbere de 130—135°, ca să-și uluiască tovarășii de drum. Mare îi fu mirarea însă cînd constată că termometrul nu indica decît + 120°!...

— Colecția mea s-a îmbogățit din nou, zise el triumfător. Nu vă îndoiți, cred, că toată ziua nu am făcut decît să coborîm și încă foarte repede.

— Nici vorbă. Doar apa nu curge la deal, încuviință tovarășii săi.

— De acord. Dar hipsotermometrul arată că am urcat în cursul zilei peste o mie șapte sute de metri. Asta vă place?

După ce toți se convinseră cu propriii lor ochi că Borovoi nu glumește, acesta urmă:

— Pesemne că tot coborînd, o să ieșim în curînd din această depresiune ciudată, poate chiar la Polul Nord.

— Eu cred însă că se pregătește un cataclism! zise pe un ton misterios Gromeko. În groapa asta enigmatică se produce o rarefiere neobișnuită a aerului, iar presiunea scade, prevestind un uragan, un ciclon, un taifun, o trombă sau ceva asemănător. Propun ca în așteptarea dezlănțuirii stihiilor, toți oamenii cu scaun la cap să se vîre în sacii de dormit, ca să trecem mai ușor prin această încercare.

Rîseră cu poftă toți, chiar și Borovoi, dar urmară sfatul medicului. Meteorologul însă cercetă mai întîi dacă țărușii sînt bine înfipți și dacă frînghiile care țin cortul sînt bine întinse. Se temea într-adevăr de vreun cataclism atmosferic, și nu putea dormi liniștit. Se trezea mereu și trăgea cu urechea dacă nu cumva se înteține vîntul și se pornește furtuna. Dar totul era calm. Se auzea vuietul monoton al vîntului, tovarășii

săi sforăiau de zor, iar câinii mîrîiau şi schelălăiau prin somn. Borovoi îşi lăsă din nou capul pe pernă, căutînd să-şi alunge gîndurile şi să adoarmă.

Dimineaţa, fu cel dintîi care ieşi din cort, ca să calculeze indicaţiile aparatelor instalate afară în timpul nopţii. Ceilalţi exploratori se aflau încă în sacii de *dormit*.

Deodată, perdeaua de pîslă de la intrarea în iurtă se dădu la o parte; palid, cu ochii ieşiţi din orbite, meteorologul intră în cort şi rosti, bîlbîindu-se:

— Dacă aş fi singur, nu *m-aş* mai îndoi că *mi-am* pierdut cu totul minţile.

— Dar ce e? Ce s-a mai întîmplat? Ce catastrofă *s-a* abătut asupra noastră? întrebară unii speriaţi, alţii ironic.

— Ceaţa sau norii s-au împrăştiat aproape de tot, iar soarele... înţelegeţi ce spun? Soarele polar se află *la zenit!* strigă Borovoi.

Dădură cu toţii buzna spre ieşire, îmbrîncindu-se şi îmbrăcîndu-se din mers.

Deasupra cîmpiei de gheaţă plutea o ceaţă uşoară şi prin ea se zărea, cînd mai strălucitor, cînd mai şters, un disc roşiatic, exact deasupra capului, şi nu jos de tot, deasupra orizontului, unde trebuia să se afle soarele *polar la orele cinci dimineaţa în primele zile ale lui* iulie, la 80° latitudine nordică.

Rămaseră tăcuţi, cu privirile aţintite asupra acestui soare ciudat care nu se afla în locul lui obişnuit.

— Bizară mai e şi Ţara asta a lui Nansen, rosti Makşeev pe un ton tragic sau poate ironic.

— Te pomeneşti că asta o fi luna? zise Papocikin. Poate că acum e lună plină?

Borovoi consultă ghidul său de buzunar.

— Ai dreptate, acum într-adevăr e lună plină, numai că discul ăsta roşu nu seamănă de loc cu luna; *luminează mai puternic şi încălzeşte binişor.*

— Poate că în Ţara lui Nansen... începu Makşeev, dar Kaştanov îl întrerupse:

— În ţinuturile polare, vara luna nu se ridică niciodată la zenit. Ori nu se vede de loc, ori se ridică foarte puţin deasupra orizontului.

— Dacă nu-i nici luna, nici soarele, atunci mă rog, ce poate fi?

Nimeni însă nu putu răspunde. Continuară să facă diferite presupuneri, dar trebuiră să recunoască repede netemeinicia lor. Apoi mîncară şi se pregătiră de drum. Termometrul se ridică pînă la +8°. Ceaţa, aci devenea mai deasă, ascunzînd astrul roşu, aci se împrăştia, şi atunci astrul apărea din nou tot pironit la zenit. Ca şi în ajun, coborau pe o cîmpie de gheaţă, de-a lungul unui pîriu cu ape bogate. Panta parcă devenise mai lină.

Cîinii goneau cu spor, iar exploratorii, care şedeau în sănii, săreau din mers din cînd în cînd, ca să îndrepte harnaşamentul ori să arunce o punte peste vreun riu mai adînc.

Îndată ce razele soarelui răzbeau prin vălătucii de ceaţa, toţi ridicau capul şi priveau astrul ciudat, care ocupa pe cer o poziţie atît de nefirească.

La amiază făcură popas ca de obicei.

De altfel numai ceasornicul arăta că e amiază, căci soarele se afla ca şi înainte la zenit şi se părea că nici n-are de gînd să-şi schimbe poziţia.

— Stăm din ce în ce mai bine! bombăni Borovoi. Deşi ne aflăm la 80° latitudine nordică, soarele ar trebui să se mişte pe boltă, iar nu să rămînă pironit locului! Doar pămîntul se învîrteşte!

În timpul popasului, Borovoi calculă unghiul poziţiei soarelui, care era de 90°.

— Am putea crede că ne aflăm la tropice în ziua solstiţiului de vară, sau la ecuator pe timpul echinoxului! spuse el după ce-şi făcu observaţiile. Ce latitudine să notez? Vă spun drept că nu înţeleg unde ne aflăm şi ce se petrece în jur. Simt cum mi se învălmăşesc gîndurile şi totul îmi pare un vis straniu!

De fapt, toţi aveau aceeaşi senzaţie şi nu-şi puteau explica de fel acest nou fenomen neînţeles, mai enigmatic decît toate celelalte: indicaţiile contradictorii ale aparatelor, vîntul care bătea mereu din această direcţie, masa compactă a norilor, căldura anormală, lu-

mina roşiatică şi această depresiune uriaşă, de o adîncime nemaiîntîlnită pe pămînt.

In timpul prînzului şi al odihnei făcură tot felul de presupuneri despre catastrofele prin care trecuse pămîntul de cînd se aflau ei pe „Steaua Polară" şi în Ţara lui Nansen, izolaţi de restul lumii.

TUNDRA POLARĂ

In faptul serii ajunseră într-o regiune plină de valuri de gheaţă. Scame de ceaţă pluteau în văzduh, lăsînd mai tot timpul să se vadă la zenit soarele purpuriu, care părea că-şi bate joc de exploratorii noştri cuprinşi de uimire.

Se apropia vremea popasului pentru noapte. Nu prea le era la îndemînă să mîie pe o culme înghеţată. Deşi aveau loc destul, apa însă era prea departe, şi nu puteau ajunge la ea pe povîrnişul neted de gheaţă. De aceea îşi urmară drumul, nădăjduind să găsească un loc mai potrivit, mai cu seamă că în faţă, prin vălul de negură, se zărea un şes întunecat.

Şi iată că aproape de ceasurile şapte seara, valurile de gheaţă deveniră mai scunde. Acum, întinzîndu-se ca nişte limbi albe, ele încadrau ca nişte ghirlande uriaşe acest şes întunecat, unde pîraiele îşi săpaseră albii puţin adînci, şerpuind între maluri foarte joase, mărginite de smîrcuri. Coborînd de pe gheaţă, săniile se opriră pe un pămînt mocirlos, neacoperit de zăpadă. Cîinii, care gîfîiau de atîta alergătură, nu voiră să meargă mai departe. Săriră toţi din sănii. Străbătuseră ultimul kilometru arzînd de nerăbdare să vadă ce surpriză le mai rezervă ciudata Ţară a lui Nansen pe acest cîmp deszăpezit.

Ca şi cînd ar fi fost înţeleşi dinainte, exploratorii se aplecară ca să examineze şi să pipăie acest pămînt mult aşteptat după atîtea zile petrecute pe zăpadă şi gheaţă. Pămîntul era de culoare brună închisă, îmbi-

bat cu apă, mocirlos dar nu golaş, ci acoperit cu firişoare de iarbă mărunţă, îngălbenită, şi cu tufe pitice, tîrîtoare, fără frunze. Piciorul se afunda în pămînt pînă la vreo patru centimetri. De sub talpă ţîşnea o apă gălbuie.

— Ei, cum vă place? bombăni Kaştanov. Sîntem la 81° latitudine nordică, zăpada dispare, e cald ca în Finlanda, iar soarele se află la zenit!

— Oare vom fi nevoiţi să ne facem cortul în mlaştina asta? întrebă necăjit Papocikin.

— Nu e mlaştină, e tundră nordică, îl lămuri Makşeev.

— Asta nu mă încălzeşte, se vîrî în vorbă Borovoi. Cîinii nu vor nici în ruptul capului să mai tragă săniile, iar să înnoptezi aici, în noroi, nu e prea plăcut. Hai mai bine să ne întoarcem pe gheaţă!

Îşi rotiră cu toţii ochii în jur, doar-doar vor zări un locşor mai uscat.

— Cred că acolo ar fi mai bine! exclamă Gromeko, arătînd un colnic turtit, ce se înălţa deasupra cîmpiei brune, cam la un kilometru de capătul limbilor de gheaţă.

— Dar cum ajungem pînă acolo?

— O să-i ajutăm pe cîini şi, încet, încet, ajungem noi pînă la urmă!

— Să ne punem însă schiurile, ca să nu ne împotmolim la tot pasul.

Într-adevăr, cu schiurile înaintară mult mai lesne. Cîinii trăgeau încetişor săniile, pe care exploratorii le mai uşurară de poveri. Oamenii împingeau şi ei săniile cu beţele de la schiuri. Într-o jumătate de ceas ajunseră la colnicul care se ridica la vreo opt metri deasupra cîmpiei. Găsiră un loc uscat şi potrivit pentru popasul de noapte. Aici, prin iarba îngălbenită, rămasă din anul trecut, răzbeau lăstare noi, verzi, iar tufele scunde înmugureau.

Ridicară iurta în vîrful colnicului, lăsînd săniile şi cîinii mai la vale, pe costişă. În spatele lor, la nord, se zărea asemenea unui zid alb, drept şi înalt, marginea gheţurilor ce se întindeau, de ambele părţi, pînă hăt

leparte. In față, se așternea cîmpia brună, care începuse să aibă reflexe verzi.

La vreo cincizeci de pași de colnicul pe care poposiseră șerpuia lin un pîrîu larg, cu malurile afundate în mlaștină. Deasupra cîmpiei se ridicau vălătuci de ceață.

Soarele roșiatic, care se ițea cînd și cînd, se afla ca și înainte la zenit, deși ceasul arăta opt și jumătate seara. In ziua aceea străbătuseră cincizeci de kilometri.

In timp ce Borovoi punea apa la fiert, ceilalți căutau să ghicească ce temperatură de fierbere va indica aparatul după acest lung și neîndoielnic coborîș.

Unii erau de părere că va arăta + 125°, iar alții — 115°. Makșeev făcu chiar prinsoare cu Papocikin.

— N-a cîștigat nimeni! zise meteorologul cînd își termină observațiile. Termometrul nu arată decît + 110°.

— Totuși eu am fost mai aproape de adevăr, spuse Makșeev. Am susținut că va arăta + 115°.

— Nu sînteți de părere că e mai bine să spargem toate aparatele astea, care nu mai sînt bune de nimic? întrebă înciudat Borovoi.

— Dumneata pui prea mult la inimă aceste ghidușii inexplicabile ale presiunii atmosferice, căută să-l liniștească Kaștanov, de parcă te-ai simți răspunzător pentru ele!

— Nu-i vorba de asta, dar dacă aparatul nu e de nici un folos, la ce bun să-l mai cărăm cu noi!

— Se prea poate ca acum să nu ne folosească dintr-un motiv pe care nu-l cunoaștem, dar e foarte probabil că mai tîrziu să ne slujească din nou.

După cină stătură la sfat ca să stabilească itinerariul. Dacă această tundră deszăpezită se întinde și mai departe spre miazănoapte, oricît de ciudat ar părea asta, atunci o bună parte din echipament nu numai că n-ar mai fi util, dar i-ar împiedica chiar să înainteze. Printre acestea se numărau schiurile, săniile, cîinii și hrana acestora, rezerva de îmbrăcăminte călduroasă, o mare parte din spirt, ba chiar și iurta. Intrucît vremea

se menţinea caldă, socoteau că s-ar putea mulţumi cu cortul, mai subţire, pe care îl aveau în bagaje, iar combustibilul l-ar putea găsi prin tundră.

De aceea hotărîră să poposească o zi întreagă pe acest colnic şi să plece în două grupuri mici în direcţii diferite, ca să cerceteze împrejurimile şi să vadă în ce condiţii ar putea înainta expediţia. Tot ce s-ar fi dovedit de prisos aveau să depoziteze aici, pe colnic, ca să le servească la întoarcere, cînd vor străbate din nou întinderile de gheaţă.

DIMBURILE MIŞCĂTOARE

A doua zi, Igolkin şi Borovoi rămaseră lîngă iurtă; cel dintîi ca să vadă de cîini, iar al doilea pentru diferite observaţii meteorologice. Ceilalţi patru plecară în cercetare, împărţiţi în două grupuri: Kaştanov şi Papocikin o luară spre sud-est, iar Makşeev şi Gromeko — spre sud-vest. Porniră cu schiurile, pe care urmau să le lase acolo unde pămîntul avea să fie destul de uscat.

Fiecare se înarmase cu cîte o puşcă. Era cu neputinţă ca nici în tundră să nu întîlnească vînat, aşa cum se întîmplase în cîmpia de zăpadă. În timpul nopţii, cîinii dăduseră semne de nelinişte. De aceea se aşteptau să întîlnească animale. Carnea proaspătă ar fi prins foarte bine nu numai oamenilor, ci şi cîinilor.

Kaştanov şi Papocikin ajunseră curînd la un rîu lat, dincolo de care se întindea mai departe tundra.

După puţină vreme, pămîntul deveni atît de uscat, încît scoaseră schiurile şi le aşezară în formă de piramidă, legîndu-le în vîrf cu o frînghie, ca să le zărească mai uşor şi să le ia la întoarcere.

Pe pămîntul uscat al tundrei răsărise iarbă tînără, iar tufele pitice erau năpădite de frunzuliţe verzi şi de flori. Pe întinsul cîmpiei plutea o ceaţă deasă,

transformîndu-se pe alocuri în burniță. Printre scamele de ceață însă, lumina și încălzea binișor soarele roșiatic, care totuși abia se deslușea.

La vreo zece kilometri de campament, călătorii zăriră cîteva dîmburi sumbre, cu coaste abrupte, ale căror contururi nu se distingeau clar, din pricina ceței.

— Iată un loc minunat pentru a cerceta împrejurmile în răstimpul cînd se rărește ceața ! exclamă Papocikin. Cîmpia e netedă și din vîrful unui dîmb cred că se vede foarte departe.

— Pe mine mă interesează mai mult rocile din care sînt alcătuite aceste dîmburi, răspunse Kaștanov. Pînă acum, colecția geologică adunată de expediția noastră e foarte săracă.

— Cea zoologică e și mai săracă.

— Ei, dar acum, în tundră, o să ne scoatem paguba. După formă și culoare, aceste dîmburi par a fi domuri de bazalt sau de altă rocă vulcanică.

Cei doi exploratori o luară aproape la fugă spre ținta atît de rîvnită, care aci se ivea prin pîclă, aci dispărea cu desăvîrșire.

Kaștanov și Papocikin alergau de mai bine de un sfert de ceas și totuși dîmburile sumbre păreau că sînt la aceeași depărtare.

— Afurisita asta de ceață ne împiedică să apreciem bine distanța ! spuse zoologul, oprindu-se să-și tragă răsuflarea. Puteam să jur că dîmburile nu sînt departe, și cînd colo, deși fugim într-una, nu ne apropiem de loc. Simt că mi se taie respirația.

— Atunci, să ne odihnim puțin ! se învoi Kaștanov. Doar nu s-or muta dîmburile din loc !

Se opriră rezemîndu-se în puști. Deodată, Papocikin, care privea în direcția dîmburilor, exclamă :

— E ceva nemaipomenit, numai dacă n-o fi vreo iluzie optică ! Mi s-a părut că dîmburile noastre au luat-o din loc.

— E ceața care se mișcă, de aceea ți s-a părut ! răspunse calm Kaștanov, aprinzîndu-și pipa.

— Nu, acum văd limpede că dîmburile se mișcă ! Uită-te, uită-te repede !

În față, nu prea departe, se desluşeau bine patru mogîldeţe care înaintau încet prin tundră.

— După cîte ştiu, dîmburile din bazalt sau din altă rocă vulcanică nu obişnuiesc s-o ia din loc! remarcă sarcastic Papocikin. Dar mai ştii? În ţara asta a fenomenelor inexplicabile se prea poate ca aceste dîmburi să rătăcească din loc în loc! Păcat că nu e şi Borovoi aici!

Între timp, Kaştanov scoase binoclul şi-l îndreptă spre dîmburile mişcătoare.

— Ştii ceva, Semion Semionovici, — bîigui el cu vocea gîtuită de emoţie, — dîmburile astea nu-s de competenţa mea, ci a dumitale, fiindcă sînt nişte animale uriaşe şi seamănă cu elefanţi; văd foarte clar că au o trompă lungă.

Alergară iar înainte şi nu se opriră decît atunci cînd ceaţa începu să se risipească din nou; mogîldeţele întunecate erau de data asta mult mai aproape.

— Să ne culcăm la pămînt, — propuse zoologul, — căci dacă ne zăresc, o iau la goană.

Zis şi făcut. De data asta, Papocikin fu cel care scrută depărtările cu binoclul, aşteptînd un moment prielnic. În sfîrşit, ceaţa se risipi într-atîta, încît putură desluşi chiar la o distanţă de patru sute — patru sute cincizeci de paşi patru animale asemănătoare cu elefanţii, care rupeau rămureiele tufelor tîrîtoare şi, îndoindu-şi graţios trompele, le aruncau în gură. Trei dintre ele erau mai mari, iar unul — mai mic.

— Au nişte colţi uriaşi, — spuse Papocikin, — şi foarte încovoiaţi. Corpul lor e acoperit cu o blană brună-roşcată, iar coada, scurtă de tot, o mişcă tare caraghios. Dacă n-aş şti că mamuţii au dispărut de pe faţa planetei noastre, aş spune că ăştia nu-s elefanţi, ci mamuţi.

— De altfel, se prea poate să mai existe mamuţi în această ţară a fenomenelor.

Între timp Kaştanov îşi încărcă arma cu un glonţ dum-dum şi ochi namila cea mai apropiată, care stătea întoarsă cu partea stîngă spre vînător.

Răsună o detunătură asurzitoare. Dihania ridică trompa în sus, îngenunche pe picioarele din faţă, apoi

sări de jos, alergă cîțiva pași și se prăbuși cu toată greutatea la pămînt.

Celelalte animale săriră în lături, iar apoi, ridicîndu-și trompele și scoțînd răgete asemănătoare mugetului prelung al taurului, porniră prin tundră în trap întins, greoi, și dispărură în ceață.

Arzînd de nerăbdare, Kaștanov și Papocikin alergară într-un suflet spre prada răpusă. Namila stătea culcată pe partea dreaptă, cu picioarele larg desfăcute. Capul, cu colții uriași, era dat pe spate. Din rana uriașă ce se căscase sub omoplat curgea un șuvoi de sînge. Pîntecul rotund sălta spasmodic, iar trompa tresărea.

— Fii atent, spuse Kaștanov. În agonie ne mai poate lovi cu trompa sau cu piciorul atît de tare, încît să ne rupă oasele.

Vînătorii se opriră la vreo zece pași de elefant și îl cercetară cu o emoție firească și cu mult interes.

— Și eu cred că e un mamut, zise Kaștanov. Dimensiunile lui uriașe (namila are nu mai puțin de șase metri lungime), colții încovoiați în sus și înăuntru, blana lungă, roșcată — toate acestea sînt caracteristice mamutului. Și apoi, elefanții n-au trăit niciodată în ținuturile polare, pe cînd mamutul a fost un locuitor al tundrei siberiene.

— Dacă nu l-aș fi văzut cu propriii mei ochi, — răspunse Papocikin, — n-aș fi crezut în ruptul capului! Strașnică descoperire...

— În orice caz nu e mai strașnică decît această depresiune adîncă și această tundră înverzită la 81° latitudine nordică. Se vede treaba că pe acest continent polar, pe care ghețurile îl izolează cu desăvîrșire de restul planetei și unde clima e dulce, mamuții au dăinuit pînă în zilele noastre. Sînt, am putea spune, niște fosile vii.

— Sau fauna fosilă a Țării lui Nansen s-a adaptat noilor condiții de existență. În trecutul îndepărtat, acest pămînt nu era despărțit probabil de celelalte ținuturi de o barieră de ghețuri și zăpezi, ci avea aceeași

floră şi faună ca regiunile din nordul Americii şi Asiei. Se vede că mai tîrziu, poate în perioada glaciară, mamuţii au găsit aci un ultim refugiu.

— Iar acum, expediţia noastră a descoperit acest refugiu! Dar cu namila asta ce facem? Ne-ar trebui o locomotivă şi o platformă ca s-o aducem pînă la campament!

— Dacă nu putem duce mamutul la campament, atunci mutăm campamentul la mamut! glumi zoologul.

— Minunată idee! Dar dacă în tundră trăiesc mamuţi, atunci putem întîlni şi urşi, lupi, vulpi polare şi, în genere, fiare de pradă. Şi pînă ne mutăm alci, vor avea tot timpul să ne strice prada.

— Asta aşa e! De aceea trebuie să măsurăm cu grijă chiar acum mamutul, să-l descriem şi să-l fotografiem. Cînd ne vom întoarce pe „Steaua Polară", nu vom lua cu noi decît un dinte şi cîteva bucăţi de creier, piele şi carne, conservate în spirt.

— Oricum, cred că trebuie să tăiem trompa, ca s-o arătăm şi celorlalţi. Vor fi uluiţi! şi apoi, o mîncăm — va fi o mîncare cu care nu s-a desfătat pînă acum nici un naturalist. Se spune că trompele de elefanţi sînt delicioase. Capătul trompei trebuie însă păstrat, fiindcă el nu s-a găsit încă niciodată la cadavrele mamuţilor şi nu se ştie cum arată [1].

Vînătorii se apropiară de mamut, care acum nu mai mişca, şi începură să-l măsoare şi să-l examineze minuţios.

Papocikin măsura, iar Kaştanov nota: apoi Kaştanov fotografie animalul din diferite părţi. Zoologul poza tare mîndru alături de animalul doborît, sau se urca pe el, pentru ca mărimea animalului să se vadă şi mai bine.

— Straşnic! Raportul expediţiei va avea anexată şi o fotografie — savantul Papocikin pe cadavrul unui mamut, dar nu fosil, ci care trăieşte în zilele noastre!

---

[1] De curînd, în peninsula Ciukotka, s-a descoperit o trompă de mamut. Vîrful trompei a fost adus la Academia de Ştiinţe. *(Nota red. ruse)*

După aceasta, exploratorii tăiară coada şi trompa animalului, precum şi un smoc din blana sa lăţoasă, îşi luară armele şi, încărcaţi că de abia mai puteau merge, se hotărîră să pornească spre tabără. Dar în momentul acesta, zoologul privi dezorientat în toate părţile şi exclamă :

— Unde se află campamentul nostru? Jur împrejur se întinde tundra netedă, iar ceaţa învăluie totul, de nu se poate vedea la zece paşi. Ne-am rătăcit, Piotr Ivanovici! Habar n-am încotro s-o luăm.

Kaştanov rămase oarecum descumpănit la auzul cuvintelor lui Papocikin, dar spuse zîmbind :

— Un om care are în buzunar o busolă nu se poate rătăci chiar dacă e ceaţă, o dată ce ştie din ce direcţie a venit. Cînd am pornit de la campament, am mers într-una spre sud-est. Prin urmare, acum trebuie s-o luăm spre nord-vest.

— Bine, dar cînd i-am văzut pe mamuţi, mi se pare că am început să alergăm fără să ne mai uităm la busolă!

— Greşeşti, înainte de a pune busola în buzunar, m-am uitat din obişnuinţă în ce direcţie ne îndreptăm. N-ai nici o grijă, te duc eu la tabără!

Ţinînd busola în mînă, Kaştanov porni hotărît prin tundră, cu zoologul după el.

Călătorii noştri merseră aşa preţ de vreo două ceasuri. Ca şi înainte, ceaţa aci plutea jos de tot, în vălătuci, aci se risipea, îngăduindu-le să vadă împrejurimile pe o rază de unu-doi kilometri. Odată, cînd ceaţa se mai risipi, Kaştanov zări în sfîrşit în faţa lor, puţin mai la o parte de drumul pe care îl urmau, o mogîldeaţă ce se înălţa deasupra cîmpiei. El o arătă îndată zoologului :

— Dar asta ce-o mai fi? întrebă Papocikin. Parcă ar fi scheletul unei lurte de samoiezi. Oare să fie şi oameni pe aici?

— Cred că sînt schiurile noastre. Ai uitat, se vede, că le-am lăsat pe drum.

— Atunci, sîntem pe calea cea bună!

După ce ajunseră la locul unde se aflau schiurile, exploratorii își continuară drumul fără nici o grijă și puseră busola în buzunar, fiindcă urmele schiurilor se desluşeau bine pe suprafaţa umedă a tundrei. Curînd zăriră în depărtare coinicul cu cortul în vîrf.

UN OASPETE NEPOFTIT

Cînd vînătorii se apropiară într-atîta încît putură vedea nu numai cortul, dar şi oamenii şi cîinii, Kaştanov spuse tovarăşului său, care avea ochiul mai ager şi auzul mai ascuţit:

— Am impresia că în tabără s-a întîmplat ceva — oamenii aleargă de colo pînă colo, iar cîinii latră într-una.

Se opriră pe loc ca să asculte mai bine. Într-adevăr de departe se auzea clar lătratul furios al cîinilor. Urmă apoi o detunătură, două, trei...

— Să-i fi atacat mamuţii sau alte animale fosile? Acum sînt gata să cred orice! spuse zoologul.

— Mai bine să ne grăbim într-acolo, că poate au nevoie de ajutorul nostru.

Începură să alerge, cît le îngăduia povara şi oboseala. La poalele colnicului aruncară schiurile şi trompa şi ajunseră sus cît ai bate din palme.

Cîinii lătrau cu furie şi se smuceau în lanţuri. Iurta era goală, dar pe costişă se vedea o mogîldeaţă negricioasă, lîngă care stăteau Borovoi şi Igolkin cu armele în mînă.

Într-o clipă, Kaştanov şi Papocikin fură lîngă tovarăşii lor.

— Ce e, ce s-a întîmplat?

— Ia priviţi, răspunse Borovoi, tulburat. Fiara asta ciudată a atacat cîinii, sau poate cîinii au atacat-o. Noi şedeam în cort şi n-am văzut cum a început încăierarea. Într-un cuvînt, pînă am dat fuga afară, cu armele, dihania a strivit cu picioarele doi cîini. Ca să-l

venim de hac, i-am trîntit în pîntec o pereche de gloanțe dum-dum, care i-au provocat o indigestie mortală.

Igolkin goni cîinii care dădeau tîrcoale fiarei răpuse, iar ceilalți trei începură s-o cerceteze cu luare-aminte. Îndată ce văzură capul fiarei, Kaștanov și Papocikin exclamară într-un glas:

— E un rinocer!

— Un rinocer aici, pe continentul polar? întrebă Borovoi neîncrezător. E adevărat că seamănă destul de bine cu rinocerii, pe care de altfel nu i-am văzut decît în poze. Și totuși, cum poate trăi aici, în tundră, un animal a cărui patrie e la tropice? Asta n-am s-o cred nici în ruptul capului!

— Dar ai să ne crezi pe noi, îl întrerupse Kaștanov, cînd o să-ți spunem că adineauri am vînat mamuți, pricepi dumneata, mamuți care pînă acum erau considerați animale fosile dispărute de zeci de mii de ani!

— Fie-vă milă de mine! se tîngui Borovoi. Nu vă țineți de glume. Mi-e că la urmă o să-mi ies din minți. Tot ce am văzut în ultimele zile e atît de neobișnuit, de nefiresc! Nu știu ce să mai cred: visez sau m-am smintit!

— Liniștește-te, dragul meu! încercă să-l calmeze Kaștanov, apucîndu-l de mînă. Toți sîntem tulburați. Și pe noi ne uimește ce am văzut de la o vreme încoace. Totul e atît de ciudat, de inexplicabil, cel puțin deocamdată. Dar în natură nu există nimic care să fie anormal! Nu uita că ne aflăm pe un continent polar, izolat, cufundat adînc în planeta noastră și pe care o centură lată de ghețuri îl desparte de restul uscatului. E firesc ca pe un asemenea continent să existe condiții fizice cu totul aparte, datorită cărora aici trăiește și astăzi mamutul, dispărut de mult din celelalte regiuni ale pămîntului. Atunci de ce n-ar fi supraviețuit și contemporanul său rinocerul?

— Rinocerul african sau indian în tundra polară!

— Nu african, ci siberian, păros, care a trăit prin tundrele siberiene o dată cu mamutul.

— Adevărat? Nu știam că au existat astfel de rinoceri. Dar de ce crezi că nu e un rinocer african?

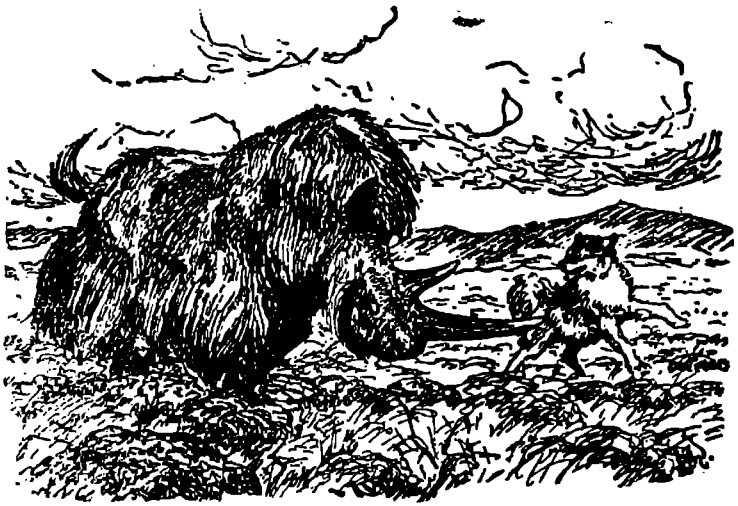

— Ia uită-te alci! Priveşte, blana lui are părul lung, de culoare brună, în timp ce rinocerul din ţinuturile tropicale n-are nici un fel de blană; e mai mare decît reprezentanţii de astăzi ai acestor mamifere; cornul din faţă e neobişnuit de mare şi turtit pe laturi. Văzînd că Papocikin şi Kaştanov nu sînt prea tulburaţi de această întîmplare uluitoare, Borovoi se mai liniştl şi el şi îi întrebă:

— Unde e mamutul pe care l-aţi vînat?

— Dar ce, te aşteptai să-l aducem în spinare? pufni în rîs Papocikin. L-am doborît departe de aici, în tundră. Am dat acolo de o cireadă de numai patru animale şi geologul nostru a crezut, văzîndu-le de departe, că sînt nişte dîmburi de bazalt, cu marginile abrupte! Pe urmă însă dîmburile astea vulcanice au început, spre groaza noastră, s-o ia din loc prin tundră. Ha-ha-ha! Stai, dar unde e trompa? N-am adus decît trompa şi coada. De nu le-ar fi devorat cîinii!

— Hai să le aducem încoace!

Fotografierea, măsurarea şi descrierea rinocerului le răpiră mai bine de trei ceasuri, şi numai după aceea exploratorii hotărîră să se odihnească. În timp ce mîncau, îşi aduseră aminte că lipsesc doi din tovarăşii lor, şi lipsa lor îndelungată îi nelinişti.

— Soarele ăsta mereu la zenit te face să pierzi orice noţiune a timpului, bombăni Borovoi. Îl vezi în acelaşi loc dimineaţa, la prînz şi seara! Ai impresia că ziua nu se mai sfîrşeşte.

— Într-adevăr, aici e mereu zi, o dată ce soarele stă tot timpul în acelaşi loc pe boltă, încuviinţă Kaştanov.

— Totuşi, noaptea trecută — dacă-i putem spune aşa — lumina a mai slăbit, observă meteorologul. Deşi dumneata erai înclinat să explici acest fenomen prin împrejurarea că ceaţa a devenit mai groasă, cînd am ieşit din iurtă pe la miezul nopţii, am observat că pîcla nu era mai deasă decît ziua, iar acest soare ciudat lumina mai slab. Am observat pe discul său pete mari, întunecate.

— Foarte interesant! exclamă profesorul. De ce nu ne-ai spus nimic despre această ciudăţenie?

— Ciudăţenii găseşti cu duiumul aici! Am vrut să-mi verific observaţiile înainte de a vi le comunica. Astăzi, cam pe la amiază, am observat din nou acest deşucheat de astru şi m-am încredinţat că pe suprafaţa lui nu se mai văd pete negre. Am crezut atunci că m-am înşelat noaptea.

— Părerea mea, — interveni Papocikin, — e că în timp ce am mers, învăluiţi în ceaţă, prin Ţara lui Nansen, astrul central al sistemului nostru planetar a suferit o catastrofă. Iată de ce îl vedem la zenit, la 81° latitudine nordică, luminînd zi şi noapte.

— Poate că pămîntul nostru s-a întors încetul cu încetul, în aşa fel încît partea lui nordică, polară, este îndreptată acum direct spre soare?

— Nu pricep nimic, bombăni Borovoi. Cum de s-a putut ca unghiul de înclinare al axei pămîntului să se fi schimbat atît de mult, într-un răstimp foarte scurt, fără zguduiri puternice?

— Se prea poate ca, învăluiți în ceață printre ghețuri, să nu ne fi dat seama de aceste zguduiri. Nu-mi pot explica altfel această poziție ciudată a soarelui, stărui Kaștanov.

— Și de ce, mă rog, ești atît de sigur că astrul pe care îl vedem acum este același pe care l-am văzut ultima dată deasupra crestei munților Russki ? întrebă Borovoi.

— Dar ce altceva ar putea fi ?! se miră Papocikin.

— N-am putea presupune oare cu tot atîta temei că luna a devenit din nou incandescentă, sau că în sistemul nostru planetar a nimerit întîmplător un corp nou, cu lumină proprie și a atras în jurul său ca satelit pămîntul nostru ? spuse meteorologul, zîmbind misterios.

— La ce bun să facem tot felul de presupuneri absurde ! replică Kaștanov. Există doar ipoteze bazate pe date geologice în sensul că axa de rotație a pămîntului nostru s-a deplasat. Prin aceasta sînt explicate, bunăoară, glaciațiunile care au avut loc în unele perioade geologice în India, Africa, Australia, China, precum și flora subtropicală din alte perioade din țara lui Franz Iosef, Groenlanda și așa mai departe.

— Nu te contrazic, pentru că dumneata cunoști mai bine această problemă. Am măsurat însă astăzi raza unghiulară a acestui astru și am văzut că e de 20 de minute, în timp ce raza unghiulară a soarelui este aproape de 16 minute, după cum bine știi și dumneata[1].

— Extraordinar ! exclamă Kaștanov uluit.

— Și apoi, de ce lumina e roșiatică și nu galbenă ?

— Poate din cauza ceții ? fu de părere Papocikin.

— Și eu credeam așa. Astăzi, însă, am reușit să privesc astrul cînd ceața s-a risipit de tot pentru cîtva timp. Discul era totuși roșiatic, așa cum e soarele cînd se află la orizont și luminează prin straturile inferi-

[1] Dimensiunile discului solar, ale lunei, planetelor și stelelor se determină cu ajutorul unui telescop sau al altor instrumente optice, și se măsoară în minute de grad ale bolții cerești, fiind numite raze unghiulare. (Nota red. ruse)

oare, mai umede, ale atmosferei, sau pe timpul unei furtuni de nisip.

— Da, şi asta e ciudat!

— Ce spuneţi însă despre petele care determină slăbirea luminei la anumite ore? La noapte am să încerc să verific şi asta. Dacă fenomenul se repetă, atunci nu va mai încăpea nici o îndoială că acest astru nu e soarele, ci altceva.

— Atunci ce e cu soarele nostru, unde a dispărut? întrebă Papocikin neliniştit.

— De unde vrei să ştiu! Nu e decît o verigă în plus din lanţul fenomenelor inexplicabile pe care le-am constatat aici în ultimele zile.

— Da, un lanţ întreg! spuse gînditor Kaştanov. Depresiunea uriaşă de pe continent, indicaţiile ciudate ale acului magnetic; schimbarea neînţeleasă a presiunii atmosferice; vremea călduroasă la o latitudine de 81°, nici decum întîmplătoare, judecînd după faptul că pe aici trece graniţa gheţurilor şi că ne aflăm într-o tundră înverzită; mamuţii şi rinocerii ce se plimbă prin tundră; soarele la zenit zi şi noapte, dar un soare care de fapt nu e soare...

— Şi vor mai fi multe altele, fără îndoială. Dar iată-i în sfîrşit şi pe tovarăşii noştri. Fac prinsoare că şi ei ne aduc vreo ciudăţenie.

Săriră toţi în picioare şi scrutară depărtările, unde se desluşeau destul de bine siluetele a doi oameni, care duceau atîrnat de o prăjină ceva de culoare închisă. Papocikin puse ceainicul pe sobiţa de spirt şi se apucă să gătească frigărui din carne de rinocer. Ceilalţi dădură fuga să-şi întîmpine tovarăşii.

— Istovitoare zi a mai fost şi asta! spuse Makşeev. Am văzut şi vaci, şi tauri, am tras în ei, dar n-am doborît decît un viţel, pe care ne căznim să-l ducem de trei ceasuri.

— Iar în tundră am adunat plante foarte interesante, cu totul aparte, aş spune chiar plante fosile, dacă nu le-aş fi rupt cu mîna mea! adăugă Gromeko, pe spinarea căruia se bălăbănea un ierbar doldora de plante.

In timp ce mîncau şi beau ceai, Makşeev şi Gromeko povestiră cele văzute în tundră.

— Am mers prin tundră așa, cam vreo zece kilometri. Pămîntul era însă mai uscat decît pe aici. Apoi, vegetația a devenit mai bogată, au apărut tufișuri, ba chiar și copăcei...

— Mesteceni polari și sălcii polare, dar de specii necunoscute, pe urmă și lariță, adăugă Gromeko. Am întîlnit și plante cu flori; pe unele dintre ele nu le cunosc de loc, altele au fost descrise de diferiți exploratori, care afirmă că ele aparțin florei posttertiare fosile din Canada.

— În cele din urmă am ajuns la un rîuleț îngust, dar foarte adînc. Negăsind nici un vad, am luat-o la vale, urmînd cursul apei. Arborii întîlniți erau mai înalți decît un stat de om, iar tufișurile dintre ei formau un hățiș greu de străbătut. Aici, am dat de o cireadă de tauri veniți să se adape.

— Ce fel de tauri erau ? întrebă curios Papocikin.

— Semănau mai curînd cu jacii sălbatici, intervent Gromeko. Sînt negri, au o blană lățoasă, coame mari, groase și o cocoașă în spinare.

— Așa arătau taurii, — continuă Makșeev, — iar celelalte animale, vacile pesemne, erau ceva mai scunde și aveau coarnele mai subțiri și mai scurte. Am văzut acolo și cîțiva viței. Credeam că nu vom întîlni în tundră decît păsări de baltă și sălbătăciuni mici, de aceea nu mi-am luat decît pușca cu alice.

— Iar eu am plecat cu mîna goală !

— Așa se face că am tras în vițel cu alicele cele mai mari pe care le-am găsit în cartușieră. Cireada a dispărut în hățiș, iar vițelul s-a prăbușit în rîu, de unde l-am scos și i-am răpus cu cuțitul.

— Vițelul cîntărea vreo cincizeci de kilograme și trebuia să-l cărăm pînă aici cale de doisprezece kilometri. De aceea, ca să ne fie mai ușor, l-am golit de măruntaie, deși știam că Semion Semionovici are să fie nemulțumit.

— Nu cred, că prea a fost bine ospătat! rîse Kaștanov. Știți din ce carne am făcut frigăruile pe care le-ați mîncat adineauri?

— Din carne de iepure polar, dacă o fi existînd o asemenea jivină!

— Ei bine, nu. Aflați că v-ați delectat cu carne de rinocer și încă de rinocer fosil!

— Ptiu! Ați găsit pe undeva hoitul unui rinocer în tundra veșnic înghețată[1] și ați hotărît să vă înfruptați dintr-o carne veche de zeci de mii de ani? se miră Gromeko. Dacă știam, nu mîncam. Simt că mi se face greață.

— Totuși frigăruile au fost gustoase, deși cam tari, zise Makșeev.

— Nici nu-i de mirare, e o carne atît de veche!

— Știți, — întrebă la rîndul său Papocikin, — că la cină, o să vă ospătăm cu trompă de mamut fiartă?

— Ce naiba, — se oțărî Gromeko, — v-ați pus în cap să ne otrăviți? Sau vreți să vedeți cum suportă stomacul omului contemporan hoiturile animalelor din alte ere geologice?

---

[1] In regiunile nordice ale Siberiei se descoperă din cînd în cînd, în solul veșnic înghețat, cadavre întregi de animale care au existat cu milenii în urmă și care s-au păstrat neatinse, cu piele, carne și măruntaie, datorită înghețului care a împiedicat putrezirea. De cele mai multe ori se găsesc cadavre de mamut, rareori — de rinocer și mai rar de alte mamifere. Academia de Științe trimite expediții speciale pentru studierea și aducerea acestor cadavre. (Nota red. ruse)

Makşeev, cărula nu-i mai făcea greaţă nici o mîncare de cînd cutreierase Alaska şi Ciukotka, interveni şi el :

— Am citit undeva că trompa de elefant e foarte gustoasă ; cred însă că trompa de mamut trebuie să fie un deliciu.

— Eu, unul, nu pun în gură asemenea spurcăciuni ! se mînie Gromeko. Am să-mi frig, mai bine, ficatul viţelului. Cel puţin e proaspăt.

După ce se distrară copios pe socoteala tovarăşilor lor, ceilalţi exploratori le povestiră în sfîrşit păţaniile din ziua aceea, le arătară cadavrul rinocerului, trompa, coada şi smocul de păr din blana mamutului şi botanistul se linişti. Ba participă şi el la discuţie cînd ceilalţi se sfătuiră cum şi în ce fel să prepare faimoasa trompă, şi scoase din buzunar cîteva căpăţîni de usturoi sălbatic, pe care le găsise în apropierea locului unde întîlniseră cireada de tauri.

— Iată un bun condiment pentru gătirea trompei, spuse el. Păcat numai că am găsit aşa de puţin.

La cină, luară hotărîrea să mai rămînă încă o zi în campament, ca să se ducă toţi cinci acolo unde se afla mamutul răpus şi să aducă carne şi diferite părţi pe care doreau să le conserve.

— Iar acum, să discutăm serios cum şi încotro să mergem mai departe, propuse Kaştanov, după cină. Cercetările pe care le-am făcut ne-au fost de un oarecare folos. În timpul cît vom sta la sfat, îl vom ajuta pe zoolog să prepare ţestele rinocerului şi viţelului pe care trebuie să le conservăm. Şi pentru că veni vorba, Semion Semionovici, ce crezi, din ce specie face parte viţelul ?

— Dacă n-aş fi văzut cu ochii mei un mamut viu şi un rinocer siberian, — răspunse zoologul, — aş susţine că animalele pe care le-aţi întîlnit seamănă cu jakul care trăieşte în zilele noastre în Tibet. Acum însă îndrăznesc să cred că au fost tauri primitivi, dispăruţi de pe faţa pămîntului o dată cu mamutul şi rinocerul.

Discutarea itinerariului îi făcu să cadă de acord că pînă acum Ţara lui Nansen oferise expediţiei nu numai mult material nou, dar şi o sumedenie de lucruri inexplicabile şi că pe zi ce trece fenomenele neobişnuite se înmulţeau.

Explorările din ziua aceea arătaseră că dincolo de tundră încep păduri care nu pot fi străbătute cu săniile şi cîinii; urmau, deci, să lase aici săniile, schiurile, o parte din lucruri şi cîinii şi să pornească mai departe pe jos, luînd cu ei numai cele strict necesare.

Şi totuşi, nu aveau cum să ştie cît de întinse sînt pădurile acestea şi ce se află dincolo de ele. Era de presupus că numai în fundul marii depresiuni din Ţara lui Nansen există această climă călduroasă, vegetaţie şi animale, şi că mai departe, pe versantul opus, vor întîlni din nou zăpezi şi gheţuri, prin urmare ar fi avut iarăşi nevoie de sănii, schiuri şi cîini.

De aceea, ţinînd seama de această eventualitate, era valabil şi un alt plan de acţiune: să înainteze prin tundră cu săniile de-a lungul marginii gheţurilor, ca să exploreze circumferinţa întregii depresiuni, făcînd din cînd în cînd cîte o incursiune în adîncime, fără a lua cu ei decît cele de trebuinţă. În acest caz însă ar fi rămas neexplorată partea centrală a depresiunii, cea mai interesantă, probabil, în ceea ce priveşte flora, fauna şi poate chiar materialul geologic. Judecînd după faptul că de la marginea gheţurilor curgeau spre inima depresiunii nenumărate rîuleţe, acolo ar fi trebuit să se afle cîteva lacuri mari sau un singur lac foarte întins.

Fiecare din aceste planuri avea avantajele şi dezavantajele sale. Pe care să-l pună în aplicare? Borovoi, Igolkin şi Makşeev stăruiau să se înainteze de-a lungul marginii gheţurilor, în timp ce naturaliştii preferau, firește, să meargă spre centrul depresiunii, unde

se aşteptau să găsească mai mult material din domeniul lor.

La urma urmelor se puteau împărţi în două grupuri, din care unul să pornească încărcat cu bagajele de-a lungul marginii depresiunii, iar celălalt, ducînd doar *strictul necesar, să taie depresiunea de-a curmezişul*, urmînd să se întîlnească cu toţii în partea opusă. Dar cine putea şti cît se întinde depresiunea spre răsărit şi spre apus şi dacă putea fi ocolită ? Nu aveau oare să întîlnească piedici de netrecut şi nu riscau ambele grupuri sau măcar unul dintre ele să se afle într-o situaţie desperată ? Această împărţire pe grupuri n-ar fi dus oare la pierderea întregii expediţii ?

Aşadar, era foarte greu să se decidă, căci orice hotărîre putea avea urmări grave.

După ce cumpăni toate posibilităţile, Kaştanov spuse tovarăşilor săi, care discutau înfierbîntaţi, apărîndu-şi fiecare punctul de vedere :

— Vă amintesc că avem un plic sigilat, pe care mi l-a dat organizatorul expediţiei pentru eventualitatea că ne vom afla la mare strîmtoare. Ne-a îngăduit să-l deschidem cînd nu vom şti unde ne găsim şi ce să facem. Nu credeţi că ne aflăm într-o asemenea situaţie ? În ultima vreme am văzut o sumedenie de lucruri inexplicabile, neobişnuite, iar acum nici nu ştim încotro s-o luăm !

Ceilalţi uitaseră de plicul dat de Truhanov şi propunerea lui Kaştanov fu primită cu bucurie. Scoaseră deci plicul din lădiţa unde păstrau banii şi aparatele cele mai valoroase şi Kaştanov citi scrisoarea cu glas tare :

„Dragi prieteni,

S-ar putea ca atunci cînd veţi citi aceste rînduri să treceţi prin clipe de grea cumpănă. Vreau să cred însă că veţi găsi în cele ce urmează un sfat ori o explicaţie.

În primul rînd, trebuie să recunosc că v-am atras într-o aventură atît de primejdioasă şi de neobişnuită,

încît dacă aţi fi ştiut unde vă propun să plecaţi, m-aţi fi socotit nebun şi aţi fi refuzat să luaţi parte la expediţie. Am mai împărtăşit o dată planul meu unui savant, pe care l-am rugat să organizeze o expediţie finanţată de mine. El însă a refuzat cu hotărîre, socotindu-mă un om cu capul în nori.

Şi astfel, ca să organizez totuşi expediţia menită să verifice ipotezele mele, nu-mi rămînea decît să trec sub tăcere ţelul ei final, obiectivele ei. M-am gîndit să trimit această expediţie sub pretextul explorării unei regiuni necercetate încă din Arctica. Pînă la urmă se putea întîmpla totuşi ca ipotezele mele să se dovedească a fi neîntemeiate şi expediţia să nu găsească decît insule sau un continent încătuşat de gheţuri şi, mărginindu-se la explorarea lor, să se întoarcă cu bine. Dar şi în acest caz cheltuielile făcute nu ar fi fost inutile, deoarece astfel m-aş fi convins, o dată pentru totdeauna, că ipoteza mea e greşită, şi totodată ar fi dispărut şi ultima mea mare pată albă de pe harta Arcticii.

Dar să trec la fondul chestiunii. O serie întreagă de constatări făcute la observatoarele de pe Mont Blanc şi Munku-Sardîk, datele cuprinse în literatura de specialitate, precum şi cele furnizate de numeroase staţiuni seismice, studierea repartiţiei şi abaterilor valorilor forţei de gravitaţie[1] *m-au făcut să ajung la concluzia că nucleul planetei noastre se prezintă cu totul altfel decît au pretins pînă acum geologii şi geografii. Sînt încredinţat că în interiorul pămîntului se află o cavitate mai mult sau mai puţin vastă, un gol, avînd probabil un astru central, mic, stins poate. E posibil ca această cavitate să aibă legătura cu suprafaţa globului printr-una sau două guri, de dimensiuni greu de precizat, care ne-ar îngădui să pătrundem în interiorul acestui glob gol.*

---

[1] Abateri pozitive sau negative de la valorile reale, la suprafaţa pămîntului, abateri care se datoresc constituţiei scoarţei pămîntului. (Nota red. ruse)

Numai o expediție specială, trimisă să caute una din aceste guri, care nu pot exista, firește, decît pe întinderile neexplorate ale celor două regiuni arctice, ar putea confirma sau infirma ipotezele mele. Pentru început, am ales regiunea nordică, mai accesibilă unei expediții ruse.

Dacă ați reușit să găsiți această gură, încercați să pătrundeți în ea. Se prea poate să și fi intrat pe nesimțite înăuntru, crezînd că coborîți într-o depresiune adîncă a continentului. Dacă așa stau lucrurile și dacă mai aveți puterile și mijloacele necesare, încercați să pătrundeți mai adînc și să explorați cît vă stă în putință această cavitate internă, fără a vă expune inutil viața.

Dacă, dintr-un motiv oarecare, această expediție vă depășește forțele, faceți calea întoarsă, căci găsirea intrării în cavitatea interioară a pămîntului este ea însăși o descoperire extraordinară, iar explorarea cavității poate fi încredințată unei alte expediții, care va fi echipată ținîndu-se seama de experiența dobîndită. Sînt convins că, dumneavoastră, ca adevărați oameni de știință, nu veți pregeta să vă continuați drumul, cînd vă veți afla în pragul unor mărețe și extraordinare descoperiri. Vă rog însă din tot sufletul să examinați bine situația, să cumpăniți toate argumentele pro și contra și să procedați cu cea mai mare chibzuință, ca să nu riscați pierderea realizărilor de pînă acum.

Vă veți împărți, poate, în două grupuri, din care unul va porni spre adîncul cavității, iar celălalt va rămîne la intrare, pentru ca la nevoie să poată veni în ajutorul primului grup sau să aducă științei vestea minunatei descoperiri.

Sînt adînc mîhnit că soarta nu mi-a îngăduit să împart cu dumneavoastră truda, lipsurile și gloria descoperirilor și că sînt nevoit să mă mărginesc la această scrisoare. Dacă ea nu vă va aduce nici o rază de lumină, n-o luați în seamă. Oricum, vă urez din toată inima izbîndă.

N. I. TRUHANOV"

„Steaua Polară"
14 iunie 1914

Cu interes şi uimire crescîndă ascultară membrii expediţiei cele cuprinse în scrisoarea lui Truhanov. Cînd Kaştanov termină de citit, un timp nimeni nu fu în stare să scoată o vorbă.

Se gîndeau toţi la conţinutul scrisorii şi căutau să-şi explice toate ciudăţeniile din ultimele zile prin prizma celor aflate.

— Acum, în mintea mea s-a făcut lumină, spuse Borovoi, răsuflînd uşurat. Înţeleg ce e cu acest soare veşnic la zenit, cu căldura, cu mamuţii, rinocerul şi ceaţa care nu se mai risipeşte, cu toanele busolii. Nu-mi explic însă capriciile barometrului.

— Da, acum, aproape toate s-au limpezit! zise hotărît Kaştanov. Cred că coborîşul în gura care duce în centrul pămîntului a început de cînd am trecut peste muntele Russki. Se vede că centura de gheaţă marchează marginea gurii. Pe acolo am intrat în cavitatea internă a globului şi am mers spre sud, în loc să mergem spre nord, după cum a indicat de altfel şi busola, deşi noi n-am schimbat direcţia. Apoi am urcat şi am trecut peste un munte turtit de gheaţă, am coborît pe versantul opus şi ne-am pomenit în tundră, lîngă marginea gheţurilor formate din zăpada din timpul iernii, care s-a depus în adîncul cavităţii. Mamutul, rinocerul, taurul primitiv au dăinuit aici datorită temperaturii uniforme, prielnice, precum şi inexistenţei omului, care îi extermină...

— Asta aşa-i! Iată, noi abia am intrat în această cavitate şi am şi răpus trei din locuitorii ei, observă Gromeko.

— Pesemne că soarele pe care îl vedem mereu la zenit e de fapt micul nucleu al globului pămîntesc, incandescent încă, ce luminează şi încălzeşte suprafaţa interioară a învelişului gros, în întregime solidificat, din care pînă acum nu am cunoscut decît partea exterioară. Acum însă, mulţumită expediţiei lui Truhanov, putem explora, măcar în parte, această cavitate, unde

vom descoperi, fără îndoială, o sumedenie de lucruri interesante şi uimitoare. Chiar de la primii paşi am întîlnit reprezentanţi ai florei şi faunei dispăruţi de mult de pe faţa pămîntului.

— Trebuie să numim într-un fel oarecare acest ţinut pe care l-am descoperit, ca să nu-i spunem mereu „suprafaţa interioară" ! Doar nu mai sîntem în Ţara lui Nansen ! fu de părere Makşeev.

— Da, e mult mai vastă şi o desparte o centură de gheaţă de Ţara lui Nansen. Atunci, cum s-o numim ? întrebă Gromeko.

— In această ţară nu există noapte. Astrul central *ascuns în străfundurile planetei noastre pare să co*respundă credinţei popoarelor din antichitate că sub pămînt sălăşluieşte un zeu al focului. Sînt de părere să numim Pluton [1] acest astru, iar ţara — Plutonia, propuse Kaştanov.

*Se făcură şi alte propuneri, dar după o scurtă discu*ţie, toţi fură de acord că Plutonia e numele cel mai potrivit.

— Iar acum, o problemă importantă : ne mulţumim cu faptul că am descoperit gura de intrare şi am cobo*rît în adînc văzînd numai o parte din Plutonia*, şi ne întoarcem la „Steaua Polară" ca să-l anunţăm pe Truhanov că ipoteza lui s-a confirmat în chip strălucit, sau încercăm să pătrundem în inima acestei ţări a luminii veşnice ?

— Mergem înainte, nici vorbă ! Înainte, cît o să ne ţină puterile şi o să ne îngăduie mijloacele. Avem încă mult timp în faţa noastră ! sări care mai de care.

— La fel zic şi eu, — urmă Kaştanov, — dar cum organizăm explorarea Plutoniei ?

— Cred, — începu Borovoi, — că pe măsură ce vom înainta în adîncul ţinutului, depărtîndu-ne de zăpezile şi gheţurile formate din pătrunderea frigului şi precipitaţiunilor din partea exterioară a pămîntului, temperatura va creşte mereu. Săniile, schiurile şi cîinii nu

---

[1] Pluton — zeul lumii subpămîntene, la grecii antici. (Nota red. ruse)

vor fi decît o povară pentru noi. Va trebui deci să le lăsăm aici.

— Cîinii nu pot rămîne singuri. Prin urmare, să urmăm sfatul lui Truhanov şi să lăsăm aici pe unii dintre membrii expediţiei — cel puţin doi oameni, căci cine se va învoi să rămînă singur vreme îndelungată? Aceşti doi oameni vor sta aici cu cîinii, săniile şi schiurile şi celelalte lucruri de prisos, vor face observaţii în tundră şi la marginea gheţurilor. Dacă ceilalţi nu se întorc pînă la data stabilită, vor porni înapoi spre „Steaua Polară" cu o singură sanie, ca să raporteze lui Truhanov despre descoperirile făcute şi să servească drept călăuze expediţiei ce va fi trimisă pentru a căuta grupul dispărut şi a explora Plutonia.

— Cum vor străbate însă gheţurile membrii expediţiei din grupul dispărut, dacă se vor întoarce puţin mai tîrziu de data stabilită? întrebă Makşeev.

— Pentru această eventualitate vor fi lăsate aici două sănii, schiuri şi un depozit cu provizii. Întîrziaţii vor fi siliţi să se descurce fără cîini, să tragă singuri săniile, ceea ce nu va fi prea greu, deoarece depozitele de provizii lăsate de-a lungul drumului le vor îngădui să ia cu ei numai strictul necesar.

Toţi socotiră preferabil acest plan, dar nimeni nu se îndura să rămînă în tundră, cum s-ar spune, în pragul ţării misterioase. Urmau să hotărască cine dintre membrii expediţiei sînt absolut necesari pentru o călătorie în adîncul ţinutului. Printre aceştia erau în primul rînd zoologul, botanistul şi geologul, care nu aveau ce face în tundră; prin urmare, Kaştanov, Papocikin şi Gromeko urmau să plece în orice caz. Pe de altă parte, Igolkin, singurul membru al expediţiei care nu era om de ştiinţă şi a cărui ocupaţie de căpetenie era să îngrijească de cîini, era condamnat firesc, să aştepte în tundră. Mai rămîneau Borovoi şi Makşeev. Numai unul din ei putea pleca.

Dar cum fiecare din ei era gata să-i cedeze cu mărinimie celuilalt locul, se văzură nevoiţi să tragă la sorţi. Borovoi trase biletul pe care scria „rămîne", iar Makşeev acela cu menţiunea „pleacă".

Trecu destul de mult timp pînă se deciseră cum să organizeze grupul care avea să plece în adîncul Plutoniei. Trebuiau să hotărască ce mijloace de transport va folosi grupul şi, în funcţie de aceasta, ce lucruri să ia; chiar dacă ar fi renunţat cu totul la conserve, urmînd să-şi procure hrană numai din vînat, fiecare explorator tot trebuia să care o povară destul de grea şi, firește, nu puteau nădăjdui să dea de drumuri bătătorite.

— Ce-ar fi să luăm cîţiva căini care să ne transporte poverile, deşi bietele dobitoace nu sînt deprinse cu aşa ceva şi nu se vor simţi la largul lor în acest ţinut cu climă caldă, spuse Gromeko.

— Nu e o soluţie, replică Makşeev. Riscăm să ne moară aceste animale, atît de trebuitoare la înapoierea pe întinderile de gheaţă. Eu zic să folosim o forţă mai supusă şi mai puternică. Ea va transporta nu numai lucrurile, ci şi pe noi.

— Care forţă? întrebară cellalţi.

— Forţa apei. Rîuleţul adînc pe care l-am văzut astăzi şi pe care nu l-am putut trece, curge spre miazăzi tocmai în direcţia în care vrem să ne îndreptăm. Printre lucrurile noastre se află două bărci mici, pliante, pe care le-am luat ca să putem străbate spaţiile neînghețate, cînd vom ajunge în regiunile gheţurilor. Am uitat cu desăvîrşire de ele, pentru că pînă acum nu ne-au fost de trebuinţă. În fiecare încap doi oameni! Ne îmbarcăm în ele şi pornim la drum. Cînd o să înceapă pădurea, facem o plută, dacă bărcile vor fi prea încărcate, şi plutim cît ne duce apa.

— E un plan minunat! exclamă Kaştanov.

— Şi uşor, şi comod! N-ai decît să pluteşti, să priveşti în jur şi să notezi tot ce vezi, se entuziasmă Papocikin.

— Numai că orizontul nostru va fi limitat la malurile rîului, acoperite, probabil, cu o vegetaţie deasă. Vom pluti ca printr-un coridor de verdeaţă şi nu vom vedea nimic! spuse Gromeko.

— Cine ne împiedică să ne oprim, să coborîm pe mal şi să explorăm regiunile mai interesante? Şi apoi, doar tot pe mal vom înnopta, îl lămuri Makşeev.

— Iar explorările o să le putem face fără să cărăm poveri în spate — cu forțe proaspete și mai sprinteni, adăugă Papocikin.

— Avînd la dispoziție două bărci și o plută, o să strîngem o colecție mai bogată. N-o să fie prea ușor să cărăm în spinare toate piesele strînse, mai cu seamă că această povară o să crească cu fiecare zi, zise Kaștanov.

— Și, în sfîrșit, înaintînd cu bărcile, vom fi mai feriți de fiarele și reptilele care trăiesc prin păduri și mlaștini. Cine știe ce surprize ne mai rezervă această țară misterioasă către care ne îndreptăm! spuse Gromeko.

— Intr-un cuvînt, ne-ai dat o idee strașnică, Iakov Grigorievici, pentru care îți sîntem recunoscători, încheie Kaștanov. De aceea, propun să dăm numele dumitale rîului pe care vom pluti. Și acum, hai să mergem să ne vîrîm în sacii noștri sau mai bine să ne culcăm pe ei, fiindcă e cald, iar mîine să mergem în locul unde am lăsat mamutul și să aducem cu săniile pielea, colții și o provizie de carne.

— Dar parcă era vorba să mutăm întregul campament în locul unde se află mamutul! le aminti Papocikin.

— Nu cred că ar fi mai ușor. Ca să ajungem la rîuleț pe care o să plutim, trebuie să ne îndreptăm în direcția opusă și nu are nici un rost să ne depărtăm de el. In afară de asta, colina unde ne-am făcut sălașul are o sumedenie de avantaje: e uscată, poate fi văzută de la mare distanță, e departe de pădure, unde trăiesc diferite sălbătăciuni, e aproape de ghețuri, în sfîrșit se află în bătaia vîntului, lucru foarte important pentru cîini, mai ales cînd vremea va deveni mai călduroasă. De pe colina asta putem scruta zările și observa ușor dacă se apropie vreun dușman.

— Și unde mai pui că e foarte potrivită pentru observații meteorologice și de altă natură, adăugă Borovoi. O să facem aici o adevărată stațiune și nădăjduiesc că barometrele mele vor arăta toate schimbările presiunii atmosferice.

Era ora zece seara cînd terminară de discutat. Se culcară pe saci și adormiră.

Dimineața, la dejun, stătură la sfat pentru a hotărî cine să se ducă la locul unde se afla mamutul și dacă este cazul într-adevăr să facă acest lucru, ori e mai bine să se pregătească de drum.

— Dacă am fi siguri că o să mai întîlnim mamuți, atunci nu are nici un rost să-l aducem aici pe cel răpus, mai ales că l-am descris și l-am fotografiat. Cum însă o să intrăm curînd în pădure, se prea poate să nu mai vedem asemenea animale, dacă ele trăiesc numai în tundră, de-a lungul marginii ghețurilor, spuse Kaștanov.

Pînă la urmă hotărîră ca patru oameni, cu trei sănii și cîinii necesari, să se ducă în locul unde lăsaseră mamutul.

La campament rămase Gromeko, care voia ca înainte de a pleca la drum să mai strîngă plante de primăvară din tundră, din jurul colinei, și Kaștanov, care avea de gînd să facă săpături în povîrnișul dealului, spre a stabili constituția lui. Colina asta singuratică, în mijlocul tundrei, i se părea ciudată.

Plecară călăuziți de Papocikin. Pe drum împușcară cîteva păsări de baltă ce rătăceau prin tundră, în preajma rîulețului, precum și un iepure foarte ciudat, ce semăna mai curînd cu un dipodid[1] uriaș: prada aceasta îl bucură mult pe zoolog.

Zăriră de departe cadavrul mamutului, ce părea un dîmb pe întinsul neted al tundrei. Cînd se apropiară, Igolkin, care avea ochi mai ageri, îi preveni pe ceilalți că în jurul cadavrului foiesc niște jivine cenușii.

---

[1] Dipodide — mamifere mici din familia rozătoarelor, cu un gît foarte scurt, cap de iepure, urechi mari, mustăți lungi și coada foarte lungă. Picioarele din față sînt scurte de tot, iar cele din spate — lungi. Trăiește în vizuini săpate în teren nisipos și se hrănește cu turbercule și rădăcini. (Nota red. ruse)

Lăsînd săniile la oarecare distanţă, vînătorii se apropiară cu băgare de seamă şi deodată se opriră uimiţi — jivinele cu pricina dispărură de parcă le-ar fi înghiţit pămîntul.

— E-he! exclamă Papocikin, cînd, în sfîrşit, se apropiară cu toţii de mamut. Ian priviţi, aici a fost cineva în lipsa noastră.

Se părea că în jurul mamutului trebăluiseră nişte cîrtiţe uriaşe: pretutindeni se zăreau muşuroaie de pămînt, înalte cam de un metru, amestecat cu rădăcini de tufe. Partea dinapoi a cadavrului era atît de adînc îngropată în pămînt, încît abia se mai vedea.

— Cine o fi făcut isprava asta? se întrebară vînătorii.

— Nişte gropari iscusiţi! Cred că au vrut să îngroape tot cadavrul, ca să-l ascundă, poate, de lupi, sau să-şi facă o rezervă de hrană, fu de părere Makşeev.

Igolkin aduse un cîine, care, după ce mirosi pămîntul săpat, se năpusti deodată sub pîntecul mamutului şi scoase afară de picior o jivină mică, ciudată, care se apără deznădăjduită cu labele-i scurte, guiţînd ca un purcel. O uciseră cu cuţitul, o scoaseră din gura cîinelui şi începură să o examineze. Dihania semăna leit cu un viezure, atît la înfăţişare, cît şi la culoare.

Continuîndu-şi cercetările, mai descoperiră cîteva animale asemănătoare ascunse sub cadavrul mamutului, pe care voiau într-adevăr să-l îngroape, ca apoi să-l devoreze în tihnă.

Aceşti gropari nepoftiţi îi împiedicară să jupoaie pielea de pe tot corpul mamutului, silindu-i să se mulţumească cu partea stîngă. Examinară apoi mărunţaiele, tăiară un picior din faţă şi unul din spate, desprinseră cu toporul unul din colţii animalului, îi scoaseră un ochi, o jumătate de creier, limba şi doi dinţi. Lăsară apoi cîinii să mănînce restul pe săturate. Mai încărcară în sănii cîteva hălci dintr-o pulpă şi nişte muşchi, apoi porniră încet spre campament. Groparul, iepurele şi păsările alcătuiau colecţia zoologică din ziua aceea, de care Papocikin era încîntat.

— Să-i lăsăm pe groparі să-şi vadă mai departe de treabă, glumi Borovoi. Cînd n-o să avem carne pentru cîini, dăm o raită pe aici, cu Igolkin, să ne aprovizionăm. Sau poate o facem mai curînd, pînă nu se strică carnea.

— Atunci luaţi şi ţeasta, îi rugă Papocikin. Cred că groparii o vor curăţa bine.

Cînd se apropiară de campament, vînătorii observară că Gromeko şi Kaştanov se îndeletnicesc cu o treabă ciudată. Dintr-o groapă săpată în coasta colinei, scoteau bucăţi mari de piatră albă, pe care le aşezau grămadă.

— Colina asta e o adevărată comoară pentru expediţia noastră, îi lămuri Kaştanov pe tovarăşii săi, cînd aceştia ajunseră lîngă el. Ca să-i cercetez constituţia, am săpat o groapă de un metru şi jumătate şi la această adîncime am găsit un strat compact de gheaţă curată; săpînd în alt loc, am obţinut acelaşi rezultate. Atunci mi-a venit ideea să fac în adîncul colinei o încăpere în gheaţă, care va fi un răcitor minunat, unde vom păstra proviziile şi pieile. Doar n-o să ne pice zilnic pentru cină mamuţi sau rinoceri!

— Să fie oare toată colina din gheaţă şi numai pe deasupra să aibă un strat de pămînt? întrebă Borovoi.

— Cred că da! În nordul Siberiei se găsesc asemenea gheţari fosili. La obîrşie, ei sînt fie nişte nămeţi uriaşi, păstraţi întîmplător, fie o parte dintr-un masiv de gheaţă, rămasă după retragerea gheţurilor. Incetul cu încetul, gheaţa a fost acoperită de mîlul şi nisipul adus de pîraiele ce curgeau şi de aceea s-a păstrat [1].

Această descoperire a lui Kaştanov avea o mare însemnătate pentru grupul ce rămînea în tabără şi care putea amenaja astfel, chiar sub locuinţa sa, un ideal depozit de provizii.

---

[1] Această colină era formată probabil din gheaţă fosilă păstrată la o mică adîncime datorită îngheţului veşnic. Asemenea gheţuri fosile se întîlnesc deseori în regiunile nordice ale Siberiei, mai ales în apropierea litoralului Oceanului Îngheţat de Nord. (Nota red. ruse)

— Mai tîrziu, o să punem aici o uşă şi o să facem dedesubt o încăpere spaţioasă, spuse Borovoi.

— Pe lîngă asta o să săpăm în gheaţă, în altă coastă a colinei, o peşteră, unde o să ţinem cîinii cînd o să înceapă vremea călduroasă, adăugă Igolkin.

După ce descărcară săniile, toţi îl ajutară pe Kaştanov şi Gromeko să amenajeze o încăpere destul de mare, unde să depoziteze părţile din corpul mamutului, pe care le aduseseră cu ei şi ceea ce mai rămăsese din rinocer. Cînd isprăviră, astupară intrarea cu blocuri de gheaţă şi o baricadară cu schiuri şi sănii, ca să ferească proviziile de ciini.

A doua zi începură dis-de-dimineaţă pregătirile de drum. Mai întîi triară bagajul. Apoi depozitară în răcitor conservele, alcoolul, peştele uscat şi încărcară în sănii bărcile şi echipamentul necesar pentru călătoria în adîncul Plutoniei. Prînziră împreună pentru ultima dată şi porniră spre riuleţul Makşeev, luîndu-şi rămas bun de la Borovoi, care în lipsa lor avea să păzească iurta şi depozitul. Igolkin urma să se întoarcă cu săniile spre seară. Hotărîră să ia un singur ciine, pentru pază ; îl aleseră pe Generalu. Iar pentru ca patrupedul care îi însoţea să suporte mai uşor căldura, îl tunseră, şi ciinele puiios căpătă o înfăţişare care stîrni hazul tuturor. În vîrful capului îi rămăsese un moţ, în partea de sus a picioarelor nişte franjuri, iar în vîrful cozii un pămătuf. Makşeev, care îl tunse, spuse că anume a lăsat aceste podoabe, pentru ca aspectul ciudat al ciinelui să sperie fiarele pe care le vor întîlni.

Cînd ajunseră la malul rîului, lat de vreo şase metri şi adînc de unu-doi metri, coborîră bărcile pe apă şi se aşezară cîte doi în fiecare barcă: unul — la cîrmă, iar celălalt — la vîsle. Ciinele fu instalat la prora bărcii din faţă, unde se aflau Makşeev şi Gromeko. Capul caraghios al Generalului, cu urechile mari, ciulite, şi cu moţul dintre ele, se iţea cînd şi cînd din barcă.

Igolkin rămase pe mal pînă ce bărcile, duse repede de curent, dispărură în depărtare. Deasupra iurtei,

care abia se zărea la orizont, Borovoi înalță un steag alb. Și astfel, membrii expediției, care pînă atunci împărțiseră frățește toate greutățile, se despărțiră, formînd două grupuri; patru dintre ei porneau cu barca în inima unui ținut misterios. Aveau oare să se mai întoarcă și cînd, în ce fel, toți oare?

LA VALE PE RÎUL MAKȘEEV

Cele două bărci lunecau repede pe apa tulbure, care gonea clipocind spre miazăzi, între niște maluri joase; de o parte și de alta rîul era străjuit de sălcii polare, năpădite de frunzulițele tinere. Pe amîndouă malurile se întindea aceeași tundră netedă cu tufișuri pitice. Vîntul le era tot timpul prielnic și, după cum constatară călătorii, fără a mai greși de data asta, el sufla dinspre nord, unde se aflau ghețurile de la gura depresiunii, adică de la suprafața planetei spre această cavitate călduroasă. Ca și înainte, ceața se ridica în vălătuci, aci ascunzînd, aci descoperind astrul roșiatic ce stătea nemișcat la zenit. Temperatura era de + 12° și din cînd în cînd pîcla se prefăcea într-o burniță, care, de altfel, înceta repede.

Bărcile făceau cam opt kilometri pe oră. Călătorii aflați la cîrmă schițau harta regiunii, pe care însemnau toate meandrele rîulețului. După ce parcurseră douăzeci și cinci de kilometri, poposiră pentru noapte.

Dădură o raită pe mal și constatară că în tundră tufișurile erau mai înalte, iar pe alocuri creștea printre ele lariță soundă, alcătuind împreună cu salcia și mesteacănul crînguri nu prea mari, dar foarte dese. Printre tufișuri descoperiră niște poteci înguste, bătătorite, ce duceau spre malul rîului și pe unde veneau probabil animalele la adăpat.

Înnoptară pentru prima oară în cort, fără saci de dormit.

— Lumina asta continuă, — zise Makşeev înainte de a se culca. — tulbură cu desăvîrşire deprinderile noastre şi răstoarnă noţiunea care o avem despre timp. Te uiţi la ceas şi spui: dimineaţa, amiaza, seara, iar soarele stă neclintit la zenit şi încălzeşte la fel tot timpul, de parcă şi-ar bate joc de terminologia noastră.

Din fericire, nimic nu le tulbură noaptea sau mai bine zis timpul de odihnă.

A doua zi făcură încă cincizeci de kilometri şi se opriră devreme, ca să exploreze mai bine împrejurimile. Malurile rîului erau acoperite de data asta de tufişuri mai înalte şi de copaci singuratici, alcătuind un fel de ziduri verzi care îngustau mult orizontul exploratorilor.

După masă, Gromeko rămase în preajma cortului ca să adune plante, Makşeev plecă spre apus însoţit de Generalu, iar Kaştanov şi Papocikin — spre răsărit, pe potecile bătătorite de sălbăticiuni prin tufişuri dese, ceva mai înalte de un stat de om. Pe alocuri se vedeau urme de diferite animale. Zoologul recunoscu urme de mamut, de rinocer, ale unor paricopitate mari şi mici şi ale unei specii de solipede. Citeodată întîlneau urmele labelor moi ale unor fiare de pradă de diferite mărimi. La vederea unora dintre ele, exploratorii noştri simţeau fiori. Aceste urme aveau o lungime de vreo douăzeci de centimetri, iar ghearele se înfigeau în pămînt la o adîncime de patru centimetri. Zoologul stabili că ele aparţin unui urs de o mărime neobişnuită.

— E probabil ursul cavernelor, contemporan cu mamutul, remarcă Kaştanov. El întrece în mărime pe toţi reprezentanţii cunoscuţi ai acestei familii.

— Nu cumva vînează pe oamenii cavernelor? întrebă Papocikin.

— Intr-adevăr, uneori se găsesc oase, gheare şi dinţi ai acestui urs prelucrate de omul cavernelor, răspunse geologul. Nu ştiu încă dacă s-au găsit oasele sau ţestele acestui om prelucrate de urs.

— In orice caz, ar fi mai sănătos să nu dăm ochi cu el!

— Cum? Să ne ferim de o jivină atît de interesantă? Îi veneau de hac strămoşii noştri înarmaţi numai cu ghioage şi topoare de piatră, iar noi să ne temem, noi care avem arme moderne şi gloanţe dum-dum? Ar fi mai mare ruşinea!...

Depărtîndu-se de rîu, exploratorii ajunseră într-o poiană întinsă, acoperită cu iarbă deasă, dar scundă, presărată ici-colo cu flori de felurite culori.

Se opriră la marginea pădurii, între tufişuri şi văzură că în poiană pasc izolat sau în grupuri diferite mamifere, printre care deosebiră uşor unele specii dispărute de mult de pe faţa pămîntului: tauri negri, primitivi, cu coarne şi cocoaşe uriaşe, cerbi gigantici, cu coarne nu mai puţin gigantice, cai sălbatici mici, lăţoşi, cu coada smultă şi coamă scurtă. O pereche de rinoceri stăteau cu capetele vîrîte în tufişuri, iar cîţiva mamuţi, ce formau un grup mic, îşi clătinau ritmic capetele şi trompele, pentru a alunga, desemne, gîzele care îi sîcîiau. De altfel, zumzetul ţînţarilor, tăunilor şi musculiţelor umplea luminişul.

După ce admirară pe îndelete privelişte paşnică pe care le oferea acest imaş unde păşteau „fosile vii“ [1], Kaştanov şi Papocikin hotărîră să se apropie, ca să fotografieze cîteva animale. Se apropiară de-a buşilea de-a lungul lizierii, mai întîi de grupul de tauri, apoi de cei doi rinoceri, pe care-i fotografiară pe cînd se hîrjoneau, sărind greoi şi stîngaci unul peste altul. Rinocerii îşi încrucişau coarnele ca pe nişte spade uriaşe, bătătoreau iarba cu picioarele lor butucănoase şi răscoleau pămîntul.

Veni apoi rîndul mamuţilor, ce se aflau în mijlocul poienii. Dar vînătorii nici nu apucară să se apropie

---

[1] Fosile — rămăşiţele animalelor şi plantelor care au trăit în trecutul îndepărtat şi care se găsesc pietrificate sau carbonizate, în diferite roci. Fosilele au o mare importanţă pentru determinarea vîrstei straturilor din scoarţa pămîntului în care se află. Cu studiul lor se ocupă paleontologia, o ramură specială a geologiei. (Nota red. ruse)

îndeajuns, că în capătul celălalt al poienii, unde păşteau cerbii, se produse o tulburare de neînţeles. Animalele ridicară deodată capul, ciuliră urechile şi o luară la goană, înspăimîntate pesemne de un duşman nevăzut, dar fără îndoială înfricoşător. Cerbii trecură pe lîngă mamuţi, care se speriară la rîndul lor şi o porniră în trap greoi, cu trompele în vînt. Atît cerbii, cît şi mamuţii veneau de-a dreptul spre locul unde stăteau ascunşi vînătorii noştri.

— Cînd cerbii vor fi la o sută de paşi, trage în cel care va fi în frunte, şopti repede Kaştanov. Ei se vor opri o clipă şi atunci îi voi fotografia. Pe urmă trag şi eu, căci altfel ne fac una cu pămîntul.

Papocikin duse arma la ochi, şi cînd cerbul uriaş care venea în frunte, cu capul dat pe spate şi nările umflate de spaimă, ajunse destul de aproape, trase. Lovit în piept, cerbul căzu în genunchi din plină

goană, iar ceilalți se opriră buluc, îmbulzindu-se și întinzînd grumazurile.

Intre timp, Kaștanov reuși să fotografieze acest grup interesant, dădu aparatul zoologului și trase la rîndu-i în alt cerb, întors cu partea stîngă spre vînător. *Animalul făcu un* salt înainte și se prăbuși, iar ceilalți o luară brusc la dreapta și porniră în goană pe sub streașina pădurii.

In vremea asta, mamuții care alergau în spatele cerbilor se apropiară și se opriră în fața celor două animale doborîte de vînători. Papocikin avu răgazul să încarce armele, iar Kaștanov fotografie mamuții.

— Ce zici, *trag*? bîigui *zoologul*.

— La ce bun? Carne avem din belșug, iar pe mamut l-am cercetat pe îndelete în tundră. Tragem numai dacă se năpustesc asupra noastră.

Animalele nu se urneau din loc și-și mișcau trompele de parcă ar fi stat la sfat. Erau șase la număr, printre care doi mamuți tineri, cu colții mai mici și *blana cu părul nu prea lung. Puiendrii se liniștiră* curînd, începură să se joace și să zburde în jurul animalelor adulte, care în răstimpuri slobozeau mugete înăbușite ce le trădau tulburarea. In cele din urmă, un mascul bătrîn o luă spre dreapta și toată turma îl urmă de-a lungul liziera. Nu rămaseră în poiană decît cei doi rinoceri.

— Cine o fi speriat aceste ierbivore pașnice? întrebă Kaștanov. Ursul cavernelor, poate?

— Sau vreo fosilă și mai fioroasă din menajeria paleontologică a dumitale!

— Mai știi! Cred însă că e mai sănătos să nu ne ducem în capătul celălalt al luminișului, căci fiara ne poate ataca din hățiș cu atîta repeziciune, încît să nu avem timp să tragem un foc de armă.

— Atunci, hai să ne ocupăm de cerbi, să-i măsurăm, să-i *jupuim* și să-i *tîrîm* spre rîu.

Cerbii răpuși de vînători făceau parte dintr-o specie gigantică dispărută de pe fața pămîntului, contemporană cu mamutul, taurul primitiv și ursul cavernelor.

După ce îi jupuiră, vînătorii tăiară picioarele dinapoi ale cerbului celui mic şi porniră cu povara spre rîu, hotărîţi să se înapoieze după carne, dacă tovarăşii lor vor fi fost mai puţin norocoşi şi dacă fiara necunoscută, care dădea poate tîrcoale poienii, le va mai fi lăsat şi lor ceva.

VÎNAREA VÎNĂTORULUI

La locul de popas îl găsiră pe Gromeko, care îi aştepta cu nerăbdare. El cutreierase împrejurimile, culesese o sumedenie de plante, jumulise şi pusese la fiert, pentru cină, o gîscă vînată. Deodată îşi făcu apariţia Generalu, neînsoţit de nimeni. La gîtul cîinelui era prins cu sfoară un bileţel de la Makşeev, care le scria: *„Am împuşcat o dihanie cît toate zilele şi n-am cum s-o aduc pînă la cort. Îl aştept aici pe Semion Semionovici, ca să vadă animalul. Cîinele ştie drumul, dar, pentru orice eventualitate, am schiţat şi itinerariul meu".*

Pe verso, Makşeev însemnase cu creionul drumul parcurs, indicînd direcţia şi distanţa, în paşi.

După ce se odihniră puţin, Papocikin şi Gromeko porniră în căutarea lui Makşeev. Generalu îi călăuzea bine, dar la răscruci se oprea adeseori, nehotărît. Atunci îl scotea din încurcătură schiţa, unde erau indicate toate răspîntiile potecilor. Vînătorii merseră repede şi într-o jumătate de ceas ajunseră aproape de locul unde se găsea tovarăşul lor. Deodată, din direcţia aceea, răsunară una după alta două detunături. Generalu se năpusti într-acolo, lătrînd cu furie, şi vînătorii se grăbiră să-l urmeze, căci se temeau că Makşeev se află în primejdie.

Curînd ajunseră într-o poiană mare; în mijlocul acesteia era un grup de tufişuri şi de copaci, lîngă care zăriră ceva de culoare gălbuie, precum şi capul lui

Makşeev. In faţă, prin poiană, mişunau vreo zece jivine brune roşcate, care nu erau altceva decît nişte lupi.

Generalu se opri la marginea poienii, fără a cuteza să atace un duşman fără doar şi poate mai puternic.

La apariţia vînătorilor, lupii dădură bir cu fugiţii, iar Makşeev strigă:

— Trageţi vreo două cartuşe cu alice, dacă aveţi la voi puşca cu două ţevi. Nu vreau să irosesc în van gloanţele explozive.

Gromeko se grăbi să încarce cu alice puşca lui şi trase de două ori în haită. Lupii o luară la goană spre tufişuri, urmăriţi de Generalu, care ucise din goană una din fiarele căzute. După ce totul se sfîrşi, Makşeev istorisi vînătorilor toată păţania:

— Cînd am ajuns în poiana asta, m-am oprit la marginea ei, fiindcă Generalu începuse să mîrîie şi să dea semne de nelinişte. Indărătul crîngului ăsta păştea o turmă de cerbi. Am hotărît să vînez cîţiva, fiindcă pînă acum nu mai împuşcasem asemenea sălbăticiuni. De aceea am început să mă furişez prin tufişuri de-a lungul lizierei, dar deodată, ajungînd în dreptul crîngului, am zărit o fiară gălbuie, care şi ea pîndea cerbii, şi se furişa spre ei, de după crîng... Mi-am zis atunci că acest vînat e mai interesant decît cerbii şi am început să-l observ, ascuns într-un tufiş, de la o depărtare de numai o sută de paşi. Intrucît pîndea cerbii, fiara nu m-a văzut sau poate a socotit că nu merită să dea atenţie acestei făpturi bipede, care o întîlnea pentru prima oară. Furişîndu-se pînă la crîng, jivina s-a ridicat în picioare, cît era de lungă, ca să-şi ochească prada, peste tufişurile care o despărţeau de cerbi; în timpul ăsta cerbii păşteau liniştiţi, fără să simtă ceva. In acea clipă, am putut distinge pe blana de culoare deschisă de pe coastele fiarei nişte dungi brune şi mi-am dat seama că e un tigru de o mărime neobişnuită. Fiara stătea întoarsă cu partea stîngă spre mine, într-o poziţie minunată, şi m-am grăbit să-i trîntesc un glonţ exploziv, care a doborît-o pe loc. Inspăimîntaţi de detunătură, cerbii au luat-o la goană

de-a lungul crîngului, dar văzînd tigrul care se mai zvîrcolea în agonie, au cotit brusc, în direcţia unde mă aflam eu. Abia am apucat să mă feresc din calea lor. Erau nişte animale cu adevărat falnice. Turma era alcătuită dintr-un mascul bătrîn cu coarne uriaşe, mai multe femele şi cîţiva puiendri. Mă gîndeam la început să jupoi singur tigrul, dar după ce l-am cercetat cu atenţie, m-am încredinţat că face parte dintr-o specie neobişnuită, dispărută şi ea probabil de pe faţa pămîntului. De aceea am găsit cu cale că e mai bine să-l chem pe zoolog. Am vrut să pornesc singur spre campament, dar mi-era teamă că vreo fiară va da de hoit şi va distruge blana. Atunci mi-a venit în gînd să-l trimit pe Generalu, care după cum văd şi-a îndeplinit misiunea. Şi bine am făcut, căci n-a trecut mult şi am auzit urlete de lupi. Una după alta fiarele şi-au făcut apariţia în poiană, pînă s-au strîns vreo zece. Zărindu-mă lîngă tigrul ucis, la început s-au temut să se apropie, dar pe urmă au devenit atît de îndrăzneţe, încît am fost nevoit să stric pe ele două cartuşe.

Fiara ucisă de Makşeev avea o blană gălbuie-albicioasă, cu o dungă brună de-a lungul spinării şi cîteva fîşii de aceeaşi culoare pe coaste, ceea ce o făcea să semene cu un tigru ; văzînd însă conformaţia capului şi a corpului fiarei, coada ei scurtă şi forma labelor, zoologul exclamă :

— Nu e tigru, ci o specie de urs !

Makşeev rămase tare dezamăgit, dar examinînd fiara cu mai multă atenţie, trebui să admită că numai prin dungile cenuşii fiara seamănă cu cel mai fioros reprezentant al felinelor şi că în rest ea aduce mai degrabă cu un urs.

— E probabil ursul cavernelor, contemporanul mamutului, cunoscut pînă acum numai după unele părţi ce s-au găsit din scheletul său, explică Papocikin. E mult mai interesant decît dacă ar fi fost un tigru.

După ce măsurară fiara, o jupuiră şi luară cu ei pielea, ţeasta şi un picior dinapoi.

In ziua aceea gătiră o masă de pomină : ciorbă de gîscă cu ceapă sălbatică, frigărui de cerb şi friptură

de urs. Carnea de urs însă nu le prea plăcu din pricina mirosului ei pătrunzător.

Ceaţa nu mai era atît de deasă şi Pluton lumina printr-o pîclă diafană de aburi, care numai arar îl ascundea cu totul; temperatura se menţinea la +13°, iar vîntul se mai potolise.

— Cred, — zise Gromeko, — că peste o zi, două, nu va mai fi ceaţă şi vom vedea în sfîrşit ce culoare are cerul în Plutonia.

Odihna nu le fu tulburată decît de urletele îndepărtate ale lupilor, care se ospătau, pesemne, prin poieni din leşurile cerbilor, ursului şi ale celorlalte sălbăticiuni. Nici măcar Generalu nu lua în seamă aceste urlete; el stătea culcat la intrarea în cort, unde fumul îl apăra de insectele sîcîitoare.

A doua zi plutiră mai departe la vale. Rîul devenea mai larg şi mai adînc; acum, întrucît bărcile erau greu încărcate, nu mai riscau să se izbească de mal sau să se împotmolească cînd cursul apei cotea brusc.

De o parte şi de alta a rîului se înălţa un zid des de tufe, înalt de vreo patru metri. Pe maluri creşteau de-a valma cîteva specii de sălcii, mălinul, păducelul, măcieşul, trandafirul sălbatic, formînd hăţişuri de netrecut. Pe alocuri, deasupra tufelor, se ţitea mesteacănul alb şi lariţa. Termometrul arăta + 14°; ceaţa acoperea *numai arareori cerul, plutind mai tot timpul*, la o înălţime destul de mare, sub forma unor scame de nori, prin care se furişa lumina roşiatică a lui Pluton.

— Pesemne că în curînd ceaţa va dispare, spuse Makşeev, care avea misiunea de a face observaţii meteorologice. Se vor sfîrşi oare vreodată aceste perdele de verdeaţă — singurul lucru pe care îl vedem din bărcile noastre?

— Dacă ne-am fi strecurat cu poveri grele, în spate, prin desişurile pădurii, nu cred că am fi văzut mai mult, în schimb am fi înaintat incomparabil mai încet! remarcă Gromeko, pe care ca botanist îl interesau în mod deosebit aceste perdele de verdeaţă.

In timpul popasului de prînz, pe care îl făcură într-un luminiş mic, curat, Kaştanov şi Gromeko dădură o raită prin pădure, Papocikin se apucă de pescuit, iar Makşeev se sui într-un copac mai înalt ca să scruteze depărtările. Cînd se întoarse, el spuse zoologului:

— Curînd, înfăţişarea ţinutului se va schimba. În depărtare zăresc coline teşite, despădurite, cu pajişti întinse. Rîuleţul nostru ne duce direct acolo.

— Dar împrejurimile?

— Cît vezi cu ochii, numai pădure şi iar pădure, un ocean de verdeaţă, fără un pic de luminiş.

— Tovarăşii noştri o să se întoarcă repede, dacă pretutindeni e numai hăţiş.

Şi-ntr-adevăr, după un ceas, aceştia se înapoiară, aproape cu mîna goală; merseseră tot timpul pe o potecă, prin coridorul de verdeaţă, adunaseră cîteva plante, văzuseră nişte păsărele şi auziseră fel de fel de foşnete prin hăţişuri, dar nu dăduseră de nici o poiană. Zoologul, care nu se depărtase de rîu, avusese mai mult noroc; el prinsese cu undiţa cîţiva peşti mari, ce semănau cu muskunul siberian, cum şi o broască urlaşă, verde, de vreo treizeci de centimetri lungime.

Se odihniră, apoi bărcile porniră iarăşi. După vreo două ceasuri văzură pe malul drept o colină destul de înaltă; apoi alta şi iar alta; colinele erau acoperite de o pădure deasă, alcătuită însă de astă dată din arbori caracteristici zonei temperate: tei, arţari, ulmi, fagi, frasini şi stejari. În văi se zăreau molifţi şi brazi. Ramurile copacilor, năpădite de lederă, hamei, lăuruşcă sau volbură erau plecate pe alocuri, deasupra apei. Prin desişul verde gungureau păsărele; cînd şi cînd se iţeau veveriţe şi burunduci [1], care săreau din cracă în cracă.

---

[1] Burunduc — animal mic din ordinul rozătoarelor. Seamănă cu veveriţa, dar este mai mic şi are o blană de culoare galben-deschis, cu dungi negre orizontale şi o coadă mai puţin stufoasă. Trăieşte prin pădurile siberiene, în vizuini săpate sub rădăcinile copacilor, fiind numit de aceea şi veveriţa de pămînt. (Nota red. ruse)

— In seara asta o să avem noi surprize, spuse Gromeko. Precum vedeți, flora se schimbă, dovadă că pe aceste meleaguri clima e mai caldă.

— Asta așa-i ! încuviință zoologul. Abia ieri m-am simțit ca și cum aș fi fost undeva în nordul Siberiei, iar astăzi, natura îmi amintește de sudul Rusiei, de meleagurile de baștină.

— Crezi că am putea întîlni pe aici tigri adevărați? întrebă Makșeev.

— Tot ce se poate. De aceea ar fi bine să nu ne împărțim pe grupuri, ci să mergem toți împreună, pentru ca la o adică să ne apărăm mai bine, propuse Kaștanov.

Colinele deveneau tot mai înalte, astfel încît puteau fi numite cu drept cuvînt dealuri ; costișele lor dinspre miazănoapte erau acoperite de o pădure deasă de foioase, iar pe costișele de la miazăzi se întindeau poieni cu copaci și tufe răzlețe ; ici-colo părea că se zăresc și niște stînci, ceea ce stîrni interesul geologului.

— Cred că astăzi și geologia se va alege cu cîte ceva ! exclamă Makșeev.

— Ar fi și timpul ; ciocanului meu i s-a urît de cînd stă degeaba. Singurul dîmb întîlnit în tundră i-a înșelat așteptările, rîse Kaștanov.

— Eu zic să poposim aici pentru noapte, fu de părere Gromeko. Am făcut astăzi aproape o sută de kilometri.

AVENTURA DE PE DEAL

Locul pentru popas îl aleseră în apropiere de poalele unui deal mai mare, despărțit de malul drept al rîului printr-o fîșie nu prea lată de pădure cu arbori înalți. Băură ceai, înbucară în pripă cîte ceva ca să mai prindă puteri, apoi se îndreptară toți patru spre

deal. Pe Generalu îl lăsară lîngă cort, legat de un copac cu o sfoară lungă.

Cum intrară în pădure dădură de o potecă. În jur, hăţişul era atît de des, încît nu puteai face un pas fără să-ţi croieşti drum cu toporul. Tufe şi plante agăţătoare de tot felul formau de o parte şi de alta o reţea verde de nestrăbătut. Prin coviltirul de verdeaţă răzbeau doar ici şi colo raze răzleţe de lumină roşiatică.

Vînătorii mergeau tăcuţi, unul în spatele altuia, cu armele pregătite, şi priveau cînd înainte, cînd în sus spre vîrfurile copacilor, unde în orice clipă se putea ivi pe neaşteptate o pradă interesantă sau un duşman primejdios. Dar nu vedeau nimic în afară de păsărele şi veveriţe.

Ajunseră fără a întîlni vreo piedică la poalele dealului şi începură să urce. Iarba nu trecea de genunchi şi Gromeko, rămînînd în urma celorlalţi, strîngea diferite plante, absorbit cu totul de această îndeletnicire.

În vreme ce zoologul examina şi descria un şarpe mare, pe care îl ucisese, Kaştanov desprinse cu multă greutate o mică bucată de rocă. Această rocă, coezivă, foarte ciudată, avea o culoare galben-verzuie, cu mici impregnaţiuni de metal alb-argintiu ; după ce o cercelă cu lupa, zise foarte mirat :

— Ştiţi din ce sînt formate aceste stînci ? Constituţia lor este asemănătoare cu aceea a aeroliţilor [1], din seria mezosideritelor semiferoase, masa principală fiind din olivin, cu incluziuni de fier şi nichel.

— Şi asta ce înseamnă ? întrebă Makşeev.

— Nimic altceva decît că ipotezele geologilor despre compoziţia stratelor mai adînci ale scoarţei pămîntului se adeveresc. Ne aflăm, probabil, în aşa nu-

---

1) Aeroliţi sau meteoriţi — mase fieroase sau metalice care cad pe pămînt din spaţiul cosmic sub formă de bucăţi de diferite dimensiuni, topite la suprafaţă, deoarece devin incandescente în urma vitezei uriaşe cu care străbat atmosfera. Sînt alcătuiţi din fier şi nichel, precum şi din alte minerale mai uşoare. (Nota red. ruse)

mita zonă de olivin [1] — zona rocilor grele, bogate în fier şi identice în ce priveşte constituţia cu meteoriţii nemetalici ce cad pe pămîntul nostru din spaţiul cosmic; aceşti meteoriţi sînt bucăţi desprinse din planetele mici. Cred că vom întîlni roci metalifere compacte.

După ce îi ajunse şi Gromeko, care între timp adunase un mănunchi de plante, urcară mai sus, pe costişe, păşind cu băgare de seamă prin iarbă, unde se puteau ascunde reptile veninoase. Într-adevăr, din cînd în cînd auzeau foşnete ce se depărtau de exploratorii noştri, cărora, firește, nici nu le trecea prin gînd să urmărească pe fugari.

In vîrful dealului se întindea o creastă stîncoasă. Pe stînci se încălzeau la soare o sumedenie de şopîrle mari, de culoare galben-verzuie, cu pete închise. Ele semănau într-atîta cu bolovanii de primprejur, încît Kaştanov apucă una din ele cu mîna, dar se alese cu un deget muşcat. Învăţîndu-se minte, el încerca mai întîi cu ciocanul proeminenţele stîncii, de teamă să nu greşească încă o dată.

Costişa dinspre miazănoapte a dealului, bătută de vînturi aducătoare de umezeală, era acoperită de o pădure deasă. Cu greu se putea pătrunde în adîncul acesteia, fără ajutorul toporului. Cercetînd şi costişa dinspre miazăzi, exploratorii dădură de o poiană cu cîţiva copaci răzleţi. Din vîrful dealului se vedeau împrejurimile pînă hăt departe. Spre sud, est şi vest se întindeau pînă în zare dealuri asemănătoare, sau ceva mai înalte. La nord, însă, dealurile erau mai mici şi mai împrăştiate, iar în depărtare, pe cîmpie se zărea o fîşie compactă de păduri, brăzdată doar pe alocuri de benzile argintii ale rîurilor.

---

[1] Zona de olivin, a cărei existenţă o presupun savanţii geofizicieni, se află la mare adîncime sub straie de roci mai uşoare ale scoarţei terestre: este formată din minerale mai grele (printre care, în cantitate mare şi olivinul) şi desparte stratele uşoare, superficiale, de nucleul metalic al pămîntului. (Nota red. ruse)

Vînătorii cercetau depărtările din vîrful dealului, cînd deodată din pădurea care se termina pe versantul dinspre nord, la cîţiva metri mai jos de creastă, se ivi o turmă de mistreţi. Mistreţul din frunte, cu păr lung şi tepos de-a lungul şirei spinării, cu nişte colţi albi uriaşi, se opri pe loc şi înălţă capul. Ochii îi scînteiau de furie şi îşi mişca rîtul cînd înainte, cînd înapoi, adulmecînd. In spatele său se grămădiseră mistreţi şi godaci de diferite mărimi. La înfăţişare, aceste pluricopitate se deosebeau de mistreţii cunoscuţi zoologului prin faptul că erau mai mari.

— Iată că cina a binevoit să ni se înfăţişeze singură! spuse Makşeev. Cred că un godăcel la frigare trebuie să fie delicios.

— Nu prea avem nevoie de carne, replică Gromeko, care se îngrijea de provizii. Ne-a mai rămas carne de ren.

— O rezervă nu strică însă, căci vînătoarea nu e întotdeauna norocoasă.

— Dar să ştiţi că-i destul de riscant să tragi în mistreţi, îi preveni Papocikin. Mistreţul înfuriat e un adversar de temut.

— Să urcăm mai sus, pe stînci, unde ei nu pot ajunge, şi să doborîm vreo doi godăcei, propuse Kaştanov.

Se căţărară pe creastă, Makşeev îşi încărcă puşca cu alice mari şi trase în godaci. Mistreţii, în afară de trei godaci atinşi şi care se zvîrcoleau în iarbă, se împrăştiară care încotro; pe urmă însă mistreţul care conducea turma şi celelalte animale dădură buzna spre stîncă şi începură să se rotească la poalele ei, încercînd zadarnic să urce pe bolovanii alunecoşi. Aceasta înfurie şi mai mult fiarele. In timpul acestui asediu, vînătorii examinară mistreţii de aproape şi pe îndelete. După ce curiozitatea zoologului fu satisfăcută, se sfătuiră cum să procedeze mai departe.

— Aştia sînt în stare să ne ţină pe loc pînă mîine. Hrană au cît le poftеşte inima, noi însă nu. Şi apoi,

nu-i prea comod să stai aici, spuse Kaştanov. Hai să-i alungăm cu cîteva focuri de armă.

Între timp, Makşeev, care observa atent, de mult, liziera pădurii, exclamă:

— Pe la marginea pădurii se furişează spre noi sau spre mistreţi coşcogea dihanie. Nu-i văd decît spinarea gălbuie.

— Unde e?

— Uite acolo, i-am zărit adineauri spinarea, în faţa tufişului de lîngă poiană. Priviţi acum în dreapta tufişului.

Toţi îşi aţintiră privirile spre tufişul arătat şi, într-adevăr, în dreapta acestuia zăriră o namilă de culoare galben-închisă, ce înainta cu mişcări lente. Pe trupul jivinei se distingeau nişte dungi de culoare închisă, transversale.

— O fi iar vreun urs? îşi dădu cu părerea Makşeev.

— Poate de data asta e un tigru, spuse Papocikin. Înaintează ca o pisică.

— Cred că e timpul să tragem, fu de părere Kaştanov.

— În cine tragem, în fiară sau în mistreţi?

— Mai bine în mistreţi. Dacă fug spre pădure, dau peste fiară, care îi va urmări. Dacă o iau în altă direcţie, fiara îşi va schimba locul şi o vom vedea mai bine sau vom trage în ea cînd ne va veni bine. Acum, însă, nu-i vedem decît spinarea şi n-am putea ochi cum trebuie.

— Să tragem un singur foc în mistreţi, iar trei arme să urmărească fiara.

Zoologul, care şedea pe o ridicătură a stîncii, ochi mistreţul care era capul turmei atunci cînd acesta sări cu picioarele din faţă pe ridicătură, căutînd să-şi înfigă colţii în cizma lui Makşeev. Glonţul porni de la o distanţă mică şi fiara fu ucisă pe loc. Restul turmei se înspăimîntă şi porni în goană, spre pădure. Cînd mistreţii ajunseră aproape de liziera, în stînga lor sări ca dintr-un resort trupul de un galben închis al fiarei. Făcînd un salt de cîţiva metri, dihania ajunse

mistreții. Doi dintre ei începură să se zbată în ghearele vrăjmașului, iar ceilalți se mistuiră guițînd în pădure.

— Nu e urs, e un tigru, exclamă Papocikin, care observase cu atenție animalul în clipa săriturii.

— Întocmai, încuviință Kaștanov. Cred că e din specia machairozilor, dacă judecăm după colții săi uriași de pe maxilarul superior. Această specie era foarte răspîndită în perioada terțiară, dar a dispărut probabil pe la sfîrșitul ei.

— Din păcate însă ăsta o să ne scape. Ia priviți, și-a tîrît prada în pădure. Simte pe semne că vecinătatea noastră nu-i lipsită de primejdie! exclamă Makșeev.

— Ducă-se! Astăzi am adunat destul material, spuse Papocikin, care începu să măsoare mistrețul ucis. Ce ziceți, luăm cu noi și jivina asta, sau ne mulțumim cu godacii?

— Dacă e grasă, n-ar strica să-i luăm slănina, fu de părere Gromeko. O să putem frige mai ușor carnea. Pînă terminați cu el, eu mă duc să mai adun cîteva plante.

PILOT FĂRĂ VOIE

Kaștanov se apucă din nou să examineze stîncile. Makșeev și zoologul trebăluiau în jurul animalelor doborîte, iar Gromeko trecu pe versantul dinspre miazăzi și începu să coboare încet, strîngînd plante, printre care erau multe specii și genuri noi. Deodată, peste deal trecu o umbră uriașă, aruncată parcă de un norulet, care ascunse soarele: zoologul și ajutorul său tresăriră, ridicară capul, și cînd colo, ce să vadă? O pasăre mare de culoare închisă, asemenea unui vultur, se rotea pe deasupra poienii.

Nu apucară ei să se dezmeticească bine, că pasărea se năpusti în picaj, îl apucă de spinare pe bietul bo-

tanist care stătea aplecat şi porni cu el în gheare. Povara însă era prea grea, chiar pentru această pasăre puternică. Dînd din aripi pe cît îi îngăduiau puterile, pasărea zbura la o înălţime de numai patru metri, neputîndu-se ridica mai sus; se încăpăţînă însă să nu-şi lase prada, care atîrna neputincioasă în ghearele ei.

Papocikin şi Makşeev puseseră repede mîna pe arme. Papocikin însă coborî îndată ţeava, spunînd:

— E încărcată cu alice şi mă tem să nu-l rănesc.

Makşeev, a cărui puşcă era încărcată cu glonţul destinat tigrului, ochi şi trase cînd pasărea ajunse în dreptul său. Aceasta plană cîteva clipe, apoi dădu drumul botanistului şi, după ce mai zbură puţin, se prăbuşi pe stînci.

Vînătorii alergară într-un suflet la Gromeko, care zăcea leşinat pe povîrniş, cu faţa în jos. Haina sa groasă din lînă tricotată era sfîşiată de ghearele păsării, dar cum ea nu i se mula pe corp, ci cădea larg, în cute, botanistul se alese doar cu cîteva zgîrieturi. Vînătorii îl aduseră în simţiri, îi bandajară rănile şi după ce îşi reveni, Papocikin şi Makşeev se căţărară pe creastă, ca să examineze pasărea. Era un grifon [1]

[1] Grifon — pasăre răpitoare, mare, asemănătoare vulturului, avînd însă capul aproape pleşuv şi gîtul îmbrăcat într-un guler de pene. Trăieşte în ţările calde şi se hrăneşte îndeosebi cu hoituri pe care le zăreşte de la mari înălţimi, pe o întindere uriaşă. (Nota red. ruse)

de o mărime nemaiîntîlnită. Avea anvergura aripilor de mai bine de patru metri, iar de la coadă la plisc măsura cam un metru şi jumătate; penajul său era brun-închis în partea de sus, iar în partea de jos, mai deschis, cu dungi întunecate. În jurul gîtului aproape gol avea un guler mare de pene cenuşii, iar la rădăcina uriaşului său plisc o mare excrescenţă galbenă.

O asemenea pasăre putea duce uşor un berbec, o capră, un godac, dar un om de şaptezeci de kilograme era pentru ea o povară prea grea. Pesemne că pasărea greşise, luîndu-l pe botanist drept un patruped de culoare brună care rătăcea prin iarbă.

Măsurară grifonul şi-l fotografiară cu aripile întinse pe stîncă, pe care se căţărase şi Gromeko, ca să-şi vadă duşmanul. El spuse tovarăşilor săi că în clipa cînd pasărea şi-a înfipt pe neaşteptate toate ghearele în spinarea sa, izbindu-l puternic din plin zbor, a crezut că se află în ghearele tigrului şi şi-a pierdut cunoştinţa.

— Ce-ar fi să ne întoarcem în tabără? propuse Papocikin. Ne-au atacat mistreţii, grifonul, am văzut de aproape un tigru. Am face bine să nu ne punem prea mult norocul la încercare.

Istoviţi de atîta umblet şi emoţii, exploratorii îi urmară bucuroşi sfatul, luînd cu ei godacii, jamboanele şi costiţele grase de mistreţ, plantele şi probele de rocă.

Cînd se apropiară de cort, îl auziră pe Generalu lătrînd cu furie şi se grăbiră să-i sară în ajutor. Ajunşi pe pajiştea de pe malul rîului, văzură că Generalu se află în spatele cortului. O namilă de hipopotam dădea să iasă din apă. Jumătatea din faţă a corpului său se şi afla pe uscat. Matahala, pesemne, voia să pască sau să se tăvălească pe pajişte, dar o stingherea larma pe care o făcea cîinele. Hipopotamul privea nătîng cu ochişorii săi acest prichindel întărîtat, nemaiîntîlnit încă, şi din cînd în cînd îşi căsca botul înfiorător, cu colţi rari, lungi şi cu limba uriaşă, trandafirie. Văzîndu-i botul, Generalu începu să urle şi să schelălăie de spaimă.

Cînd zări oamenii, namila se întoarse greoaie, se aruncă în apă cu o bufnitură surdă şi o luă în jos, pe rîu, fără a scoate din apă decît spinarea lată, mătăhăloasă, cu negi mici.

— Ce bine că ne-am întors acasă, spuse Gromeko, dezlegîndu-l pe Generalul. Dihania asta ar fi putut face multe pozne : să rupă cortul, să ne facă praf lucrurile, să scufunde sau să găurească bărcile.

— Dar oare bărcile n-or fi păţit nimic ? exclamă Makşeev şi alergă spre mal, de unde îl auziră îndată strigînd : Una e aici, dar cealaltă a dispărut ! O fi rupt blestemata asta de namilă parîma.

— Trebuie să ne luăm îndată după ea, pînă nu ajunge prea departe ! strigă Kaştanov, care dăduse fuga şi el la malul rîului.

Cei doi exploratori săriră în barcă, luînd cu ei pentru orice eventualitate armele, şi porniră în jos pe rîu. Nu trecu mult şi zăriră barca dispărută, care, spre surprinderea lor, nu plutea liniştit, dusă de curent, ci se învîrtea pe loc în mijlocul apei. Se apropiară iute de ea şi Kaştanov fu cît pe-aci s-o prindă cu prăjina, cînd deodată ea se smuci în lături, de parcă ar fi fost vie şi o luă la vale, dar mult mai repede decît dacă ar fi fost dusă de curent. Nu le rămînea decît să continue urmărirea. Makşeev vîslea din răsputeri, iar Kaştanov stătea cu prăjina pregătită.

— Să ştii că o trage cineva ! exclamă el cînd barca, de care între timp se apropiaseră, începu din nou să se îndepărteze, cu mişcări zvîcnite.

— N-o fi înhăţat-o hipopotamul ? Se prea poate ca frînghia să se fi înfăşurat pe labele sale sau dihania să fi prins parîma cu dinţii.

— Să ştii că aşa e, zise Kaştanov, cînd în faţa bărcii apăru spinarea lată şi capul animalului, ieşit la suprafaţă să respire.

— Dacă tragem în namilă, o va lua şi mai repede la vale sau va trage barca la fund.

— Nu ne rămîne decît s-o ajungem din urmă şi să tăiem funia, altfel se duce pe copcă barca noastră.

Makşeev începu din nou să vîslească. Curînd, exploratorii prinseră barca cu prăjina. Cu ajutorul acesteia, ei izbutiră să se apropie de prora bărcii urmăririle, lăsîndu-se remorcaţi de hipopotam. Kaştanov taie cu o mişcare iute funia întinsă ca o coardă şi capătul ei dispăru îndată sub apă.

— Dacă mai zăboveai puţin, n-aş mai fi avut putere să vîslesc, spuse Makşeev, abia trăgîndu-şi sufletul după această goană. Îmi părea rău să stric un glonţ, dar altfel i s-ar fi cuvenit lighioanei unul în spinare, ca să-i piară pofta de a mai face asemenea glume.

— Ne-am depărtat mult de cort, constată Kaştanov. Acum trebuie să vîslim împotriva curentului. Lasă-mă pe mine să vîslesc, iar dumneata odihneşte-te.

Schimbară locurile, remorcară barca „fugară" şi o luară încet în susul apei.

— Rîuleţul nostru a devenit mai adînc, constată Makşeev, care încerca să împingă barca cu ajutorul prăjinei, fără a reuşi să dea de fund, aflat la o adîncime de doi metri. Acum înţeleg cum de au apărut aici animale atît de mari. Nu trebuie să mai lăsăm bărcile pe rîu peste noapte, sau cînd pornim în explorare.

Cele două bărci pluteau încet pe apa tulbure între zidurile de verdeaţă ale tufişurilor şi copacilor, care formau un hăţiş de nestrăbătut. Unele tufe cu rădăcinile spălate de apa rîului îşi plecau ramurile deasupra apei. Pe florile mari, purpurii ale unei plante agăţătoare necunoscute se legănau fluturi multicolori şi bîzîiau roiuri de albine.

Apa clipocea la prora bărcii, vîslele se afundau ritmic în unde, iar în desiş răsuna ciripitul păsărelelor. Makşeev se aplecă peste marginea bărcii şi începu să urmărească în apă peştii, care aci apăreau la suprafaţă, aci dispăreau în adînc.

— Cît e de minunată natura aici, dacă o priveşti din barcă, spuse el visător. Dar cînd cobori pe mal, nu poţi străbate un desiş, nu poţi face un pas fără să întîlneşti vreo lighioană veninoasă sau vreo fiară. Nici nu-ţi vine să crezi că după ce ai înfruntat zile în şir gheţurile, negura şi vijeliile, plutim pe un rîu care curge în cavitatea interioară a pămîntului nostru şi că în apropierea acestor gheţuri există o natură care aminteşte pădurile virgine din Africa sau din America de Sud. Sînt curios să ştiu la ce latitudine se află regiunea Americii de Nord sub care ne găsim.

— Nu-i greu s-o afli dacă însemni pe hartă itinerariul nostru, începînd cu brîul de gheaţă. După părerea mea, sîntem încă sub Marea Beaufort — una din cele mai nordice regiuni ale globului, sau, în cel mai bun caz, sub tundra de pe litoralul nordic al Alaskăi. Acolo — frig năpraznic, sloiuri de gheaţă, urşi albi, iar aici — vegetaţie luxuriantă, tigri, hipopotami şi şerpi.

Între timp, Makşeev zări în apă, oglindindu-se clar, soarele. Ridică repede capul şi exclamă :

— Iată-l în sfîrşit şi pe roşcovanul nostru pe un cer senin !

Călătorii, obişnuiţi să-l vadă pe Pluton numai printr-o perdea mai mult ori mai puţin deasă de ceaţă sau de nori, nu ştiau ce culoare are cerul deasupra meleagurilor de aici şi nici cum arată acest sîmbure incandescent al pămîntului. Acum, însă, pîcla se scămoşase sub forma de nori cumulus, prin care se zărea cerul senin, dar nu azuriu ca la suprafaţa pămîntului, ci albastru închis.

Pluton se afla la zenit şi diametrul său părea ceva mai mare decît diametrul aparent al soarelui.

Acest astru subteran sau „intrateran" semăna cu soarele cu puţin timp înainte de a apune, sau cu puţin timp după ce răsare, văzut prin masa groasă a atmosferei. Pe discul său se puteau distinge destul de multe pete de diferite mărimi.

— Acest astru central, sau adevăratul sîmbure al pămîntului nostru se află în ultima fază de ardere. De fapt nu e decît o stea roşie care în curînd se va stinge. Nu mai are mult de trăit. Atunci, în cavitatea interioară se vor înstăpîni frigul şi întunericul, iar această viaţă clocotitoare va pieri încetul cu încetul, spuse Kaştanov.

— Ce bine că am izbutit să ajungem aici şi s-o studiem ! spuse Makşeev. Dacă am fi venit doar puţin mai tîrziu, nu ne-ar mai fi rămas decît să facem calea întoarsă, deoarece ne-am fi aflat într-o beznă de nepătruns.

— Uşurel, uşurel, am spus „nu mai are mult de trăit" în sens geologic. Dacă socotim în anii pămînteşti, asta înseamnă poate milenii întregi, aşa că urmaşii noştri îndepărtaţi vor mai avea posibilitatea să studieze această cavitate interioară şi chiar s-o colonizeze.

— Foarte mulţumesc, dar nu găsesc prea ispititor să locuieşti într-o ţară condamnată să moară în beznă nopţii veşnice !

Această discuție însuflețită făcu să treacă timpul pe nesimțite și în sfîrșit cele două bărci traseră la mal în locul unde se afla cortul. Papocikin și Gromeko îi așteptau cu cina. Carnea fiartă și friptura de godac, dreasă cu ceapă sălbatică, pe care botanistul o culesese pe deal, era minunată. Hotărîră că de acî înainte să dea preferință fructelor, rădăcinilor și ierburilor comestibile, pentru ca hrana lor să fie mai variată. Toate conservele de legume și pastele făinoase rămăseseră la campament și nu luaseră cu ei decît ceai, zahăr, ceva pesmeți și condimente ca: sare, piper și diferite concentrate, urmînd să se hrănească îndeosebi din vînat și pescuit. Trăgeau nădejde că vor putea găti mîncăruri mai gustoase cu verdețurile pe care le vor mai întîlni.

Noaptea aprinseră în apropierea cortului un foc uriaș și făcură cu rîndul de gardă, căci întîlnirea cu tigrul le arătase că ar putea fi atacați de diferite fiare. Și într-adevăr, fiecare santinelă auzi în desișurile din apropiere foșnete, trosnituri, fîlfîit de aripi și țipete de păsări speriate, iar Generalu ciulea mereu urechile și mîrîia.

A doua zi, în primele ore de navigație, ținutul nu se schimbă la înfățișare: ca și înainte se perindau dealuri împădurite pe costișele dinspre nord și pajiști pe costișele dinspre sud, iar de-a lungul malurilor se întindea pădurea ce părea că nu se mai sfîrșește. Către prînz poposiră pe malul stîng. După masă, Kaștanov și Gromeko porniră în explorare.

Pe aceste meleaguri descoperiră multe plante noi. Întîlniră chiar plante sempervirescente — mirtacee, lauracee și lauroceracee. Altînul atingea aici dimensiuni uriașe, rivalizînd cu stejarul, ulmul și fagul; pe versantul sudic creșteau fagi, chiparoși și gutui. Magnolii superbe, încărcate de flori mari, răspîndeau miresme îmbătătoare. In desiș, de-a lungul rîului, creș-

tea bambusul şi fel de fel de liane. La tot pasul Gromeko scotea exclamaţii entuziaste.

În ziua ceea, temperatura era de +25° la umbră, căci vîntul dinspre nord, care pînă atunci îi întovărăşise pe exploratori, se potolise. Aerul încărcat de miresmele pădurilor deveni greu respirabil. Exploratorii se căţărau anevoie pe costişa dealului, leoarcă de sudoare, deşi soarele lumina slab prin perdeaua de nori.

Din pricina zădufului, întreaga fire părea că încremenise, iar păsările şi sălbăticiunile se refugiaseră la umbră.

Ajunşi în vîrful dealului, Kaştanov şi Gromeko se aşezară să se mai odihnească şi, întorcînd privirile înspre nord, ca să cerceteze împrejurimile, descoperiră pricina zăpuşelii: la orizont se zărea, asemenea unui zid crenelat, cu turnuri fantastice, un nor uriaş, violet-închis, ce prevestea furtună, avînd în faţă un meterez albastru-purpuriu de nori învăluraţi, sub care scînteiau fulgere orbitoare; valul de nori se apropia cu repeziciune.

— Să dăm fuga la bărci, exclamă botanistul. În curînd va cădea o ploaie tropicală.

Coborîră amîndoi povîrnişul, împleticindu-se prin iarba înaltă şi alunecînd în locurile mai abrupte. După vreo zece minute ajunseră la locul de popas, unde Makşeev şi Papocikin îi aşteptau nerăbdători, neştiind ce să facă. Se putea întîmpla ca micul lor cort să nu reziste ploii şi probabil grindinei ce avea să vie. Şi apoi, rîul ar fi putut ieşi din albie şi ar fi putut smulge copacii, aşa că nici în bărci nu ar fi fost în siguranţă. Cel mai bun lucru era, se pare, să descarce bagajele pe mal, să scoată bărcile din apă şi să se adăpostească în tufişuri.

În vreme ce se sfătuiau cum să procedeze, Papocikin îşi aminti că pe cînd urmărea un şarpe mare de apă, văzuse mai jos, pe cursul rîului, la capătul dealului, o stîncă povîrnită, care îi putea adăposti de ploaie. Trebuiau însă să se grăbească, pentru că furtuna se apropia văzînd cu ochii. Săriră toţi în bărci şi o luară în direcţia stîncii. Cîteva minute mai tîr-

ziu bagajele se aflau la adăpost. Adăpostul era destul de încăpător, așa încît avură loc în el nu numai oamenii, cîinele și bagajele, ci și bărcile, din care făcură un fel de pavăză împotriva vîntului.

După ce alungară cîțiva șerpi, nu prea mari, care se aciuaseră prin crăpăturile stîncii, exploratorii putură contempla în voie priveliștea măreață a acestei catastrofe atmosferice.

Valul de nori albaștri-purpurii ajunse pînă la jumătatea cerului și ascunse soarele; privit de jos, el părea acum de catran. In cer se deschisese parcă un abis brăzdat de zig-zag-urile orbitoare ale fulgerelor, însoțite de tunete cum exploratorii nu mai auziseră vreodată. Bubuiturile asurzitoare se țineau lanț. Uneori se auzeau niște pîrîituri ca și cum cineva ar fi sfîșiat uriașe bucăți de pînză trainică. Alteori răsunau parcă salve trase de sute de tunuri grele.

Pădurea din apropiere prinse a fremăta sub primele rafale ale vîntului. Dinspre miazănoapte se apropie un uruit înfricoșător, care încetul cu încetul acoperi chiar și tunetul. Părea că vine în goană un tren uriaș, care prăvale totul în cale.

Exploratorii se făcuseră albi ca varul și priveau înspăimîntați în jur.

Vijelia stîrni vîrtejuri năpraznice. In văzduh se roteau puzderii de frunze, flori, crăci uscate, ramuri, tufe întregi smulse din rădăcini și păsări care nu apucaseră să se adăpostească în adîncul pădurii. Se întuneca tot mai tare. Cînd nu tuna, se auzeau șuierături și trosnete. Picuri de ploaie neobișnuit de mari și boabe răzlețe de grindină căzeau cu zgomot pe pămînt și în apa ce clocotea și spumega. Apoi se făcu întuneric beznă și numai cînd fulgerele brăzdau tăria, se vedeau pentru o clipită priveliști înfiorătoare. Părea că întreaga pădure se ridicase în văzduh și gonea mînată de ploale și grindină. Tunetele erau atît de puternice, încît vorbele nu se deslușeau nici cînd erau strigate la ureche.

Dar cataclismul dură numai cîteva clipe. Incepu repede să se lumineze, rafalele de vînt slăbiră treptat,

vuietul şi bubuiturile se depărtară spre miazăzi, iar ploaia aproape că încetă. În schimb, rîul se umflase mult şi devenise roşu murdar. Apa înspumată cără frunze, crengi şi copaci întregi. Pe cer se mai fugăreau scame de nori plumburii. În sfîrşit apăru şi Pluton, luminînd vestigiile dezastrului pricinuit de furtună.

Exploratorii ieşiră din adăpost şi priviră în jur. Lîngă bărci se strînsese un morman de frunze, ramuri şi vreascuri, presărate cu boabe de grindină cît nuca. Cîteva crăci cu capetele ascuţite fuseseră zvîrlite cu atîta putere, încît găuriseră pereţii de pînză ai bărcilor. Stricăciunile trebuiau reparate de îndată, astfel că exploratorii scoaseră aţă, ace şi bucăţi de pînză gudronată şi se apucară de lucru.

Repararea bărcilor le răpi cam un ceas. Între timp, rîul intră iarăşi în albia sa, apa se curăţă de crăci şi frunze şi călătorii putură să-şi vadă de drum. Norul de catran dispăruse la miazăzi, după dealuri, şi exploratorii avură prilejul pentru prima oară să privească bolta azurie, fără pic de nor, a cerului.

— Şi cînd te gîndeşti, — spuse Papocikin, după ce se urcară în bărci, — că exact deasupra noastră, sub acest cer albastru, la o distanţă de vreo zece mii de kilometri, se află un pămînt aidoma acestuia, cu păduri, rîuri şi diferite sălbăticiuni. Ce interesant ar fi să-l putem vedea de aici!

— Distanţa e prea mare, replică Kaştanov. Un strat de aer cu o asemenea grosime, încărcat cu firicele de praf şi vapori de apă, nu poate fi destul de transparent, iar pămîntul, acoperit cu vegetaţie, răsfrînge prea puţină lumină şi nu ar fi destul de vizibil.

— Aţi observat ieri, pe cînd cercetam împrejurimile din vîrful nu prea înalt al dealului, că aici vizibilitatea este mult mai bună decît acolo, sus? întrebă Makşeev. Am putea cerceta cîmpia împădurită pe o distanţă de vreo sută de kilometri, datorită faptului că suprafaţa pe care ne aflăm nu e convexă, ca pe pămînt, ci concavă. Ne aflăm parcă pe fundul unei străchini.

Teoretic, orizontul nostru ar trebui să fie nelimitat, astfel încît să putem vedea împrejurimile la o distanţă

nu de o sută, ci de cinci sute sau o mie de kilometri, înălţîndu-se tot mai sus, spre cer. Dar privite de la o distanţă mai mare, straturile inferioare ale aerului nu mai sînt destul de transparente şi contururile obiectelor se estompează încetul cu încetul, contopindu-se.

— Prin urmare, aici, linia orizontului nu poate fi atît de precis demarcată ca acolo, sus. De fapt, în Plutonia nici nu există orizont şi nici nu-ţi dai seama unde se termină pămîntul şi unde începe cerul!

— Pînă acum, însă, noi nu am observat acest lucru din pricina ceţurilor sau norilor care plutesc foarte jos.

Către amiază, rîul deveni mai larg, în schimb începu să curgă mai leneş, şi de aceea se văzură nevoiţi să se ajute cu vîslele, ca să poată înainta mai repede.

In zidurile de verdeaţă de pe maluri se zăreau din loc în loc spărturi, pe unde dispărea o parte din apă sub forma unor braţe înguste sau de unde apa reapărea, întorcîndu-se în albia principală. In mijlocul rîului se iviră ostroave împrejmuite de stufăriş des, ce se înălţa deasupra apei.

Pe cînd ocoleau unul din aceste ostroave, călătorii zăriră o spărtură în împrejmuirea de trestie; de aci pornea o potecă ce se pierdea în desişul verde. Makşeev îndreptă barca spre această spărtură, pentru ca exploratorii să poată debarca şi cerceta ostrovul. Dar îndată ce prora bărcii se propti în ţărmul nisipos, din hăţişuri apăru capul unui tigru machairod. Doi colţi de un alb strălucitor, lungi de cel puţin treizeci de centimetri, coborau din maxilarul superior, asemenea colţilor unei morse. Pesemne că fiara era sătulă şi nu avea de gînd să atace; ea deschise larg botul, căscînd parcă, apoi dispăru în hăţiş. Prezenţa acestei jivine înfiorătoare îi făcu să renunţe de a mai coborî pe mal. A doua zi, rîul deveni din nou mai îngust şi curentul mai repede.

Vegetaţia căpăta tot mai mult un caracter subtropical. Stejarii, fagii şi arţarii dispărură. Locul lor îl luară magnoliile, laurii, arborii de cauciuc şi alte plante, pe care botanistul le cunoştea numai după nume şi după exemplarele plăpînde din sere. De altfel

jucca, sagotierii și palmierii cu frunze în formă de evantai (Trachycarpus excelsus) puteau fi ușor recunoscuți din bărci.

Dealurile deveniră mai rare și mai scunde, însă mai late. Pe costișele lor creștea o iarbă bogată, înaltă pînă la brîu, iar pe alocuri se zăreau copaci răzleți sau grupuri de copaci, amintind fîșiile de pădure deasă din Africa Centrală.

Hățișurile se întindeau fără întrerupere de-a lungul malurilor, în locurile mai joase.

Exploratorii se opriră pentru a prînzi în apropierea unei coline, cu gîndul să pornească mai în adîncul ținutului, ca să studieze flora. Makșeev se învoi să rămînă pe mal, ca să păzească bărcile, iar ceilalți trei porniră spre colină, îndată ce terminară de mîncat.

MOVILA MIȘCĂTOARE

La început își croiră drum cu toporul în mînă printr-un hățiș de liane și tufe. Mai încolo însă, sub înalta boltă de verdeață a unor uriași eucalipți, mirtacee, lauracee și a altor copaci, unde totul era cufundat în umbră, pădurea deveni mai rară. Între grupurile de ferigi și trunchiurile de copaci pămîntul era acoperit de mușchi și orhidee nespus de frumoase. În văzduh roiau puzderii de gîze, jos însă domnea o liniște deplină. Cînd și cînd se zăreau șerpi sau șopîrle, care se furișau pe nesimțite.

Pe măsură ce se apropiau de poalele colinei, pădurea devenea tot mai rară, iar razele roșiatice ale lui Pluton răzbeau pînă la pămînt; aici era mai multă viață, mai multe tufe, mai multe ierburi și flori. Vînătorii dădură de o potecă ce șerpuia printre copaci și o urmară, în nădejdea că îi va scoate din pădure. În frunte pășea Kaștanov, urmat de Papocikin. Exploratorii țineau armele pregătite și priveau cu luare-

aminte înainte şi în lături. Gromeko, care încheia şirul, se oprea adesea ca să adune plante.

Deodată, Kaştanov se opri şi ridică mîna spre a le atrage atenţia; din faţă se auzeau trosnituri puternice şi un mîrîit înăbuşit. Apoi, pe potecă apăru o namilă ciudată la înfăţişare, care aducea cu ursul, doar că avea coada lungă, stufoasă, iar capul alungit, îngust.

— E un furnicar, şopti zoologul. Acest animal, care trăieşte prin America de Sud, este foarte blînd, în pofida înfăţişării sale fioroase şi a ghearelor uriaşe. Speciile cunoscute de noi sînt mult mai mici decît acesta. Cred că are peste doi metri înălţime.

Între timp, furnicarul îi zări pe oamenii care îi ţineau calea şi se opri nehotărît.

— Să ne dăm la o parte, şopti zoologul. Să-l lăsăm să treacă prin faţa noastră. Aşa o să-l putem examina mai bine.

Vînătorii se dădură la o parte şi se ascunseră în tufişuri. Furnicarul mai stătu pe loc cîteva minute, iscodind neîncrezător pădurea, apoi o luă încet înainte, oprindu-se la fiecare cinci-şase paşi şi privind în jur. Odată, cînd se opri, Papocikin reuşi să-l fotografieze din profil. Auzind însă ţăcănitul aparatului, animalul o luă la fugă, cu coada în vînt, legănîndu-se pe picioarele sale groase; din vîrful nasului pînă la capătul cozii, sălbăticiunea măsura pe puţin patru metri.

După ce ieşiră din pădure, călătorii ajunseră la poalele unui deal cu povîrnişuri line. Kaştanov privea cu ciudă această costişă uniformă, care nu-i făgăduia nimic, în vreme ce botanistul nu-şi mai încăpea în piele de bucurie văzînd bogăţia de flori necunoscute ce creşteau în iarba deasă; fireşte că se apucă de îndată să le adune. Deodată, geologul zări chiar la poalele dealului o movilă destul de mare, ca o cupolă. Coastele golaşe ale movilei aveau un luciu metalic.

— Iată că m-am ales şi eu cu ceva! exclamă el, scoţînd ciocanul şi dînd fuga spre movilă, în timp ce Papocikin se căznea să prindă o şopîrlă de o specie necunoscută, care se refugiase într-un copăcel.

Cînd ajunse aproape de movilă, Kaştanov se opri uimit — pe ea nu creştea nici un fir de iarbă şi toată suprafaţa sa era formată din lamele hexagonale, de culoare brună, cu chenar negru.

Mirat, geologul încercă să desprindă cu ciocanul o bucăţică de rocă, dar ciocanul ricoşă.

Sperînd că în vîrf va găsi mai multe crăpături în rocă, Kaştanov urcă anevoie movila; deşi aceasta era mai înaltă de trei metri, costişele sale erau cu desăvîrşire netede. În vîrf, însă, roca era la fel de compactă, astfel că zoologul scoase de la brîu o daltă mare, o vîră în şănţuleţul dintre două lamele şi începu să lovească cu ciocanul în daltă, al cărei tăiş începu să se afunde în rocă.

Deodată, geologul, care stătea în genunchi, fu trîntit de o smucitură puternică. Abia avu timp să se prindă cu mîna de daltă, ca să nu vină de-a berbeleacul la vale. Smucîturile nu mai conteneau şi Kaştanov privea nedumerit în juru-i; i^se părea că tot pămîntul se pusese în mişcare, iar copacii se clatină.

— E un cutremur cumplit! strigă el tovarăşilor săi, care se aflau la o distanţă de vreo patruzeci de paşi. Simţiţi ce puternice sînt zguduiturile?

La auzul acestor cuvinte, Gromeko şi Papocikin se priviră mirati, căci nu simţiseră nici o zguduitură. Cînd se uitară însă în direcţia unde se afla Kaştanov, rămaseră încremeniţi — movila cu geolog cu tot pornise încet pe costişa dealului.

După o clipă de buimăceală, alergară amîndoi să ajungă calea acestei movile ciudate, a cărei parte inferioară nu se vedea din pricina ierbii dese. Cînd ajunseră mai aproape, Papocikin exclamă rîzînd:

— E o broască ţestoasă uriaşă! Plotr Ivanovici, te plimbi călare pe o broască ţestoasă!

Intre timp, movila se întorsese cu faţa spre vînători şi aceştia văzură cum de sub ea apare un gît destul de lung şi o căpăţînă hidoasă, avînd cel puţin mărimea unui cap de bou, acoperită cu nenumărate lamele. In botul căscat se distingeau nişte dinţi lamelari.

Dumerit, în sfîrşit, Kaştanov lăsă dalta înfiptă în carapacea broaştei, lunecă la vale şi sări repede în lături. Abia acum observă coada uriaşă a broaştei, care semăna cu o bîrnă. O lovitură dată cu coada ar fi fost de ajuns ca să-i rupă picioarele.

Simţindu-se liberă, lighioana o luă la goană de-a lungul pantei; capul şi coada îi dispărură în iarbă. Acum semăna din nou cu o movilă golaşă care se mişca.

După ce făcură haz de păţania geologului, care luase broaşca ţestoasă drept o movilă, iar mişcările ei drept un cutremur, Kaştanov zise, adresîndu-se lovarăşilor săi:

— Cred totuşi că dihania nu a fost o broască ţestoasă, ci un gliptodon — animal din familia tatu-ului, care a trăit pe pămînt prin Terţiar şi anume în Plio-

cen, împreună cu furnicarii uriaşi, leneşii gigantici, mastodonţii şi rinocerii colosali. In America de Sud s-au găsit numeroase fosile ale acestor animale.

— Şi noi am întîlnit în pădure un furnicar uriaş, îi aminti Papocikin.

— Tocmai această întîlnire m-a făcut să vă spun cele de adineauri. Căci dacă într-o zonă situată mai la nord, la graniţa gheţurilor, am întîlnit fosile vii ca mamutul, rinocerul, taurul primitiv, ursul cavernelor sau cerbul gigantic, animale care au trăit pe pămînt în perioada posttertiară, de ce să ne mirăm că mai la sud, unde e atît de cald, s-au păstrat animale dintr-o epocă şi mai veche — din Pliocen [1].

— Şi, mergînd mai departe, înseamnă că mai la sud vom întîlni probabil o faună şi mai străveche, din Miocen, Eocen, Cretacic, Jurasic etc ? întrebă zoologul cu o oarecare neîncredere.

— Nu m-ar mira de loc, replică Gromeko. De cînd am descoperit această lume ciudată din interiorul globului nostru, nimic nu mă mai surprinde, sînt gata

---

[1] Cronologia geologică a vieţii pe pămînt este următoarea (din timpurile noastre spre adîncul vremurilor) :

	Perioade
a. Cainozoică (era vieţii noi)	Cvaternară Terţiară
b. Mezozoică (era vieţii mijlocii)	Cretacică Jurasică Triasică
c. Paleozoică (era vieţii vechi)	Carboniferă Permiană Devoniană Siluriană Cambriană
d. Proterozoică (era cînd a apărut pentru prima oară viaţa)	In fiecare din aceste ere distingem perioada superioară, mijlocie şi inferioară.
e) Arhaică (era lipsită de viaţă)	

să-i salut pe iguanodoni, pleziozauri, pterodactili, trilobiţi [1] şi celelalte minunăţii paleontologice.

— În cazul ăsta regret că nu am împuşcat furnicarul sau gliptodonul! Cum vom dovedi că aceste animale mai există? Gliptodonul nici măcar nu l-am fotografiat.

— Poate mai întîlnim asemenea animale.

— De altfel trebuie să ne împrospătăm rezervele de carne, — zise Gromeko, — altminteri vom fi nevoiţi să mîncăm numai slănină.

Vorbind de una, de alta, vînătorii urcară încet colina şi ajunseră pe creastă, de-a lungul căreia se întindea o fîşie îngustă de tufe destul de dese; apoi, spre bucuria lui Kaştanov, zăriră nişte deschideri de rocă, nu prea mari. Geologul începu să ciocănească de zor, dar Papocikin, care trecuse de tufe, îl opri, exclamînd:

— Mai încet! Pe versantul celălalt e o adevărată menajerie de ierbivore.

Kaştanov încetă să mai ciocănească, vîrî în buzunar o probă de rocă şi, urmat de Gromeko, străbătu şi el tufele.

Pe costişa sudică a dealului, ce cobora în pantă dulce, zăriră fel de fel de animale care păşteau în tihnă. Aproape de tot se afla o familie de rinoceri; ei se deosebeau mult atît de rinocerii păroşi, cît şi de cei care trăiesc în India şi Africa. Erau nişte animale bondoace, scunde, cu picioarele scurte, semănînd mai curînd cu nişte hipopotami mărunţi; după forma capului, ca şi după cornul scurt şi gros al masculului, vînătorii îşi dădură seama însă că au de-a face cu nişte rinoceri. În loc de corn femela avea o excrescenţă de forma unei bătături mari. Puiandrul care se zbenguia lîngă mama sa semăna cu un caltaboş uriaş; ca să poată suge, el se culca la pămînt şi se

[1] Trilobiţii — ordin de crustacee dispărut astăzi. Corpul trilobitului era alcătuit din trei părţi (de unde şi numele său) — scutul cefalic, corpul propriu-zis, format din numeroase articule şi scutul codal. Trilobiţii au apărut în Cambrian şi au dispărut în Permian. În ce priveşte celelalte animale menţionate de Gromeko, le vom întîlni în cuprinsul cărţii. (Nota red. ruse).

tîra pe sub pîntecul mamei. Aceasta, însă, înaintînd pe pajiște, îl strivea cu trupul său greoi și bietul animal protesta mînios.

Ceva mai departe pe povîrnișe păștea o turmă de elefanți uriași. Examinîndu-i prin binoclu, Kaștanov fu de părere că sînt niște mastodonți; animalele se deosebeau de mamuți prin colții lungi și drepți, fruntea teșită și corpul mai lung.

In apropierea lor se aflau cîteva antilope uriașe, de culoare galben-brună, cu pete negre ca de leopard și cu coarne lungi asemenea unor săbii. Animalele înaintau în salturi, căci picioarele lor dindărăt erau mult mai lungi decît cele din față ; la început, Gromeko le luă drept niște iepuri uriași.

Sub streașina pădurii zăriră animale și mai ciudate: jumătate girafe, jumătate cămile. Cu girafa se asemănau prin gîtul lor nesfîrșit de lung și capul încununat de niște cornițe mici, iar cu cămila — prin culoarea brună și forma trupului, cu o mică cocoașă. O pereche dintre aceste animale, care după Kaștanov erau strămoșii cămilei și ai girafei, înainta de-a lungul lizierei, rupînd cu ușurință rămurele și frunze ce creșteau la o înălțime de patru metri.

Prada cea mai interesantă pentru vînători erau antilopele și cămilo-girafele : de aceea, făcînd un ocol, Kaștanov se îndreptă spre cămilo-girafe, Papocikin — spre antilope, iar Gromeko rămase pe loc pentru a fotografia rinocerii și mastodonții.

Ispitit de înfățișarea durdulie a micului rinocer, care i se păru bun de frigare, Gromeko trase și doborî pe loc puiul care nu bănuia nimic. Părinții săi, în loc s-o ia la sănătoasa după cum se așteptase vînătorul, mirosiră cadavrul, apoi se năpustiră asupra botanistului, care avusese nesocotința să iasă din tufăriș. Dîndu-și seama de primejdie, el se ascunse din nou îndărătul tufelor și abia avu timp să sară în lături cîțiva pași, că în locul unde stătea cu cîteva clipe înainte se auziră trosnind crengi, și cei doi rinoceri apărură pe creasta colinei călcînd cu furie tufișurile și aruncîndu-le în lături cu boturile, pentru a

alerga apoi mai departe. Cînd văzură însă că dușmanul lor dispăruse, făcură cale întoarsă și o luară la goană în direcția unde tufișul mișca ușor, trădînd prezența vînătorului.

In momentul acesta, din direcția unde păștea antilopele se auzi focul de armă tras de Papocikin și cireada o zbughi pe costișă în sus ; în aceeași direcție se năpustiră și mastodonții, cu trompele în vînt și scoțînd sunete înfricoșătoare, de parcă ar fi suflat în niște trîmbițe. Gromeko era într-o situație desperată: pe de o parte trebuia să nu-i scape din ochi pe rinoceri, fiind nevoit să fugă de colo pînă colo prin tufăriș ca să se ascundă, iar pe de altă parte, în direcția lui goneau antilopele și mastodonții. Dar botanistului îi trecu prin minte o idee salvatoare : cînd văzu că antilopele și mastodonții urcă în goană costișa, venind din direcții diferite, dar îndreptîndu-se cam spre același loc de pe creastă, el, în loc să alerge de colo pînă colo prin tufișuri ca să scape de rinoceri, o luă în jos pe pantă, prin intervalul dintre antilope și mastodonți, sperînd că aceste animale îi vor opri pe urmăritorii săi. Nădejdile sale se îndeplinîră : străbătînd din nou tufișurile, rinocerii, turbați de furie, se izbiră unul de mastodonți, celălalt de antilope. Se produse o învălmășeală de neînchipuit. Unul din rinoceri fu doborît și strivit în picioare, celălalt puse pe fugă antilopele și se luă după ele. Gromeko rămase învingător pe cîmpul de luptă.

Abia trăgîndu-și sufletul după această fugă deznădăjduită, el urcă din nou spre tufe, își luă pușca pe care o aruncase cît colo pe cînd îl urmăreau rinocerii, apoi începu să-și caute prada — micul rinocer din pricina căruia trăsese o spaimă straşnică. Il găsi lesne, căci trupul rotund al acestuia, ca un poloboc, se vedea de departe prin iarba bătătorită. Pe urmă porni spre tovarășii săi și cu toții împreună, încărcați din greu cu piei de animale, țeste și carne, se îndreptară spre tabără, unde Makșeev îi aștepta îngrijorat de lipsa lor îndelungată. Acesta, deși rămăsese pe loc, vînase și el o jivină. O fiară de pradă

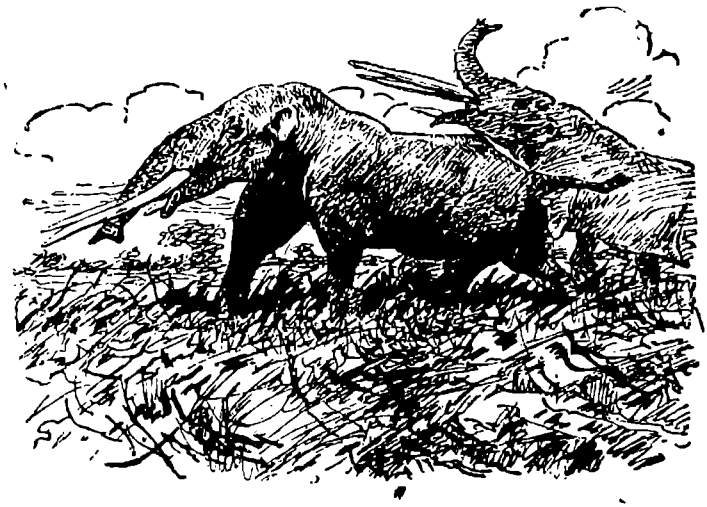

se strecurase spre cort, ca să-l mănînce probabil pe Generalu, însă în loc de ospăţ, se alesese cu un glonţ în pîntece. Animalul semăna cu un lup, dar avea capul foarte mare şi corpul de felină. Capul şi gîtul erau împodobite cu o coamă destul de bogată. După părerea lui Kaştanov, fiara era strămoşul din Pliocen, al lupului de astăzi.

SE STINGE PLUTON

In vreme ce carnea de antilopă fierbea în cazan, iar în frigare se învîrtea întreg puiul de rinocer, exploratorii rînduiau bogatul material adunat în ziua aceea.

Lucru ciudat însă, lumina devenea tot mai slabă, făcîndu-se şi mai roşiatică ca de obicei. Cînd explo-

ratorii ridicară capul ca să vadă ce se petrece, constatară că cerul e senin, dar Pluton răspîndeşte o lumină mată, iar pe una din jumătăţile discului au apărut cîteva pete mari, întunecate.

O dată cu slăbirea luminii începu să scadă şi temperatura, care ajunsese în ziua aceea la +28° la umbră. Acest fapt îi bucură, dar îi neliniştă slăbirea luminii.

— Ce o să se întîmple dacă Pluton se stinge de tot? întrebă Gromeko, deoarece în timpul cinei constatase că lumina continuă să slăbească şi că pe disc apar şi mai multe pete.

— Şi o să ne pomenim deodată în beznă, iar pe urmă o să se lase gerul polar? se îngrijoră la rîndu-i Papocikin.

— Şi hainele noastre călduroase care au rămas departe, la nord, în cort! exclamă Makşeev.

— După părerea mea, fenomenul e trecător, zise Kaştanov. Judecînd după lumina lui roşiatică şi după puzderia de pete, Pluton trece într-adevăr prin ultima fază a arderii sale. Dar această fază mai poate dura sute şi mii de ani. Aştrii asemenea lui Pluton, pe care îi observăm în spaţiul cosmic, pălesc uneori, se sting aproape, pentru ca apoi să se reaprindă. Rezervele de căldură din masa lor sînt încă foarte mari, iar scoarţa care se formează la suprafaţă din cauza răcirii şi care dă naştere petelor ce le vedem acum, este distrusă şi topită mereu de aceste rezerve. Aştrii nu se sting dintr-o dată.

— Dar dacă Pluton încetează să mai ardă din lipsă de oxigen? Cred că oxigenul necesar arderii vine din atmosfera planetei noastre, pătrunzînd aici prin gura de la Pol.

— Mă îndoiesc, fiindcă în milioanele de ani de cînd arde, Pluton ar fi consumat tot oxigenul din atmosfera noastră şi pămîntenii s-ar fi sufocat de mult, în azot. Cunoaştem prea puţin încă procesele de ardere ale aştrilor cu lumină proprie şi se prea poate ca ele să se petreacă altfel decît cele de pe pămînt. N-ar fi exclus, ca acolo oxigenul să se formeze în urma dezagregării altor elemente chimice. Descoperirile din ul-

tima vreme, în legătură cu dezintegrarea radiului, ne impun să ne schimbăm părerea despre stabilitatea acestor elemente, considerată cîndva drept o axiomă.

— Aşadar, „prietene Horaţio, mai există pe lume multe lucruri pe care nici nu le-au visat înţelepţii noştri", iar aici în Plutonia ne încredinţăm în fiecare zi că Hamlet a avut dreptate, zise Gromeko, pentru ca apoi să le propună să profite de întuneric şi răcoare şi să se culce.

Vieţuitoarele din pădure simţiseră şi ele că în natură se petrece ceva neobişnuit. Păsările amuţiseră, iar locul ciripitului lor îl luară ţipetele sălbăticiunilor, cuprinse de nelinişte. In răstimpuri, Generalu urla prelung, înălţînd capul.

Dar exploratorii, care făcuseră un foc în faţa cortului, dormeau somnul celor duşi, fără să ia în seamă această larmă.

După cîteva ceasuri începură să se trezească unul cîte unul, deşi era întuneric ca şi înainte. Totul era învăluit într-o lumină roşiatică, crepusculară, iar pe discul lui Pluton se vedeau nenumărate pete, aşa încît lumina slăbise aproape de tot. La această lumină, frunzişul şi iarba păreau aproape negre, ca şi cerul. In jur domnea o linişte adîncă — nici păsările, nici jivinele, nici gîzele nu mai dădeau semne de viaţă. Doar din cînd în cînd o adiere uşoară înfiora frunzişul copacilor. Se lăsase o tăcere grea, rău prevestitoare.

După ce se sfătuiră, ajunseră la concluzia că ar fi o mare nesocotinţă să se aventureze pe o asemenea lumină pe un rîu necunoscut, mărginit de o parte şi de alta de păduri în care mişunau fel de fel de jivine, una mai primejdioasă decît alta. Şi în afară de asta se puteau lesne lovi de un banc de nisip sau de un buştean ascuns sub apă, lucru nespus de periculos pentru bărcile lor de pînză.

— Ce ne facem însă dacă amurgul acesta ţine săptămîni sau luni de zile? întrebă Gromeko. Rămînem pironiţi locului? Nu uitaţi că avem merinde doar pentru vreo trei-patru zile.

— Ciudat mai eşti şi dumneata ! îi răspunse Kaştanov. Nu scapi un prilej ca să faci cele mai sumbre presupuneri ! Aşteptăm şi noi o zi-două, pe urmă om vedea dacă ne continuăm drumul sau ne întoarcem.

— Iar între timp reparăm bărcile, construim o plută şi ne vedem în linişte de gospodărie, adăugă Makşeev. In bărci a început să intre apa.

Tuturor le păru înţeleaptă această propunere şi se apucară îndată de lucru, la lumina unui foc. Reparară mai întîi bărcile, pe urmă doborîră cîţiva bambuşi mai lungi, care creşteau în preajma campamentului ; această treabă le răpi destul timp, pentru că lemnarii noştri nu aveau la îndemînă decît un mic ferăstrău. Curăţară apoi trunchiurile de crengi, le tăiară în bucăţi de lungimea bărcilor şi, legîndu-le laolaltă, făcură o plută lată de un metru şi jumătate : pluta urmau s-o fixeze între cele două bărci şi să transporte cu ea lucrurile mai mari, acoperindu-le cu piei de animale. Cele două bărci, împreună cu pluta, alcătuiau astfel un fel de bac solid, uşor şi lesne manevrabil.

Munciră aşa toată ziua. Cînd cercetară cu privirea discul lui Pluton, constatară că numărul şi întinderea petelor nici nu crescuseră, nici nu se micşoraseră. De astă dată se culcară devreme. Lîngă cort ardea un focşor zglobiu. Generalu se lungise la intrarea în cort, iar călătorii trăgeau nădejde să doarmă în tihnă, şi să nu iasă afară decît din cînd în cînd, ca să mai arunce cîte un lemn pe foc.

Dar speranţele lor nu se împlinirăîntru totul. Indată ce se făcea linişte în cort, în hăţiş începeau foşnetele, iar Generalu îşi ciulea urechile şi mîrîia. Cînd foşnetele încetau, se liniştea şi cîinele. Apoi foşnetele reîncepeau, ca şi cînd o fiară ar fi dat tîrcoale pajiştei, pîndind o pradă, dar fără a cuteza să se năpustească asupra ei. Ca să nu stea toţi treji, hotărîră să facă de gardă cu rîndul. Papocikin se aşeză primul lîngă foc, cu arma în mînă. Foşnetele aci se apropiau, aci se depărtau, şi zoologul se deprinse într-atît cu ele, încît adormi buştean. Focul se stinse încetul cu încetul şi nu rămase decît o grămadă de jăratic.

Deodată, cîinele începu să latre cu furie. Papocikin se trezi şi zări la marginea pajiştei o dihanie ce semăna cu un leu, dar cu coama mai scurtă. Din gura întredeschisă îi ieşeau nişte colţi ca ai tigrului machairod. Jivina rămase pe loc şovăitoare, iar Generalu, lătrînd desperat cu coada între picioare, se retrăgea mereu spre cort, la adăpostul focului.

Zoologul îşi veni repede în fire, duse arma la ochi şi trase în fiară, care se afla la vreo douăzeci de paşi. Glonţul o nimeri drept în piept, dar ea avu încă destulă putere ca să facă un salt, nimeri în grămada de tăciuni, se arsese pe pîntec şi se rostogoli spre cort; cu una din labele dindărăt lovi pînza cortului, sfîşiind-o de sus pînă jos, şi atinse cizmele lui Makşeev, pe care acesta şi le pusese la căpătîi. Zbătîndu-se în ghearele morţii, jivina fu cît p-aci să izbească cu laba dinainte pe Kaştanov peste faţă, dar făcu ţăndări un ceas de buzunar aflat pe pămînt într-o căciulă. Generalu, ghemuit la intrarea în cort, fu zvîrlit înăuntru dintr-o lovitură de labă, se alese cu cîteva zgîrieturi şi căzu peste Gromeko, care dormea dus, lîngă peretele din spate.

Se iscă o învălmăşeală de nedescris. In semiîntuneric se zvîrcolea şi urla coşcogea dihanie, iar marginile cortului fluturau şi erau sfîşiate de loviturile ei; în cort, Gromeko se lupta cu Generalu, care încerca să se ascundă în spatele său. Buimăcit de somn, Gromeko credea că fusese atacat de o fiară. Kaştanov nu izbutea de fel să găsească chibriturile, pe care le pusese în căciulă, lîngă ceas. Nu putea da nici chiar de căciulă. Papocikin striga de afară:

— Ieşiţi mai repede afară prin spatele cortului. E un leu pe care nu-l pot ucide, fiindcă mă tem să nu nimeresc în vreunul din voi.

In cele din urmă, fiara mai întinse o dată convulsiv labele şi rămase ţeapănă. Makşeev dădu de chibrituri şi aprinse o luminare. Gromeko îl lăsă pe Generalu, apoi cei trei exploratori, îmbrăcaţi sumar, desfăcură cu teamă pînza din spatele cortului, ieşiră de-a buşilea

afară și priviră în jur, ca să vadă ce s-a întîmplat. Se așezară în jurul focului stins și Papocikin nemaiavînd încotro mărturisi că adormise și nu mai alimentase focul, astfel că fiara se încumetase să-i atace.

Dihania răpusă era un leu cu dinții ca niște săbii, deși după conformația corpului semăna și cu ursul; numai forma capului și a labelor arăta că face parte din familia felinelor. Coama, nu prea mare, era aproape neagră, blana — galben-brună, iar coada nu avea pămătuf. Colții de pe maxilarul superior erau tot atît de înfiorători ca și ghearele de la labele-i uriașe.

Cînd cercetară stricăciunile pricinuite cortului, exploratorii constatară că aveau mult de reparat; la fel ca și la cizmele lui Makșeev. Ceasul lui Kaștanov, făcut zob împreună cu căciula sfîșiată și o chibritelniță strivită fură găsite după o îndelungată căutare, într-un colț al cortului.

Gromeko îl scoase de după așternutul său pe Generalu, care tremura ca varga; el examină cu băgare de seamă cîinele și-i spălă rănile. Apoi traseră leul mai la o parte și hotărîră să-și continue somnul. Makșeev rămase de gardă și restul nopții trecu în liniște. Dimineața, constatară că între timp se mai luminase, iar numărul și întinderea petelor de pe Pluton, parcă, parcă se mai micșoraseră. Hotărîră să mai aștepte și se apucară să repare cortul, apoi să măsoare și să jupoaie leul ucis. Către prînz se lumină bine de tot, iar ceva mai tîrziu, Pluton, care parcă își redobîndise puterea, topise cea mai mare parte a petelor ce-i acopereau discul. Lumina lui părea deosebit de strălucitoare după amurgul ce durase patruzeci de ore.

Făcură repede bagajele, încărcară bărcile și pluta și porniră pe rîu mai departe, de astă dată mai încet, fiindcă ambarcațiunea nu luneca destul de repede pe apă și trebuiau să vîslească tot timpul. Spre seară, priveliștea începu să se schimbe. Colinele de pe maluri erau din ce în ce mai scunde, iar apoi dispărură cu totul. Locul pădurii dese și al hățișurilor îl luă

acum o cîmpie cu crînguri răzlețe, în care predominau boababi gigantici. Numai de-a lungul malurilor se întindea o fîșie îngustă de ierburi buiace. Aici creșteau palmieri, bambuși, liane, trăiau fel de fel de păsări și cîteva specii de maimuțe. Pe cîmpie pășteau turme de antilope, mastodonți, rinoceri, cămilo-girafe, girafe și cai primitivi. In hățiș, lîngă rîu, mișunau tigri, hipopotami și cerbi.

REPTILE MONSTRUOASE ȘI PĂSĂRI CIUDATE

Noaptea poposiră pe un ostrov măricel. O bună parte a acestuia avea caracter de stepă. Numai de-a lungul malului se întindeau grupuri de tufe care alternau cu păpuriș. Ridicară cortul la capătul de nord al ostrovului, de unde se vedea cum rîul se împarte în două brațe, fiecare din ele cu o lățime de cel puțin o sută de pași.

După cină, o larmă neașteptată tulbură liniștea care domnea în jur. De pe malul opus al rîului răsunară niște chiote prelungi, de parcă ar fi strigat o mulțime de oameni. Din cînd în cînd un lătrat furios, întretăiat de urlete puternice, acoperea larma.

Din hățișul de verdeață ieși în goană, frîngînd trestiile și străbătînd tufișurile, o mică turmă de patrupede roșcate, cu pete albe; animalele se aruncară în apă, căutînd să se refugieze pe ostrov. După ele dădu năvală o haită de fiare pestrițe, care începură să înoate urlînd și lătrînd; ele se străduiau să izoleze de restul turmei un animal care rămăsese în urmă și care era, pesemne, la capătul puterilor.

După cîteva clipe, animalele fugărite ajunseră pe ostrov și trecură în goană pe lîngă cort; ele semănau cu niște cai, deși aproape că nu aveau coamă.

Animalul rămas în urmă reuși și el să ajungă pe ostrov înaintea fiarelor, dar urcă anevoie povîrnișul

abrupt al malului şi cînd ajunse sus, urmăritorii îl înconjurară urlînd şi lătrînd. Animalul îşi adună ultimele puteri şi începu să zvîrle cu copitele din faţă şi din spate, ajutîndu-se şi cu dinţii. Dar această luptă inegală cu atîţia duşmani nu putea dura mult. Evitînd loviturile, fiarele se strînseră roată în jurul victimei şi aşteptară ca ea să cadă istovită.

În acea clipă interveniră oamenii; trei focuri trase în haită doborîră două jivine şi puseră pe fugă pe celelalte. Dar victima, sleită de puteri, nu putu profita de acest ajutor neaşteptat. Cînd vînătorii ajunseră aproape de animal, el abia mai sufla. Pe gît avea o rană mare, pricinuită pesemne de colţii unei fiare cînd haita atacase herghelia. Iată de ce victima, care în fuga ei deznădăjduită pierduse într-una sînge, ajunsese la capătul puterilor.

Examinînd dihăniile, vînătorii constatară că sînt nişte *mamifere primitive*.

Fiarele erau de mărimea unui lup siberian, dar corpul şi coada lor lungă şi subţire semănau mai curînd cu acelea ale unor feline. Blana era brună, cu dungi galbene transversale pe spinare şi coaste, şi galbenă pe pîntece. Dinţii erau aproape identici, părînd mai degrabă nişte colţi.

Victima semăna întrucîtva cu un cal. Nu era mai înaltă decît un asin mare, dar mai graţioasă decît acesta, căci avea picioarele subţiri, care se terminau fiecare nu cu o copită, ca la caii adevăraţi, ci cu patru copite. Numai copita din mijloc era mai dezvoltată, celelalte avînd o formă embrionară.

După ce examinară acest cal ciudat, Kaştanov şi Papocikin ajunseră la concluzia că animalul e un cal primitiv, strămoşul cailor de astăzi, care seamănă la înfăţişare cu lama americană.

A doua zi, călătorii avură privelişte aceleiaşi cîmpii — o adevărată savană sau preerie, cu iarbă înaltă şi grupuri de tufe şi copaci de-a lungul malurilor rîului şi pe nenumăratele ostroave. Pe unul din ostroavele

mai mari văzură o turmă de titanoteri — animale înrudite îndeaproape cu hipopotamul şi rinocerul.

Exploratorii aveau de gînd să tragă la mal, puţin mai jos, la adăpostul tufişurilor, ca să se apropie pe furiş de turmă şi să ucidă un titanoteriu, dar întîlniră un animal şi mai interesant — rinocerul cu patru coarne, reprezentantul pachidermelor străvechi. Colosul stătea cu picioarele din faţă în apă şi se adăpa. Cînd pluta se apropie, el înălţă capul hidos şi căscă larg gura, ca şi cînd ar fi vrut să înghită sau cel puţin să-i scuipe pe nepoftiţii oaspeţi. Pe maxilarul superior îi creşteau de ambele părţi doi colţi galbeni, lungi; la rădăcina nasului, între ochişorii săi, creşteau alături două coarne nu prea mari, cu vîrfurile în afară, iar de după urechi răsăreau alte două coarne, boante, ca nişte cioturi.

Dar nu apucară exploratorii să tragă la mal şi să se pitească îndărătul tufişurilor ca să fotografieze acest interesant animal, că el se depărtă de nîu, alergînd greoi în trap mărunt. Kaştanov şi Papocikin se luară după el, în nădejdea că pînă la urmă se va opri. Dar deodată zăriră într-o pajişte o dihanie uriaşă, care stătea lîngă un copac înalt, rupînd frunze la o înălţime de vreo cinci metri. După forma trupului şi culoarea pielii, animalul semăna cu un elefant gigantic; spinarea lui se înălţa la vreo patru metri deasupra pămîntului. Capul şi gîtul lung al animalului nu erau însă ca la elefant. Capul, relativ mic în comparaţie cu trupul uriaş, semăna cu acela al tapirului, avînd buza superioară mai lungă, fapt care îngăduia animalului să apuce lesne mănunchiuri întregi de frunze.

— Ce monstru o mai fi ăsta? şopti Papocikin. Are trup de elefant, git de cal, cap de tapir şi apucături de girafă.

— După părerea mea, — zise Kaştanov, — avem norocul să vedem un reprezentant rar al subfamiliei rinocerilor fără coarne, ale căror rămăşiţe s-au găsit de curînd în Belucistan; de aceea acest uriaş — cel

mai mare dintre mamiferele terestre — a fost botezat beluchiteriu. El a trăit pe la sfîrşitul Oligocenului sau începutul Miocenului.

— Ce *matahală* ! se *minună* zoologul. Cred că aş putea trece pe sub pîntecul lui fără să mă aplec, lăsînd doar capul puţin mai jos.

— Dacă am pune alături de această namilă un rinocer adult din *India*, spinarea acestuia abia ar ajunge pînă la pîntecul uriaşului nostru, aşa că rinocerul ar părea puiul lui.

— Ce păcat că niciunul din noi nu poate să stea *lîngă el în timpul fotografierii, pentru ca mărimea lui* să fie şi mai evidentă, zise cu părere de rău Papocikin pe cînd fotografia. Deşi pare inofensiv, nu m-aş încumeta să mă apropii de el ; dacă ne-ar atinge din întîmplare cu piciorul, *ne-ar rupe oasele*.

— Fotografiază copacul împreună cu animalul; vom măsura pe urmă înălțimea copacului.

Vînătorii așteptară pînă ce beluchiteriul [1] se depărtă și cu ajutorul unei busole de mină calculară înălțimea copacului. Apoi măsurară urmele namilei și constatară că ele sînt relativ mici în comparație cu mărimea animalului.

Spre seară zăriră pe țărmul unui ostrov o pereche de corifodoni — niște pachiderme uriașe, care prin forma corpului semănau cu titanoteriu.

Cînd dădu cu ochii de plută, masculul ridică capul și căscă un bot uriaș în care se vedeau, ieșind din fiecare maxilar, cîte doi colți ascuțiți, destul de lungi.

Exploratorii însă nu putură coborî pe uscat ca să vîneze, căci zăriră ceva mai departe pe mal o fiară uriașă, care își devora prada. Cînd văzu pluta, fiara se ridică și scoase un răget înspăimîntător.

Trunchiul de colos al animalului se sprijinea pe niște picioare scurte și destul de subțiri. Botul său lung semăna cu acela al ogarului. Fiara aducea într-atîta cu un tigru uriaș, încît exploratorii nu îndrăzniră să se apropie.

Așa se făcu că în ziua aceea nu reușiră să răpună niciunul din aceste animale pe care le întîlneau pentru prima oară.

A doua zi, pe cînd pluteau la vale, zăriră ici și colo, pe malurile rîului și pe ostroave cai, titanoteri, rinoceri cu patru coarne, antilope, creodoni — niște animale de pradă, precum și alte sălbăticiuni. După părerea lui Kaștanov, fauna aparținea în genere începutului perioadei terțiare.

După masă traseră la mal, ca să exploreze cîmpia și să vadă cum arată împrejurimile.

Lîngă un lac zăriră o dihanie care le stîrni curiozitatea. Ca și celelalte ierbivore, ea păștea liniștit, rumegînd iarba grasă.

[1] In 1915, o expediție a Academiei de Științe a descoperit în regiunea Turgai rămășițele unui animal uriaș din această subfamilie. Animalul a fost numit indricoteriu. (Nota red. ruse).

Acest fapt îi liniști pe vînători; ei puseră însă din nou mîna pe arme, cînd, strecurîndu-se prin tufișuri spre malul lacului, ajunseră deodată în preajma namilei. Chiar și Generalu, care între timp se obișnuise cu toate aceste lighioane și care deosebea îndată animalele de pradă de cele ierbivore, se înspăimîntă și se lipi, mîrîind, de picioarele lui Makșeev.

— E un rinocer gigantic, șopti acesta, oprindu-se la adăpostul tufișurilor, ca să nu sperie dihania sau ca să n-o întărîte.

Dar numai la prima vedere animalul semăna cu un rinocer, deoarece avea un mic corn la rădăcina nasului. În schimb aducea cu un taur prin perechea de coarne mari, îndreptate înainte, ce-i creșteau pe frunte; în rest animalul se deosebea și de rinocer și de taur. Capul său era disproporționat de mare în comparație cu trupul, avînd aproape doi metri în lungime; partea dindărăt a țestei se lățea, transformîndu-se într-o creastă turtită și lată, care, de departe, putea fi luată drept niște urechi uriașe, răsfrînte. De fapt, însă, creasta era numai o podoabă sau slujea poate pentru apărarea jumătății superioare a gîtului. Ea era acoperită de solzi mărunți, cu zimți ascuțiți pe margine. Acest guler sporea fără îndoială greutatea căpățînii, care și așa era uriașă și împiedica animalul să ridice capul.

Picioarele din față erau mult mai scurte decît cele dinapoi și de aceea animalul umbla cu partea dindărăt a corpului mai ridicată. Cînd capul și picioarele sale dispăreau în ierburile înalte, dihania semăna cu o movilă de vreo cinci metri înălțime. Corpul ei mătălălos era acoperit cu o cuirasă din plăci rotunde, mai mari pe spate și pe coaste, mai mici pe șale, picioare și pîntece. Trunchiul se termina cu o coadă nu prea lungă, dar groasă, pe care animalul își sprijinea partea dinapoi a trupului. De la vîrful botului, ce părea că se sfîrșește cu un cioc ascuțit, pînă la rădăcina cozii, animalul măsura vreo opt metri.

— Asta zic și eu lighioană! șopti Gromeko, privind ca și ceilalți vînători neobișnuitul animal; acesta pă-

rea o movilă ce se mişca încet de-a lungul malului, devorînd iarba şi tufişurile.

— Ce fel de animal o fi oare? întrebă Papocikin.

— Cred că e triceratopsul, un reprezentant al ordinului dinozaurilor, din care făceau parte diferite reptile gigantice, răspunse Kaştanov.

— Care va să zică e o reptilă! Dar oare au existat reptile cu coarne? exclamă Makşeev.

— Ordinul dinozaurilor cuprindea fel de fel de reptile, şi carnivore, şi ierbivore, şi mai mari, şi mai mici, care au apărut în Triasic şi au trăit pînă în Cretacic inclusiv.

— Iată-ne aşadar şi în plin Cretacic[1]! exclamă Papocikin. Cu cît o să plutim mai departe, cu atît o să întîlnim, probabil, mai mulţi monştri din aceştia.

— Ar fi bine dacă toţi monştrii pe care îi vom întîlni ar fi tot atît de blînzi ca acesta! spuse Gromeko. Drept să spun, nu m-aş bucura de loc să dăm ochii cu o fiară de pradă de o asemenea mărime. Nici n-apuci să tragi un foc de armă, că te şi sfîşie.

— Indeobşte, animalele mari sînt greoaie! obiectă Kaştanov. După părerea mea, tigrul machairod e mult mai primejdios decît aceşti uriaşi.

— Aş da orice dacă l-am putea face să ridice puţin capul, — spuse Papocikin, — sau dacă am reuşi să-l

---

[1] Cretacicul s-a caracterizat prin puternica dezvoltare a reptilelor, care au atins atunci dimensiuni gigantice, dar au dispărut la sfîrşitul acestei perioade. La începutul Cretacicului au apărut primele mamifere primitive, nişte animale mici, puţin plăcute la înfăţişare. (Nota red. ruse).

ademenim în cîmp deschis. Am făcut două fotografii, dar în niciuna din ele nu se văd picioarele şi vîrful botului.

— Ce-ar fi să tragem în el! propuse Makşeev.

— Asta în nici un caz! Sau se va speria şi va fugi, sau se va năpusti asupra noastră. Cred că o asemenea dihanie n-o dobori uşor nici cu un glonţ dum-dum.

— Atunci să-l asmuţim pe Generalu!

După multă trudă izbutiră să asmută împotriva monstrului cîinele, care tremura şi mîrîia. Generalu o luă la goană spre namilă, lătrînd cît îl ţineau fălcile, dar se opri la o distanţă respectabilă. Acest atac al cîinelui avu însă un efect surprinzător. Dihania se aruncă în lac, ridicînd trîmbe de apă, şi dispăru în vîltoarea tulbure.

Rîseră cu toţii de această fugă ruşinoasă, iar Generalu, mîndru de izbîndă, alergă spre mal şi începu să latre cu furie spre undele tulburi, ce făceau cercuri, cercuri. După un timp, în mijlocul lacului răsăriră cele două coarne şi gulerul reptilei care scosese capul ca să respire. Papocikin, care stătea tot timpul cu aparatul pregătit, fu nevoit să se mulţumească cu fotografierea capului, căci reptila, după ce înghiţi aer, văzu pe mal pe ciudaţii săi urmăritori şi se dădu din nou la fund.

Lîngă un alt lac, Generalu scoase din hăţiş un întreg cîrd de păsări ciudate. Acestea semănau cu nişte lebede mari, dar aveau corpul mai lung, gîtul ceva mai scurt, iar ciocul mult alungit, ascuţit şi înzestrat

cu dinţi mărunţi ca nişte ace. Păsările înotau admirabil, cufundîndu-se din cînd în cînd pentru a prinde peşte. Exploratorii reuşiră să împuşte una dintre ele.

După ce o cercetă, Kaştanov fu de părere că este un hesperornis — o pasăre cu dinţi, fără aripi, care trăia în Cretacic; la corp ea aducea cu pinguinii din zilele noastre. Aripile acestei păsări erau în formă embrionară ; ele dispăreau cu totul în penajul moale, asemănător părului.

BRÎUL DE BĂLŢI ŞI LACURI

După ce timp de trei zile străbătură un ţinut de şes uscat, exploratorii ajunseră în părţile de miazăzi ale acestor meleaguri, unde vegetaţia se schimbă dintr-o dată. Malurile rîului erau acoperite aici de o pădure de conifere, palmieri sagotieri [1] şi nenumărate specii de ferigi, înalte cît un stat de om, cele mai multe dintre ele nemaiîntîlnite de exploratori. Plante, semănînd cu papura, alcătuiau hăţişuri ce se înălţau din apă de-a lungul malurilor, iar bancurile de nisip erau acoperite de equisetacee, înalte de un metru şi jumătate şi cu un diametru de peste douăzeci şi cinci de milimetri. Din hăţişuri se-auzea un zumzet neîntrerupt, iar deasupra apei roiau gîze ciudate. Ele semănau cu libelulele, dar măsurau aproape patruzeci de centimetri în anvergura aripilor ; corpul lor, cu un luciu metalic, era lung de vreo douăzeci de centi-

[1] Sagotieri — singura familie din ordinul cicadeelor, clasa gimnospermelor, care seamănă cu palmierul, de unde şi denumirea. Au măduva foarte dezvoltată, bogată în amidon, din care se extrage sago. Sagotierii cresc în ţările cu climă caldă, unde găsim 83 de specii ale acestui copac. În epocile geologice anterioare, ei ocupau un loc de seamă în flora din acele vremuri. Au apărut încă din Carbonifer, iar în Jurasic şi Cretacic erau plante caracteristice. Palmierii au apărut abia pe la sfîrşitul Cretacicului. (Nota red. ruse).

metri ; unele erau de un galben auriu, altele de culoarea oţelului, verzi ca smaraldul, sinilii sau de un roşu aprins. Ele zburau în razele soarelui, roiau, se fugăreau, scoţînd sunete melodioase ca de castagnete.

Uimiţi de această încîntătoare privelişte, exploratorii începură să mai vîslească. Barca plutea încet, dusă de curent, iar ei priveau fermecaţi. Papocikin luă plasa de prins fluturi, şi după multă trudă prinse o libelulă ; dar cînd s-o scoată din plasă, insecta îl muşcă de deget ; exploratorul se fîstîci şi o scăpă.

Zidul des de verdeaţă de pe maluri nu îngăduia călătorilor să acosteze. Osteniţi de atîta drum, ei căutau zadarnic cu privirile o pajişte cît de mică în care să poposească peste noapte.

Începu să li se facă foame, iar hăţişurile de pe maluri deveneau tot mai dese.

— Trebuia să ne oprim la marginea cîmpiei! spuse Gromeko.

— Altă dată o să fim mai prevăzători, rîse Makşeev.

Pluteau kilometru după kilometru, dar în zidul de verdeaţă nu se vedea nici o spărtură. În sfîrşit, după o cotitură, zăriră pe malul stîng o fîşie verde cu vegetaţie pitică. O limbă lungă şi îngustă de nisip înainta în apă, transformîndu-se într-un banc. Aici nu creşteau decît equisetacee. În lipsă de ceva mai bun, hotărîră să se oprească aici şi să curete un locşor pentru popas. Traseră bărcile într-un golfuleţ între limba de nisip şi mal, scoaseră cuţitele de vînătoare şi începură să doboare cu furie plantele. Din păcate această treabă nu era prea uşoară : tulpinile groase, tari din cauza siliciului, pe care-l conţineau în mari cantităţi, rezistau cuţitelor lor, iar cînd în sfîrşit le doborau, rămîneau nişte cioturi ascuţite, pe care nu puteai nici să te aşezi, nici să te culci.

— Hai să încercăm să le smulgem din rădăcină, propuse botanistul. Cred că nu sînt atît de bine prinse în această aluviune afînată a rîului.

Ideea se dovedi foarte bună : călătorii începură să smulgă plantele din pămînt, şi după o jumătate de ceas curăţiseră o porţiune de teren moale, îndestulă-

toare pentru a putea ridica cortul şi a aprinde focul. Nu aveau însă cu ce să facă foc: equisetaceele verzi nu ardeau. Nu puteau să-şi gătească mîncarea şi nici măcar să-şi fiarbă apă pentru ceai. Pe lîngă asta, din desişuri se înălţau roiuri de ţînţari mari de douăzeci de milimetri, de care nu se puteau apăra decît cu ajutorul fumului.

— Staţi puţin, zise Gromeko. Cînd veneam încoace, am zărit în apropiere trunchiul uscat al unui copac care ieşea din deşis. Hai să-l aducem aici.

Înarmaţi cu topoare şi cu o funie, Gromeko şi Makşeev desprinseră de plută una din bărci şi o luară în susul apei. La vreo sută de paşi de locul unde poposiseră, văzură un copac gros, uscat, cu cîteva crengi care ieşeau din desişul verde; dar copacul se afla la o înălţime atît de mare deasupra apei, încît nu puteau ajunge la el nici cu mîna, nici cu toporul.

— Să încercăm să prindem o cracă cu funia, poate se va rupe, propuse Makşeev.

Gromeko ţinea barca pe loc, prinzîndu-se cu mîinile de ierburi, iar Makşeev aruncă frînghia peste o cracă groasă şi începu să tragă de ea cu putere; ciotul nu ceda de loc, dar copacul începu să pîrîie.

— Lasă barca şi ajută-mă să trag! strigă Makşeev.

Apucară amîndoi de frînghie, stînd în barcă, şi începură să tragă cît puteau de tare. Rezultatul fu cu totul neaşteptat: copacul se prăbuşi lovind prora bărcii, care din cauza greutăţii începu să se cufunde. Gromeko abia avu timp să se apuce cu mîinile de ierburi, apropiind astfel pupa de mal. Între timp, prora bărcii dispăru în apă.

— Asta-i bună! Acum ce ne facem? exclamă Makşeev.

Şedeau amîndoi la pupa, cu picioarele în apă, ţinîndu-se cu o mînă de ierburi, iar cu cealaltă de frînghie, care nu permitea ca apa să tragă copacul cu bucluc.

— Pe mal nu putem coborî, iar apa n-avem cu ce s-o scoatem, aşa că nu ne rămîne decît să cerem ajutor, spuse Gromeko.

Incepură să strige cît îi ţinea gura. La început nu răspunse nimeni, dar în cele din urmă se auzi glasul lui Kaştanov, care întrebă ce s-a întîmplat.

— Veniţi să ne daţi ajutor şi aduceţi o găleată. S-a scufundat barca !

— Vin îndată ! se auzi răspunsul.

In clipa aceea, în dreptul prorei cufundate a bărcii răsări o căpăţînă uriaşă de culoare verde-închis, cu un bot scurt şi lat şi ochi mici, sub o ţeastă turtită. Dihania căută un timp spre oameni, care înlemniseră. Apoi căscînd botul, în care se vedeau cîteva rînduri de dinţi ascuţiţi, începu să se cţţere pe prora bărcii ; firește, aceasta din pricina greutăţii, se scufunda tot mai mult. Din apă apăru gîtul scurt şi gros al dihaniei, apoi o parte a trunchiului ei ; cu ghearele de la labele-i late din faţă, ea se agăţă de marginea bărcii.

Intrucît plecaseră după lemne, la cîţiva paşi de locul de popas, vînătorii nu-şi luaseră armele şi se pomeniră fără apărare în faţa unei reptile de o specie necunoscută, care, fără îndoială, era carnivoră şi foarte puternică. Topoarele rămăseseră la prora, şi acum se aflau în apă, sub labele monstrului.

— Leagă repede un cuţit de mînerul vîslei ! — strigă Makşeev, — iar eu am să încerc să ţin în loc lighioana cu vîsla cealaltă.

Spunînd acestea, el scoase cuţitul şi, ţinîndu-l în dinţi, apucă vîsla şi o înfipse cu toată puterea în botul întredeschis al animalului. Primind o lovitură puternică în cerul gurii şi în limbă, dihania, ameţită, strînse convulsiv fălcile. Se auzi un pîrîit : dinţii ascuţiţi măcinau lemnul şi se înfigeau în întăritura de tablă a vîslei. Dar Makşeev nu se lăsă. El băgă vîsla tot mai adînc în botul lighioanei, care o scurta într-una, măcinînd-o cu fălcile. Dihania scuipa aşchii de lemn mînjite cu sînge.

Intre timp, Gromeko izbuti să prindă, cu ajutorul cureluşelor de la cizme, un cuţit mare de vînătoare de mînerul celeilalte vîsle. Postîndu-se în spatele lui

Makşeev, el lovi fiara în ochi cu această suliţă improvizată. Înnebunită de durere, dihania se aruncă într-o parte, smulse vîsla din mîinile lui Makşeev şi dispăru, arătîndu-şi pentru o clipă spinarea lată de un verde-închis, cu un rînd dublu de solzi pe spate şi coada scurtă şi groasă, care lovi apa cu atîta putere, încît cei doi vînători fură udaţi din cap pînă-n picioare.

Mişcările monstrului depărtaseră barca de mal şi ea se scufundă de tot.

Între timp, Kaştanov, care se grăbea să le vină în ajutor, ajunse în apropiere de locul catastrofei; îndată ce apăru cu barca de după o cotitură, el văzu vîrtejul de apă stîrnit de monstru, dar nu putu să înţeleagă ce se întîmplase. În dreptul său, legănîndu-se pe valuri, aci cufundîndu-se, aci ieşind iarăşi la suprafaţă, trecu în viteză copacul cu pricina; Kaştanov îl luă drept un crocodil şi puţin a lipsit să-l lovească cu cangea. În vremea asta se auziră strigătele lui Gromeko, care nu avea de gînd să lase să-i scape prada doborîtă cu atîta trudă.

— Prinde trunchiul! Din el o să ne facem lemne de foc!

Kaştanov prinse copacul cu cangea şi se îndreptă în sfîrşit spre tovarăşii săi, cărora apa le ajunsese pînă la brîu.

Nu trecu mult şi exploratorii scoaseră barca afară, o goliră de apă, apoi se întoarseră la locul de popas, trăgînd trunchiul după ei. Aici îl găsiră pe Papocikin, care nu mai ştia cum s-o scoată la capăt cu ţînţarii, în vreme ce Generalu, pentru a scăpa de aceste gîze sîcîitoare, se vîrîse în apă pînă la urechi.

Traseră repede trunchiul pe mal, tăiară lemne, şi în scurt timp focul pîlpîia vesel; equisetaceele aruncate peste lemne făcură un fum atît de usturător, încît ţînţarii dispărură pe dată, în schimb Gromeko şi Makşeev, care îşi uscau hainele la foc, începură să lăcrimeze.

După ce află de la tovarăşii săi păţania cu monstrul de apă care îi atacase, Kaştanov spuse:

— Cred că a fost o reptilă dintr-o familie dispărută de pe suprafaţa planetei noastre prin perioada terţiară.

— Crezi că a fost un ihtiozaur [1]? întrebă Makşeev, care îşi mai amintea cîte ceva din cursul de paleontologie făcut la facultatea de ingineri de mine.

— Nu, nu cred, cel puţin judecînd după cele povestite de dumneavoastră. Ihtiozaurul era mult mai mare, iar capul său avea altă formă; în afară de asta, a trăit în vremuri mai îndepărtate, în Jurasic. Lighioana noastră aduce mai de grabă cu un crocodil mic, din Cretacic.

— Da, unui ihtiozaur nu i-aţi fi venit de hac atît de uşor, — zise Papocikin, — iar pleziozaurul avea gîtul mai lung decît vîsla dumitale şi v-ar fi înşfăcat fără să iasă din apă şi fără să fi fost nevoit a intra în barcă.

— Fiţi siguri că în curînd vom da ochi şi cu asemenea reptile uriaşe, — zise Kaştanov, — căci după cîte văd, pe măsură ce mergem pe rîu la vale, întîlnim reprezentanţi ai unei faune din ce în ce mai vechi. Acum ne aflăm pe la mijlocul sau chiar la începutul Cretacicului.

— E adevărat, atît regnul animal, cît şi cel vegetal seamănă tot mai puţin cu ceea ce ne-am obişnuit să vedem pe suprafaţa pămîntului, adăugă Gromeko. Schimbările pe care le observăm sînt treptate şi uneori nici nu ne dăm seama îndată de ele. Dar dacă stăm să ne gîndim, totul s-a schimbat în jurul nostru: au dispărut o sumedenie de specii foioase, de flori,

---

[1] Ihtiozaur — reptilă marină din Jurasic şi Cretacic, care întruneşte caracterele peştelui cu cele ale reptilei (de unde şi denumirea): avea corpul ca de peşte, fără gît, şi un cap care se termina cu un bot în formă de cioc, ca al delfinului. Coada-i lungă se sfîrşea cu o înotătoare, iar pe spate avea altă înotătoare; membrele sale anterioare şi posterioare erau scurte şi semănau cu nişte lopeţi; pielea sa nu era acoperită cu nimic. Unele specii atingeau o lungime de opt-nouă metri. (Nota red. ruse).

de graminee, predomină palmierii, rogozul şi gimnospermele, au apărut în număr mare criptogamele [1].

— Acest imperiu subteran ne mai rezervă multe surprize. Trebuie să fim cu şi mai multă băgare de seamă. Nu trebuie să facem un pas fără arma încărcată cu gloanţe dum-dum!

— Eu zic să ne odihnim puţin, înainte de masă, apoi să mîncăm şi să ne continuăm drumul pînă o să dăm de un loc mai potrivit. Aici nu avem lemne destule ca să facem un foc mare pentru a ne apăra de fiare, spuse Gromeko.

Propunerea fu primită îndată de toţi. Traseră din apă barca avariată, ca s-o pună la uscat şi s-o repare, înbucară cîte ceva, dormiră vreo două ceasuri la adăpostul fumului, apoi porniră iarăşi la drum, luînd cu ei restul de lemne. Timp de vreo două ore nu văzură decît hăţişuri de nepătruns, cu o fîşie de stuf şi de equisetacee. In locurile mai liniştite, peştii plescăiau sau săreau din apă, ca să scape de urmăritori. Uneori, după ce peştii săreau din apă apărea pentru o clipă botul hidos al unei reptile, căscat să înghită, iar apoi se vedeau bulboane şi cercuri în apă, care arătau că acolo se scufundase un corp voluminos. Din cînd în cînd, libelule ce zburau nepăsătoare se împrăştiau care încotro, ascunzîndu-se prin frunziş şi păduriş de o pasăre mare, albastră, cu un cioc uriaş, care apărea pe negîndite ca o vijelie şi înşfăca din zbor cîte o insectă ce nu se ferise la timp.

In cele din urmă, zidul de verdeaţă începu să se rărească, curentul slăbi, rîul deveni tot mai lat; în cele din urmă, acesta se transformă într-un lac, în mijlocul căruia se zăreau cîteva insuliţe. Una din ele atrase atenţia exploratorilor. Numai jumătate din ea era acoperită de o pădure înaltă şi deasă; pe cealaltă jumătate se întindea o pajişte destul de mare,

[1] Plantele criptogame nu au flori adevărate, cu stamine şi carpele, ci se înmulţesc prin spori. Sînt caracteristice perioadelor mai îndepărtate din istoria pămîntului şi au început să apară în Devonian. Exemple de criptogame: feriga, equisetaceele, licopodiaceele, muşchii şi ciupercile superioare. (Nota red. ruse).

cu cîțiva copaci răzleți, în parte uscați. Exploratorii se grăbiră să coboare pe această insulă.

Pe pajiște creștea o iarbă mărunță, dar aspră; după ce o examinară, constatară că e o specie de licopodiacee. Pajiștea se întindea în partea de sus a insulei. Din susul apei venea o boare plăcută. Aici aveau lemne din belșug, de aceea hotărîră să aprindă cîteva focuri mari la marginea pădurii, ca să alunge fiarele și să poată dormi în tihnă.

Cînd focurile prinseră să ardă cu flacără înaltă și norii de fum începură să învăluie pădurea, de aci se ridicară o sumedenie de păsărele și de gîze. Unele dintre ele cădeau jos, astfel că zoologul putu să strîngă o colecție interesantă de specii necunoscute. Apoi apăru în goană pe pajiște o dihanie ciudată și înfiorătoare, ca un porc țepos, dar de mărimea unui taur uriaș. Țepii animalului erau lungi de aproape un metru.

Zbîrlindu-se și devenind astfel o sferă uriașă și țepoasă, animalul trecu ca fulgerul pe lîngă călătorii uluiți și dispăru în stufăriș.

Dar nu trecu mult și din pădure dădu buzna, în salturi scurte și înalte, o fiară de culoare galben-brună, cu cap de pisică, coadă groasă și destul de lungă, picioarele scurte și botul turtit, rînjit, în care se vedeau niște dinți ascuțiți. Animalul semăna cu o vidră mare, lungă de vreo doi metri, dar avea urechi mai mari și o coamă scurtă. Deși fiara nu voia în mod vădit să atace și se furișa spre apă, pe sub streașina pădurii, înfățișarea ei îl miră atît de mult pe Kaștanov, *încît el o doborî cu un glonț bine țintit.*

Într-adevăr, animalul era foarte interesant: nu avea nici incisivi plați, nici molari cu proeminențe ascuțite ca fiarele din perioadele mai tîrzii. Toți dinții erau mai mult sau mai puțin ascuțiți, avînd o formă conică, ca aceea a reptilelor. Numai dinții din față, care țineau locul incisivilor, erau ceva mai mici decît cellalți și întrucîtva turtiți, dinții laterali erau scurți, iar colții de pe ambele maxilare depășeau în mărime

ceilalți dinți, fiind mai proeminenți, în special cel de pe maxilarul superior.

— Iată un exemplar interesant de mamifer primitiv, care mai are dinți de reptilă, dar care e înzestrat și cu caracterele incipiente ale diferențierii dezvoltate în perioadele mai tîrzii, spuse geologul.

Intrucît năvala animalelor din pădure încetă, exploratorii noștri putură să se bucure în sfîrșit de o odihnă binemeritată. Hotărîră, fireşte, să întrețină cu rîndul focurile, pentru a fi feriți de înțepăturile insectelor. In felul acesta dormiră liniștiți.

A doua zi înaintară printr-un ținut asemănător acelui străbătut cu o seară înainte. Rîul se prefăcuse într-un adevărat lac, cu o puzderie de insule. Curentul aproape că nu se simțea, astfel că trebuiră să vîslească tot timpul. Deasupra apei și a pădurii roiau libelule multicolore și gîndaci uriași cu coarne, avînd o lungime pînă la treizeci de centimetri; pe alocuri zăriră și fluturi. Aripile acestor fluturi erau fiecare de mărimea palmei unui om. Din cînd în cînd apăreau păsări ciudate — și mai mari, și mai mici, de culoare albastră cu reflexe cenușii — care aduceau cu bîtlanul, dar aveau picioarele mai scurte, coada lungă, iar ciocul scurt, înzestrat cu dinți mărunți.

Reușiră să doboare din zbor o pasăre și Kaștanov explică tovarășilor săi că acest animal ciudat reprezintă o formă de trecere de la reptile la păsări. Pasărea era de mărimea unui cocor, avînd corpul acoperit cu pene albastre-cenușii; coada-i lungă nu era formată numai din pene, ca la păsări, ci și din nenumărate vertebre, ca la reptile, iar penele creșteau de ambele părți ale acestei cozi. Aripile aveau cîte trei degete lungi înzestrate cu gheare, ca și degetele de la picioare, astfel că pasărea se putea cățăra pe copaci sau pe stînci, agățîndu-se de ele și cu membrele anterioare. Cercetînd-o, Kaștanov ajunse la concluzia că ea face parte din familia arheopterixului, fiind însă mult mai mare decît exemplarele găsite în depozitele jurasice superioare din Europa.

Spre seară, malul deveni scund de tot şi pe întinderi mari se transformase într-un smîrc cu equisetacee şi ferigi; deasupra smîrcului se înălţau pe alocuri grupuri de copaci ciudaţi, adaptaţi mediului acvatic. Aci trăiau fel de fel de insecte muşcătoare, care se năpusteau cu furie asupra exploratorilor de fiecare dată cînd aceştia încercau să acosteze lîngă zidul de verdeaţă pentru a-şi îmbogăţi colecţiile, iar apoi îi urmăreau cu stăruinţă cîtva timp. Ţînţari lungi de douăzeci şi cinci de milimetri, muşte mari cît un bondar, strechii şi tăuni de peste patru centimetri, se întreceau parcă în a-i ataca pe oameni, care se vedeau siliţi să dea bir cu fugiţii; se neliniştează însă la gîndul că vor fi nevoiţi să înnopteze în mijlocul acestor nesuferiţi vampiri.

Plutiră cîteva ceasuri prin această regiune de smîrcuri, vîslind de zor pentru a scăpa cît mai repede de aici. Probabil că în acest ţinut regnul animal era format doar din insecte şi păsări primitive în aer, precum şi din peşti şi reptile, ascunse în apele tulburi şi adînci, trădîndu-şi prezenţa prin plescăituri şi bolborosiri. Pesemne că patrupedele terestre nu puteau trăi pe aceste coclauri mlăştinoase.

— Ce animal terestru ar putea îndura muşcăturile unui „gnus“ [1] atît de groaznic? spuse Groneko folosind un cuvînt siberian pentru a numi aceşti vampiri.

[1] Gnus — tăun. (n. r.)

Dar iată că dinspre miază-zi începu să sufle o boare răcoritoare şi din cînd în cînd se auzea de acolo un vuiet monoton.

— Avem în faţa noastră o mare sau un uriaş lac deschis, cu malurile golaşe, spuse Makşeev, cel dintîi dintre exploratori care auzise vuietul.

— O mare? se minună Papocikin. Să existe oare şi mări în Plutonia?

— De vreme ce există rîuri, ceea ce este neîndoelnic, ele trebuie să se verse la urma urmelor într-un bazin cu apă stătătoare. Doar n-oi fi crezînd că rîurile curg la nesfîrşit.

— Dar rîurile se pot pierde în lacuri mlăştinoase, ca acelea pe care plutim acum, sau pot dispare încetul cu încetul înghiţite de nisipuri.

— Ai perfectă dreptate. Dar aceste rîuri sînt foarte bogate în ape şi avem mai multe temeiuri să presupunem că există un bazin deschis, iar lacul acesta, pe jumătate acoperit cu plante, nu este decît o intrare în el.

MAREA REPTILELOR

Toţi ardeau de nerăbdare să afle ce mărime are acest bazin, şi dacă nu cumva vor fi nevoiţi să-şi întrerupă expediţia în inima Plutoniei, deoarece ar fi fost, firesc, cu neputinţă să se aventureze în largul acestei mări nemărginite, în nişte bărci de pînză.

După un ceas, la marginea fîşiei late a rîului-lac, unde curentul era aproape imperceptibil, apăru o dungă sinilie. Gurile rîului erau acum foarte aproape. Vîsliră cu nădejde şi o jumătate de oră mai tîrziu se aflau la marginea lacului sau a mării.

Vegetaţia care creştea pe malurile rîului nu ajungea pînă la litoral, ci era separată de mare printr-o limbă de nisip. Probabil că valurile care spălau ţăr-

mul nu îngăduiau plantelor să prindă rădăcini în imediata apropiere a apei.

Exploratorii poposiră peste noapte pe această plajă, unde sufla briza mării şi nu existau insecte sîcîitoare.

După ce descărcară lucrurile pe ţărm şi aprinseră focul, dădură toţi fuga la marginea mării, ca să vadă cum e apa. Volau să ştie dacă marea e un bazin închis, cu apă sărată, sau un lac mare, de unde apele curg mai departe. Pe lîngă aceasta, doreau să facă o baie, fiindcă în ultimele zile, de cînd aflaseră că în rîu trăiesc reptile mari, renunţaseră la scăldat.

Se dezbrăcară repede pe ţărmul moale, nisipos, şi intrară cu toţii în apă, care era puţin adîncă la mal. Abia la vreo cincizeci de paşi de ţărm, marea le ajunse pînă la brîu. Apa era destul de sărată, dar nu ca în oceanele de pe suprafaţa pămîntului; ea putea fi comparată cu apa Mării Baltice.

După ce se răcoriră, exploratorii se aşezară la sfat ca să hotărască cum să-şi continue drumul. Constatară că marea nu e chiar atît de întinsă. În zare, spre miazăzi, puteau desluşi ţărmul opus chiar cu ochiul liber, iar dacă priveau printr-un binoclu bun vedeau clar un zid verde de desişuri, grupuri de copaci mai înalţi şi, pe alocuri, mase închise, liliachii — pesemne stînci şi coaste rîpoase. Îndărătul zidului de verdeaţă, datorită concavităţii suprafeţei pămîntului, distingeau de asemenea, dar mai puţin clar, o suprafaţă compactă, tot de culoare liliachie, iar ici, colo grupuri de munţi înalţi. Acest relief îi ispiti pe toţi exploratorii, dornici acum să cerceteze şi ţărmul sudic. O asemenea călătorie avea deplini sorţi de izbîndă; pînă acolo nu puteau fi mai mult de patruzeci—cincizeci de kilometri şi într-o zi liniştită, cu vînt uşor, prielnic, care le-ar fi îngăduit să folosească *pînzele, ar fi putut porni la drum, fără riscuri prea* mari.

Întrucît în ultimele zile, de cînd pluteau pe mlaştini şi lacuri, nu vînaseră mai nimic, li se terminară proviziile de carne şi seara nu mîncau decît caşă.

Atunci Makşeev şi Papocikin se hotărîră să se apuce de pescuit; pe cînd se scăldau văzuseră peşti mari şi de aceea îşi luară undiţele şi porniră pe mal în susul rîului, spre locul unde apa acestuia ieşea din smîrcuri şi era mai adîncă. Multă vreme flotorul rămase nemişcat şi pescarii tocmai voiau să schimbe locul, cînd deodată undiţele fură smucite cu putere.

Makşeev scoase undiţa şi aruncă pe mal un peşte de toată frumuseţea, dar prada lui Papocikin era atît de grea, încît era mai, mai să rupă sfoara. De aceea el începu să tragă peştele spre mal, ca să-l prindă cu plasa. Dar iată că pe neaşteptate apa începu să clocotească, undiţa fu smucită puternic şi o lighioană neagră înşfăcă peştele prins, cu tot cu cîrlig; pescarul nu avu timp să-i vadă decît spinarea acoperită cu solzi mari şi coada scurtă.

In acea clipă, Makşeev era ocupat tocmai cu scoaterea peştelui din undiţă. Cînd auzi plescăiturile puternice ale apei, strigă:

— Straşnic peşte ai prins, Semion Semionovici! trebuie să aibă pe puţin opt kilograme!

— Nu opt, ci opt sute! răspunse zoologul năucit. Mi-a rupt undiţa şi dus a fost.

Makşeev sosi în grabă, aducînd şi peştele pe care-l prinsese; era un animal nespus de ciudat, lat şi turtit ca un calcan, acoperit cu solzi proeminenţi, un fel de lamele de un centimetru pătrat, avînd coada cu o singură aripioară, ochii aşezaţi pe o parte a corpului şi ţepi lungi pe şira spinării.

— Ce zici, ne putem încumeta să mîncăm asemenea lighioană? întrebă el cu îndoială în glas.

— Fireşte, seamănă cu calcanul, deşi se deosebeşte întrucîtva de el. Cred că e un peşte torpilă. De altfel, în genere, orice peşte proaspăt se poate mînca, căci numai icrele, laptii sau membrana neagră care căptuşeşte cavitatea abdominală sînt otrăvitoare, şi asta doar la unele specii. Dacă aruncăm toate măruntaiele, putem mînca şi un peşte de o specie necunoscută. Afară numai dacă carnea lui miroase urît sau are prea multe oase.

— Dacă-i așa, atunci hai să mai pescuim. Dar cum arăta namila aia de pește care ți-a scăpat?

— Cred că n-a fost pește, ci o reptilă uriașă, care a rupt sfoara și a înghițit peștele cu tot cu undiță.

— Ehei, pesemne că și pe aici mișună reptilele: și noi care ne-am scăldat fără teamă în mare.

— Da, da, trebuie să fim mai prudenți. Să nu uităm că în Jurasic au trăit în mări — și ceea ce se întinde în fața noastră este probabil o mare de acest fel — reptile uriașe — ihtiozauri, pleziozauri și alte reptile răpitoare, pentru care era o nimica toată să taie un om în două cu dinții lor puternici.

— Dar rechini nu trăiau pe atunci?

— Ba da. Au apărut încă din Devonian și atingeau dimensiuni uriașe. S-au găsit dinți de rechini lungi de șaptezeci de centimetri. Închipuie-ți, numai, o gură garnisită cu asemenea dinți!

Pescarii aruncară din nou undițele și în scurtă vreme prinseră niște pești mari, ce semănau cu cega de astăzi. Peștii fură curățați îndată și nimeriră în ciorbă. Pe cînd ciorba fierbea, pescarii mai prinseră vreo zece asemenea locuitori ai adîncurilor.

După cină se așezară cu toții lîngă cort și, trăgînd din pipe, începură a făuri fel de fel de planuri pentru călătoria lor pe mare. Valurile scăldau cu un plescăit molcom nisipul presărat de cochiliile diferitelor moluște, care stîrniseră interesul zoologului.

In timp ce tovarășii se aflau la pescuit, geologul adunase o întreagă colecție de moluște și constatase că ele fac parte din ordinul amoniților[1].

— Priviți, — întrerupse Gromeko sfatul exploratorilor, — ce șerpi uriași!

La vreo sută de metri de țărm se înalță din apa mării un cap, apoi încă unul, așezate pe niște gîturi lungi. Capetele erau turtite ca la șarpe, iar gîturile

---

[1] Amoniți — ordin de moluște cefalopode, dispărute astăzi, cu cochilii compartimentate răsucite în formă de spirală. Molusca nu ocupa decît prima încăpere, asemenea nautilului din zilele noastre. In Triasic, Jurasic și Cretacic trăiau foarte multe varietăți și specii de amoniți. (Nota red. ruse).

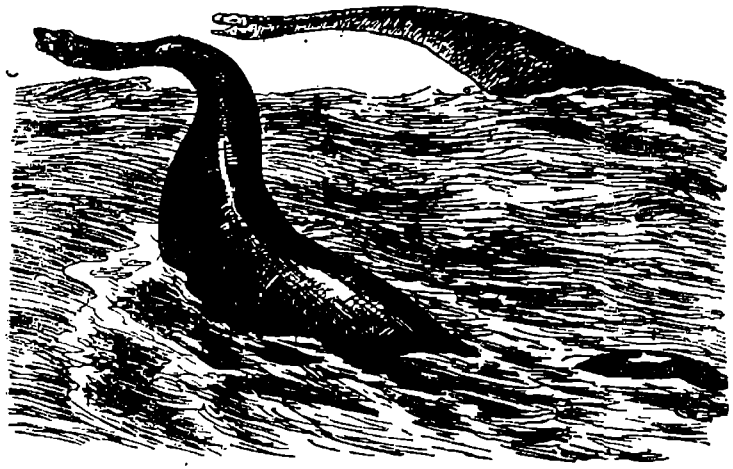

se mişcau graţios. Aveai impresia că pe mare plutesc *două lebede uriaşe, negre, ale căror trupuri abia ies* din apă.

— Nu-s şerpi, spuse Kaştanov, după ce privi atent animalele prin binoclu. Mă prind că sînt pleziozauri [1]. De altfel prezenţa lor într-o mare din Jurasicul superior nu mă miră de loc.

— Ce namile! se minună Papocikin, care urmărea şi el prin binoclu mişcările animalelor. Cred că gîtul lor are cel puţin doi metri lungime.

— Oare n-o să le vină pofta să ne facă o vizită? întrebă Gromeko, care nu uitase încă păţania cu reptila apărută tam-nisam pe marginea bărcii.

— Mai ştii! Cred însă că lighioanele astea se mişcă anevoie pe pămînt şi în orice caz n-o să ne ajungă din urmă. Oricum, ar fi bine să ne încărcăm armele cu gloanţe dum-dum.

---

[1] Pleziozaur — reptilă marină, care a trăit în Jurasic şi Cretacic. Avea un corp uriaş, pielea golaşă, gîtul lung ca de lebădă, capul mic şi două perechi de membre în formă de lopeţi. Acest animal măsura între trei-cinci metri lungime. (Nota red. ruse).

Dar monștrii marini nu vădiră nici o dorință de a ieși pe uscat; ei se cufundau mereu, în urmărirea peștilor. Înotînd încet de-a lungul țărmului, ochiau prada, apoi cu o mișcare fulgerătoare a gîtului și a capului o prindeau, o aruncau în aer și o prindeau de data asta dinspre cap, pentru ca țepii și solzii să nu-i stînjenească la înghițit. Mișcările pleziozaurilor erau foarte iuți și grațioase. Uneori se întîmpla însă ca prada să scape și atunci, urmărind-o, animalul aproape că sărea din apă, spărgea vijelios valurile și înainta cu gîtul întins.

Pescuitul cu care se îndeletniceau pleziozaurii, urmărit cu mare interes de exploratori, se sfîrși cu o încălerare. Lighioanele prinseseră concomitent același pește, pesemne destul de mare, și fiecare căuta să-l smulgă din gura celeilalte.

Unul dintre pleziozauri ieși învingător și o luă la sănătoasa. Celălalt însă îl ajunse din urmă și se încolăci în jurul gîtului dușmanului său, ca să-l silească să lase peștele. Gîturile încolăcite se zvîrcoleau, îndoindu-se cînd într-o parte, cînd într-alta. Trupurile negre se izbeau cu strășnicie, iar cozile scurte și membrele-lopeți loveau cu furie apa, ridicînd trîmbe. În cele din urmă, unul dintre luptători se înfurie, lăsă peștele, își înfipse dinții în gîtul adversarului și-l tîrî în adîncuri. Apa se mai învolbură multă vreme în locul unde dispărură monștrii.

După un ceas, Gromeko și Kaștanov, care strîngeau pe țărm lemne aduse de valuri, pentru focul din timpul nopții, zăriră o matahală neagră purtată de talazuri. Matahala înainta de-a lungul țărmului, apropiindu-se încetul cu încetul. În cele din urmă se opri, nimerind, probabil, pe un banc de nisip.

După ce se întoarseră cu lemnele la cort, unde îi găsiră pe ceilalți dormind, cei doi exploratori dezlegară o barcă și porniră spre locul unde se zărea matahala. Ajunși acl, constatară că e unul din pleziozauri, pe leșul căruia se adunaseră o mulțime de păsări mari de pradă; alte păsări mai mici se roteau în aer, așteptîndu-și pesemne rîndul la ospăț și scoțînd

țipete care aminteau orăcăitul unor broaște uriașe. In zbor, ele se mișcau ca liliecii.

Din cîteva împușcături, exploratorii alungară păsările, astfel că putură să se apropie de leș. Capul lighioanei și partea de sus a gîtului abia se mai țineau de bucățile de piele sfîșiate de dinții adversarului. Leșul plutea cu burta în sus, iar uriașele sale membre-lopeți se vedeau deasupra apei. Pîntecul animalului era acoperit de o piele verde-brună.

Pleziozaurul nu putea fi scos pe țărm — corpul său măsura mai bine de doi metri lungime, coada era ceva mai scurtă, iar gîtul era și mai lung; membrele posterioare aveau aproape un metru și jumătate.

Păsările doborîte erau niște reptile zburătoare [1] și făceau parte din două specii diferite: unele întreceau în mărime un vultur obișnuit, iar altele erau cît o rață mare.

Păsările aveau capul uriaș, ciocul înzestrat cu dinți, și trupul golaș; o membrană cutanee unea membrele anterioare cu cele posterioare, ca la liliecl. *Păsările mai mici aveau o coadă lungă.*

TRAVERSAREA MĂRII

A doua zi, vremea era prielnică pentru navigație. Cerul se înseninase aproape cu desăvîrșire și dinspre miazănoapte sufla un vînt ușor, care, fără a ridica valuri prea mari, le îngăduia exploratorilor să folosească pînza. Pregătindu-se de drum, exploratorii cer-

[1] Pterodactilus sau reptila zburătoare, dispărută astăzi, a trăit în Jurasic și Cretacic. Avea niște maxilare mari cu dinți conici, gîtul alungit, iar unele specii ale acestui animal erau înzestrate și cu o coadă lungă. Membrele anterioare și posterioare erau unite printr-o membrană, astfel că pterodactilus putea zbura ca liliacul. Mărimea reptilelor zburătoare varia între aceea a unui șoarice și aceea a unor animale uriașe, de un metru lungime și șase metri în anvergura aripilor. (Nota red. ruse).

cetară cu băgare de seamă bărcile şi pluta, apoi întinseră pînza cortului între două prăjini care slujeau drept catarge. Deasupra lemnelor aruncate de valuri şi făcute piramidă pe ţărm de Makşeev înfipseră o prăjină cu un steag alb, care trebuia să le servească drept punct de reper la înapoiere. Ceva mai departe de ţărm, la marginea hăţişului, unde nu puteau să ajungă valurile, săpară în nisip o groapă : aci puseră toate colecţiile adunate : probele de rocă, ierbarele, testele, oasele şi pieile animalelor, ca să nu le ude în timpul călătoriei şi să nu transporte o povară în plus. Deasupra gropii, pe care o acoperiră cu pămînt, înălţară o altă piramidă de lemne, pentru ca fiarele să nu le dezgroape avutul, atrase de mirosul pieilor. Într-o sticluţă atîrnată de piramidă puseră o scrisoare în care făcură o scurtă descriere a drumului parcurs de expediţie de la cort pînă la ţărmul mării.

După ce terminară toate treburile, exploratorii se suiră în bărci şi porniră la drum, îndreptîndu-se către miazăzi, spre ţărmul opus, care se zărea în depărtare. După ce ambarcaţiunea lor ajunse la oarecare distanţă de coastă, vîntul umflă pînzele şi începură să înainteze mai repede.

Abia cînd se depărtară de ţărmul nordic al mării, exploatatorii putură să-şi dea seama mai bine de caracterul general al acestei mări. De o parte şi de alta, la răsărit şi la apus de gura rîului Makşeev, ţărmul era mărginit de acelaşi zid de verdeaţă, spart doar în cîteva locuri de gurile unor rîuri asemănătoare. Piramida cu steagul în vîrf se contura clar pe fundalul verde. Dincolo de hăţişuri nu se zăreau nici dealuri, nici colnice. Probabil că regiunea litoralului avea pe o întindere mare înfăţişarea unei cîmpii joase, acoperită în întregime de păduri şi bălţi.

După ce plutiră vreo două ceasuri, hotărîră să se mai odihnească, lăsînd ambarcaţiunea să înainteze mînată doar de vînt.

Marea era aproape cu desăvîrşire calmă. O boare dulce încreţea uşor faţa pustiului de apă. Aici adîncimea era mare, căci sfoara cu greutate la capăt, lungă de o sută de metri, nu atingea fundul. Alte mijloace

pentru măsurarea adîncimii exploratorii nu aveau. După ce se odihniră, apucară din nou rămele şi vîslir încă un ceas.

Acum se aflau cam în mijlocul mării, judecînd după faptul că ambele ţărmuri păreau la aceeaşi distanţă. Curînd vîntul se înteţi şi vasul porni mai repede. Începură să desluşească bine stîncile negre, liliachii şi roşiatice, mai scunde pe ţărm şi din ce în ce mai înalte spre inima ţinutului. Stîncile se înşirau de-a lungul ţărmului, iar în dreapta lor se ridica zidul verde al pădurii ; şi mai la dreapta, acest zid dispărea, lăsînd locul unor dealuri înalte, roşiatice, care pe alocuri ajungeau pînă la marginea mării, iar în unele părţi erau despărţite de apă de o fîşie îngustă de vegetaţie

Pe măsură ce se apropiau de ţărm, marea prindea viaţă ; apărură meduze uriaşe, măsurînd în lăţime pînă la un metru. Corpurile lor străvezii, gelatinoase se legănau pe valuri. Cînd exploratorii încetau să vîslească, puteau desluşi în apă cîrduri de peşti mari şi mici. Cîteodată zăreau diferite specii de nautilus, care pluteau cu pînzele desfăcute. Tentaculele lor roşii se conturau clar pe albul imaculat al cochiliei.

La vreo doi kilometri de ţărm, locuitorii mării se înmulţiră. Ici-colo, algele alcătuiau adevărate insuliţe plutitoare şi vîslele răzbeau cu greu prin această masă verde ; o dată cu algele, vîslaşii scoteau din mare cochilii mărunte, insecte şi fel de fel de peştişori.

Navigatorii aruncară din nou sonda lor improvizată ; adîncimea era aici de douăzeci şi cinci de metri. Acum desluşeau bine la poalele stîncilor o linie albă — spuma valurilor care se spărgeau de ţărm.

Pînă aici exploratorii plutiseră cum nu se putea mai bine, de parcă ar fi făcut o călătorie de plăcere. Dar pe urmă le fu dat să treacă şi prin clipe grele. Cam la un kilometru de ţărm, la vreo treizeci de metri de ambarcaţiune, apăru din apă capul unui pleziozaur. Mişcîndu-şi graţios gîtul lung, animalul le ieşi în întîmpinare. Reptila înota alene, cercetînd din ochi oamenii. Pesemne că lighioana, văzînd ambarcaţiunea, a crezut că aceasta e o dihanie uriaşă, nemaiîntîlnită pînă atunci.

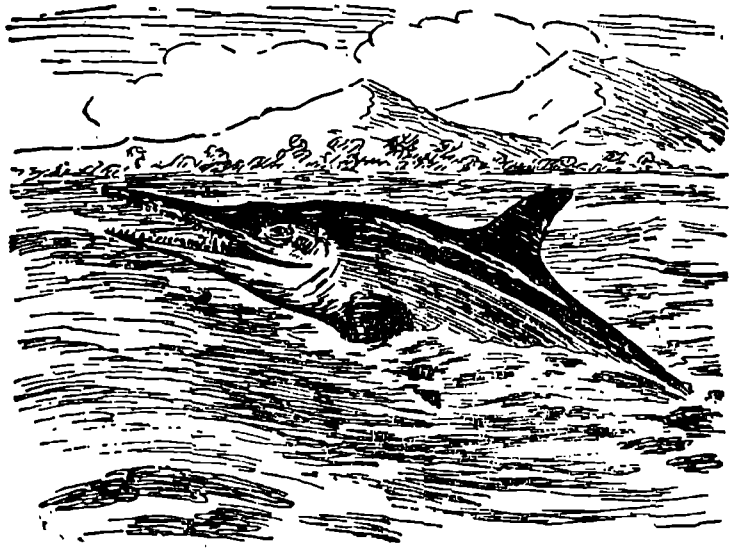

Armele cu gloanţe dum-dum erau gata pregătite. Cînd pleziozaurul se apropie mai mult, răsunară două detunături, amîndouă gloanţele loviră în plin. Gîtul graţios al lighioanei tresări, sîngele ţîşni din botu-i întredeschis, capul îi căzu neputincios într-o parte şi animalul începu să se zvîrcolească în apă, stîrnind valuri atît de mari, încît exploratorii trebuiră să se depărteze cît mai repede, ca să nu se scufunde.

Vîsleau din răsputeri spre ţărm, cînd, pe neaşteptate, ridicînd două rînduri de valuri, ca un submarin, trecu repede pe lîngă ei o matahală neagră ; din apă nu se zărea decît o spinare cafenie şi o căpăţînă uriaşă, alungită, semănînd cu un cap de crocodil. Cu botul întredeschis, înzestrat cu o puzderie de dinţi ascuţiţi, monstrul gonea spre pleziozaurul muribund, în nădejdea unei prăzi uşoare.

— E probabil un ihtiozaur ! exclamă Kaştanov, urmărind cu privirea fioroasa reptilă.

— Dihania asta e mai primejdioasă decît ailaltă, observă Makşeev. Pentru ea e o nimica toată să înşface un om şi să-l taie în două, cu fălcile-i puternice.

— Unde mai pui că e foarte greu s-o observi şi s-o împuşti în apă, spuse Gromeko.

Ţărmul era aproape; înainte de a acosta, navigatorii avură prilejul să vadă un pui de ihtiozaur care vîna peşti. Aceştia, vrînd să scape, săreau din apă, aşa cum sare rîbiţa, boişteanul sau văduviţa cînd sînt urmăriţi de ştiucă; de altfel botul ihtiozaurului semăna mult cu un bot de ştiucă.

Ferindu-se de valurile care spumegau la poalele stîncilor golaşe, exploratorii vîsliră spre malul scund, mărginit de un zid verde, unde se vedea un loc neted, nisipos, bun pentru popas. Lîngă ţărm, însă, apa era atît de mică, încît fură siliţi să se dea jos şi să tragă ambarcaţiunea după ei. Traversarea durase cu totul vreo şase ceasuri. Era către amiază, iar după masă şi odihnă puteau să dea o raită prin împrejurimi, căci mai rămînea destul timp. Traseră pe uscat pluta şi bărcile, făcură cortul şi începură să gătească mîncare. Cu acest prilej constatară că mai aveau foarte puţină apă de băut.

— Am procedat fără pic de socoteală, spuse Papocikin. Cine ştie dacă o să găsim aici apă de băut. Trebuie să ne luăm apă pentru cîteva zile.

— Dacă nu găsim apă, va trebui să facem calea întoarsă pe mare, aproape fără să fi cercetat ţărmul acesta, spuse Gromeko.

— Cred că îngrijorarea voastră e fără temei, îi linişti Kaştanov. Dacă ţărmul ar fi fost lipsit cu totul de vegetaţie, am fi luat cu noi, firește, apă de băut. Însăşi pustietatea litoralului ne-ar fi îndemnat s-o facem.

— Sînt sigur că o să găsim prin apropiere un pîrîiaş sau un izvor, — zise Makşeev, — altfel ar fi inexplicabilă vegetaţia asta atît de bogată.

După ce mîncară şi se odihniră, zoologul şi botanistul plecară în pădure după apă, iar Kaştanov şi

Makşeev porniră în explorarea stîncilor de pe ţărm, la răsărit de tabără.

Toţi îşi luară armele încărcate cu gloanţe dum-dum pentru eventualitatea că vor întîlni reptile terestre sau alte fiare. Pe Generalu îl legară lîngă cort, iar la cîţiva paşi mai încolo făcură un foc mare, ca să alunge oaspeţii nepoftiţi.

MILIOANELE ŞI MILIARDELE LUI MAKŞEEV

Stîncile din apropiere erau aproape negre, cu pete sau efloreseenţe roşii şi galbene la suprafaţă, fiind alcătuite din magnetită — minereu de fier. Fiecare lovitură de ciocan scotea la iveală acest minereu. Numai pe alocuri se observau pungi şi incluziuni de altă rocă, închisă la culoare.

— Ce imense bogăţii zac aici nefolosite! exclamă Makşeev, după ce examinară cîteva stînci de pe ţărm şi găsiră pretutindeni minereu, care doar la suprafaţă era puţin alterat şi oxidat.

— Da, aici s-ar putea deschide o mină care să furnizeze minereu întregii populaţii a globului pămîntesc, observă Kaştanov. De bună seamă însă că mai întîi ar trebui să se construiască o cale ferată prin Plutonia şi prin Ţara lui Nansen şi să se aducă spărgătoare de gheaţă gigantice în Marea Beaufort.

— Asta e o problemă de viitor, şi probabil de un viitor nu prea depărtat! Cînd acolo sus se vor micşora rezervele de minereu de fier, întreprinderi şi mai fanteziste ca aceasta vor părea avantajoase şi vor fi necesare omenirii.

Cam la un kilometru de locul unde începeau stîncile trebuiră să întrerupă cercetarea ţărmului din pricina mării, ale cărei valuri se spărgeau chiar la poalele stîncilor abrupte, fără a lăsa măcar o potecă cît de îngustă pentru trecere.

— Restul litoralului va trebui să-l cercetăm din barcă, pe o vreme mai liniştită, zise Makşeev.

— Ce-ar fi dacă deocamdată am încerca să ajungem sus printr-una din trecătorile pe care le-am zărit adineauri, propuse Kaştanov.

O luară puţin înapoi şi intrară în prima văgăună, care părea că se împlîntă în stîncile de magnetită. Gura văgăunii era astupată de uriaşe blocuri de minereu, pe care exploratorii izbutiră cu mare greutate să le escaladeze.

In timpul acestor exerciţii sportive, Makşeev se opri deodată, cuprins de uimire.

— Ia priviţi, ce-o fi asta ? exclamă el, arătînd un filon de un galben strălucitor, lat de vreo cinci-zece centimetri, care străbătea un bloc uriaş de magnetită. Fac prinsoare că e aur curat !

— Ai perfectă dreptate ! răspunse Kaştanov. E aur în stare nativă şi de un titlu destul de ridicat.

— Ce bogăţii zac aici ! exclamă fostul căutător de aur. Am văzut zăcăminte de aur în California şi în Alaska, dar un filon ca ăsta n-am mai întîlnit şi nici n-am auzit să existe pe undeva.

— Nici eu n-am avut prilejul să citesc despre asemenea filoane, încuviinţă Kaştanov. Să nu uităm însă că el străbate numai blocul, nu şi stînca, aşa că, la urma urmelor, are cel mult cîteva zeci de kilograme.

— Dacă există un filon în blocul acesta, de ce nu s-ar continua în stînca din care s-a desprins blocul ?

— Tot ce se poate ! Desigur, o să mai căutăm, dar e posibil să găsim filonul într-o stîncă inaccesibilă şi atunci o să privim la el cu jind ca vulpea la struguri.

— Nu există stînci inaccesibile dinamitei şi lucrărilor miniere ! exclamă cu înflăcărare Makşeev. Numai de-am descoperi noi aur !

— Cred că interesul nostru în această descoperire ar fi pur teoretic. Cu bărcile noastre nu putem transporta nici măcar o sută de kilograme de aur, dar'mite o tonă !

— Ce-are a face! Luăm cît putem, pe urmă trimitem o expediție specială în adîncul pămîntului, în căutare de aur.

După ce examinară stîncile ce se înălțau la intrarea în văgăună deasupra unui mormam de blocuri și se încredințară că nicăieri nu mai există aur, geologii urcară prin trecătoare, care mai departe se lărgea. Pereții ei se ridicau drept în sus, iar fundul era presărat cu pietriș și sfărîmături de rocă. In pereți nu se vedea decît magnetită, dar în pietriș, Kaștanov descoperi și alte roci.

— Uite și aici aur! exclamă Makșeev, după ce urcă vreo cincizeci de pași prin trecătoare. El luă de jos o bucată de rocă încrustată cu aur.

La vreo două sute de pași de gura văgăunei, terenul începu să urce, iar apoi dădură de un șir de terase. După ce trecură de primele terase, geologii se pomeniră în fața unei stînci cu desăvîrșire abrupte, de vreo patru metri înălțime, care le închidea drumul. De escaladarea peretelui neted de magnetită nici vorbă nu putea fi.

Makșeev lovi înciudat cu ciocanul în peretele abrupt și exclamă:

— Trebuie să ne oprim aici, iar nădejdea de a descoperi un filon de aur s-a dus pe apa sîmbetei!

— Da, da, va trebui să căutăm altă trecătoare.

— Ei drăcie! se înfurie Makșeev. In loc să ne dea aur, stînca vrea să-mi fure ciocanul!

Aceste cuvinte ciudate se datorau faptului că ciocanul se lipise parcă de perete și căutătorul de aur încerca zadarnic să-l desprindă.

Intre timp, Kaștanov, care cerceta o rocă în apropierea stîncii, se întoarse la ea cu spatele. Deodată se simți tras de o forță puternică; arma pe care o purta în spate se lovi de perete și geologul, cu toate sforțările sale, rămase țintuit de stîncă.

— Ce uriașă e forța magnetică a acestui minereu! exclamă el, cînd înțelese în sfîrșit despre ce e vorba. Magnetita asta a atras și ciocanul dumitale și pușca mea!

— Şi-acum ce facem ? Doar n-o să lăsăm aici aceste lucruri atît de necesare spre veşnică amintire a excursiei noastre neizbutite !

Kaştanov îşi scoase umărul din bandulieră şi arma rămase pironită de perete. In vremea asta, Makşeev apucă cu amîndouă mîinile ciocanul şi, smucindu-l o dată cu toată puterea, reuşi să-l desprindă de zid. Apoi apucară amîndoi puşca şi, cu forţe unite, o smulseră şi pe aceasta.

— N-avem încotro, trebuie să ne întoarcem ! zise Kaştanov. E un chin să vii aici cu lucruri de fier.

— Stai, am o idee ! Ştiu cum să ajungem sus. Lăsăm armele aici, pentru că în văgăuna asta pustie n-o să întîlnim nici o fiară.

— Bine, şi pe urmă ?

— Pe urmă iată ce fac !

Şi zicînd acestea, Makşeev începu să adune cîteva bucăţi de rocă colţuroase, destul de mari, pe care le aşeză cu partea netedă pe peretele abrupt al terasei ; pietrele se lipeau îndată şi se ţineau bine. Din ele se formă un fel de scară, pe care se putea urca, ce-i drept, cu oarecare riscuri.

— Eşti nemaipomenit de ingenios, spuse Kaştanov. Un adevărat căutător de aur şi descurcăreţ cum nu-s mulţi.

— Iţi mulţumesc pentru compliment ! Dar ideea asta mi-a sugerat-o ciocanul. Cînd s-a lipit de zid cu coada spre mine şi nu l-am putut mişca din loc, deşi apăsam cu toată puterea pe coada lui, mi-am zis : uite o treaptă pentru scară. Restul e lesne de înţeles.

Lăsînd în văgăună puştile, cartuşierele şi traista cu probele de rocă adunate pentru colecţie, geologii începură suişul. Primul se urcă Makşeev, care construia mereu scara din pietrele aruncate de jos de tovarăşul său. După cinci minute, amîndoi erau sus.

Aici, înfăţişarea văgăunei era aceeaşi : în stînga şi în dreapta — pereţi abrupţi, pe fund — un şir de terase şi pretutindeni — minereu magnetic. După ce mai urcară vreo două sute de paşi, geologii zăriră pe

fundul văgăunei un bolovan de un galben strălucitor, cît un cap de bou. Bolovanul era din aur curat.

— Acu să te văd, căutătorule de aur, cum ai să cari bulgăraşul ăsta pînă la campament, glumi Kaştanov.

— Da, bună bucată, răspunse Makşeev, izbind cu piciorul bolovanul, care însă nici nu se clinti. Cred că bulgăraşul ăsta cîntăreşte cam optzeci de ocale şi valorează vreo sută de mii de ruble! Vîna de aur trebuie să fie pe aproape!

Ridicară amîndoi privirile şi începură să cerceteze cu luare-aminte marginile abrupte ale văgăunei. Curînd zăriră în partea dreaptă, la vreo patru metri înălţime, un filon galben de aur, care tăia în diagonală masa neagră de magnetită. Filonul ba se lăţea, ajungînd pînă la o jumătate de metru, ba se subţia, şi atunci din el porneau în sus şi în jos vinişoare strălucitoare.

— Aicea-s milioane! oftă Makşeev, după ce măsură din ochi lungimea filonului. Filonul acesta are zeci de mii de tone de aur!

— Prea te pasionează aurul, observă Kaştanov. Să admitem că acest filon valorează zeci de milioane de ruble, dar nu e decît un filon! In jur însă e un munte întreg de magnetită, miliarde de tone de minereu, preţuind miliarde de ruble.

— Dar e foarte probabil că nici acest filon nu e singurul; s-ar putea ca porţiuni întregi să fie formate din aur. Atunci cantitatea de aur care s-ar afla aici ar valora de asemenea miliarde de ruble.

— Dacă am extrage cantităţi atît de mari de aur, preţul lui ar scădea repede. Aurul e scump pentru că e rar. Pentru om însă aurul e mai puţin important decît fierul, de care tehnica modernă nu se poate lipsi. Dacă s-ar renunţa la monezile de aur şi la bijuterii cu totul inutile, acest metal ar fi foarte puţin căutat.

— Exagerezi însemnătatea fierului, obiectă Makşeev. Dacă s-ar găsi aur din belşug, el ar putea înlocui multe metale, mai ales în aliajele cu cupru, zinc şi cositor. Tehnica are nevoie de mari cantităţi de metale şi aliaje rezistente, inoxidabile. Din aur ieftin

s-ar fabrica bronz, sîrmă şi multe alte produse, pentru care, de nevoie, este folosit cuprul şi aliajele sale.

— Şi totuşi, nu poţi tăgădui că aici se găsesc cantităţi uriaşe de fier, iar existenţa unor rezerve de aur relativ mici este problematică.

— Fie şi aşa, ia pentru dumneata tot fierul, iar mie lasă-mi aurul; cînd o să ne înapoiem aici, o să-l exploatăm, rîse Makşeev.

— Eu îţi las şi minereul de fier, stăpîneşte sănătos aceste milioane sau miliarde! răspunse Kaştanov pe un ton de glumă.

Cînd se întoarseră pe litoral, mai cercetară şi alte văgăune asemănătoare. Pretutindeni pereţii erau formaţi din minereu de fier, cu vinişoare şi cuiburi de aur pe alocuri. Dar nu mai descoperiră nicăieri un filon de grosimea celui din prima trecătoare. Astfel că pînă la urmă, Makşeev fu nevoit să admită că bogăţia pe care o reprezenta magnetita era nemăsurat mai mare decît aceea a aurului. Încărcaţi din greu cu probele din minereul ce valora milioane şi miliarde de ruble, geologii ajunseră în sfîrşit la campament. Ceilalţi exploratori, înapoiaţi ceva mai devreme, rămaseră uluiţi de descoperirile lor.

PĂDUREA DE EQUISETACEE

Spre uscat, plaja acoperită cu nisip şi pietriş era mărginită de o vegetaţie deasă: aici creşteau de-a valma equisetacee uriaşe, înalte de opt pînă la zece metri. Crengile lor verzi începeau de la mică înălţime, aşa că nu puteai trece pe sub ele decît de-a buşilea sau foarte aplecat. Printre equisetacee creşteau fel de fel de ferici dendriforme. Desişul era aproape de nestrăbătut pentru om.

Papocikin şi Gromeko începură să caute o cărare sau o spărtură în hăţiş. In cele din urmă descoperiră o albie îngustă, secată, care trecea la hotarul dintre

stînci și pădure. În apropierea mării, albia se împărțea în două brațe: brațul stîng șerpuia mai departe printre stînci și pădure, iar cel drept se pierdea în desiș. Vegetația se schimbase întrucîtva; în afară de equisetacee și ferigi, întîlniră sagotieri și alți palmieri cu cîțiva metri mai înalți decît equisetaceele. În pădure, pămîntul era acoperit de o iarbă măruntă, aspră ca părul de porc. De-a lungul albiei, la marginea pădurii, creșteau de-a valma alte plante. Gromeko rostea mereu alte denumiri. Uimirea sa creștea necontenit.

— Știți în ce perioadă geologică ne aflăm acum? întrebă el în cele din urmă.

— În Carbonifer, poate? bombăni zoologul, care deocamdată nu agonisise nimic pentru știința sa, alegîndu-se doar cu cîteva zgîrieturi la mîini din pricina ierbii țepoase.

— Vino-ți în fire, omule! Ihtiozaurii și pleziozaurii n-au trăit în Carbonifer! Am mai învățat și noi cîte ceva de cînd trăim printre geologi. Nu, frate, acum ne aflăm în perioada jurasică. Ia uite aici: o ferigă caracteristică acestei perioade, un arbust zvelt numit gyngko și iarba asta aspră, care a fost găsită pentru prima oară în depozitele jurasice din gubernia Irkutsk, pe malul Angarei, și a fost botezată cu numele geologului Cekanovski, descoperitorul ei.

— Straşnică plantă, nu știu dacă-i merită numele! E mai afurisită decît urzica noastră și n-o poate mînca decît vreo lighioană cu gîtlejul tăbăcit.

— Vorbești de lup... îl întrerupse Gromeko pe tovarășul său, care se cam înfierbîntase. Ia privește urma asta micuță; tare mi se pare că e de domeniul dumitale.

Botanistul se oprise în mijlocul albiei și arăta cu degetul niște urme adînc întipărite în nisipul fin. Erau urmele unor labe uriașe cu cîte trei degete, ce se terminau cu gheare boante; fiecare urmă avea pe puțin treizeci de centimetri lungime.

— Ce namilă o mai fi trecut pe aici! exclamă zoologul, cu un ușor tremur în glas. De bună seamă o rep-

tilă ! Aș fi curios să știu dacă animalul e ierbivor sau carnivor, căci dacă e carnivor, n-o să fie prea plăcut să dăm ochii cu el.

Papocikin cercetă cu atenție urmele : ele se vedeau bine pe nisip, dar dispăreau în locurile unde pămîntul era acoperit cu pietriș.

— E ciudat că toate urmele au aceeași mărime, spuse Gromeko. După cîte știu, membrele anterioare ale reptilelor sînt mai mici decît cele posterioare. Dar cu dîra asta dintre urmele labelor din dreapta și din stînga ce-o mai fi ? Ai putea crede că animalul a tîrît după el o coșcogea bîrnă.

Papocîkin izbucni în rîs :

— E dîra lăsată de coada reptilei. Dacă ar fi să ne luăm după mărimea acestei dîre și după faptul că urmele labelor au toate aceleași dimensiuni, cred că animalul a mers numai cu picioarele dinapoi, sprijinindu-se în coadă.

— Să fi existat oare asemenea reptile bipede ?

— Da, au existat, și anume în Jurasic. De pildă, iguanodonul, care semăna cu un cangur uriaș. Pe cît de mari erau picioarele dinapoi, pe atît de mici erau cele din față.

— Și ce mînca ?

— Plante, judecînd după forma dinților săi. Dacă aceste urme sînt într-adevăr de iguanodon, n-avem de ce să ne temem, deși în Jurasic acest monstru avea o lungime de cinci pînă la zece metri.

— Atunci totul e în regulă ! răsufla ușurat botanistul. N-am uitat încă reptila aceea hidoasă care voia să se ospăteze cu mine sau cu Makșeev, acolo pe rîu.

Cînd albia se împărți în două, exploratorii hotărîră s-o ia pe brațul din dreapta, care ducea spre poalele stîncii, unde puteau nădăjdui să găsească mai curînd un izvor de apă — ținta cea mai de seamă a expediției lor din ziua aceea. Și într-adevăr, pe măsură ce înaintau, pămîntul devenea tot mai umed, iar vegetația măruntă de pe mal — tot mai bogată și mai variată.

Curînd, zăriră în fața lor printre copaci luciul apei.

— Sîntem salvaţi ! exclamă Papocikin. Izvorul este aproape de tabăra noastră.

— Ce te faci însă dacă apa e sărată ? încercă să-l necăjească Gromeko.

— N-ai decît s-o guşti! După cîte se pare, e potabilă.

— Cum poţi deosebi din ochi o apă potabilă de una sărată ? Eu, unul, nu mă pricep.

— Halal de aşa botanist, care nu ştie ce plante cresc lîngă o apă sărată !

— Mai întîi să nu uităm că ne aflăm în Jurasic şi nu ştim încă ce plante creşteau pe atunci lîngă o apă sărată. Şi apoi, mi-ai spus că ştii din ochi dacă o apă e sărată, sau nu, iar nu după plantele care cresc în jur.

— Nu m-am exprimat bine, voiam să spun : după felul cum arată albia. Dacă izvorul ar fi avut apă sărată, toată albia ar fi fost acoperită cu straturi de diferite săruri.

În timp ce discutau, Papocikin şi Gromeko înaintau cu paşi repezi de-a lungul albiei ; aceasta se termină curînd într-o crăpătură dintre două stînci înalte, unde curgea un pîrîiaş cu apă potabilă, ce se pierdea în nisip. Aici se vedeau nenumărate urme, mari şi mici, de reptile ; animalele veneau pesemne la adăpat.

— Da' multe animale mai vin la izvor ! exclamă Gromeko. În orice clipă putem întîlni un monstru biped !

După ce îşi astîmpărară setea, exploratorii porniră mai departe, tot mai adînc în trecătoare, urmînd cursul pîrîiaşului. Mergeau foarte atenţi, cu armele gata pregătite. Trecătoarea se lărgi, transformîndu-se în cele din urmă într-o zănoagă, împrejmuită de stînci conabii, aproape abrupte, care nuanţau minunat verdele tufelor şi al copacilor de la poalele lor. În mijlocul unei pajişti verzi, în adîncul zănoagei, lucea un mic lac; pe fundul său se aflau cîteva izvoare. Spre el, tăind pajiştea, ducea o cărare lată, bine bătătorită. Fundul lacului abia se deslușea prin apa străvezie.

După ce îşi umplură cu apă bidoanele, vînătorii hotărîră să se ascundă în tufişurile din zănoagă şi să aştepte pînă ce va veni vreun animal la adăpat. Dar vre-

mea trecea şi nici o sălbăticiune nu-şi făcea apariţia. În văzduh, deasupra zănoagei, roiau cîteva libelule, mai mari decît acelea de pe rîul Makşeev; Papocikin urmărea cu privirea libelulele, dar deodată luă puşca în mînă.

— Ce-ţi veni? Cred că n-ai de gînd să tragi în libelule cu gloanţe dum-dum? îl întrebă Gromeko, rîzînd.

— Sssst! Ia te uită colo sus pe stîncă! îi şopti zoologul, arătînd spre stîncile ce se înălţau la intrarea în depresiune.

Pe o mică terasă stătea ridicată pe picioarele dindărăt şi proptindu-se în coada-i lungă şi groasă o reptilă ce aducea mult cu un cangur. Se deosebea însă de acesta prin culoarea-i verde-închis, cu pete tuciurii. Capul său semăna cu cel al tapirului. Buza superioară, mai lungă, avea formă de trompă.

— E un iguanodon, probabil! şopti Papocikin.

— Păcat că nu e un cangur, răspunse botanistul. L-am fi mîncat la cină, pe cît vreme carnea de reptilă nu cred că se încumetă careva dintre noi s-o mănînce.

— Nu uita, dragul meu, că sîntem în Jurasic şi deci nu putem întîlni păsări sau mamifere. Dacă nu vrem să pierim de foame, trebuie să mîncăm carne de reptilă. Deşi eşti încîntat de descoperirile dumitale botanice, pînă acum n-ai găsit rădăcini, fructe sau ierburi comestibile. N-oi fi vrînd să rumegăm equisetacee sau afurisita aia de iarbă a lui Cekanovski!

— Dar peştele? Doar în mare trăiesc atîţia peşti!

— Nu ţi-e frică să mănînci peşti, în schimb te temi să te hrăneşti cu carnea unei reptile ierbivore. Toate astea sînt prejudecăţi, de care va trebui să te debarasezi în această lume subterană.

Curînd răsună o detunătură. Animalul făcu un salt şi se prăbuşi bufnind pe pajişte. Cînd încetă să se mai zbată, vînătorii ieşiră din ascunzişul lor şi se apropiară de dihania doborîtă.

Reptila era tînără şi mai mare de un stat de om; trupul ei greoi se sprijinea pe picioarele-i dindărăt, groase şi lungi, şi pe o coadă groasă, care se subţia dintr-o dată la capăt; picioarele din faţă, scurte şi subţiri, aveau cîte cinci degete, ce se terminau cu gheare mici şi ascuţite. Cele dindărăt aveau cîte trei degete cu gheare mari, dar boante. Conformaţia corpului vădea preferinţa animalului pentru poziţia verticală, deoarece dacă umbla în patru labe, partea dinapoi a corpului său se ridica mai sus decît cea din faţă. Capul său era mare şi hidos, ochii mici, dar buzele cărnoase atîrnau în jos. Trupul era golaş, ca al broaştei, iar pielea — tot atît de lunecoasă şi rece la pipăit.

— Nu e prea îmbietor! exclamă Gromeko, izbind cu cizma în pulpa groasă a reptilei. Parcă ar fi o broască uriaşă!

— De vreme ce francezii savurează tocana de broaşte, de ce nişte exploratori ruşi să nu mănînce un biftec de iguanodon? Dar mai întîi, hai să-l descriem, şi pe urmă să-l despicăm.

După ce măsurară, descriseră şi fotografiară reptila, vînătorii îi tăiară picioarele dindărăt, mai cărnoase, care cîntăreau fiecare vreo şaisprezece kilograme şi porniră înapoi spre campament, încărcaţi cu hălci de carne şi bidoane pline de apă.

Carnea reptilei, friptă felii în tigaie, era atît de gustoasă şi de fragedă, încît pînă şi Gromeko, care încerca o nemăsurată scîrbă cînd vedea reptile sau amfibii, mînca cu multă poftă.

În timpul cinei se sfătuiră cum să-şi continue călătoria. Se putea întîmpla să nu poată înainta cu barca, deşi pînă în ultima vreme aceasta le fusese de mare folos, afară numai dacă nu ar fi dat de un rîu navi-

gabil care să se verse în mare dinspre miazăzi. Deci, trebuiau mai întîi de toate să caute gura unui asemenea rîu.

Cu acest prilej puteau cerceta regiunea, pentru ca la nevoie, dacă nu vor găsi vreun rîu, să ştie pe unde s-o apuce. În acest caz însă urmau să meargă pe jos, ceea ce, firește, n-ar fi fost prea uşor pentru călătorii noştri.

REPTILE CARNIVORE ŞI IERBIVORE

A doua zi, un vînt destul de puternic stîrni valuri atît de înalte pe mare, încît stropii de apă ajungeau pînă la cort. De bună seamă că nu puteau naviga pe o asemenea vreme cu bărcile lor şubrede. Hotărîră să pornească toţi patru în inima ţinutului necunoscut, urmînd albia care străbătea pădurea.

Întrucît nu se puteau aştepta ca reptilele marine să atace cortul gol, lăsară alci numai pe Generalu, dar nu-l legară, pentru ca la nevoie cîinele să se poată ascunde în desiş.

Mai sus de locul unde albia se bifurca, de-a lungul braţului stîng pe care îl urmară vînătorii, se înălţa de ambele părţi un zid verde de equisetacee şi ferigi. Doar pe alocuri şerpuiau prin hăţiş poteci înguste, bătătorite de animale mici. În văzduh, deasupra copacilor, roiau libelule uriaşe şi alte insecte, la fel de mari; cînd şi cînd treceau în zbor pterodactili nu prea mari, care vînau insecte. Desişul, însă părea lipsit de viaţă. Nu se auzea nici ciripit de păsări, nici foşnete atît de obişnuite în pădurile de pe malurile rîului Makşeev. O singură dată Gromeko, care păşea în frunte, zări pe poteca îngustă un animal tuciuriu, de mărimea unui cîine obişnuit. Dar jivina se mistui în desiş într-o clipită, astfel că Gromeko nici nu avu timp să ochească. Fură nevoiţi să se mulţumească cu vînatul insectelor. Papocikin prinse un fluture de treizeci şi cinci de centimetri lăţime, care

se așezase pe floarea unui palmier, precum și cîțiva gîndaci, mari cît un pumn, care mușcau și zgîriau strașnic.

In cele din urmă, pădurea se sfîrși, iar vînătorii ajunseră într-o poiană întinsă, acoperită de aceeași iarbă mărunță și aspră. Pe alocuri, unde pămîntul era mai umed, creșteau licopodii, mușchi și tufe mici de ferigi tîrîtoare. Spre miazăzi, poiana se întindea pînă la costișa abruptă și golașă a unui șir de dealuri conabii, înalte de vreo două sute de metri și brăzdate de o văgăună adîncă; de acolo venea probabil apa care inunda poiana și care, cînd ploua, se vărsa în mare prin albie. Luminișul avea mai bine de un kilometru lungime și vreo sută sau două sute de metri lățime.

Pe geologi îi interesa văgăuna dintre dealuri, de aceea se îndreptară cu toții într-acolo. Nu merseră mult și zăriră la marginea dinspre miazănoapte a poienii, după o ieșitură a pădurii, o mică turmă de reptile, care păștea.

Unele dintre ele, stînd pe picioarele dindărăt, rupeau cu buzele lor cărnoase frunzele palmierilor și lăstarele mai fragede ale equisetaceelor și ferigilor. Altele, tinere de tot, pășteau iarbă, ridicîndu-și caraghios mai sus de cap partea dinapoi a corpului și dînd din coadă. Uneori se zbenguiau și se fugăreau cînd în patru picioare, cînd în două picioare, sărind greoi.

Exploratorii nu puteau să scape prilejul de a fotografia niște iguanodoni care pășteau și se hîrjoneau. Ei intrară repede în desiș și căutară să se apropie tiptil de turmă, pe sub streașina pădurii. Izbutiră să ajungă în preajma lor și să-i fotografieze. Deodată, iguanodonii fură cuprinși, parcă, de o spaimă: animalele adulte încetară să mai mănînce, deveniră atente, apoi scoaseră un fluierat ascuțit. Auzind acest semnal, animalele mai tinere se ridicară pe picioarele dinapoi și o luară în goană, șontîc-șontîc, spre părinții lor, care se strînseră roată în jurul puiendrilor, cu capul spre centrul cercului, iar cu spatele în afară.

Două fotografii eternizaseră pe peliculă spaima iguanodonilor, spaimă, care, precum se vădi mai tîrziu, nu era fără temei. De la capătul celălalt al poienii se apro-

pia de-a lungul lizierii, făcînd salturi de cîţiva metri, o namilă, pe care vînătorii o luară la început drept tot un iguanodon.

Era de aceeaşi înălţime cu iguanodonul şi, asemenea acestuia, înainta pe picioarele dindărăt ; cînd însă animalul se apropie, constatară că spre deosebire de reptilele ierbivore, avea corpul mai mlădios şi mişcările mult mai repezi. Ajunsă lîngă cercul iguanodonilor, namila se opri şi scoase un şuierat puternic, la care vrăjmaşii săi răspunseră printr-un fluierat prelung, tînguitor. Apoi animalul începu să se rotească în salturi scurte în jurul reptilelor, dar dădea pretutindeni de spatele lor ridicate şi de cozile grele care se mişcau într-una. Probabil că loviturile de coadă sau de picioare erau cumplite

Văzînd că nu poate pătrunde în cerc pentru a răpi vreun puiandru, fiara făcu deodată un salt uriaş, pe deasupra capetelor victimelor, şi căzu asupra iguanodonilor tineri care se înghesuiau în mijloc, lipiţi unul de altul. Fricoasele ierbivore o zbughiră care încotro, pentru a scăpa de duşman ; profitînd de acest neaşteptat prilej, dihania înşfăcă unul din puiendri şi îi sfîşie pe loc beregata.

Fazele atacului fură şi ele fotografiate, apoi răsunară două detunături şi dihania căzu cît era de lungă alături de prada ei. După ce îşi dădu ultima suflare, vînătorii se apropiară de ea şi putură examina în voie acest nou reprezentant al reptilelor mari. Se încredinţară că se aseamănă într-adevăr cu iguanodonul prin membrele sale posterioare, lungi, şi prin coada-i groasă, pe care se sprijinea.

Membrele anterioare erau foarte scurte şi se terminau cu patru degete, înzestrate cu gheare ascuţite. Pe gîtu-i scurt se sprijinea un cap mic, cu o gură uriaşă, în care se vedeau nişte dinţi ascuţiţi. La rădăcina nasului avea un corn scurt şi turtit, care era mai degrabă o podoabă decît o armă de atac.

Deasupra ochilor mai avea două corniţe, şi începînd de la cerbice, pe şira spinării şi pe coadă, se întindea un şir de ţepi mărunţi, foarte ascuţiţi. Pielea-i încreţită era de culoare verde cu reflexe cenuşii. Animalul mă-

sura vreo cinci metri în lungime şi avea, fără tăgadă, o putere nemaipomenită ; cît despre agerimea şi cutezanţa sa, stătea mărturie atacul împotriva turmei de iguanodoni.

După ce examină reptila, Kaştanov fu de părere că este un ceratozaur, aparţinînd aceluiaşi ordin al dinozaurienilor din care fac parte iguanodonii şi alte reptile terestre din era mezozoică.

— Trag nădejde că n-o să încingem un ospăţ cu carnea acestei dihănii scîrboase ! zise Gromeko după ce terminară măsurarea şi descrierea animalului.

— Şi de ce nu ? Dacă n-am fi avut altă carne, am fi fost siliţi să ne mulţumim cu asta, răspunse Makşeev. Avem însă la dispoziţie iguanodonul, pe care ceratozaurul n-a avut timp decît să-l răpună.

— Trebuie să-l ascundem bine. Altfel, pterodactilii nu ne vor lăsa nici o bucăţică. Ia priviţi cum ne mai dau tîrcoale. Au simţit, pesemne, că-i rost să se ospăteze.

Într-adevăr, deasupra poienii se roteau reptile zburătoare, scoţînd un fel de croncănit. De aceea vînătorii tăiară picioarele dinapoi ale puiului de iguanodon şi le ascunseră în desiş, atîrnate de crengi, apoi porniră spre văgăună, care acum, după luptă şi după detunăturile care răscoliseră împrejurimile, era pustie.

VĂGĂUNA PTERODACTILILOR

Gura văgăunii se căsca larg. Pe fundul trecătoarei şerpuia un pîrîiaş străjuit de smocuri de ferigi. Vegetaţia se oprise la poalele povîrnişurilor abrupte ; ele erau stîncoase, golaşe, de culoare roşiatică, neagră sau galbenă. Kaştanov şi Makşeev iuţiră pasul spre stînci. Gromeko porni în căutare de noi plante pe malurile pîrîiaşului, iar Papocikin — la prins de fluturi uriaşi.

Prima stîncă de care se apropiară geologii era conabie. Kaştanov se aştepta să dea şi aici de minereu

de fier. Dar după ce desprinse o bucată de rocă şi o cercetă cu lupa, dădu din cap şi murmură :

— Ceva nou !

Bucăţile pe care le desprinse din alte locuri aveau acelaşi aspect. Stîncile erau dure şi netede, încît nu era chip să desprindă o bucată mai mare. Atunci cei doi geologi îşi uniră forţele ca să zdrobească un bloc din această rocă aflat la poalele stîncii. În sfîrşit blocul crăpă şi se despică în două ; în miezul său luceau vinişoare şi cuiburi formate dintr-un metal alb.

Kaştanov se aplecă şi exclamă uimit :

— Argint în stare nativă, ascuns probabil într-un minereu roşiatic compact, de argint.

— Iarăşi bogăţii de milioane ! zise Makşeev zîmbind.

După descoperirea filonului de aur, despre însemnătatea căruia savantul său tovarăş se arătase atît de sceptic, Makşeev privea cu un oarecare dispreţ comorile minerale ale acestui ţinut miraculos.

Înaintînd pe la poalele stîncilor, geologii ajunseră în scurt timp într-un loc unde culoarea conabie dispăru, fiind înlocuită de culoarea neagră cu pete şi vinişoare galbene sau roşii. Aici dădură iarăşi de magnetită. Puţin mai departe se zăreau stînci dezagregate brăzdate de vîlcele. Aceste stînci erau galbene ori galbene-verzui. Kaştanov constată că ele sînt formate din ocru de plumb şi minereuri de plumb oxidate, în măruntaiele cărora puteau fi ascunse bucăţi masive de galenă.

Cînd urcară mai sus, zăriră pe o pantă o stîncă uriaşă, care le atrase luare-aminte prin culoarea ei verde-închis ; de departe, stînca părea acoperită de muşchi sau licheni. Dacă loveai în această stîncă cu ciocanul, el ricoşa scoţînd un sunet melodios ; numai după multă trudă exploratorii izbutiră să desprindă cîteva bucăţi de rocă, care sporiră şi mai mult uimirea lui Kaştanov.

— Cuprul în stare nativă, în masă compactă, oxidat la suprafaţă, constată el.

— Ce de bogăţii sînt pe meleagurile astea ! se minună Makşeev. Găseşti orice minereu îţi pofteşte inima.

Aici s-ar putea constitui o uzină metalurgică universală !

— Ai dreptate ! Cînd la suprafaţa planetei noastre nu va mai fi destul minereu pentru nevoile crescînde ale omenirii, vrînd-nevrînd oamenii vor trebui să coboare aici după metalele necesare. Ei vor înfrunta gheţuri, neguri şi vijelii.

— Sau poate vor săpa un puţ adînc în scoarţa pămîntului, ca să ajungă pe calea cea mai scurtă la aceste bogăţii imense ! glumi Makşeev.

In vremea asta, deasupra geologilor absorbiţi de examinarea acestor bogăţii trecu cu repeziciune o umbră uriaşă, şi în acelaşi timp îl auziră pe Gromeko strigînd :

— Atenţie, o reptilă zburătoare.

Apucară amîndoi armele şi ridicară capul. La o înălţime de vreo douăzeci de metri plana deasupra lor un animal uriaş de culoare închisă; după felul cum zbura, puteai să-ţi dai seama cu uşurinţă că este o reptilă zburătoare din familia pterodactilului ; era mult mai mare decît acelea pe care le văzuseră pe ţărmul mării şi măsura aproape şase metri în anvergura aripilor. Plecîndu-şi capul înarmat cu un cioc uriaş, reptila căuta o pradă şi privea uimită spre animalele bipede nemaiîntîlnite pînă atunci.

Dar vînătorii nu puteau aştepta ca animalul să-şi revină din uimire, căci dacă reptila s-ar fi năpustit asupra unuia dintre ei de la înălţimea aceea, l-ar fi putut ucide sau răni grav cu ghearele sau cu dinţii. Makşeev ochi repede şi trase. Pterodactilul se aruncă într-o parte, dînd puternic din aripi, mai zbură puţin şi se aşeză pe un colţ de stîncă unde începu să clatine capul, aci deschizînd ciocul plin de dinţi, aci închizîndu-l.

— Se vede că totuşi l-am atins ! zise Makşeev, fără a se hotărî să mai tragă o dată, căci animalul era prea departe.

In acea clipă, în poiana unde rămăseseră zoologul şi botanistul răsună un strigăt puternic, urmat de o detunătură.

De după fîşia de equisetacee şi ferigi care despărţea albia de poalele stîncilor apăru un alt pterodactil, care ducea în gheare ceva negricios. Surprins, Kaştanov crezu că reptila a răpit pe unul din tovarăşii săi şi trase la iuţeală. Animalul mai fîlfîi o dată din aripi, scăpă prada şi se prăbuşi dincolo de copaci.

Geologii alergară într-acolo cît îi ţineau picioarele, ca să-şi ajute tovarăşul căzut de la o înălţime de cîţiva metri. Cum intrară în hăţiş, se izbiră nas în nas cu Gromeko şi Papocikin, care alergau din direcţia opusă.

— Sînteţi amîndoi vii, teferi ? Care dintre dumneavoastră a căzut acum cîteva clipe din ghearele reptilei ?

Tovarăşii lor începură să rîdă :

— Reptila mi-a furat mantaua în care învelisem plantele adunate şi pe care am lăsat-o în poiană. A luat-o probabil drept un leş, explică botanistul.

— Şi eu am tras în ea, dar cred că n-am nimerit-o ! adăugă zoologul.

Liniştiţi în privinţa soartei tovarăşilor lor, porniră cu toţii spre locul unde se zvîrcolea reptila împuşcată. La apropierea oamenilor, dihania sări în picioare şi alergă în întîmpinarea lor, agitînd o aripă şi tîrînd-o pe cealaltă, frîntă pesemne.

Animalul alerga ca o raţă, întinzînd gîtul cu capul său uriaş, căscînd gura şi orăcăind cu furie. Excrescenţa cărnoasă de la rădăcina ciocului devenea stacojie. Reptila era de înălţimea unui om şi, deşi rănită, se putea dovedi un vrăjmaş periculos ; de aceea vînătorii o doborîră cu un glonţ.

În timp ce Kaştanov şi Papocikin examinau pterodactilul, Makşeev şi Gromeko se duseră să caute mantaua furată. Ei cercetară poiana pînă la poalele stîncilor, răscoliră desişul, dar nu găsiră nimic.

— Asta-i bună ! Unde o fi ? bombăni botanistul, ştergîndu-şi năduşeala care-i curgea şiroaie pe faţă. Doar n-o fi înghiţit-o.

— Am văzut foarte bine cînd reptila a scăpat-o din gheare, după ce am tras, zise Makşeev.

Între timp, al doilea pterodactil, care pînă atunci stătuse pe un colţ de stîncă, se înălţă în văzduh, plană

deasupra equisetaceelor şi, după ce înşfăcă ceva negricios din vîrful acestor plante, zbură mai departe.

— Ei drăcia dracului! exclamă botanistul. E mantaua mea! Noi o căutam pe jos şi ea era în copaci!

Makşeev ridică arma şi ochi reptila, care zbura pe deasupra lui. Deodată însă mantaua se desfăcu şi din ea căzu un snop de plante. Speriată, dihania dădu drumul mantalei, astfel că vînătorul lăsă puşca în jos.

— Se vede treaba că aceşti pterodactili nu strălucesc prin isteţime, de vreme ce înşfacă şi lucruri ce nu se pot mînca, spuse Gromeko, îndreptîndu-se spre mantaua căzută în poiană.

— Sau sînt mai isteţi decît îţi închipui. Poate aveau de gînd să-ţi fure mantaua şi fînul ca să facă un cuib confortabil pentru puii lor! glumi Makşeev.

— Fîn? Cîtă lipsă de respect pentru colecţiile mele botanice! O să-mi spui, poate, pentru a dovedi cît de isteţe sînt reptilele dumitale, că au vrut să-mi fure mantaua ca să-şi îmbrace puii.

— Nu, n-am vrut să spun asta! pufni în rîs Makşeev. Afară numai dacă am admite că în Jurasic reptilele zburătoare erau un fel de suverani şi se aflau pe o foarte înaltă treaptă de dezvoltare. Dar de ce ai adunat atîtea ierburi de acelaşi fel? adăugă el, văzînd că botanistul strînge plantele — un fel de trestii — căzute din manta şi împrăştiate în poiană.

— Ia ghiceşte ce-i asta! răspunse Gromeko, dînd tovarăşului său una dintre plante.

— O trestie oarecare, groasă şi destul de bătoasă. Numai iguanodonii ar putea mînca aşa ceva.

— Ai ghicit, iguanodonii o devorează cu plăcere, dar nici noi nu ne-am da în lături.

— Oare! Să fie bună şi pentru supă?

— Pentru supă nu, dar pentru ceai, da. Ia rupe-o!

Makşeev rupse trestia, din care începu să curgă un lichid străveziu.

— Gustă, rogu-te, sucul acestei netrebnice trestii.

Sucul era lipicios şi dulce.

— O fi trestie de zahăr?

— Dacă nu o trestie de zahăr asemenea aceleia care crește pe suprafața planetei noastre, în orice caz o altă plantă zaharoasă.

— Cum de ți-ai dat seama că e dulce?

— În gura puiului de iguanodon pe care l-a răpus monstrul acela în poiană, am găsit tulpina unei plante, care era lipicioasă la pipăit. Am făcut cercetări ca să aflu unde crește această plantă și am găsit-o crescînd din abundență de-a lungul unui pîrîiaș; firește, m-am grăbit să-i gust sucul. Întrucît proviziile noastre de zahăr sînt pe terminate, putem înlocui zahărul cu sucul acestei trestii, sau chiar putem fabrica zahăr din ea; vezi, deci, că uneori și fînul meu e bun la ceva!

Întorcîndu-se la pterodactilul ucis, Gromeko anunță și celorlalți tovarăși descoperirea sa, care a prilejuit pățania cu mantaua. Găsiră cu toții că planul său e minunat și hotărîră să strîngă la întoarcere cît mai multă trestie, ca să încerce să extragă zahăr din ea.

Vînătorii își continuară drumul prin trecătoare; pe fundul acesteia curgea un pîrîiaș, mărginit de o fîșie îngustă de equisetacee pitice și de iarbă aspră.

După puțin timp, trecătoarea se transformă într-o adevărată crăpătură, cu fundul acoperit în întregime de apă. Locul era sinistru, întunecos și umed. Vînătorii mergeau unul în spatele altuia, în frunte pășea Makșeev cu arma în mînă, iar ultimul era Kaștanov, care cerceta stîncile cu ciocanul.

Dar iată că în față orizontul se mai lumină și pe alocuri se iviră plante. Crăpătura se lărgi repede, transformîndu-se într-o depresiune destul de mare, împrejmuită de stînci, care în partea de jos erau abrupte, iar mai sus se retrăgeau sub formă de terase, alcătuind un fel de amfiteatru. Fundul depresiunii era acoperit de o iarbă verde, groasă. În mijloc se afla un iezer din care izvora pîrîiașul.

— Ptiu, ce duhoare! exclamă Gromeko, cînd vînătorii se apropiară de lac.

— Într-adevăr, e un miros groaznic, de hoit! întări Makșeev.

— O fi un lac mineral, de pildă, cu izvoare sulfuroase, zise Papocikin, aplecîndu-se deasupra apei ca s-o miroasă.

Vînătorii își rotiră privirile în jur. Atenția le fu atrasă de un șuierat ciudat, care alterna cu un fel de scîncete, amintind sunetul produs cînd freci o sticlă cu un dop. Sunetele veneau de undeva de sus, de pe pereții depresiunii, dar nu se vedea nimic.

In vremea asta, deasupra poienii trecu în zbor dihania mare, întunecată, care să lăsă pe unul din colțurile teraselor. Atunci scîncetele și șuieratul se întețiră.

— Un pterodactilus ! exclamă Makșeev.

— Se vede treaba că aici sînt cuiburi de reptile zburătoare, spuse zoologul.

— Iată, deci, de unde vine duhoarea ! Pesemne că dihăniile astea nu prea îndrăgesc curățenia.

Intre timp, reptila se înălță din nou în văzduh și, zărindu-i pe oameni, începu să se rotească deasupra depresiunii, orăcăind puternic. Scîncetele și șuieratul conteniră pe dată.

— Puii au tăcut !

— Ce bine ar fi dacă am putea lua niște ouă și vreun pui din cuiburi, spuse zoologul.

— Incearcă numai să te cațeri pe acest repeziș și să te încaieri cu părinții lor. O să-ți dea ei atunci ouă și pui !

— Ehei, dar aici e un cîrd întreg ! exclamă Kaștanov, arătînd un alt pterodactilus apărut de după un colț al stîncii, în vreme ce alți doi se roteau în văzduh.

— Ce facem, tragem ? întrebă Makșeev, dornic să se reabiliteze ca țintaș după nedibăcia de care dăduse dovadă data trecută.

— La ce bun ? Am doborît unul, l-am cercetat, ne ajunge, și apoi trebuie să cruțăm cartușele, fu de părere Kaștanov.

— Mai bine să ne luăm tălpășița, pînă n-apucăm să stîrnim toate cuiburile, spuse botanistul, care nu avea poftă să mai rămînă în depresiunea aceasta rău mirositoare.

Deasupra poienii se învîrteau orăcăind cîteva reptile şi vînătorii socotiră că e mai înţelept să urmeze sfatul lui Gromeko. Pe cînd se îndreptau spre ieşirea din depresiune, văzură la poalele zidului mormane de oase de diferite mărimi, amestecate cu excremente de pterodactili.

— Am nimerit în groapa de gunoi a acestor reptile ! glumi Makşeev.

— Pterodactilii şi-au făcut sălaşul aici, ca să fie la adăpost. Văgăuna asta e o adevărată cetăţuie.

— Probabil că alte reptile le fură ouăle şi puii, îi lămuri zoologul. Aţi observat, cred, că deşi pterodactilul e reptilă, are totuşi apucături de pasăre.

— Ai dreptate. Avînd aripi, a putut să trăiască altfel decît strămoşii săi îndepărtaţi.

— Păcat însă că n-am reuşit să vedem cum sînt construite cuiburile lor şi cum arată ouăle şi puii, mai ales ouăle clocite.

— Cred că pterodactilii nu-şi clocesc ouăle ca păsările, — zise Kaştanov, — ci lasă treaba asta în seama soarelui, ca şi celelalte reptile.

— Nu-ţi face inimă rea, că găsim noi şi-n altă parte ouă de iguanodon sau de pleziozaur, încercă Gromeko să-l consoleze pe zoolog.

— Dacă o să fie proaspete, facem o omletă cît toate zilele. Îmi închipui cît de mari sînt ouăle acestor dihănii. Cred că unul singur ar ajunge pentru noi toţi ! glumi Makşeev.

Exploratorii ieşiră din văgăună şi ajunseră în luminişul de la poalele stîncilor ; strîngînd pe drum trestii zaharoase, ei se îndreptară spre locul unde zăcea reptila carnivoră răpusă.

Aici era zarvă mare. În văzduh se roteau reptile de diferite mărimi ; pe leşurile ceratozaurului şi iguanodonului se strînseseră o puzderie de pterodactili. Rupînd bucăţi de carne din leşuri, unii le înfulecau pe loc, alţii le cărau spre sud, către văgăunile munţilor, unde îşi aveau, probabil, cuiburile. Scîncetele, orăcăitul şi şuieratul îţi luau auzul.

La apropierea oamenilor, întreg stolul care se ospăta aici intră în fierbere. Unele dintre reptile se înălțară în văzduh și începură să se învîrtească deasupra poienii, altele, clătinîndu-se pe picioarele lor scurte și tîrîndu-și aripile pe jumătate desfăcute, fugiră care încotro; acestea din urmă se îmbuibaseră, pesemne, într-atita, încît nu mai puteau zbura. Papocikin reuși între timp să facă două fotografii.

Reptilele sătule nu atacară pe oamenii care le tulburaseră ospățul, dar umpleau văzduhul cu larma lor, prin care își exprimau probabil nemulțumirea.

După ce luară din ascunziș pulpele de iguanodon, vînătorii porniră prin pădure, urmînd aceeași albie secată. Cînd ajunseră aproape de zănoagă, Gromeko, care mergea în frunte, se opri pe neașteptate și arătă celorlalți urmele unor labe uriașe, adînc întipărite în nisipul umed al albiei.

— Nu e un iguanodon, constată Papocikin. Animalul acesta umblă în patru labe. Iată aici urmele picioarelor dinapoi, cu trei degete, iar aici urmele picioarelor din față, cu cinci degete!

— Laba are și ea altă formă și e mai mare decît a iguanodonului, adăugă Kaștanov.

— Am putea ști după forma labei dacă animalul e carnivor sau ierbivor? întrebă Makșeev.

— Cred că e ierbivor. Degetele nu se termină cu gheare, ci cu un fel de copite, cu care animalul nu poate apuca prada.

— Uite și urma cozii, mai scurtă și mai subțire decît a iguanodonului, observă zoologul, arătînd o dîră șerpuitoare între urmele lăsate de labe.

— In orice caz, animalul e uriaș și se află, probabil, prin preajma lacului nostru, deoarece nu se văd urme care să vină din direcția opusă, spuse Gromeko.

— Atunci, să ținem armele gata pregătite și să înaintăm cu băgare de seamă! îi avertiză Makșeev.

Inaintau încet, pas cu pas, prin albie, privind cu atenție în față. Dar nu se vedea nimic. Numai libelule

şi gîndaci roiau deasupra equisetaceelor şi ferigelor. Străbătură un coridor îngust, mărginit de plante verzi, şi ajunseră pînă la stînci. Aici vînătorii se opriră nehotărîţi.

După ce spuse în şoaptă tovarăşilor săi să-l aştepte acolo, Makşeev străbătu în fugă trecătoarea, apoi făcu celorlalţi semn să se apropie. Se adăpostiră cu toţii în zănoagă, ascunzîndu-se după copacii ce creşteau la intrare, şi avură prilejul să vadă un spectacol interesant.

In luminiş păştea un monstru care, după dimensiunile şi aspectul său ciudat, depăşea tot ceea ce văzuseră pînă atunci exploratorii noştri în Plutonia — ţara giganţilor dispăruţi de pe faţa pămîntului.

Matahala măsura vreo opt metri în lungime şi vreo patru în lăţime. Picioarele din faţă erau mult mai scurte decît cele dinapoi. Trupul său masiv, plecat înainte, se termina cu un cap *uimitor de mic*, ca de şopîrlă. De-a lungul şirei spinării avea două rînduri de lamele, care stăteau ţepene şi puţin plecate într-o parte, asemenea unor aripioare. Patru perechi de lamele mai mari decît celelalte se ridicau pe trunchi, trei perechi de lamele mai mici, pe gîtu-i gros, iar alte două perechi, pe coadă. Puţin mai subţire şi mai scurtă decît aceea a iguanodonului şi ceratozaurului, coada acestui animal era înzestrată cu încă trei perechi de ţepi lungi, mai jos de lamele. Pielea încreţită a acestui monstru avea din loc în loc nişte excrescenţe ca nişte negi, mai mici şi mai dese pe gît şi cap, mai rare şi mai mari pe restul trupului şi pe coadă. Petele şi liniile şerpuitoare, de un brun-închis pe fondul verde murdar al pielii, făceau ca animalul să fie şi mai monstruos.

Dihania păştea liniştită pe malul lacului, prinzînd smocuri de trestie dulce şi de equisetacee mărunte cu gura ei mare; dimensiunile gurii contrastau vădit cu capul mic. Cînd trupul animalului se mişca, lamelele de pe spinare fluturau ca nişte aripioare.

— Parcă ar fi aripioarele zeului Amor! zise în şoaptă Makşeev.

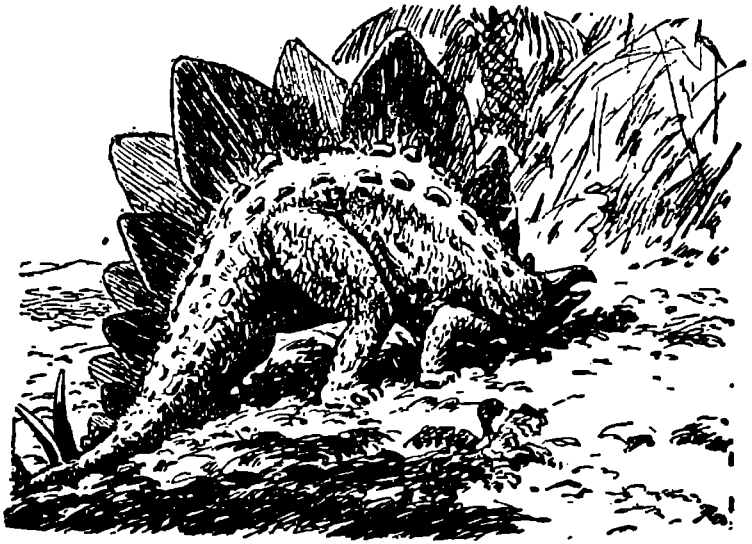

— Nimic de zis, e tare frumuşel acest amoraş din Jurasic ! spuse Gromeko, rîzînd. Nu mi-aş fi închipuit vreodată că există asemenea monştri.

— Înfăţişarea sa înfricoşătoare, lamelele, ţepii, negii, desenele de pe trupul lui, toate laolaltă slujesc pentru a înspăimînta pe vrăjmaşii acestui animal paşnic şi, probabil, cu desăvîrşire inofensiv, spuse zoologul, care între timp luase cîteva fotografii. Cum se numeşte acest amoraş ? îl întrebă el pe geolog.

— Este, fără îndoială, un stegozaur, animalul cel mai original din ordinul dinozaurienilor, din care fac parte iguanodonul, ceratozaurul şi triceratopsul pe care-l văzurăm adineauri. In jurasicul superior au existat cîteva varietăţi ale acestor monştri. Rămăşiţe de-ale lor s-au găsit în America de Nord.

După ce priviră pe îndelete reptila, vînătorii traseră din locul unde stăteau ascunşi un foc de armă, repetat

de stînci ca un ecou, iar apoi începură să strige în cor cît îi ţinea gura.

Înspăimîntat, animalul o rupse la fugă, clătinîndu-se ca un buiestraş. În timp ce gonea, lamelele de pe spinarea sa se loveau unele de altele, producînd nişte sunete ca de castaniete.

Îndată ce animalul dispăru, vînătorii ieşiră din ascunziş, luară apă din lac şi porniră agale pe albie în jos, spre tabără, gîndindu-se cu jind cît de gustoasă va fi carnea friptă a puiului de iguanodon şi cît de plăcută odihna pe ţărmul mării liniştite.

PRĂDAŢI FĂRĂ MILĂ

Mare le fu mirarea însă cînd, ieşind din pădure pe ţărmul mării, constatară dispariţia cortului.

— Am rătăcit drumul, probabil, şi am ieşit în alt loc, zise Kaştanov.

— Da de unde! replică Makşeev. Chiar acum am sărit îngrăditura pe care am ridicat-o aseară la gura albiei secate, în apropiere de campament.

— Ai dreptate, dar atunci unde-i cortul?

— Şi unde sînt toate lucrurile?

— Dar Generalu?

Uluiţi, exploratorii alergară într-un suflet spre locul unde trebuia să fie cortul. Dar aici, nu găsiră nimic: nici cortul, nici lucrurile, nici un petic de hîrtie măcar. Nu rămăsese decît cenuşa focului şi găurile unde fuseseră înfipţi în pămînt parii de susţinere ai cortului.

— Ce-o fi însemnînd asta? se întrebă nedumerit Gromeko, cînd toţi patru se strînseră roată în jurul tăciunilor stinşi. Şi ei care trăgeau nădejde să pună la frigare puiul de iguanodon!

— Nu pricep absolut nimic, murmură Papocikin, abătut.

— E clar ca bună ziua că am fost prădaţi ! spuse Makşeev.

— Dar cine, cine a putut s-o facă ? se întrebă la rîndu-i Kaştanov. Numai nişte fiinţe înzestrate cu raţiune ar fi putut face aşa ceva, or asemenea fiinţe n-am întîlnit de cînd am părăsit „Steaua Polară".

— Doar n-ai să spui că ne-au prădat iguanodonii !

— Sau stegozaurii !

— Ori pleziozaurii !

— Poate blestemaţii de pterodactili au cărat lucrurile noastre în cuiburile lor ? încercă să găsească o explicaţie Gromeko, aducîndu-şi aminte de păţania cu mantaua.

— E absurd ! Cum poţi să crezi că au cărat şi cortul, şi vasele, şi aşternuturile, şi toate lucruşoarele ! E cu neputinţă să fi fost atît de isteţi şi de vicleni, răspunse Kaştanov.

— Dar cu bărcile ce s-o fi întîmplat, exclamă Makşeev.

Îndată ce auziră aceste cuvinte, porniră cu toţii în fugă spre marginea pădurii, în desişul unde îşi ascunseseră bărcile şi vîslele, înainte de a porni în expediţie. Găsiră totul neatins.

— Aflaţi că a dispărut şi pluta pe care am lăsat-o pe ţărm în faţa cortului, îi anunţă Gromeko.

— Ce ne facem ? exclamă zoologul, exprimînd gîndul care-i frămînta pe toţi. Fără cort, fără provizii, fără haine, fără vase, o să pierim pe ţărmul acestei mări blestemate !

— Eu zic să cumpănim bine situaţia, fără a ne pripi, propuse Kaştanov. În primul rînd să ne odihnim şi să înbucăm cîte ceva : oboseala şi foamea nu sînt sfetnici buni. Să facem focul, iar pe urmă să frigem carnea.

— Şi să bem apă cu zahăr, adăugă Gromeko, arătînd spre bidonul cu apă şi spre snopul de trestie dulce pe care îl aduseseră cu ei.

Aprinseră focul, tăiară carnea bucăţele, o înşirară pe nişte beţişoare şi o puseră la frigare. Apoi se aşezară toţi în jurul focului şi, sugînd bucăţi de trestie sau bînd apă, continuară să discute despre misterioasa dispariţie a cortului.

— Ne aflăm acum în situaţia lui Robinson pe insula aceea pustie ! glumi Makşeev.

— Cu singura deosebire că sîntem patru, avem arme şi o oarecare rezervă de cartuşe, observă Kaştanov.

— Trebuie să numărăm cartuşele şi să le folosim cu multă socoteală.

— In bidonul meu au mai rămas vreo două păhărele de coniac, spuse Gromeko, care, ca medic, păstra această băutură pentru cazuri grave.

— Iar în geanta mea se află un ceainic, un palmar şi cîteva linguriţe de ceai, adăugă zoologul, care nu pornea în expediţie fără asemenea lucruri.

— Minunat ! Cel puţin din cînd în cînd ne vom putea permite să bem ceai, spuse Makşeev. In ce mă priveşte, nu am în buzunare nimic altceva decît tutun, o pipă, busola şi bloc-notes-ul.

— Cam asta am şi eu prin buzunare, dacă nu punem la socoteală ciocanele.

— Gata frigărulle! anunţă botanistul, care supraveghea beţişoarele cu carne.

Fiecare luă cîte un beţişor şi începură să se ospăteze. Cum însă nu o sărăseră, carnea nu avea un gust prea plăcut.

— Trebuie să căutăm sare pe ţărm ! zise Makşeev. Carnea ar fi fost mai gustoasă, dacă am fi muiat-o măcar în apa mării.

Pînă mîncară carnea, fierse şi apa din ceainicul zoologului, şi fiecare primi pe rînd cîte un păhărel de ceai, îndulcit cu suc de trestie. După ce-şi băură ceaiurile şi-şi aprinseră pipele, reîncepură sfatul. Toţi fură de acord că trebuie să pornească îndată pe urmele jefuitorilor, după ce vor fi stabilit direcţia în care plecaseră aceştia cu lucrurile furate.

— Trebuie să cercetăm cu atenţie împrejurimile taberei, propuse Makşeev. Hoţii, sau au venit şi au plecat prin văzduh, cum presupune Mihail Ignatîevici, lucru care îmi pare greu de crezut, sau pe apă, folosindu-se de pluta noastră, sau pe uscat. Dar pînă la apă, ei n-au putut ajunge decît mergînd pe uscat. Prin urmare, dacă hoţii n-au venit în zbor, trebuie să găsim urme într-o direcţie sau alta de la cortul nostru.

— Păcat că nu ne-am gîndit de la început la asta şi am alergat în toate părţile. Chiar dacă au existat urme, le-am şters.

— După cum ne-am încredinţat ieri, dacă mergi spre răsărit, de-a lungul stîncilor, nu poţi ajunge departe, continuă Makşeev. Nu cred de asemenea să fi urmat cursul albiei : îngrăditura a rămas neatinsă şi apoi noi n-am întîlnit pe nimeni şi n-am văzut urme suspecte. Prin urmare, urmele jefuitorilor trebuie căutate ori pe ţărmul mării, ori spre apus, pe litoral.

— Ai dreptate ! încuviinţă Kaştanov. E probabil să fi plecat într-una din aceste două direcţii.

— Aşadar, să pornim la treabă. Întrucît mă pricep mai bine decît dumneavoastră toţi să cercetez urmele, — spuse Makşeev drept încheiere, — vă rog să rămîneţi pe loc pînă voi cerceta împrejurimile taberei.

Lăsindu-se în genunchi, Makşeev începu să examineze cu migală terenul în jurul locului unde înainte fusese cortul ; apoi se îndreptă spre ţărmul mării, cercetă pămîntul acolo unde se afla pluta, se întoarse şi porni spre apus, de-a lungul litoralului. După ce făcu vreo două sute de paşi, înfipse în nisip o cracă uscată şi se înapoie la tovarăşii săi.

— N-am fost prădaţi de oameni şi nici de reptile. Avutul nostru l-au cărat de aici nişte insecte uriaşe, dacă ar fi să judec după urmele care se văd pretutindeni ; am descoperit zeci şi zeci de urme. La început m-am gîndit că lucrurile au fost duse pînă la plută şi apoi transportate pe apă, dar am constatat că urmele nu ajung pînă la apă şi nimic nu arată că pluta ar fi fost trasă spre mare. Pluta a dispărut într-un chip absolut misterios. Cortul şi lucrurile au fost parte cărate, parte tîrîte pe nisip, spre apus, de-a lungul ţărmului. Hoţii care ne-au prădat au şase picioare, iar trupul lor e lung de aproape un metru, judecînd după urmele lăsate pe nisip.

— Grozave vietăţi ! exclamă Papocikin.

— Dar cu Generalu ce s-a întîmplat ? întrebă Kaştanov. L-or fi ucis, l-or fi dus cu ele viu, pentru ca

apoi să-l devoreze, sau cîinele o fi fugit, speriindu-se de hoţi ?

— În jurul cortului am descoperit multe urme ale lui Generalu, dar în cea mai mare parte ele sînt acoperite de urmele insectelor, ceea ce înseamnă că sînt mai vechi. Nicăieri nu se văd urme de sînge proaspăt şi nici bucăţi din trupul insectelor sfîşiate de cîine. Înclin să cred că Generalu a luat-o la sănătoasa cînd a apărut această armată de duşmani cum nu mai văzuse pînă atunci şi se ascunde pe undeva prin hăţiş. De altfel, trebuie să mai cercetez pămîntul la marginea pădurii.

Spunînd aceste cuvinte, Makşeev începu să examineze din nou urmele; el porni din locul unde în ajun se afla cortul şi înaintă spre marginea pădurii. Apoi trecu de cîteva ori, înainte şi înapoi, de-a lungul liziereî, cercetînd cu băgare de seamă pămîntul. În cele din urmă se opri şi-şi chemă tovarăşii:

— Aici, Generalu a intrat în desiş; dar înainte de asta s-a întîmplat ceva cu el; îşi tîra picioarele dinapoi.

După ce tăie cu cuţitul său de vînătoare crengile de jos ale equisetaceelor, Makşeev porni de-a buşilea în desiş, fluierînd mereu cîinele şi oprindu-se din cînd în cînd în aşteptarea răspunsului. În cele din urmă auzi un schelălăit slab şi peste puţin timp de sub crengile ce atîrnau pînă la pămînt apăru Generalu; bietul animal era de nerecunoscut. Tot corpul i se umflase, iar partea dinapoi abia şi-o tîra.

— Ce-ai păţit, măi cuţulache ? zise Makşeev, mîngîind cîinele, care îi lingea mîinile, scheunînd prietenos. Inginerul ieşi de-a buşilea din hăţişul întunecos, urmat de cîine. Înfăţişarea jalnică a animalului îi înduioşă pe toţi.

— Să-i fi rupt oare hoţii şira spinării ? întrebă Papocikin.

— N-aş crede ! răspunse Gromeko, în timp ce examina cîinele. Nu, nicidecum, urmă el. Mai curînd l-au

rănit cu niște săgeți otrăvite. Pe spate are cîteva răni mici, acoperite de sînge închegat, dar șira spinării e neatinsă.

— Ce tot îndrugi de săgeți? Se miră Makșeev. Doar hoții care ne-au prădat n-au fost decît niște insecte.

— Ai dreptate, uitasem! În cazul ăsta, ele au muș*cat* sau *au împuns ciinele cu fălcile ori cu* acele lor veninoase.

— Ce facem însă cu Generalu? Îl putem vindeca?

— Cred că da! Dacă veninul ar fi fost mortal, cîinele ar fi murit de mult. Din păcate, farmacia ne-a fost furată o dată cu toate celelalte lucruri. Să încercăm să-i punem comprese reci.

Makșeev luă în brațe cîinele, care scheuna de ți se rupea inima, și îl duse pe țărm. Aci, Gromeko începu să toarne apă pe corpul animalului. La început, cîinele se zbătea ca în gură de șarpe, dar curînd apa rece își făcu efectul și Generalu se potoli. Atunci îl băgară cu partea dinapoi a corpului în apă.

În vreme ce botanistul îl dădăcea pe Generalu, ceilalți scoaseră din desiș bărcile și vîslele, le puseră pe apă și strînseră aici lucrurile pe care le avuseseră cu ei în timpul buclucașei expediții. Apoi doi dintre ei se mai duseră o dată la iezerul dintre stînci, ca să-și sporească rezerva de apă, iar ceilalți fripseră carnea de iguanodon, pentru ca atunci cînd vor porni pe urmele jefuitorilor, să nu-și mai piardă vremea cu gătitul.

Toate pregătirile durară cam vreun ceas. Între timp, umflăturile de pe trupul cîinelui începură să dea înapoi și animalul se ridică pe picioare. Exploratorii hotărîră să-l ia în barcă. Planul lor era următorul: doi dintre ei să plutească de-a lungul țărmului cu bărcile în care-și aveau avutul, iar ceilalți doi să meargă pe *urmele jefuitorilor, atîta vreme cît ele vor înainta* pe lîngă coastă. Astfel, la nevoie, luntrașii își puteau ajuta tovarășii, iar aceștia îi puteau opri pe navigatori, cînd urmele ar fi dus spre inima ținutului.

Makşeev şi Gromeko porniră pe jos, iar Kaştanov şi Papocikin se urcară în bărci, străduindu-se să nu rămînă în urmă, dar nici s-o ia înaintea tovarăşilor lor. Din fericire, vremea era liniştită şi apa mării scălda ţărmul clipocind uşor. Makşeev mergea în frunte, pe urmele jefuitorilor. Din cînd în cînd se oprea, pentru a-i împărtăşi botanistului constatările sale. Într-un loc, bunăoară, găsiră urmele multora dintre lucrurile furate, pe care hoţii le lăsaseră jos, pentru a se odihni, probabil; în alt loc se vedeau clar urmele plutei. Cînd dădu de ele, Makşeev exclamă:

— Enigma plutei e dezlegată: jefuitorii au dus-o în spinare.

— La ce naiba le-o fi trebuind? întrebă Gromeko.

— Dar cortul, aşternutul şi celelalte lucruri? Au luat pînă şi bucăţile de aur şi probele de magnetită pe care le-am strîns ieri cu Piotr Ivanovici.

— Nu mă taie capul de loc ce soi de vietăţi or mai fi şi astea! Ai crede că sînt nişte fiinţe înzestrate cu raţiune. Nu m-ar mira dacă ar face cortul, ar dormi în aşternutul nostru şi ar mînca din străchinile noastre.

— Toate sînt cu putinţă în această minaculoasă ţară a perioadelor geologice străvechi. Se prea poate ca în Jurasic anumite insecte să fi atins un înalt grad de dezvoltare, devenind un fel de regi ai naturii.

— Dar şi în zilele noastre există insecte inteligente, care trăiesc în comunităţi şi se supun anumitor legi, ca de pildă, albinele sau furnicile.

— Stai, mi-ai dat o idee! După părerea mea, avutul ne-a fost furat de furnici.

— De ce nu de albine sau de viespi?

— Dacă ai cunoaşte obiceiurile furnicilor de pe faţa planetei noastre, ţi-ai da seama că există mai multe temeiuri să credem că ele ne-au furat lucrurile. Să nu uităm că furnicile cară în muşuroaiele lor tot ce gă-

sesc, chiar lucruri care nu le trebuie şi au o putere *uriaşă în comparaţie cu mărimea lor.*

— Bine zici, albinele nu sînt atît de puternice şi strîng în stupul lor doar miere şi ceară, iar viespile nu aduc decît hrană. In plus, şi unele şi celelalte au aripi, iar jefuitorii nu par să fie înaripaţi.

— Asta-i şi părerea mea, deşi nu văd de ce insectele înaripate n-ar putea tîrî pe pămînt lucrurile prea grele.

— Cred că sîntem pe calea cea bună : dintre bănuiţi, primele sînt furnicile, apoi viespile şi abia la urmă albinele.

— Toate fac parte dintre insectele care muşcă sau înţeapă, injectînd venin în rană. Cred că ele l-au înţepat pe Generalu, cînd acesta a încercat să apere cortul.

— Aşa-i! Muşcăturile acestor insecte provoacă umflături şi sînt foarte dureroase. Dacă ţinem seama de mărimea lor, putem fi siguri că veninul pe care îl injectează în corp pricinuieşte şi o paralizie temporară.

Făcînd fel de fel de presupuneri asupra jefuitorilor, exploratorii merseră vreo două ceasuri şi obosiră straşnic, căci picioarele le intrau adînc în nisipul de pe plajă.

— *Eu, unul, nu mai pot! spuse în cele din urmă* Gromeko, oprindu-se şi ştergîndu-şi năduşeala care-i şiroia pe faţă. Azi e mare zăpuşeală şi nu se simte nici o boare de vînt.

— In schimb, marea e liniştită şi tovarăşii noştri nu rămîn în urmă.

— Ce-ar fi să facem schimb cu ei? Pe noi ne dor picioarele, iar pe ei mîinile.

— Intrebarea e dacă vor şti să meargă după urme. Nu strică însă să încercăm.

Makşeev îi strigă pe luntraşi, şi cînd aceştia acostară, el le arătă urmele insectelor şi îi însoţi un timp, ca să vadă dacă se pot descurca. Apoi se sui în barcă împreună cu botanistul şi începură amîndoi să vîslească.

Infăţişarea ţinutului nu se schimbase de loc. De-a lungul ţărmului se întindea plaja lată de vreo sută

două de paşi, acoperită cu nisip şi pietriş : în timpul furtunilor ea era spălată, probabil, de valuri. Plaja era mărginită de un zid viu, alcătuit din equisetacee şi ferigi, în care se zărea arar cîte o mică spărtură — o albie secată, ca aceea cercetată în ajun. Pe nisip se încălzeau la soare iguanodoni, care la apropierea oamenilor şi a bărcilor dispăreau în pădure. Cînd şi cînd în mare se zăreau pleziozauri, care înotau curbîndu-şi graţios gîturile, asemenea unor uriaşe lebede negre. Pe deasupra pădurii treceau adesea reptile zburătoare : ele cercetau ţărmul, în căutarea prăzii.

După vreo două ceasuri de cînd se urcaseră în bărci, Makşeev şi Gromeko zăriră în faţa lor nişte coline roşiatice, care ajungeau pînă la ţărmul mării, curmînd zidul pădurii. Aici descoperiră o albie uscată, mai adîncă şi mai largă. Această albie ducea în adîncul ţinutului şi despărţea marginea pădurii de coline, care nu erau decît nişte grămezi de nisip roşiatic. Urmele insectelor coteau aci, pentru a continua de-a lungul albiei. Cei doi exploratori ce mergeau pe ţărm strigară la tovarăşii lor din bărci să tragă la mal.

Îndată ce se încredinţară că insectele cotiseră într-adevăr de pe mal spre inima ţinutului, exploratorii se opriră să se sfătuiască ce să facă mai departe.

Erau nevoiţi să continue urmărirea pe jos, părăsind bărcile.

Dar umbletul, truda şi emoţiile din timpul zilei îi istoviseră ; pe lîngă asta, Generalu era încă mult prea slăbit. Hotărîră, deci, să se odihnească cîteva ceasuri pe ţărmul mării, unde era mai răcoare ; departe de mare ar fi fost nespus de cald pe o zi de arşiţă ca aceasta.

Traseră bărcile pe mal, apoi făcură repede focul, fripseră carnea şi puseră ceaiul la fiert. Lui Generalu îi aplicară din nou comprese reci.

După ce se mai întremară, trei dintre ei se culcară pe nisip, iar al patrulea rămase de pază, deoarece trebuiau să ia măsuri de precauţie, ca să nu fie atacaţi pe neaşteptate de reptile sau de misterioasele insecte.

Trei ceasuri se scurseră în liniște. Kaștanov se nimeri să fie ultimul de pază. El se lungi pe nisip, chiar lîngă apă, și se gîndea că dacă nu vor izbuti să-și redobîndească lucrurile, expediția era sortită unui sfîrșit tragic. *Încetul cu încetul, din pricina zăpușelii toropitoare*, ațipi. Deodată se trezi dintr-un vis urît: se făcea că o reptilă uriașă tăbărîse pe el și-l lingea pe față cu limba ei băloasă.

Cuprins de groază, deschise ochii gemînd și văzu deasupra-i botul cîinelui, care, sprijinit cu o labă pe pieptul geologului, scheuna tînguitor.

Credinciosul animal *nu-l trezise fără rost*. Ridicînd capul, Kaștanov văzu că spre miazănoapte cerul se făcuse ca smoala: se apropia o furtună tropicală, cum îi mai prinsese pe exploratori pe rîul Makșeev. Tunetele se țineau lanț, iar masa de catran a norilor era brăzdată *într-una de fulgere orbitoare*.

N-aveau timp de pierdut. Trebuiau să se depărteze cît mai repede cu putință de țărmul mării, care în scurtă vreme avea să devină extrem de agitată.

Kaștanov își trezi tovarășii. Hotărîră să fugă spre coline, căci în pădure primejdia nu era mai mică decît pe țărmul mării. Avură grijă însă să tragă după ei și bărcile, ca să nu fie luate de valuri.

Ajunși pe creasta primului șir de coline, în care Kaștanov recunoscu îndată dune marine [1], exploratorii zăriră dincolo de ele o vale adîncă, paralelă cu țărmul mării și cu desăvîrșire stearpă, ca și cei doi versanți ai *șirului* de coline. Cît vedeai cu ochii se întindea *un* ocean de nisip roșiatic, cuprins parcă de flăcări sub razele lui Pluton, care nu dispăruse încă îndărătul norilor aducători de furtună.

Călătorii socotiră că lucrul cel mai înțelept este să aștepte în această vale pînă va trece furtuna. Și ca să se adăpostească mai bine, întoarseră bărcile cu

[1] Dune — movile și șiruri de movile, alcătuite din nisip mișcător. Se găsesc pe malurile lacurilor, mărilor și rîurilor, unde nisipul adus de apă este luat, după ce se usucă, de vînt și îngrămădit în preajma a diferite obstacole, formînd un șir de coline înalte. (Nota red. ruse).

fundul în sus şi se băgară sub ele. Numai astfel se puteau apăra de ploaia torenţială, căci mantalele lor impermeabile fuseseră furate odată cu celelalte haine.

Furtuna nu se lăsă mult aşteptată. Masa albastră-stacojie a norilor acoperi jumătate din tăriile cerului. Pluton dispăru. Întunericul se lăsă repede şi primele răbufniri ale vîntului străbătură valea, ridicînd trîmbe subţiri de nisip pe crestele dunelor. Aveai impresia că dunele fumegă. Văzduhul era împînzit de pulbere încinsă. Zăpuşeala deveni şi mai înăbuşitoare. În sfîrşit se dezlănţui uraganul. Kaştanov aruncă o privire de sub barcă. I se păru că primul şir de dune se ridică în văzduh şi vine de-a rostogolul în vale. Şuvoaie de nisip potopeau bărcile. Sub suflarea năprasnică a vijeliei, pădurea de equisetacee din gura largă a văii fremăta toată, asemenea unui stufăriş. Trunchiurile zvelte ale equisetaceelor se plecau aproape pînă la pămînt, crengile fluturau în aer ca nişte plete verzi, iar prin văzduh zburau vîrfuri de copaci, crengi, tulpini subţiri. Cînd şi cînd bezna era străpunsă de fulgere orbitoare, devenind apoi parcă şi mai adîncă. Tunetele nu conteneau o clipă.

Iată însă că picuri mari de ploaie începură să bată în bărci şi se porni o ploaie care purifică numaidecît aerul de nisip şi praf. Vîntul nu se domolise încă, dar nisipul ud nu se mai ridica în aer. Deşi ploua cu găleata, pe costişele dunelor şiroiau doar nişte pîrîiaşe, care dispăreau de îndată, înghiţite de nisip.

Furtuna se potoli repede. Printre scamele de nori se zărea Pluton. Ploaia încetă şi ea, iar călătorii se hotărîră să iasă de sub bărci, unde stăteau pe jumătate culcaţi şi se sufocau din lipsă de aer. Dar nu era chip, căci nu puteau ridica bărcile, acoperite de mormanele de nisip adus de furtună şi udat de ploaie. Fundul bărcilor se îndoise sub această povară.

— Am rămas închişi aici! strigă Papocikin. Ajutaţi-ne să scăpăm.

— Nici noi nu stăm mai bine! răspunse Makşeev, care se afla sub cealaltă barcă, cu Kaştanov şi cu Generalu.

— Şi ce-aveţi de gînd să faceţi?
— Să săpăm în nisip o ieşire pe sub barcă.
— Bună idee! O să facem şi noi la fel.

Un timp fu linişte. Nu se auzea decît gîfîitul oamenilor, care săpau o galerie în nisip, ca nişte cîrtiţe.

Apoi, pe sub prora unei bărci ieşi pe brînci Makşeev, murdar şi ciufulit, urmat de Kaştanov şi de Generalu, iar de sub cealaltă barcă apărură zoologul şi botanistul.

Pe urmă apucară să dezgroape bărcile, şi după ce terminară treaba, traseră ambarcaţiunile la vale, spre albia secată. Ajungînd însă aici, călătorii se opriră uimiţi: prin albie îşi purta vijelios apele roşii-gălbui un riu navigabil şi de netrecut.

— Nu mai putem continua urmărirea! zise Gromeko, amărît. Va trebui să aşteptăm pînă se scurge toată apa.

— *Asta n-ar fi nimic*, adăugă Makşeev. *Nenorocirea* e că apa din albie şi ploaia au spălat toate urmele, aşa că n-o să ştim încotro au luat-o hoţii.

— Cine ne-a pus să poposim! exclamă înciudat Papocikin. Am fi făcut cel puţin zece kilometri înainte de începerea ploii şi am fi ajuns poate la bîrlogul tilharilor.

— Nu mai putem îndrepta nimic! Mult însă nu cred că va mai trebui să căutăm acest bîrlog. Doar n-or fi cărat insectele lucrurile noastre cale de zeci de kilometri, încercă Kaştanov să-i liniştească pe ceilalţi.

In albie, apa scădea văzînd cu ochii, şi după o jumătate de ceas nu mai rămaseră decît nişte băltoace.

— Să mergem! Apa s-a scurs! spuse Makşeev.

— Ce facem însă cu bărcile? Nici vorbă nu poate fi să le tîrîm după noi în inima ţinutului, cine ştie cîţi kilometri, zise Kaştanov.

— Va trebui să le lăsăm în apropiere de mare, dar ar fi bine să le ascundem, ca să nu cadă pradă misteriosilor jefuitori.

— Să le îngropăm în nisip, propuse Gromeko.

— Bine zici! Nisipul e afînat, şi cu toate că va trebui să facem gropile cu mîinile, altă soluţie nu e.

După ce îngropară bărcile, exploratorii porniră în sus pe albie, unde nu mai curgea apă. Pe alocuri, însă, băltoacele mari şi lutul cleios îi sileau să se urce pe mal. Umblau cu băgare de seamă, căutînd cu atenţie în jur şi ţinînd armele gata pregătite pentru eventualitatea că s-ar întîlni pe neaşteptate cu insectele jefuitoare. La stînga albiei se întindea aceeaşi pădure de equisetacee, ferigi şi palmieri, iar la dreapta se înşirau dune roşiatice lipsite de vegetaţie. Bîrlogul insectelor putea să fie atît în pădure, cît şi între dune.

După un timp văzură ceva negricios, culcat pe fundul albiei şi acoperit pe jumătate de nisip şi nămol; cînd dezgropară obiectul, constatară că era corpul unei furnici negre, uriaşe, lungi de aproape un metru. Capul insectei era puţin mai mic decît al omului, iar picioarele răsucite, crispate, în luptă cu moartea, se terminau cu nişte ghiare ascuţite.

— Iată-l pe regele naturii din Jurasic! exclamă Kaştanov.

— Dacă coloniile sau comunităţile lor sînt tot atît de populate ca şi muşuroaiele de furnici de pe faţa pămîntului, o să avem de furcă cu mii de duşmani, spuse Papocikin.

— Da, cu nişte duşmani fioroşi, inteligenţi şi necruţători, adăugă Gromeko.

Între timp, Generalu, care abia se ţinea după ei, culcîndu-se din cînd în cînd să se mai odihnească, se apropie şi el. Cînd văzu leşul furnicii se năpusti asupra lui şi începu să mîrîie furios.

— Ce-i, nenicule, ai recunoscut pe vreuna dintre cele care te-au muşcat? exclamă Makşeev, stăpînind cîinele.

Puţin mai departe găsiră cadavrul altei furnici, apoi încă unul. Probabil că ploaia prinsese pe drum cîteva din insectele care le furaseră lucrurile şi ele fuseseră luate de apă.

— Diavolii ăştia negri au udat şi au stricat toate lucruşoarele noastre! exclamă Gromeko deznădăjduit.

— Da, mă îndoiesc să fie ele atît de inteligente, încît să fi întins cortul şi să se fi adăpostit sub el cu tot calabalîcul! fu de părere şi Papocikin.

— Cred că au ajuns la muşuroi înainte de a începe ploaia, zise Makşeev. Să nu uităm că au pornit la drum cu mult înaintea noastră, iar noi am mai făcut două popasuri de cîteva ceasuri.

Făcură încă vreo doi kilometri, fără a scoate o vorbă. Albia se terminase. Pădurea deveni mai rară şi prin ea şerpuiau nenumărate poteci. Pe dune şi mai ales în văile dintre ele creşteau fel de fel de plante: tufe, smocuri de iarbă, equisetacee pitice.

Deodată, Makşeev se opri şi arătă tovarăşilor săi spre valea cea mai apropiată, dintre două şiruri de dune. Prin nisip înaintau două vietăţi tuciurii, care aci tîrau, aci dădeau de-a dura ceva rotund şi alb.

— Furnici?

— Probabil! Ce-or fi cărînd? Noi n-am avut nici un lucru rotund şi alb.

— Or fi găsit altă pradă?

— Hai să le-o luăm!

— Nu, mai bine să ne ascundem şi pe urmă s-o luăm pe urmele lor. În felul ăsta o să ajungem la muşuroi. Ţineţi-l bine însă pe Generalu, să nu se năpustească asupra lor.

Călătorii făcură cîţiva paşi înapoi şi se adăpostiră la marginea pădurii. Nu trecu mult şi de după tufele din gura văii apărură furnicile, care rostogoleau pe nisip ceva mare, alb, de formă ovală.

— Să fie atît de mari ouăle acestor furnici? întrebă Makşeev.

— Nu cred: mai curînd este oul vreunei reptile zburătoare, pe care insectele l-au furat şi-l cară acum spre muşuroi, spuse Papocikin.

— Ce ziceţi, or fi bune de mîncat ouăle de reptile?

— De ce nu? Dacă ouăle de broaşte ţestoase se mănîncă, de ce nu s-ar mînca şi ouăle de reptile?

— E bine de știut, zise Gromeko. Acum, cînd proviziile noastre sînt pe sfîrșite și trebuie să economisim cartușele, o omletă ne-ar prinde foarte bine.

— Pentru un ou atît de mare ar trebui și o tigaie uriașă, ori noi așa ceva nu avem.

— O să ne mulțumim și cu una mică! Facem o gaură în ou, batem bine cu un bețișor gălbenușul și albușul, punem sare și turnăm în tigaie cît ne trebuie.

— Dar n-avem nici o tigaie, furnicile ne-au luat toate vasele de bucătărie.

— Așa-i, uitasem. Ce-ar fi să ne facem o tigaie din coaja oului, să tăiem cu băgare de seamă vîrful oului și în el să facem omleta?

— Dar cu ce, căci n-avem pic de grăsime.

— Ba avem untură de iguanodon.

In vreme ce se depăna această discuție culinară, furnicile reușiră să rostogolească oul pînă la albie și se opriră nehotărîte, deoarece malurile erau abrupte. Nu era greu să dea drumul oului de sus de pe mal; căzînd pe nisipul moale, el nu s-ar fi spart. Dar cum să-l ridice pe malul opus, la aceeași înălțime? Problema părea grea pentru niște furnici.

In acest timp, insectele dădeau ocol oului și alergau de-a lungul malului, mișcîndu-și antenele și atingîndu-se cu ele una pe alta, ca și cînd s-ar fi sfătuit.

Apoi o furnică coborî în albie, cercetă malul opus, se opri în fața lui, stînd pe gînduri parcă, și în cele

din urmă începu să alerge de-a lungul lui, cercetîndu-l din loc în loc.

La vreo cincizeci de paşi mai departe, insecta găsi o pantă mai puţin înclinată, care i se păru potrivită pentru a face aci un suiş. Ea se apucă îndată de treabă : lucrînd cu picioarele din faţă şi cu fălcile desprindea bucăţi mari de pămînt şi le punea deoparte.

Cealaltă furnică, rămasă să păzească oul, se plictisi repede să aştepte. Ea coborî în albie şi o luă pe urmele tovarăşei ei, pe care nu o vedea, din cauza unei cotituri a malului.

— Ce-ar fi să luăm oul lăsat de furnici ? propuse Gromeko.

La început, ideea plăcu tuturor, dar apoi şovăiră.

— În primul rînd ne pot vedea şi astfel ne vom trăda prezenţa înainte de vreme ; în al doilea rînd, cînd se vor întoarce şi nu vor găsi oul, vor începe să-l caute în toate părţile, şi în loc să mergem pe urmele lor spre furnicar, vom sta ascunşi prin tufişuri şi ne vom pierde vremea degeaba, spuse Kaştanov, împotrivindu-se propunerii lui Gromeko.

La un moment dat, Papocikin zări în aceeaşi vale, între dunele de nisip, o altă pereche de furnici, care dădeau şi ele de-a rostogolul un ou.

— Cred că acum argumentele dumitale nu mai au nici un temei, spuse el.

— În cazul ăsta să purcedem mai repede la treabă !

Makşeev şi Gromeko străbătură în fugă albia, ridicară amîndoi oul, care avea vreo jumătate de metru în diametru, şi-l duseră în ascunzişul lor, la marginea pădurii.

Apoi Makşeev şterse cu grijă urmele lăsate în albie de picioarele lor : dacă furnicile erau destul de inteligente, ele ar fi putut afla după aceste urme unde e ascuns oul.

Curînd apărură în albie cele două furnici, care alergară spre locul unde îşi lăsaseră prada. Cînd se suiră pe mal şi nu găsiră oul, începură să alerge încoace şi încolo, se apropiau una de alta şi îşi mişcau antenele, neştiind pesemne ce să facă.

Între timp în gura văii apărură furnicile care dădeau de-a dura celălalt ou. Văzîndu-le, prima pereche de furnici alergă în întîmpinarea lor, şi crezînd probabil că ele furaseră prada, încercară să şi-o ia.

Se încinse o încăierare aprigă: furnicile se sprijineau pe cele patru picioare dinapoi şi, ridicînd prima pereche de picioare în aer, căutau să-şi înfigă fălcile în grumazul duşmanului, pentru a-l răpune. În toiul luptei, două furnici ajunseră pe malul albiei şi se rostogoliră pe costişa abruptă. În cădere, una dintre ele se pomeni deasupra celeilalte. Profitînd de acest prilej, ea aproape că desprinse cu fălcile-i puternice capul vrăjmaşei.

Pe urmă, lăsîndu-şi victima acolo, alergă să-şi ajute tovarăşa, care se lupta din răsputeri. Cu forţe unite, ele biruiră uşor duşmanul şi rostogoliră oul spre malul albiei.

Exploratorii urmăriră cu mult interes lupta, dar nu se puteau dumeri care pereche de furnici biruise, deoarece nu aveau cum să le deosebească pe unele de altele.

Furnicile birnitoare se opriră pe mal, se sfătuiră, apoi rostogoliră oul în albie.

Încercară să urce oul în cîteva locuri, unde malul opus părea mai scund, dar ghearele lor nu erau destul de puternice ca să se înfigă în coaja tare. Oul luneca mereu şi cădea înapoi.

Cînd ajunseră în locul unde era amenajat suişul, furnicile îl zăriră, îl cercetară şi se opintiră din nou ca să urce oul, proptindu-l cu trupurile lor.

Pînă la urmă încercarea lor reuşi şi rostogoliră prada mai departe, pe o cărare care se pierdea în adîncul pădurii. După felul cum procedase această pereche de furnici, exploratorii înţeleseră că a doua pereche ieşise învingătoare.

Acum nu le mai rămînea decît s-o ia pe cărare pe urmele furnicilor. Neştiind însă cît vor avea de mers, se văzură siliţi să gătească mai întîi oul luat de la furnici: era prea greu să-l care şi nici aşa de lesne să-l rostogolească pe poteca din pădure. De aceea

făcură repede un foc într-o groapă săpată în nisip, fierseră oul pînă la răscopt, îl tăiară felii, iar din coajă meşteriră cîteva farfurii şi o tigaie.

După cină, exploratorii se afundară în pădure pe cărarea bine bătătorită, dar îngustă şi anevoioasă. Cam la un metru de la pămînt, ramurile equisetaceelor formau o adevărată reţea, astfel că erau nevoiţi să meargă de-a buşilea sau să înainteze îndoliţi din şale; pesemne că numai furnicile foloseau această cărare.

După jumătate de ceas, pădurea începu să se rărească; adesea poteca furnicilor se despărţea în două, se încrucişa cu alte poteci şi Makşeev trebuia să cerceteze cu băgare de seamă pămîntul, ca să nu scape din vedere dîra lăsată de ou, în vreme ce Kaştanov făcea ridicări topografice cu ochiul liber pentru a putea schiţa harta ţinutului populat de duşmanii lor.

— Ciudat că pînă acum nu am întîlnit nici o furnică în pădure.

— Te pomeneşti că au anumite ore de odihnă şi somn, iar celelalte animale nu se încumetă să se apropie de furnicar.

Dar iată că în faţa călătorilor se deschise un luminiş întins. Probabil că pădurea se termină aici şi era posibil ca în poiana aceasta să dea de furnicar. Trebuiau de aceea să fie cu ochii în patru. Zoologul şi botanistul rămaseră pe loc cu Generalu, iar Kaştanov şi Makşeev porniră în cercetare.

Ajunşi sub streaşina pădurii, se opriră îndărătul copacilor şi începură să iscodească cu privirile locul. De la marginea pădurii se întindea o poiană mare sau mai curînd o pîrloagă. Numai pe alocuri se vedeau cîteva cioturi. În mijlocul poienii se înălţa o movilă uriaşă, ţuguiată şi teşită în vîrf, înaltă de vreo doisprezece metri şi cu un diametru de peste o sută de metri. Ea era construită din trunchiuri de copaci aşezate unele peste altele.

Cînd priviră cu binoclul, observară că trunchiurile nu erau aşezate la întîmplare, ci după o anumită rînduială, formînd o construcţie complicată, deşi grosolană. Ici-colo, la înălţimi diferite, se căscau guri de

intrare. Nicăieri însă nu se zăreau furnici. Pesemne că insectele dormeau.

Luminişul era împrejmult din toate părţile de pădure, coline şi dune. Se vede că furnicile dormeau aici nestingherite. In partea de apus, pe la poalele dunelor, şerpuia probabil un pîrîiaş, judecînd după fîşia verde de iarbă şi tufe ce se deslueau pe fondul gălbui al nisipului.

CUM S-AR PUTEA PĂTRUNDE ÎN FURNICAR?

După o cercetare atentă a luminişului, Kaştanov şi Makşeev se înapoiară la tovarăşii lor, ca să se sfătuiască cum să procedeze mai departe.

— N-ar fi greu să atacăm furnicarul în timp ce insectele dorm, — spuse Kaştanov, — dar asta nu cred că ne-ar folosi la ceva s-o facem. Nu ştim în ce parte a acestei construcţii uriaşe au depozitat furnicile lucrurile noastre. Şi-apoi ne putem lesne rătăci în labirintul galeriilor.

— Cred că acolo e întuneric beznă, iar noi n-avem nici lumînări, nici lanterne, zise Papocikin.

— Dar am putea să ne facem nişte torţe. Am văzut în pădure esenţe răşinoase bune pentru aşa ceva, propuse Gromeko.

— Dacă am intra cu torţele aprinse, am trezi fără îndoială furnicile şi am putea fi atacaţi. In cazul ăsta n-o să fie prea bine de noi, remarcă Makşeev.

— Da, aici trebuie să fie sute de insecte, dacă nu chiar mii. Oricîte am doborî cu armele şi cu cuţitele noastre, pînă la urmă ne-ar muşca şi ne-ar înţepa pînă ne-ar omorî.

— Atunci ce-i de făcut? întrebă Kaştanov. La lucrurile noastre nu putem renunţa, fiindcă fără ele nu ne putem întoarce.

— N-ar fi mai bine să dăm foc muşuroiului ? Furnicile vor face totul ca să-şi salveze rezervele, printre care şi lucrurile noastre.

— In primul rînd, ele se vor strădui să-şi salveze larvele şi nimfele, şi între timp lucrurile noastre vor arde. Chiar dacă ar reuşi să scoată şi lucrurile, tot cu forţa am fi nevoiţi să le smulgem din ghearele lor.

— Dar dacă am încerca să scoatem furnicile cu ajutorul fumului, iar apoi, după ce ar părăsi furnicarul, ne-am duce după lucrurile noastre ?

— Planul ăsta e mai bun, atît numai că nici noi n-am putea intra în galeriile pline de fum. Iar cînd fumul s-ar risipi, de bună seamă că şi furnicile s-ar înapoia.

— Cum s-ar zice, nu-i nimic de făcut'!

— Am o idee, spuse Makşeev. O să mă culc lîngă furnicar, prefăcîndu-mă că sînt mort. Furnicile mă vor duce înăuntru şi acolo voi reuşi, poate, să aflu unde se găsesc lucrurile noastre, iar în noaptea următoare voi căuta să le scot afară.

— Acest plan e prea riscant, se împotrivi Kaştanov. Furnicile nu te vor căra poate întreg, ci după ce te vor fi făcut bucăţele. Dar să admitem că te vor duce înăuntru viu şi nevătămat. Te întreb : cum ai să te orientezi pe întuneric şi făcînd pe mortul, prin labirintul de galerii, ca apoi să găseşti drumul spre ieşire ?

— O să iau cu mine un ghem de aţă şi, desfăşurîndu-l treptat, o să găsesc eu drumul, aşa cum Tezeu a ieşit din labirint, călăuzindu-se după firul Ariadnei.

— Ar merge, dacă furnicile n-ar observa asta şi n-ar distruge firul. Şi apoi, ai dumneata aţă ?

Cum nimeni nu avea un mosor de aţă, căzu şi acest plan riscant. Şedeau toţi abătuţi şi făceau fel de fel de planuri, la care însă renunţau repede, deoarece erau cu neputinţă de înfăptuit.

— Iată la ce m-am gîndit, zise într-un tîrziu Kaştanov. Trebuie să otrăvim sau să ameţim furnicile cu gaze toxice, pentru ca ele să rămînă amorţite un timp mai îndelungat, iar noi să ne putem căuta lucrurile

în furnicar. Am putea folosi clorul, bromul sau bioxidul de sulf. Prin urmare trebuie să găsim mai întîi materialul necesar pentru prepararea unei cantităţi suficiente de gaze. Putem extrage clor din sare de bucătărie, care se găseşte în mare. Brom există probabil în cenuşa algelor din această mare, dar e mai greu de extras decît clorul. Lucrul cel mai simplu ar fi să preparăm bioxidul de sulf; singura problemă este să găsim pucioasă, pirită sau alt minereu sulfuros. Cînd am fost în văgăuna pterodactililor, am găsit sulfură de plumb. S-ar putea să existe şi aici, în stînci.

— Bine, bine, dar căutarea materialului şi prepararea gazului ne-ar răpi foarte mult timp! observă Makşeev.

— Altă soluţie nu e! De altfel avem destule cartuşe ca să ne asigurăm hrana pe cîteva zile. E mai bine să folosim mijlocul cel mai sigur. Mijloacele mai riscante le ţinem în rezervă, şi le vom folosi numai cînd nu vom avea altă ieşire.

— Va să zică trebuie să plecăm de aici fără să fi făcut nimic jefuitorilor!

— E mai înţelept să plecăm pînă nu ne văd furnicile şi să nu le întărîtăm prin acţiuni pripite. Dacă le vom tulbura, vor deveni mai prevăzătoare, vor pune santinele la intrare şi vor cutreiera în lung şi-n lat împrejurimile, astfel că ne vor împiedica să ne înfăptuim planurile. Nu putem şti ce nivel de dezvoltare au atins aceşti regi ai naturii din Jurasic.

Toţi fură de acord cu Kaştanov, deşi ardeau de nerăbdare să se răfuiască pe loc cu tîlharii. Hotărîră s-o ia înapoi spre dunele de nisip şi, mergînd de-a lungul albiei, să ajungă în regiunea colinelor, pentru a căuta pucioasă sau minereuri sulfuroase.

Exploratorii porniră spre albie, pe sub streaşina pădurii; nicăieri nu se zăreau animale şi nici măcar insecte. Furnicile stîrpeau, pare-se sistematic, toate vietăţile din jurul furnicarului. Doar cînd şi cînd trecea în zbor cîte o reptilă, care se grăbea să se depăr-

teze de aceste locuri. Albia şerpuia pe la marginea pîrloagei, iar ceva mai sus, după ce străbătea o vale destul de adîncă, se înfunda în colinele de nisip. Aici creşteau pe ambele maluri fel de fel de tufe, equisetacee mărunte, trestie dulce şi ferigi. Mai merseră cîţiva kilometri prin această vale, apoi hotărîră să se oprească, pentru a se odihni cum se cade după toate emoţiile încercate şi drumurile făcute în ultimele douăzeci şi patru de ore. Pîrîul avea apă din belşug, iar umbra palmierilor şi a equisetaceelor îmbia la odihnă. Băură ceai, mîncară ce mai rămăsese din gălbenuşul de ou şi pe urmă dormiră liniştiţi. A doua zi dimineaţa observară furnici prin împrejurimi şi se grăbiră să dejuneze şi să-şi ia tălpăşiţa cît mai repede, pînă nu prind de veste furnicile.

Cîţiva kilometri mai departe, coastele nisipoase ale văii cedară locul unor povîrnişuri stîncoase, căci albia se înfunda aici în nişte culmi teşite. Căutînd minereuri sulfuroase, Makşeev şi Kaştanov cercetau pas cu pas stîncile unul pe coasta din dreapta, celălalt pe coasta din stînga, fapt care întîrzia, firește, înaintarea. Papocikin şi Gromeko rămaseră lîngă albie, cu armele pregătite, ca să vîneze ori să respingă un atac al reptilelor sau furnicilor. Dar nici urmă de asemenea animale. Încetul cu încetul, ţinutul deveni tot mai sterp, iar copacii şi tufele se răriră chiar şi pe malurile pîrîului. Doar o fîşie îngustă de iarbă şi trestie dulce străjuia şuviţa de apă. Călătorii erau bucuroşi că aici creştea trestie dulce, singura lor hrană în acest deşert.

Alte vietăţi în afară de libelule uriaşe, care roiau deasupra apei, şi, din cînd în cînd, de pterodactili, care vînau aceste insecte, nu întîlniră. Nici o adiere nu tulbura văzduhul. Razele lui Pluton dogoreau neîndurător în acest coridor, cu coastele sale golaşe, încinse ca pereţii unui cuptor. Exploratorii nu puteau înainta decît datorită faptului că pîrîul era aproape şi se puteau răcori în el sau îşi puteau potoli setea cînd voiau.

Deocamdată nu găsiră minereuri sulfuroase.

Poposiră către amiază pe malul pîrîului, băură ceai, se delectară cu trestie dulce şi împărţiră frăţeşte ultimul pesmet.

— Deseară va trebui să ne ospătăm cu libelule sau să doborîm un pterodactil ! zise cu amărăciune Papocikin, adunînd ultimele firimituri de pesmeţi.

IN INIMA PUSTIULUI NEGRU

După ce se odihniră, îşi continuară drumul prin vale. De o parte şi de alta se înălţau stînci negre, sinistre. Tăiate ici-colo de crăpături, ele aveau cînd forma unor cuburi masive, uriaşe, cînd a unor coloane subţiri, zvelte. De-a lungul pîrîului vegetaţia devenea tot mai săracă, equisetaceele se răreau, ferigele şi palmierii dispărură cu desăvîrşire. Numai iarba şi trestia dulce acopereau ca şi înainte malurile pîrîului.

Peste noapte poposiră lîngă ultimul copac uscat, ca să aibă lemne de foc. Băură mult ceai îndulcit cu suc de trestie, ca să-şi amăgească foamea, căci nu întîlniră nici un vînat.

Apoi Makşeev şi Kaştanov urcară coasta văii, ca să scruteze de sus împrejurimile. Pretutindeni cît vedeau cu ochii se întindea o cîmpie ; numai la sud, la o depărtare de vreo douăzeci de kilometri, se ridica un lanţ de munţi conici, teşiţi.

Cînd cei doi exploratori se depărtară cîţiva zeci de paşi de malul rîpos, încît pierdură din ochi valea prin care şerpuia pîrîul, simţiră măreţia lugubră a deşertului.

Un pustiu de piatră, negru şi golaş, presărat cu bucăţi mari şi mici de rocă, desprinse de pe stînci, din pricina arşiţei cumplite — iată priveliştea ce se înfăţişă privirilor lor. Nici o tufă, nici un firicel de iarbă, numai stînci de catran se aşterneau pînă departe în zare, iar deasupra se arcuia cerul stăpînit de globul de foc al lui Pluton. In acest deşert de nestrăbătut, o

moarte sigură de foame sau de sete îi aştepta pe cutezătorii care s-ar fi încumetat să se aventureze pentru multă vreme pe aceste întinderi fără sfîrşit.

Piatra neagră, încălzită de razele lui Pluton, dogorea ca un cuptor încins, iar de sus coborau vertical razele astrului subpămîntean, de care nu aveai unde să te ascunzi. Numai munţii ce se înălţau la sud înviorau întrucîtva acest deşert, de o monotonie grea, copleşitoare, nefiind negri, ci acoperiţi de o puzderie de pete şi fîşii albe, roşii şi galbene.

După ce scrutară împrejurimile, Kaştanov spuse tovarăşului său :

— Cred că n-o să mai putem înainta mult în inima acestui ţinut misterios. Se pare că valea prin care trecem se termină acolo, la poalele munţilor, şi mă tem că mai departe se întinde acelaşi pustiu sinistru, pe care nu-l poţi străbate fără un echipament special, fără rezerve mari de apă, fără provizii şi combustibil.

— Oare tot restul cavităţii pămîntului să aibă înfăţişarea acestui deşert dogorîtor ?

— Cred că da, cel puţin pînă în preajma intrării de la Podul Sud, dacă există aşa ceva. Ştii doar că umezeala necesară plantelor şi animalelor pătrunde în această cavitate prin gurile de la poli. Probabil că marea pe care am străbătut-o este ultima sursă de umezeală.

— După cum am văzut, însă, vînturile dinspre nord care bîntuie pe aici pot duce şi mai departe această umezeală.

— În ultima vreme n-am simţit aceste vînturi, în afară doar de rarele furtuni însoţite de descărcări electrice. E de presupus că ultimii nori care vin de la nord se descarcă deasupra mării şi în preajma ei în partea dinspre sud, iar mai departe, deasupra acestui deşert încins, sînt purtate prin văzduh numai resturile de umezeală ; ele însă nu saturează aerul şi aici nu pot cădea ploi.

— Aşadar putem ajunge numai pînă la munţii care se văd la sud ?

— Da, cînd vom ajunge acolo, vom vedea dacă presupunerile mele sînt îndreptăţite.

— Ce facem însă dacă nu găsim pe drum minereurile sulfuroase de care avem nevoie.

— Judecînd după forma şi culoarea lor, aceşti munţi trebuie să fie nişte vulcani stinşi, or pe coastele vulcanilor există de obicei pucioasă. Sînt aproape sigur că vom găsi acolo ceea ce căutăm.

— Şi pe urmă ne înapoiem ?

— Socotesc că trebuie să profităm de faptul că am pătruns într-un ţinut atît de depărtat de mare şi să mai dăm o raită spre miazăzi, ca să vedem dacă pustiul este într-adevăr de nestrăbătut. Aici o să fim cu conştiinţa împăcată : am făcut tot ce omeneşte a fost posibil.

— Dar se prea poate să existe un loc unde marea să pătrundă mai adînc spre sud, ceea ce ne-ar îngădui să ajungem şi noi mai departe.

— Dacă o să reuşim să ne scoatem lucrurile din ghearele furnicilor, o să putem pluti spre răsărit şi spre apus de-a lungul litoralului, ca să ne încredinţăm dacă este aşa cum bănuieşti.

După ce priviră îndelung pustiul şi îşi luară rămas bun de la întinderea sinilie a mării şi de la ţărmurile ei înverzite, care abia se mai zăreau spre nord, la capătul pustiului, geologii porniră spre campament. În timp ce coborau printr-o văgăună, alunecînd prin surpături şi sărind de pe un grumaz pe altul, auziră, una după alta, două detunături.

— Ce s-o fi întîmplat ? Să fi pătruns atît de departe furnicile şi să-i fi atacat pe tovarăşii noştri ? se îngrijoră Kaştanov.

— Trebuie să ne grăbim să le venim în ajutor ! zise drept răspuns Makşeev.

Începură să coboare mai repede, şi după cîteva minute ajunseră jos, de unde porniră în fugă spre campament.

Dar se îngrijoraseră degeaba : campamentul nu fusese atacat de furnici, ci soarta se îndurase să trimită înfometaţilor o rezervă de hrană.

Pe cînd şedeau pe malul pîrîului, Papocikin şi Gromeko observară o umbră neagră, care trecu pe deasu-

pra lor. Ridicară capul şi văzură rotindu-se în văzduh un pterodactil uriaş; atenţia reptilei fusese atrasă, pare-se, de bidonul de tablă, care lucea în soare. Fără a sta mult pe gînduri, puseră mîna pe arme şi traseră, tocmai cînd reptila coborîse mai jos şi făcea un nou cerc. Unul dintre ei nimeri în plin şi animalul se prăbuşi. Era un exemplar gigantic, măsurînd mai bine de un metru şi jumătate de la cap pînă la vîrful cozii, aşa încît trunchiul lui avea multe părţi cărnoase.

Se înfruptară după pofta inimii din reptilă, apoi se culcară, făcînd însă cu rîndul de pază, deoarece carnea pusă la uscat pe pietre trebuia păzită de reptilele zburătoare, care puteau ajunge pe aici.

A doua zi îşi continuară drumul prin vale. Exploratorii luară cu ei carne uscată, trestie dulce şi lemne, căci se temeau că mai departe nu vor mai găsi aşa ceva. Şi într-adevăr, valea devenea tot mai pustie, iar vegetaţia de pe malurile pîrîului tot mai rară. Nu găsiră nicăieri minereu sulfuros şi Kaştanov îşi puse toată nădejdea în munţii vulcanici ce se înălţau la capătul văii. După un marş lung, se apropiară foarte mult de ei. Puţin înainte de a ajunge la munţi, valea se îngustă, prefăcîndu-se într-o văgăună strîmtă, care îi conduse pe călători într-o depresiune aflată chiar la poalele munţilor.

Mare le fu mirarea însă cînd în fundul depresiunii văzură un iezer măricel. Malurile stîncoase ale iezerului erau acoperite ici-colo de diferite plante. În părţile mai puţin povîrnite ale malului, străjuite de stînci nu prea înalte, creşteau mănunchiuri de equisetacee mici, ferigi şi trestie. Locul era foarte potrivit pentru campament, căci puteau lăsa aici o parte din lucruri ca să urce mai uşor munţii în căutarea pucioasei sau a minereurilor sulfuroase.

După ce poposiră la umbra ferigelor, exploratorii se hotărîră să se scalde în apa liniştită şi negricioasă a lacului, care semăna cu o oglindă mare, netedă, prinsă într-o ramă de abanos cu încrustaţii de smaralde. Papocikin se dezbrăcă cel dintîi şi se aruncă cuteză-

tor în apă cu capul în jos, dar ieşi îndată la suprafaţă şi sări pe mal ţipînd:

— Apa frige de parcă ar fi fiartă!

Ceilalţi încercară şi ei apa — care cu mîna, care cu piciorul — şi se încredinţară că zoologul avea dreptate.

Gromeko scoase termometrul din buzunar — singurul dintre instrumentele expediţiei care le mai rămăsese, deoarece îl avea tot timpul la el. Il băgă în lac şi termometrul arătă 40° Celsius.

— Ei, nu-i chiar atît de fierbinte! spuse botanistul. 40° Celsius înseamnă 30° Réaumur, adică temperatura unei băi calde, pe care o poate suporta oricine.

Dar o baie fierbinte nu-i putea răcori într-o zi atît de călduroasă, aşa încît exploratorii se mulţumiră să se spele bine, folosind în loc de săpun nămolul alb, fin, aşternut într-un strat gros pe fundul lacului. Nămolul era şi şi mai cald decît apa şi le frigea picioarele, care se afundau în el, în schimb făcea clăbuci ca săpunul şi-l înlocuia de minune.

— Iată o nouă bogăţie nefolosită în această ţară a minunilor! spuse Makşeev, dîndu-se de zor cu nămol.

— Aşa e, nişte oameni întreprinzători ar face aici o afacere strașnică. Acest săpun tămăduitor din măruntaiele pămîntului te scapă de orice boală, începînd cu guturaiul şi terminînd cu cancerul — cam aşa ar suna reclamele care ar umple coloanele ziarelor şi revistelor, glumi Gromeko, veşnic pornit pe ironii de cîte ori era vorba de bogăţiile ce aţîţau spiritul întreprinzător al fostului căutător de aur.

— Cînd vorbim de bogăţiile Plutoniei, nu trebuie să uităm regnul animal, remarcă Papocikin, care se usca la soare după baie. Eu, unul, aş înfiinţa o societate pe acţiuni pentru exporturi şi aş furniza „fosile vii" grădinilor zoologice şi muzeelor din toate ţările de pe faţa pămîntului. Această societate ar avea un succes nemaipomenit, incomparabil mai mare decît întreprinderile dumneavoastră miniere, fiindcă acolo sus există destul aur, cupru, fier, dar nu există nici un mamut, pleziozaur sau pterodactil viu.

— Imi pare ciudat acest lac termal, observă Gromeko. Am constatat şi mai înainte că apa pîrîului este călduţă, dar credeam că asta se datoreşte arşiţei din această vale pustie. Acum e limpede că pîrîul primeşte căldură din acest lac.

— Ne aflăm fără îndoială la poalele unor vechi vulcani, — explică Kaştanov, — şi lacul e alimentat de izvoarele termale din adîncurile vulcanului, unde temperatura este încă foarte mare.

— Trebuie să cercetăm jur împrejur lacul, ca să găsim aceste izvoare, spuse zoologul.

— Ocupă-te dumneata de asta, împreună cu Mihail Ignatievici, pînă ce va fi gata cina, iar noi mergem să cercetăm vulcanul, propuse Kaştanov.

După ce terminară cu „baia", Kaştanov şi Makşeev ocoliră capătul vestic al lacului, de unde izvora pîrîul, care se strecura printre nişte mormane de blocuri negre. Începură să urce dealurile cu desăvîrşire golaşe, presărate cu pietriş negru, de la poalele vulcanului. Curînd cercetătorii ajunseră la poalele primului munte mai înalt; pe coasta abruptă a acestuia se vedeau puhoaie de lavă erupte în diferite perioade din craterul aflat în vîrful muntelui şi solidificat la suprafaţă, fie sub forma de valuri rotunjite, fie sub forma de mormane haotice de blocuri.

Examinînd puhoaiele mai vechi, colorate pe alocuri în galben, roşu şi alb, Kaştanov explică tovarăşului său că aici se găseşte ocru, ţipirig şi pucioasă [1].

— Iată şi pucioasa de care avem atîta nevoie! Dar aici e cam puţină şi ar fi greu s-o strîngem. Nădăjduiesc însă să găsim mai multă în crater.

Cercetătorii se căţărară pe blocurile de lavă solidificată şi după o oră ajunseră în vîrful muntelui. Creas-

[1] Ţipirig — clorură de amoniu, sub formă de sare albă. Cînd este încălzit, se evaporă. Se găseşte în crăpăturile vulcanilor şi ale lavei solidificate. Se prepară şi pe cale artificială pentru nevoile medicinei şi tehnicii. Ocru — colorant mineral, mergînd de la galben pînă la castaniu roşcat, este un hidroxid de fier, amestecat cu argilă şi oxid de calciu. (Nota red. ruse).

ta era teşită, dar în mijlocul său se căsca un hău, cu pereţii aproape verticali.

— Iată şi craterul, de altfel destul de măricel.

— Din păcate, cu desăvîrşire inaccesibil.

— Să-i dăm ocol. Poate găsim un loc pe unde să putem coborî.

Vîrful muntelui era alcătuit şi el din blocuri de lavă solidificată. De aici se deschidea în ambele părţi o priveliştе fără sfîrşit. La nord, la poalele dealurilor, se vedea oglinda lacului, într-un cadru negru-verde. Lacul avea forma aproape a unui cerc. Era poate şi el craterul unui vulcan şi mai vechi încă. Spre est şi vest coborau torenţi uriaşi de lavă, care se prefăceau treptat în valuri şi ziduri de stînci negre, ce se înălţau pe întinsul pustiului. La sud se vedea un alt munte, ceva mai înalt. Acest munte era probabil conul principal al vulcanului, care ascundea priveliştea ; el era legat de primul munte printr-o curmătură stîncoasă.

După ce dădură ocol craterului dinspre apus şi se încredinţară că nici pe acolo nu pot coborî, exploratorii trecură peste curmătură şi ajunseră la cel de al doilea munte. În vîrful acestuia se căsca de asemenea un crater adînc, însă spintecat la sud-est de o spărtură uriaşă, de unde cobora pe pantă un uriaş torent de lavă, rămas pare-se de la ultima erupţie.

Această spărtură în peretele craterului le îngăduia să coboare pe fundul său fără prea multe riscuri.

De aci puteau vedea şi partea de miazăzi a ţinutului. În apropierea vulcanului principal se înălţau alţi cîţiva vulcani mai mici, cu cratere surpate, iar dincolo de ele se întindea pînă hăt departe pustiul negru.

— Da, nu putem merge mai departe spre sud, în adîncul Plutoniei ! zise Makşeev, scrutînd depărtările cu ochii săi ageri. Pe o distanţă de o sută de kilometri nu se zăreşte nimic decît rocă neagră.

— Nici nu are rost să mergem într-acolo ! adăugă Kaştanov. Cercetăm vulcanii, luăm pucioasă şi ne întoarcem la furnicar, ca să ne redobîndim avutul.

Priveliştea care se deschidea din vîrful muntelui era lugubră.

La picioarele exploratorilor se întindea un lanț de munți negri, brăzdați de văgăuni adînci, ca niște riduri, mînjite parcă cu galben, alb și roșu de bidineaua uriașă a unui zugrav neîndemînatic, iar mai departe se așternea în toate părțile, cît vedeau cu ochii, un deșert întins ca în palmă, fără pic de viață. Sub razele roșiatice ale lui Pluton, această întindere mohorîtă avea o înfățișare înfiorătoare.

— Iată împărăția morții, mai înspăimîntătoare decît pustiurile de zăpadă de la pol! exclamă Kaștanov.

— Dacă geniul răului ar exista cu adevărat, aici și-ar avea sălașul! spuse Makșeev.

— Mi-ai dat o idee bună. Să numim acest ținut Pustiul Diavolului.

— Iar acești vulcani — Tronul Satanei. Văd parcă aievea un tablou înspăimîntător: în zilele cînd Pluton pălește și împărăția morții e învăluită de o lumină crepusculară, din crater se înalță geniul răului, asemenea unui pterodactil gigantic și zboară deasupra deșertului umplînd văzduhul cu țipetele sale, se scaldă în undele fierbinți ale iezerului, se odihnește pe stîncile negre și-și contemplă din înălțime împărăția...

După ce isprăviră de cercetat ținutul și găsiră locul cel mai potrivit pentru a coborî din crater, se îndreptară spre lac, căutînd drumul cel mai scurt de la culmea principală, ca să știe pe unde să vină cu toții a doua zi după pucioasă.

ÎN CRATERUL SATANEI

A doua zi porniră toți patru spre vulcanul principal, dar avură grijă să ia cu ei o pușcă, puțină carne friptă și trestie dulce. Celelalte lucruri le lăsară lîngă lac sub paza lui Generalu. Întrucît în acest deșert nu trăia nici o vietate, nădăjduiau că totul va rămîne neatins.

Mai întîi trecură peste dealurile scunde, negre și peste valurile formate de puhoaiele de lavă solidifi-

cată. Apoi urcară coasta vulcanului principal, de-a lungul unui torent împietrit, uriaş, care începea de la spărtura din gura craterului. După o jumătate de ceas ajunseră la această spărtură şi începură să coboare în adînc, păşind pe blocurile de lavă solidificată, care păreau că alcătuiesc un fel de scară pentru titani.

Coborîră vreo jumătate de oră şi ajunseră în cele din urmă în fundul craterului — o platformă acoperită cu noroi uscat, brăzdat de crăpături. Probabil că aici existase odinioară un mic lac. Dincolo de platformă se înălţa vertical peretele opus, acoperit în mare parte de pete albe, galbene şi roşii. In cele galbene recunoscură uşor pucioasă nativă, sub forma unor cristale mari şi mici încrustate în lavă, sau a unui strat subţire care acoperea suprafaţa ei.

Exploratorii scoaseră cuţitele de vînătoare şi începură să radă aceste pete şi să desprindă cristalele mai mari, încărcîndu-şi cu pucioasă raniţele. Cînd acestea se umplură, constatară că în fiecare dintre ele încăpuseră vreo şaisprezece kilograme.

— Din şaisprezece kilograme de pucioasă facem peste unsprezece mii litri de bioxid de sulf, — spuse Kaştanov, — iar din şaizeci şi patru — aproape patruzeci şi cinci de mii de litri. Cred că este de ajuns pentru un furnicar.

— Nici n-am putea duce mai mult, spuse Papocikin. Mai avem armele şi proviziile. Unde mai pui că va trebui să cărăm toate astea timp de două zile în şir.

Şi Generalu ar putea duce în spinare cîte ceva, propuse Makşeev. Cîinele s-a înzdrăvenit bine, iar astăzi se odihneşte toată ziua, aşa că va putea căra vreo treizeci de kilograme.

La vale, pînă la lac, o să ducem noi aceste treizeci de kilograme. De aceea, hai să mai luăm pucioasă, ca să avem din belşug.

După ce îmbucară cîte ceva şi se odihniră, exploratorii mai strînseră vreo treizeci de kilograme de pucioasă, pe care Makşeev le puse în cămaşa lui, transformată în sac. Dintr-o crăpătură scoaseră cu cuţitul şi un pumn de sare de bucătărie.

În timp ce se odihnea, Kaştanov şedea pe jumătate culcat, rezemat de peretele craterului. Deodată auzi nişte bufnituri ce veneau din adîncul muntelui.

„Oare vulcanul nu s-a stins?" gîndi el.

Dar neavînd experienţă în studierea vulcanilor activi, nu dădu nici o importanţă acestor zgomote şi nu spuse nimic tovarăşilor săi.

După ce însă strînseră întreaga cantitate de pucioasă şi se aşezară toţi patru din nou pe fundul vulcanului, ca să se odihnească înainte de urcuşul şi coborîşul pe care trebuiau să le facă cu o asemenea povară în spinare, Kaştanov îşi aminti de zgomotele auzite şi-şi lipi urechea de stîncă. Acum bufniturile se auzeau mai clar şi se simţea chiar o uşoară vibraţie a stîncilor.

— Poate mi se pare! exclamă el, sărind în picioare. Cred însă că nu trebuie să zăbovim: în adîncurile vulcanului se petrece ceva. Poate se pregăteşte o erupţie? Ia ascultaţi şi dumneavoastră!

Îndată ce îşi lipiră urechea de peretele craterului, se încredinţară cu toţii că Kaştanov avea dreptate.

— S-ar putea ca vulcanul să nu erupă; s-ar putea ca erupţia să aibă loc peste o săptămînă sau peste o lună. Dar nu bag mîna-n foc că nu se va produce chiar astăzi! zise profesorul.

— Ai dreptate. Nu trebuie să mai zăbovim pe fundul craterului, cu atît mai mult cu cît ne aşteaptă un urcuş greu spre gura lui, adăugă Gromeko.

Cu raniţele în spate, călătorii începură să urce scara titanilor. Dată fiind greutatea poverilor pe care le duceau acum, suişul fu mult mai anevoios decît coborîşul şi le trebui un ceas ca să ajungă sus. Cînd priviră înapoi, se convinseră că graba lor nu fusese zadarnică: din fundul craterului se înălţa o dîră subţire de fum gălbui. Mirosea a pucioasă şi a clor.

Pereţii craterului începură să vibreze atît de tare, încît exploratorii simţeau cum pămîntul se clatină sub picioarele lor. Trebuiau să se grăbească: dintr-o clipă în alta putea sări în aer dopul de lavă care astupa coşul vulcanului şi se putea dezlănţui erupţia. Fără a

pierde o clipă, călătorii o luară la vale pe acelaşi drum pe care veniseră, şi după două ceasuri ajunseră la lac, unde Generalu, plictisit de atîta aşteptare, îi întîmpină lătrînd şi schelălăind de bucurie.

Dar vulcanul nu se grăbea să-şi înceapă activitatea. Deasupra lui nu se vedea decît o dîră subţire de fum cafeniu, care se ridica vertical la o înălţime ameţitoare, pentru ca apoi să se împrăştie. Lîngă lac nu se auzeau bufniturile subterane şi totul părea liniştit.

Cînd îşi aşezară raniţele cu pucioasă lîngă celelalte lucruri, Papocikin îşi aminti că îşi uitase puşca pe fundul craterului sau pe vîrful vulcanului, unde se oprise în două rînduri ca să se odihnească. El spuse tovarăşilor săi că vrea să se înapoieze să-şi caute puşca.

— Mai avem trei arme, iar în furnicar este încă una de rezervă, aşa că ne putem lipsi de puşca pe care ai uitat-o şi n-are nici un rost să te expui din nou primejdiei de care abia am scăpat, observă Kaştanov.

— Vulcanul fumegă numai, încercă să-i înduplece zoologul, care ţinea mult la puşca sa cu două ţevi, extrem de precisă ; pe lîngă asta îi era tare ciudă că fusese atît de uituc. Pînă vă odihniţi, sînt înapoi.

— Nu poţi coborî în craterul unui vulcan fumegînd ; rişti să te asfixiezi din pricina gazelor otrăvitoare. Şi e aproape sigur că tocmai în fundul craterului ţi-ai lăsat arma. Prin urmare, ia-ţi gîndul de la ea, încercă să-l convingă Kaştanov.

— Nu, nu, după cîte îmi amintesc, am lăsat-o la gura craterului, înainte de a coborî, ca să n-o car cu mine în sus şi-n jos, pe munte. Şi la urma urmelor nu risc cine ştie ce dînd o fugă pînă la marginea craterului, stărui zoologul.

— Erupţia poate să se producă dintr-o clipă în alta. Mă întreb chiar dacă facem bine rămînînd pînă mîine pe malul lacului ; n-ar fi mai înţelept să ne depărtăm cît mai mult de vulcan ?

Dar toţi erau istoviţi după drumurile făcute pe munte, cu poverile în spinare. Înfăţişarea vulcanului nu era chiar atît de îngrijorătoare, iar lacul se afla

în linie dreaptă la o distanţă de aproape doi kilometri de crater, adică destul de departe, şi se puteau socoti aici la adăpost de orice primejdie. De aceea hotărîră să înnopteze pe malul lacului, în nădejdea că vor asista măcar la dezlănţuirea unui fenomen atît de spectaculos ca erupţia unui vulcan.

Dar liniştea nu dură decît patru ceasuri. Călătorii fură treziţi de un uruit înspăimîntător şi de nişte zdruncinături puternice. Li se păru că fuseseră aruncaţi în aer şi acum cădeau în lac.

Săriră toţi în picioare şi priviră îngroziţi în jur: pămîntul se cutremura, iar copacii de pe malul lacului se clătinau ca bătuţi de vînt.

Vîrful vulcanului era învăluit de un nor gros de fum negru, brăzdat ca de nişte fulgere de bolovanii incandescenţi zvîrliţi din crater.

Erupţia începuse.

— Unde-i Papocikin? exclamă Makşeev, văzînd că erau numai trei.

— Să-l fi aruncat zguduitura în lac? Era culcat foarte aproape de apă, zise Gromeko.

Dar faţa apei era doar uşor încreţită, probabil din pricina cutremurului. Nicăieri în apă nu se vedeau cercuri care să arate că în ea ar fi căzut un corp greu.

— Poate de spaimă a luat-o la goană în jos, de-a lungul văii!

— Dar dacă s-o fi încăpăţînat totuşi să se ducă pînă la crater să-şi caute puşca? întrebă Kaştanov.

Această presupunere le păru mai întemeiată, deoarece ştiau cît de încăpăţînat este zoologul. Pesemne aşteptase ca ceilalţi exploratori să adoarmă şi apoi pornise spre vulcan.

Îl strigară şi-l căutară în jurul lacului, dar degeaba; era clar că se dusese să-şi caute arma.

— Numai de n-ar fi ajuns în vîrful vulcanului cînd a început erupţia, spuse Kaştanov. Altfel s-a sfîrşit cu el.

— Ce facem? întrebă Makşeev. Eu zic să-i venim în ajutor cît mai degrabă!

— Ba nu, mai bine să aşteptăm puţin, propuse Gromeko. Pînă în fundul craterului şi înapoi e cale de trei-patru ceasuri. Dacă a plecat la nouă, îndată ce noi am adormit, trebuie să se întoarcă peste o jumătate de oră sau o oră.

— Iar între timp, după felul cum se va desfăşura erupţia, ne vom da seama dacă putem ajunge la crater fără s-o plătim cu viaţa !

— Dar e groaznic să stăm cu braţele încrucişate şi să aşteptăm, în loc să alergăm ca să ne scăpăm tovarăşul.

— Da, e groaznic, însă nu-l putem salva decît dacă n-a ajuns încă la crater şi zace undeva rănit de vreun bolovan. Dacă se găsea în vîrful vulcanului sau în crater cînd s-a produs erupţia, atunci nu încape îndoială că a pierit. Chiar de n-a fost omorît de bolovani, a pierit asfixiat de gaze. Dacă am încerca acum să ajungem pînă în vîrful vulcanului, nu ne-am salva tovarăşul, în schimb am pune în primejdie întreaga expediţie. Ia uitaţi-vă ce se petrece acolo !

Kaştanov rosti ultimele cuvinte, cînd din craterul vulcanului ţîşni un nor de aburi uriaş.

VULCANUL SE TREZEŞTE

Cîteva clipe mai tîrziu se auzi o bubuitură asurzitoare, de parcă muntele s-ar fi năruit ori ar fi sărit în aer. Norul porni în jos, îngroşîndu-se şi lăţindu-se monstruos ; el se prefăcu repede într-o masă compactă de nori violet-cenuşii, care se învălurau şi se învălmăşau străpunşi de fulgere orbitoare. Masa de nori gonea pe povîrniş cu viteza unui tren şi după cîteva minute ajunse la poalele vulcanului, în vreme ce capătul ei de sus se înălţa în rotocoale mult mai sus de culmea muntelui.

— Parcă ar fi teribila erupţie a Muntelui Pleşuv de pe insula Martinica, din mai 1902, care a distrus în

numai cîteva minute orașul Saint-Pierre, cu cei douăzeci și șapte de mii de locuitori ai săi! exclamă Kaștanov. Acest nor, numit nor arzător sau dogorîtor, este format din vapori de apă și gaze supraîncălzite și extrem de comprimate, încărcate cu cenușă încinsă. El cară nu numai pietre mărunte, ci și blocuri enorme de piatră.

— Noroc că norul n-a luat-o spre lac, ci s-a îndreptat în altă direcție, altfel am fi avut și noi soarta locuitorilor din orașul Saint-Pierre! zise Gromeko.

— Probabil că norul a țîșnit prin spărtura de la gura craterului, pe unde am ieșit și noi, și de aceea se îndreaptă spre sud-est, urmînd direcția ultimului puhoi de lavă.

— Și-acum, ce o să urmeze? întrebă Makșeev.

— Acești nori arzători pot țîșni la anumite intervale de timp — la cîteva ore sau zile — iar apoi apare lava.

— S-ar putea ca norii următori să se îndrepte în altă direcție decît aceea a primului nor, spre noi bunăoară?

— Dacă teribila explozie care a urmat după răbufnirea primului nor nu a știrbit gura craterului, atunci norii următori vor merge și ei în aceeași direcție. Altfel o vor lua în altă parte.

— Prin urmare s-ar putea să se îndrepte și spre noi?

— Firește, dar să nădăjduim că acest lucru nu se va întîmpla. Deocamdată sîntem oarecum în siguranță.

Între timp, norul, lățindu-se, învălui o bună parte din versantul răsăritean al muntelui, dar acum coborî mai încet și creștea îndeosebi în înălțime. Cei trei exploratori contemplau în tăcere acest spectacol măreț și totodată înspăimîntător.

Deodată, de după creasta celui mai apropiat deal de la poalele vulcanului se ivi Papocikin. Fugea cît îl țineau picioarele, fără pălărie, cu părul vîlvoi, sărind peste blocurile de piatră care-i ațineau calea. Tovarășii săi îi alergară în întîmpinare, copleșindu-l cu întrebările. Dar el gîfîia atît de tare din pricina fugii și a tulburării care pusese stăpînire pe dînsul, încît nu putea scoate o vorbă.

Abia după ce stătu un timp întins la umbra copacilor de pe malul lacului și înghiți cîteva cești de ceai rece, se dezmetici și începu să povestească.

— În ciuda stăruințelor dumneavoastră, am hotărît să mă duc după pușcă. Vulcanul nu mi se părea chiar atît de amenințător. Trăgeam nădejde că arma a rămas într-unul din cele două locuri unde am poposit în timpul suișului, sau, în cel mai rău caz, în vîrful muntelui. Am așteptat pînă ați adormit buștean și pe la zece am pornit, așa cum eram, luînd cu mine numai cîteva bucăți de trestie. N-am găsit arma la locul primului popas, și cum vulcanul era în aceeași stare, m-am cățărat mai sus. Dar n-am găsit pușca nici la locul popasului următor. Am mers așa pînă la vreo jumătate de kilometru distanță de vîrful muntelui. Afurisitul de vulcan fumega ușurel, ca și înainte. Să renunț, nu-mi venea.

Am ajuns aproape de spărtura de la marginea craterului și mi s-a părut că-mi văd pușca rezemată de un bloc de lavă la o sută de pași mai departe, cînd deodată auzii o bubuitură asurzitoare și din crater țîșni un nor de fum, care se ridică în văzduh. M-am oprit nehotărît. Să merg înainte— mi-era teamă, s-o iau înapoi — nu mă înduram, tocmai acum cînd mă aflam atît de aproape de țintă. Începu însă o ploaie de pietricele și bulgări de pămînt, și atunci m-am decis. Pietrele și bulgării cădeau în jurul meu ca grindina. Un bulgăre m-a lovit atît de tare în umăr, încît mi-a venit să urlu de durere; mi-a făcut, cred, o vînătaie zdravănă. Abia mai pot mișca mîna. Dintr-o clipă într-alta se putea produce o nouă explozie, urmată de o ploaie de pietre mai mari, incandescente. Am pornit la vale cît de repede îmi îngăduia panta plină de piedici. După ce am făcut vreo jumătate de kilometru, am auzit o a doua explozie, după care vîrful vulcanului a dispărut într-un nor de fum. Un curent de aer mi-a smuls pălăria : în jurul meu începuse din nou să plouă cu pietre, iar eu fugeam de mîncam pămîntul. Ultima explozie teribilă, care s-a produs cînd ajunsesem aproape de

poalele muntelui, m-a aruncat la pămînt şi puţin a lipsit ca să-mi scrîntesc mîna. După ce m-am ridicat, am văzut acest nor înspăimîntător şi, adunîndu-mi ultimele forţe, am început să alerg din nou cu desperare, temîndu-mă că norul mă va ajunge din urmă şi voi pieri asfixiat.

— Da, ai avut mare noroc c-ai scăpat de o asemenea primejdie! spuse Kaştanov, cînd zoologul îşi termină povestirea.

— Iar drept pedeapsă pentru încăpăţînarea dumitale ţi-ai pierdut pălăria şi ai obosit ca un cal de povară! adăugă Gromeko.

— Mai bine să ne bucurăm că tovarăşul nostru s-a întors teafăr şi să chibzuim ce facem mai departe, interveni Makşeev.

— Să ne depărtăm cît mai mult de acest vulcan îngrozitor! zise Papocikin.

— Dar ce, mai poţi să mergi? Nici n-ai apucat să te odihneşti cum trebuie după drumul de ieri şi ai şi pornit iar la drum. Culcă-te şi dormi, că mai putem aştepta vreo două ceasuri.

— N-ar fi totuşi mai bine să ne depărtăm măcar cu doi-trei kilometri? întrebă Makşeev. Vecinătatea vulcanului devine primejdioasă, iar noi ne aflăm chiar la poalele lui.

Gromeko se alătură şi el acestei propuneri. Hotărîră să se retragă pe pustiul negru spre gura văgăunii unde se termina depresiunea cu lacul şi începea valea pîrîului. De aci puteau urmări foarte bine desfăşurarea erupţiei. Umplură bidonul cu apă, apoi luară în spate desagii cu pucioasă şi proviziile. Două raniţe cu pucioasă le puseră în spinarea lui Generalu. La început acesta se împotrivi şi încercă să arunce povara, dar pînă la urmă se resemnă şi porni încet alături de oameni, în loc să alerge încoace şi încolo în căutare de pradă.

Urcînd de pe o stîncă pe alta, exploratorii ieşiră din depresiune şi ajunseră pe întinsul pustiului negru. De aci mai merseră vreo doi kilometri şi se opriră în locul unde văgăuna se lărgea, transformîndu-se într-o vale.

Erupția parcă încetase. Primul nor arzător începu să se destrame, vîrful muntelui apăru de după perdeaua de fum și din crater nu se mai înălța decît o dîră subțire de fum negru. Cînd privi vulcanul prin binoclu, Kaștanov constată că primele explozii îi știrbiseră vîrful spre răsărit, gura craterului devenise mai scundă. Vîrful părea retezat pieziș.

Încetul cu încetul, exploratorii ațipiră, culcați care cum apucase în jurul desagilor cu pucioasă, pe pămîntul golaș al pustiului. Trecură așa vreo trei ceasuri, cînd deodată o bubuitură înspăimîntătoare îi trezi și-i făcu să-și îndrepte privirile spre vulcan. Din crater țîșni iarăși norul acela înspăimîntător, care o luă la goană jos pe pantă, de data asta însă spre nord-est, în direcția lacului. Kaștanov urmărea cu ceasul în mînă norul care creștea ca și cel dintîi, transformîndu-se într-o masă de aburi înaltă și lată, violet-cenușie. După patru minute de la explozie, masa de nori ajunsese la lac, ascunzîndu-l privirilor celor patru călători.

— Norul înaintează cu viteza unui tren expres. Face vreo șaizeci de kilometri pe oră ! exclamă Kaștanov.

— Ce noroc că am plecat la timp !

— Da, drumul acestui nor a deviat cu vreo 80° față de direcția urmată de cel dintîi, probabil pentru că marginile craterului s-au năruit.

— Și ce s-ar fi întîmplat dacă am fi rămas lîngă lac ? întrebă Papocikin.

— Pe baza observațiilor făcute de expediția trimisă de Academia Franceză pentru studierea Muntelui Pleșuv de pe Martinica, pot să vă spun că ne-am fi ales cu niște arsuri puternice și am fi pierit asfixiați într-un mediu supraîncălzit de aburi cu cenușă, care formează în cea mai mare parte norul, sau am fi fost omoriți de grindina de pietre. Norul duce cu sine chiar blocuri de patru-șase metri cubi, la o distanță de cîțiva kilometri de vulcan. El distruge tot ce întîlnește în cale — viețuitoare, plante, și în urma lui rămîne un pustiu — o fîșie de cenușă încinsă, presărată cu bolovani mari și mici, copaci arși și cadavre carbonizate.

— Dar cu lacul ce s-o fi întîmplat ?

— S-a umplut cu cenușă încinsă și bolovani, s-a revărsat peste maluri, iar pîrîul care izvorăște din el s-a prefăcut într-un puhoi murdar și fierbinte, care probabil nu va avea viață lungă.

Între timp, norul arzător străbătu depresiunea lacului și ajunse în pustiul negru, la vreo doi kilometri de locul unde se aflau exploratorii. În pofida distanței, oamenii simțiră suflul arzător al norului, ca pe o vijelie puternică și fierbinte, care îi sili să se arunce la pămînt și să-și acopere fața cu mîinile și cu hainele. Stătură așa vreo jumătate de ceas, leoarcă de sudoare, pînă ce atmosfera se mai limpezi.

Cînd ridicară capul, văzură deasupra pustiului o perdea de rotocoale albe-cenușii, înaltă de vreo mie cinci sute de metri, care se întindea pe o distanță de vreo zece kilometri. Aerul era încă fierbinte și înăbușitor.

— Să plecăm cît mai repede de la acest vulcan înfiorător, cît mai sîntem teferi! zise Gromeko. Mai știi, poate îi vine cheful să tragă încărcătura următoare în direcția noastră?

— Da, apucarăm să vedem ce greu e să respiri la doi kilometri depărtare de nor. Îmi închipui cît ne-ar fi priit calda lui îmbrățișare!

După ce își strînseră lucrurile, exploratorii porniră prin pustiu spre nord, apropiindu-se încetul cu încetul de valea pîrîului, unde aveau de gînd să coboare îndată ce vor găsi un loc potrivit. Cînd se apropiară însă de marginile văii și se uitară în jos, observară că liniștitul pîrîiaș cu apa limpede devenise un torent vijelios, tulbure, care ieșise din matcă și gonea tumultuos în fundul văii, distrugînd vegetația de pe maluri.

— Are oare vreun rost să coborîm? se adresă Kaștanov tovarășilor săi. E mai lesne de mers pe întinsul neted al pustiului, decît pe fundul nisipos al văii, și apoi nici nu putem bea din apa atît de murdară a pîrîului.

Toți găsiră că e mai bine să continue drumul prin pustiu și să coboare spre cursul inferior al pîrîului, unde malurile erau mai abrupte. Mergeau aproape de

marginea rîpei. Din cînd în cînd se apropiau de mal, ca să mai arunce în jos cîte o privire. Cam după vreun ceas de la a doua erupție, torentul se mai domoli și în curînd secă cu desăvîrșire. Nu se mai vedeau decît albia goală, copacii și tufele smulse din rădăcini, iarba culcată la pămînt și acoperită cu nămol.

— Asta-i răzbunarea vulcanului pentru că i-am luat pucioasa! glumi Makșeev. A secat pîrîul, ca să pierim de sete.

— Da, da, de aci înainte o s-o ducem cam greu cu apa, observă Gromeko. Va trebui să păstrăm ca ochii din cap rezerva pe care o avem, pînă o să găsim alt izvor în împrejurimile furnicarului.

— Acest lucru ne poate împiedica să asediem imediat furnicarul.

Deși duceau poveri grele, iar arșița era cumplită în pustiul negru, exploratorii făcură un marș forțat și poposiră pentru noapte numai după ce coborîră în fundul văii, aproape de locul unde se terminau culmile teșite, nu departe de furnicar. Kaștanov și Makșeev porniră în cercetare, ca să studieze bine cetatea dușmanilor. Ei se urcară pe întinsul pustiului și merseră spre răsărit, de-a lungul rîpei, de pe malul căreia puteau să vadă bine mușuroiul.

Furnicarul părea o movilă uriașă cu cîteva caturi, construită din trunchiuri și crengi uscate. La nivelul pămîntului se aflau patru intrări principale — la nord, sud, est și vest. Aceste intrări nu erau prea înalte, dar îndeajuns de largi pentru ca patru sau cinci furnici să poată intra toate deodată. În preajma acestor intrări era o forfotă neîntreruptă: unele furnici ieșeau șiruri-șiruri, pornind în diferite direcții după hrană, altele se întorceau perechi sau cîte una, aducînd trunchiuri de copaci, crengi, insecte moarte sau vii, larve, nimfe, tulpini de trestie, cu care dispăreau în cetățuie.

Și în caturile de sus, la diferite înălțimi și în diferite locuri, se căscau deschizături, dar ele slujeau, pare-se, numai pentru aerisire. Pe aici ieșeau poate și apărătorii cetății, cînd furnicarul era atacat de dușmani. Aceste deschizături erau mai înguste și mai puțin înalte decît intrările principale, așa încît pe aici

putea ieşi numai cîte o singură furnică. Uneori şi pe aici ieşeau furnici, care alergau pe terasele furnicarului, ca să cerceteze pesemne dacă totul e în ordine.

— Oare aceste nenumărate intrări n-or să ne zădărnicească planul ? întrebă Makşeev. Dacă aerul circulă în voie prin furnicar, bioxidul de sulf se va evapora cît ai bate din palme şi nu va avea efectul dorit de noi.

— Bioxidul de sulf e mai greu decît aerul şi va trebui să treacă un oarecare timp pînă se va scurge prin deschizături, răspunse Kaştanov. Pe lîngă asta, dependinţele cele mai importante ale furnicarului — camerele pentru larve, nimfe, ouă, rezervele de hrană, se află probabil mai în fund, poate în nişte încăperi săpate în pămînt. Bioxidul de sulf va ajunge întîi în aceste încăperi şi numai după aceea se va răspîndi şi în etajele de sus. De altfel am putea astupa o parte dintre aceste deschizături, dacă am vedea că tirajul e prea puternic.

— Ce-ar fi să introducem pucioasă aprinsă în deschizăturile de la etajele superioare ?

— În felul acesta ar putea arde tot furnicarul. Noi n-avem lucruri neinflamabile — bunăoară fărăşe sau tigăi — şi am fi nevoiţi să punem pucioasa de-a dreptul pe lemn uscat.

— Am putea folosi în acest scop coaja oului de iguanodon, din care am meşterit tigaia şi farfuriile.

— N-avem decît cinci bucăţi, or deschizăturile sînt mult mai numeroase.

— Atunci să mai facem rost de vreun ou, două. Astfel am mai putea avea vreo zece străchini în care să ardem pucioasa.

— Nu-i o idee rea ! Avem încă destul timp pînă deseară, ca să dăm o raită pe terenurile nisipoase de unde aduc furnicile aceste ouă.

După ce terminară de cercetat furnicarul, Makşeev şi Kaştanov se înapoiară la locul de popas, împărtăşind şi celorlalţi planul lor.

Stabiliră ca a doua zi, în timp ce Makşeev şi Kaştanov vor pisa pucioasa, ceilalţi să pornească spre dunele de nisip în căutare de ouă.

Cînd ultimele grupuri de furnici se întoarseră acasă şi întregul furnicar se linişti, exploratorii trecură la înfăptuirea planului lor. În cursul zilei pisaseră întreaga cantitate de pucioasă cu ajutorul unor pietroaie plate. Umplîndu-şi ranițele cu praf de pucioasă şi luînd cu ei vasele făcute din coajă de ou, porniră cu toţii spre furnicar, unde fiecare trebuia să pună în dreptul uneia dintre intrările principale cantitatea de pucioasă care o avea, presărînd-o într-un strat subţire de-a curmezişul intrării, pentru ca gazul să pătrundă în furnicar. Plănuiseră că după ce vor da foc pucioasei, să baricadeze intrarea cu trunchiuri luate din scheletul pereţilor, iar apoi să se urce pe muşuroi şi să pună în deschizăturile mai apropiate farfurioarele cu restul de pucioasă, ca să otrăvească aerul în partea de jos a furnicarului, împiedicînd astfel insectele să se refugieze în caturile de sus. Pentru ca pucioasa de pe farfurioare să ardă mocnit şi să nu aprindă bîrnele uscate ale construcţiei, turnară puţină apă pestea ea.

Planul fu îndeplinit întocmai. Numai la cele două intrări principale îndreptate spre sud şi spre vest, Makşeev şi Gromeko întîlniră pe neaşteptate furnicisantinele. Din fericire, insectele erau pe jumătate adormite, şi nici nu apucară să dea alarma, că fură ucise cu lovituri de cuţit.

Exploratorii aprinseră pucioasa şi se retraseră, aşteptînd cu armele în mînă, gata să tragă în furnicile care ar încerca să scape. După un sfert de ceas, din cîteva deschizături de la caturile de sus, unde nu puseseră pucioasă, se iviră furnici, care duceau un fel de snopi mari, albi, probabil nimfe. Insectele alergau cu acești snopi sus pe furnicar, încercînd să coboare, dar înainte de-a ajunge la pămînt, cădeau otrăvite de aburii sulfului, care ardea în dreptul intrărilor inferioare. Numai cîteva furnici izbutiră să coboare pe pămînt şi începură să tragă deoparte bîrnele ce barau una dintre intrările principale, crezînd, pare-se, că în

felul acesta le vor salva pe celelalte, care se sufocau în muşuroi. Dar aceşti salvatori neaşteptaţi fură doborîţi cu cîteva focuri de armă. După aceea nu mai apăru nici o insectă — toţi locuitorii furnicarului pieriră surprinşi în timpul somnului.

Cînd toată pucioasa se preîăcu în cenuşă şi din fiecare deschizătură începu să iasă cîte o dîră diafană de fum albăstrui, ceea ce arăta că întreg furnicarul se umpluse cu bioxid de sulf, Papocikin puse o întrebare cu totul firească, la care însă nimeni nu se gîndise pînă atunci.

— Cum intrăm noi acum înăuntrul acestei construcţii, căci va mai trece multă vreme pînă ce vom putea pătrunde acolo fără a risca să ne asfixiem.

— O să trebuiască să deschidem intrările de jos, ca să pătrundă mai mult aer, iar pe urmă să aşteptăm cîteva zile poate, în care timp bioxidul de sulf se va împrăştia, răspunse Kaştanov.

— Dar o să ni se urască aşteptînd cu braţele încrucişate atîta vreme, interveni Makşeev. N-am putea oare provoca un curent puternic, pentru ca gazul să iasă mai repede?

— În ce fel? Foc nu putem face, fiindcă e pericol de incendiu, iar alte mijloace nu avem la îndemînă.

— Dacă am reuşi să împuşcăm un iguanodon sau un pterodactil mai mare, — zise inginerul, — aş face din pielea lui crudă nişte foale uriaşe...

— Să ştii că e o idee! De unde facem rost însă de ţevi ca să introducem aer în furnicar?

— Dar ce, equisetaceele nu-s bune la nimic? interveni Gromeko. Tulpinile lor sînt goale pe dinăuntru şi nu avem decît să spargem despărţiturile de la nodurile trunchiului şi să facem nişte ţevi lungi, numai bune la ceea ce ne trebuie nouă.

— Nevoia te învaţă! exclamă Papocikin. Mă încredinţez pe zi ce trece că, asemenea lui Robinson, noi putem ieşi din orice încurcătură pe care ne-o hărăzeşte soarta.

— Ba chiar mai bine decît Robinson, observă Kaştanov. El era singur, iar noi sîntem patru, fiecare specialist într-un domeniu. Ar fi mai mare ruşinea dacă,

sfătuindu-ne cu toţii, m-am găsi o ieşire din orice încurcătură, oricît de grea ar fi ea.

— Şi-acum, la treabă ! încheie Makşeev. Doi dintre noi vor porni la vînătoare, însoţiţi de Generalu, iar ceilalţi vor pregăti ţevile. Materialul îl avem la îndemînă — aproape tot furnicarul e construit din tulpini uscate de equisetacee.

Papocikin şi Gromeko se înapoiară la tabără, îl dezlegară pe Generalu, aduseră lucrurile mai aproape de furnicar, şi pe urmă porniră către răsărit, pe sub streaşina pădurii.

Makşeev şi Kaştanov se îndreptară spre furnicar, dar cînd ajunseră la vreo douăzeci de paşi, simţiră mirosul înnecăcios al bioxidului de sulf. Începu să-i înece tusea, astfel că nu mai putură înainta.

— Trebuie să mai aşteptăm !

— Pînă una-alta, hai să facem rost de chit pentru ţevi, propuse inginerul. În albia pîrîului, după scurgerea torentului provocat de erupţia vulcanului, a rămas multă humă albă, lipicioasă. Să aducem aici ceva humă, pînă nu se usucă de tot.

Cei doi exploratori se duseră la albie cu raniţele, golite acum de pucioasă, şi după cîteva drumuri reuşiră să aducă o cantitate măricică de humă, material minunat pentru chituire ; apoi acoperiră grămada de humă cu saci şi cu haine de care nu aveau nevoie pentru moment, ca s-o ferească de razele arzătoare ale lui Pluton.

Odată terminată această treabă, se apucară să despice tulpinile de equisetacee, folosindu-se de cuţite, pene şi de un pietroi, care le slujea ca ciocan ; apoi sparseră despărţiturile dintre nodurile tulpinilor pentru ca pe urmă să chituiască la loc cele două jumătăţi ale tulpinii. Ţeava astfel obţinută o înfăşurau în cîteva locuri cu nuiele mlădioase.

În cîteva ceasuri făcură o duzină de ţevi, lungi fiecare de vreo şase metri. Întrucît la vîrf tulpinile erau mai subţiri, nu le fu greu să unească între ele ţevile, băgînd capătul mai strîmt al unei ţevi bine chituite în capătul mai larg al alteia.

Cînd munca era pe terminate, îşi făcură apariţia şi vînătorii cu pielea unui iguanodon în spate.

Makşeev meşteri din cîteva tulpini mai subţiri de equisetacee un schelet pentru foale. După ce foalele fură gata, le instalară la una din intrările mari ale furnicarului. Apoi introduseră în această intrare, una după alta, ţevile pregătite, cu capătul îngust înainte, împingîndu-le treptat înăuntrul galeriei şi adăugînd alte ţevi la capătul cel larg. Încetul cu încetul, cele douăsprezece tuburi dispărură în bezna galeriei, de unde gazul ieşea încă din belşug, ceea ce îi silea adesea să-şi întrerupă munca şi să se depărteze în grabă, ca să-şi mai umple plămînii cu aer curat. În sfîrşit fixară la foale capătul larg al ultimei ţevi, o legară strîns şi ventilatorul improvizat fu gata.

După cină se apucară imediat de aerisirea furnicarului, lucrînd cu rîndul la foale, aşa încît trei dintre ei se puteau odihni, în vreme ce al patrulea lucra.

Nu trecu prea mult şi aerisirea începu să-şi facă efectul : gazul năvălea acum cu mai multă intensitate prin toate deschizăturile. Spre norocul lor, se dezlănţui pe neaşteptate şi o furtună însoţită de un vînt puternic, dar cu precipitaţii slabe. Vîntul sufla prin deschizăturile furnicarului, scoţînd gazele din caturile de sus.

A doua zi dimineaţa porniră să cerceteze furnicarul, înarmaţi cu nişte torţe mici, pe care Gromeko le făcuse din trunchiul uscat al unui conifer foarte răşinos. Galeria prin care treceau ţevile ventilatorului cobora în pantă lină în furnicar. Deşi lată de peste doi metri, galeria avea doar un metru şi jumătate în înălţime, astfel că erau nevoiţi să înainteze aplecaţi. Nu departe de intrare zăceau cadavrele cîtorva furnici, omorîte de gaze în timp ce încercau să scape. Pe măsură ce înaintau, cadavrele deveneau tot mai numeroase şi, după ce trecură de capătul ultimei ţevi, se văzură siliţi să-şi croiască drum, dînd la o parte aceste hoituri.

Galeria se termina într-o încăpere mare, centrală, spre care se îndreptau, ca razele unui cerc, şi cele-

alte trei galerii principale. Această încăpere era săpată în pămînt la o adîncime de patru metri. Tavanul ei era alcătuit din tulpini de equisetacee, aşezate cu multă iscusinţă, radiar, asemenea căpriorilor ce susţin acoperişul conic turtit al unui circ. În spaţiile dintre gurile celor patru galerii principale se deschideau în pereţii încăperii alte patru coridoare, tot radiare, care coborau însă din centru spre margini şi erau săpate în întregime în sol, care era format din nisip marin bine bătătorit, cu straturi intermediare de pietriş. În această încăpere, cadavrele furnicilor, nimfelor şi larvelor, pe care insectele încercaseră să le salveze, zăceau claie peste grămadă, aşa încît oamenii trebuiau să treacă peste ele.

Exploratorii intrară la întîmplare într-una din galeriile inferioare, al cărei fund era acoperit de cadavre. Această galerie era tot atît de scundă ca şi cele superioare. Pentru a nu fi nevoiţi să înainteze de-a buşilea, îngrămădeau cadavrele de-a lungul pereţilor şi îşi făceau astfel drum prin mijlocul galeriei. După vreo şaptezeci de paşi, pătrunzînd tot mai adînc în pămînt, dădură de o galerie transversală, înaltă de aproape doi metri, aşa că acum puteau înainta în picioare. Această galerie mergea de-a lungul circumferinţei furnicarului, alcătuind partea sa cea mai de seamă, deoarece în dreapta şi în stînga ei se aflau încăperi separate de diferite mărimi şi cu felurite meniri; în unele se vedeau rînduri de nimfe albe, semănînd cu cadavrele unor copii înfăşurate în linţolii; în altele zăceau izolat sau în mormane larve moarte — viermi albi, groşi ca nişte bîrne; în altele, în sfîrşit, se aflau ouăle furnicilor, asemenea unor pîini rotunde de culoare gălbuie. Toate încăperile ocupate de aceste generaţii viitoare de furnici erau săpate în peretele care dădea spre interiorul muşuroiului, în timp ce în peretele care dădea spre exterior se aflau magaziile de provizii. Aci exploratorii găsiră grămezi de trestie dulce, de lăstare de tufe şi ierburi şi de diferite insecte — gîndaci, viermi, libelule, omizi, întregi sau făcute bucăţi. Duhoarea pe care o răspîndeau aceste insecte moarte era atît de grea, încît n-o putea înăbuşi nici

măcar mirosul bioxidului de sulf, mai persistent în acest cat al furnicarului.

După ce cercetară, una cîte una, cîteva încăperi de ambele părți ale galeriei circulare, exploratorii găsiră în cele din urmă, spre bucuria lor, lucrurile furate; toate erau rînduite unele lîngă altele într-una din camerele exterioare. Găsiră cortul, lăzile cu scule și cartușe, rucsacurile cu haine și rufărie, toporul, pușca, vesela, chiar și probele de minereu de fier și de aur, pe care le aduseseră din prima incursiune în văgăunile de pe litoral și pe care nu apucaseră încă să le pună în sacii unde-și țineau colecțiile.

Lucrurile le duseră mai întîi în încăperea centrală, iar apoi le scoaseră din furnicar. După un ceas petrecut sub pămînt, unde se simțea duhoarea îngrozitoare a insectelor intrate în descompunere și a resturilor de bioxid de sulf, exploratorii sorbiră cu nesaț aerul proaspăt de afară.

Se odihniră și-și revizuiră lucrurile, fumătorii bucurîndu-se cu deosebire cînd găsiră tutunul de care fuseseră lipsiți de o săptămînă întreagă, apoi cercetară și caturile de sus ale furnicarului, aflate deasupra pămîntului, ca să se lămurească pe deplin despre alcătuirea acestuia.

Constatară că menirea lor de căpetenie era să ocrotească părțile subterane împotriva dușmanilor și intemperiilor. Galeriile care străbăteau această construcție, radiare și ele, erau strîmte și scunde, și la fiecare cat se întîlneau într-o încăpere centrală, de mărime potrivită. Etajele comunicau între ele prin coridioare înclinate, scurte și abrupte.

CU BĂRCILE SPRE VEST

După ce străbătuseră în lung și în lat pustiul negru și împrejurimile aride ale furnicarului, unde în ultima vreme își procurau anevoie o apă murdară, dintr-o

groapă săpată în albia pîrîului secat după erupție, exploratorii încercară o mare bucurie cînd se văzură din nou pe litoral ; ei se grăbiră să se scalde în undele cristaline ale Mării Reptilelor. Apoi dezgropară bărcile și porniră mai departe pe apă.

Kaștanov, care în drum spre vulcan avusese prilejul să studieze bine ținutul, mai că pierduse nădejdea de a putea răzbate mai departe spre sud ; era aproape sigur că la sud de Marea Reptilelor se întinde cale de mii și mii de kilometri un deșert arid, fără pic de viață, imposibil de străbătut cu mijloacele pe care le avea la îndemînă expediția.

Era însă interesant și necesar ca exploratorii să cerceteze, pe cît le era cu putință, partea de vest a mării.

Plutiră de-a lungul țărmului, pe care se înșirau mari dune aride de nisip, îndeajuns de cunoscute exploratorilor din drumul spre vulcan. De aceea navigară aproape fără să se oprească, pînă se terminară nisipurile, ce se întindeau de-a lungul țărmului pe o distanță de douăzeci și cinci de kilometri. În această parte, marea nu era prea adîncă, iar pe alocuri se întrezăreau în apă bancuri mari, roșcate, pe care erau nevoiți să le ocolească, depărtîndu-se de mal. În preajma țărmului nu întîlniră nici pleziozauri, nici ihtiozauri, care preferau apa adîncă. În schimb între bancuri se vedeau puzderie de peștișori, care se refugiau aici de teama animalelor de pradă, dușmani necruțători în celelalte regiuni ale mării. Ici-colo, fundul era acoperit cu totul de diferite alge luxuriante — o adevărată comoară atît pentru botanist, cît și pentru zoolog. Pe acesta din urmă îl interesau cu deosebire aricii și stelele de mare, brahipodele, gasteropodele și moluștele lamelibranchiate, care mișunau aici cu miile.

În cele din urmă, nisipurilor de pe țărm le luă locul o fîșie îngustă de equisetacee, ferigi și palmieri. În acest loc poposiră pentru masă exploratorii noștri, pentru ca pe urmă să pornească mai departe. Bancurile deveneau tot mai numeroase. Întîlniră chiar cîteva insule acoperite de equisetacee pitice și de trestie. Nisipurile se depărtau tot mai mult de țărm ; crestele ro-

şiatice ale dunelor abia se mai zăreau dincolo de pădurea de pe litoral. Pe măsură ce insulele se înmulţeau, marea se transforma încetul cu încetul într-un fluviu uriaş, cu apă lină, din care se desfăceau mai multe braţe. Apa era acum aproape bună de băut.

— Probabil că în marea asta se varsă dinspre vest un fluviu şi acum noi ne aflăm în delta lui, observă Kaştanov.

— Da, aici valurile nu mai scaldă ţărmul şi de aceea a dispărut şi plaja, atît de potrivită pentru tabără, spuse Makşeev.

— Asta înseamnă că va trebui să înnoptăm în hăţiş, unde roiesc miriade de insecte! se tîngui Papocikin.

Într-adevăr, roiurile de insecte îşi făcură din nou apariţia. Deasupra apei şi a vegetaţiei de pe insule zburau libelule de diferite culori, urmărite cîteodată de mici reptile zburătoare. În hăţişul de equisetacee şi de trestii bîzîiau ţînţari uriaşi; zumzetul lor putea fi auzit de la cîţiva metri. Pe tulpini se tîrau gîndaci uriaşi — negri, roşii şi aurii. Uneori cădeau în apă şi începeau să se zbată, căutînd să se prindă de ramurile ce atîrnau deasupra fluviului.

Exploratorii plutiră cîteva ceasuri în şir între malul sudic, jos şi acoperit cu o pădure de nestrăbătut, fără nici un luminiş, şi labirintul de insule, pe care de asemenea nu se zărea nici un locşor bun pentru popas.

Nu le rămînea decît să tragă la mal şi să se odihnească în bărci, mulţumindu-se cu hrană rece, căci de lemne de foc nici vorbă nu putea fi.

Se gîndeau însă cu groază că îi aştepta un război nesfîrşit cu ţînţarii.

O întîmplare neaşteptată îi mai înveseli puţin. Pluteau foarte aproape de hăţişurile unei insule mari, pe care le iscodeau cu privirile, doar-doar vor zări un copac uscat, pierdut printre equisetacee şi ferigi.

— Ura! exclamă deodată Gromeko, cînd bărcile, ocolind o limbă de pămînt, ajunseră în faţa unei mari fîşii de uscat. Priviţi bîrna asta, e tocmai ceea ce ne

trebuie. Unde mai puneţi că nici nu e prea sus! Parcă ar fi pregătită anume pentru noi.

Şi într-adevăr, din zidul de verdeaţă ieşea în afară cu mai bine de doi metri o bîrnă groasă, de un verde închis — probabil trunchiul unei equisetacee doborîte de furtună. Vîslaşii începură să vîslească cu nădejde şi îndreptară bărcile spre marginea hăţişului.

Makşeev se instală la prova, cu o cange în mînă, iar Gromeko, cu o funie, cu care avea de gînd să prindă bîrna şi s-o tragă în barcă. El aruncă cu îndemînare frînghia, la capătul căreia era prinsă o greutate, şi ea se încolăci de cîteva ori în jurul bîrnei. Dar aceasta se îndoi graţios şi dispăru în desiş trăgînd după ea funia, al cărei capăt scăpase din mîna botanistului încremenit. Equisetaceele şi ferigele pîrîiau şi se unduiau, ca şi cînd printre ele ar fi trecut o namilă.

— Va să zică asta ţi-era bîrna, zise rîzînd Makşeev, care reuşise să vadă un cap mic cocoţat în vîrful unui gît lung. Mihail Ignatievici a vrut să prindă o reptilă cu arcanul. De ce-ai scăpat funia din mînă? Trebuia să tragi prada în barcă!

— Ai luat gîtul unei dyplodocus [1] drept o bîrnă? Ha, ha, ha! pufniră în rîs Papocikin şi Kaştanov.

— Păi dacă stătea nemişcată, iar corpul era ascuns în hăţiş! încercă să se dezvinovăţească botanistul.

— Ha, ha, ha, ha! făceau haz tovarăşii săi.

— Degeaba rîdeţi! se burzului Gromeko. Aţi uitat, se vede, că şi dumneavoastră v-aţi păcălit în asemenea ocazii. Unul din dumneavoastră a luat mamuţii drept dîmburi de bazalt, iar altul s-a plimbat călare pe un glyptodon, crezînd că-i o stîncă, şi a încercat chiar să ia o probă de rocă cu dalta!

Dar cuvintele sale nu făcuseră decît să sporească hazul tuturor, şi pînă la urmă Gromeko începu şi el să rîdă.

---

[1] Dyplodocus — reptilă din ordinul dinozaurienilor, dispărută astăzi. Atingea douăzeci şi patru de metri în lungime şi cinci metri în înălţime. Avea gîtul şi coada foarte lungi, iar capul mic. (Nota red. ruse).

Uitaseră de oboseală şi de ţînţari, uitaseră că nu au lemne de foc şi se străduiau care mai de care să-şi amintească diferite păţanii din timpul călătoriei.

Cînd rîsul se mai potoli, Makşeev, trăgînd aerul cu urechea, zise:

— Cred că avem în faţă o mare deschisă. Aud vuietul valurilor care se sparg de ţărm.

Vîslaşii ridicară lopeţile şi ascultară toţi cu atenţie; într-adevăr, dinspre apus venea un vuiet înăbuşit.

— Dacă-i aşa, hai să ne grăbim! Acolo unde valurile scaldă ţărmul, om găsi noi un locşor bun pentru mas şi lemne de foc.

— Dar pînă una alta să ne umplem bidoanele cu apă, care acum e încă bună de băut; altminteri vom fi iarăşi nevoiţi să căutăm un pîrîu, fu de părere Gromeko.

Exploratorii dădură urmare acestui sfat înţelept şi umplură cu apă toate bidoanele goale. Apoi vîsliră din răsputeri, şi după vreo jumătate de ceas labirintul de insule rămase în urmă şi ei ieşiră în larg. Distanţa dintre maluri creştea mereu şi marea se întindea spre apus cît vedeai cu ochii. Pe ţărmul sudic zăriră din nou o plajă întinsă, acoperită cu nisip, pe care îşi întinseră cortul.

Cea de a doua mare, unită cu prima printr-o strîmtoare lungă şi îngustă, cu insule şi bancuri de nisip, era asemănătoare celeilalte.

Pe ţărmul nordic nu se vedea decît o fîşie îngustă de pădure, în vreme ce pe cel sudic, îndărătul pădurii, se zăreau costişele abrupte şi întunecate ale unor munţi teşiţi. Deasupra apei roiau libelule, se roteau scoţînd ţipete ascuţite şi orăcăind reptile zburătoare, iar în răstimpuri se iveau din apă gîturi şi capete de pleziozauri.

— Ne-om fi rătăcit în labirintul de insule şi om fi nimerit din nou în Marea Reptilelor, zise Papocikin, cînd veni vorba despre neobişnuita asemănare a celor două mări.

— Nu-i vorbă, asemănarea e foarte mare. Aş uitat însă de movilele de nisip de pe ţărmul sudic. Dacă ne-am fi rătăcit, luîndu-o spre răsărit, căci după Plu-

lon, care cînd îl cauți stă protap la zenit, nu te poți lua, ar fi trebuit să vedem dunele astea mai tot timpul călătoriei, spuse Kaștanov.

— Dar nicăieri nu se vede un rîu care să vină dinspre sud și care să ne îngăduie să mai înaintăm puțin în direcția asta, zise cătrănit Gromeko.

— Răbdare, cobe! Nici n-am apucat bine să intrăm în această mare, că ai și început să te bocești.

Răbdarea însă le fu pusă la grea încercare. Plutiră ceasuri în șir, fără să observe cea mai mică schimbare în înfățișarea țărmului sudic: mereu aceeași pădure fără luminișuri, mereu aceleași povîrnișuri ripoase ale culmilor teșite cc se înălțau dincolo de pădure. Li se urîse la toți cu această privelițte. Se deprinseră într-atîta cu pleziozaurii, cu reptilele zburătoare, cu libelulele, încît nici nu le mai luau în seamă, ca și cînd, dacă ar fi plutit pe un rîu de pe suprafața pămîntului, ar fi văzut lebede, ciori și gîndaci. Numai în răstimpuri ihtiozaurii tulburau această monotonie, silindu-i pe vîslași să pună mîna pe arme, cînd în apropierea bărcii apărea pe neașteptate spinarea lor lată, de un verde-închis, sau capul hidos al acestor monștri.

SUPRAMONȘTRII

Trecuse de amiază și călătorii noștri cercetau cu privirile, căutînd un locșor unde să se găsească lemne de foc trebuitoare pentru popas. Dimineața prinseră o mulțime de pești și aveau de gînd să-i prăjească.

— Colo pe țărm văd niște grămezi de bîrne! exclamă în cele din urmă Makșeev.

Hotărîră să îndrepte bărcile în așa fel, încît să se apropie treptat de mal, și începură să vîslească de zor, cu gîndul la bunătățile pe care le vor găti.

Dar cînd ajunseră la vreo sută de metri de bîrne, Kaștanov, care le privea cu atenție, spuse:

— Nu sînt grămezi de bîrne, ci niște animale uriașe, moarte sau adormite.

— Fiți cu băgare de seamă, nu vă apropiați de țărm! strigă Makșeev, observînd că grămada se mișcă.

Bărcile se opriră la o distanță de vreo două sute de pași și vîslașii căutau cu groază și uimire spre țărmul unde erau întinse pe nisip, una lîngă alta, patru namile. Trupurile lor păreau niște dîmburi lunguiețe, înalte de vreo patru metri. De-a lungul spinării aveau o creastă îngustă și turtită, dar nu ca la stegozaur, cu lamele și ace, ci netedă și probabil golașă. Coastele animalelor erau de culoarea nisipului, cu dungi longitudinale, tuciurii, lungi și înguste, așa încît de departe puteai crede că vezi o stivă de lemne.

Chiar de la această distanță mică îți venea greu să crezi că nu ai în față patru stive de lemne, ci niște monștri de cel puțin cincisprezece-șaptesprezece metri lungime. Dar marginile stivelor se ridicau ritmic cînd animalele respirau, iar uneori tresăreau. Cozile dihăniilor se mișcau în apă, încrețind fața ei netedă.

— Cum să le facem să se scoale în picioare? zise Papocikin. Trebuie să le examinăm bine și să le fotografiem.

— Nu-i greu să trîntești cîteva gloanțe dum-dum în pîntecul acestor animale, — răspunse Makșeev, — dar mi-e să n-o pățim. Dacă monștrii se înfurie și se năpustesc asupra noastră, ne fac de petrecanie cît ai bate din palme.

— Or fi carnivori sau ierbivori? se întrebă Gromeko. Un lucru e sigur: sînt niște reptile gigantice.

— N-aș crede să fie carnivori, răspunse Kaștanov. Animalele carnivore n-au atins niciodată asemenea dimensiuni: niște reptile atît de mari ar fi consumat prea multe vietăți, ori natura face oarecare economie în această privință. Nu uitați că cele mai mari animale din zilele noastre, ca elefanții, rinocerii, hipopotamii, balenele, nu sînt animale de pradă.

— Atunci, hai să le vînăm! Ia priviți cîtă mai cărnărie! Am putea sătura un batalion întreg! spuse botanistul, ducînd arma la ochi.

— Stai puțin, îl opri Kaștanov. Chiar dacă nu sînt animale de pradă, nu cred că ar fi bine să le întărîtăm: s-ar putea năpusti asupra noastră, și atunci bărcile s-or duce la fund ca niște coji de nucă.

— Ce-ar fi să tragem în aer sau să le trîntim o încărcătură de alice ca să le mai scoatem din amorțeală? nu se dădu bătut Gromeko. Alicele abia i-ar gîdila pe acești coloși.

— Fie, dar să le ieșim în față, păstrînd o distanță de cel puțin o sută de metri de mal. Dacă sînt animale terestre, n-au să înainteze prea mult în apă.

Cînd bărcile ajunseră în fața monștrilor, care de altfel nici nu se sinchisiră, Gromeko trimise în ei o încărcătură dublă de alice. Fie alicele, fie detunătura, pe care pădurea o repetă sub formă de ecou, făcură ca animalele să sară în picioare.

Monștrii începură să-și clatine ciudat gîturile lungi, terminate printr-un cap care deși măsura vreo șaptezeci și cinci de centimetri, părea ridicol de mic în comparație cu corpul uriaș. Apoi porniră în trap greu, bălăbănindu-se, de-a lungul malului. Picioarele lor erau scurte și subțiri în comparație cu trupul masiv.

— Cred că sînt brontozauri, cele mai mari reptile ierbivore din Jurasicul superior, care au dispărut repede din pricina faptului că erau prea greoaie și că natura nu le-a înzestrat cu organe de apărare, spuse Kaștanov.

— Cine s-ar fi putut oare încumeta să atace asemenea uriași de cel puțin cincisprezece-optsprezece metri lungime și mai bine de patru metri înălțime? întrebă curios Makșeev.

— Deși sînt atît de mari, pentru o fiară de pradă, ca de pildă ceratozaurul, e o nimica toată să sfîșie beregata unei astfel de dihănii; nu mai vorbesc că îi poate distruge ouăle și puii.

— Pesemne că nici în Plutonia ele nu sînt prea numeroase, remarcă Papocikin.

— Am văzut pînă acum mulți iguanodoni, pterodactili, ihtiozauri și pleziozauri, dar brontozauri întîlnim pentru prima oară. Și cum aceste namile sînt, după

cum am constatat, fricoase, eu zic să înaintăm mai mult spre țărm, ca să le pot fotografia mai de aproape.

Reptilele o luară la goană spre apus, adică în direcția în care navigau și exploratorii noștri, și după ce alergară vreo jumătate de kilometru, se opriră. De aceea, după puțin timp, bărcile, apropiindu-se de mal, ajunseră din nou în dreptul lor. Papocikin făcu două fotografii și, pregătindu-se să mai facă una, îl rugă pe botanist să tragă un foc de armă, ca să poată fotografia animalele în timpul fugii lor nebănuite.

De data asta, însă, încărcătura de alice trasă de la o distanță mică, avu un efect cu totul diferit. În loc să fugă de-a lungul malului, monștrii, dîndu-și ghes unul altuia, se aruncară în apă, stîrnind valuri uriașe și trîmbe înalte de apă, care ajungeau pînă la imprudenții navigatori. Gromeko aflat la prova în picioare, fu izbit de un val, udat din cap pînă-n picioare și, pierzîndu-și echilibrul, căzu în apă cu arma în mînă. Papocikin abia avu timpul să ascundă aparatul sub haină, înfruntînd cu curaj dușul rece. Kaștanov și Makșeev, care ședeau la pupa și din fericire nu scăpaseră vîslele din mînă, se străduiau din răsputeri să împiedice răsturnarea bărcilor, îndreptîndu-le în direcția valurilor ce veneau unul după altul. Altminteri, valurile ar fi inundat și scufundat luntrele.

Dacă acești giganți ar fi luat-o de-a dreptul spre bărci, soarta exploratorilor ar fi fost pecetluită: prin greutatea corpurilor lor, matahalele i-ar fi strivit și înecat cu tot avutul lor, deoarece navigatorii opriseră bărcile într-un loc unde apa nu era mai adîncă de doi metri. Reptilele însă alergau pieziș, ca și cînd nici nu i-ar fi văzut pe urmăritori, și se opriră abia cînd apa le ajunse pînă la gît. Deasupra undelor agitate nu se vedeau decît patru căpățîni hidoase, care se întorceau în toate părțile, căutînd parcă să descopere pe ciudații dușmani, sau să-și dea seama cine le tulburase.

Între timp, Gromeko ieși la suprafață și înotă spre bărcile pe care valurile le duseseră departe de locul catastrofei. Cînd căzuse, el nu lăsase să-i scape din mînă arma, și acum o ținea deasupra capului, iar cu

cealaltă mînă se apucă de marginea bărcii. Tovarăşii săi îi săriră în ajutor şi-l scoaseră din apă.

Era, firește, ud leoarcă. Se udase de asemenea tot ce avea în numeroasele sale buzunare: carnețelul de însemnări, ceasul, trusa medicală, punga cu tutun. Ba îşi mai pierduse şi pipa şi acum ocăra de mama focului pe vinovați.

— Trebuie să tragem la mal, spuse el în cele din urmă, după ce îşi mai descărcă năduful. Deşi Pluton dogoreşte binişor, dacă nu ştergem bine, pe îndelete, toate instrumentele şi nu uscăm la foc carnetul de însemnări, instrumentele vor rugini, iar de însemnările mele se va alege praful şi pulberea.

— Dar de brontozauri ai uitat? îi aminti speriat Papocikin. Cînd o să ne instalăm pe țărm, o să iasă din apă şi o să le vină cheful să facă cunoştință personală cu noi.

— Ei şi ce? O să ai prilejul să-i fotografiezi mai de-aproape.

— Foarte mulțumesc! Dar cînd o să înceapă să zburde pe acolo pe unde o să ne facem tabăra, atunci o să trebuiască s-o ştergem la iuțeală şi să ne suim în copaci...

— După părerea mea, — interveni Kaştanov, — matahalele astea sînt foarte fricoase şi nu strălucesc prin deşteptăciune. N-avem ce ne teme de ele, dacă n-o să fim atît de nepreveăzători ca adineauri. Hai să tragem la mal, să ne vedem de-ale gurii şi să observăm dihăniile.

Coborîră pe mal, adunară de la marginea pădurii vreascuri pentru foc şi începură să gătească mîncarea, dar nu-i slăbeau de loc din ochi pe brontozauri. Namilele se aflau tot în acelaşi loc, fără a cuteza să iasă pe uscat.

— Mi se pare că animalele astea nu ştiu să înoate, observă Papocikin. Se refugiază în apă doar ca să scape de dușmanii lor terestri. Pînă n-o să plecăm de aici, n-o să iasă pe uscat.

În vreme ce peştele se prăjea, Gromeko îşi întinse pe nisip hainele şi rufăria, lăsîndu-le să se usuce la razele lui Pluton şi, rămas în costumul lui Adam, se

apucă să cureţe instrumentele şi să zvînte carnetul cu însemnări. După prînz se aşezară jos pe nisip şi un timp priviră reptilele, care stăteau nemişcate ca nişte stane de piatră; apoi porniră din nou cu bărcile, de-a lungul ţărmului, în aceeaşi direcţie. După ce făcură cîţiva kilometri, malul sudic începu să se depărteze simţitor spre miazăzi, dar un promontoriu lung, împădurit, pe care-l aveau în faţă, le închidea privelişteа. După ce îl ocoliră, constatară că marea nu se mai întinde spre sud şi deci nu vor putea pătrunde cu bărcile, după cum sperau, în adîncul Plutoniei. Marea forma aci un golf şi ţărmul se zărea la numai cîţiva kilometri depărtare.

Întrucît se putea ca dinspre sud să se verse în golf un rîu mai mare, hotărîră s-o ia în direcţia aceea. După un ceas ajunseră la malul sudic şi se încredinţară că aici se varsă într-adevăr un rîu, dar destul de mic. Nu riscau însă nimic dacă o singură barcă ar fi pătruns mai în adîncul ţinutului, pe care o fîşie de pădure îl despărţea aici de ţărmul mării. Locul de popas îl alesără chiar la vărsarea rîului. Deciseră ca numai doi dintre ei să întreprindă această expediţie, ceilalţi urmînd să rămînă, lîngă cort, deoarece experienţa făcută pe ţărmul Mării Reptilelor le arătase cît e de primejdios să lase întregul avut în paza lui Generalu. Se putea întîmpla ca şi pe meleagurile de pe ţărmul sudic, aflate destul de departe de furnicarul distrus, să existe furnici.

BRULOTUL[1] LUI KAŞTANOV

Luînd provizii, haine de schimb şi muniţii pentru mai multe zile, Kaştanov şi Papocikin porniră cu una din bărci în sus pe rîu. Deoarece adîncimea nu era

[1] Brulot — vas de război încărcat cu materii inflamabile. (n. r.)

prea mare, iar curentul era destul de rapid, în loc de vîsle luară niște prăjini, cu care se sprijineau de fund. Pe ambele maluri ale albiei înguste creștea o pădure înaltă : adeseori equisetaceele, ferigele și palmierii, aplecîndu-se deasupra apei, aproape că își uneau coroanele, și astfel rîul curgea sub o boltă verde, prin care lumina abia răzbea.

În coridorul de verdeață era umbră și răcoare. Barca luneca ușor și nu se auzea decît clipocitul apei la prora și scîrțiitul prăjinilor cînd luntrașii le propteau de prund ca să împingă barca.

În luminișurile coridorului verde roiau și bîzîiau libelule, zumzăiau bondari mari, frunzele late de palmier și ramurile ferigelor murmurau și fremătau la adierea vîntului, iar equisetaceele foșneau înăbușit.

După cîțiva kilometri, zidurile verzi se depărtară unul de celălalt și în fața exploratorilor se deschise o poiană întinsă, pe care rîulețul o tăia de-a curmezișul. Aici pămîntul era acoperit de o vegetație săracă și pipernicită — felurite specii de iarbă aspră, ca o perie.

— Oare rîulețul acesta nu izvorăște din preajma vulcanilor pe care i-am cercetat ? întrebă Papocikin.

— Se prea poate. În cazul acesta nu vom avea ce face acolo, fu și Kaștanov de părerea zoologului. Totuși aceste ape atît de bogate ne îndreptățesc să nădăjduim că cursul superior al rîului se află mult mai departe, undeva prin pustiul negru.

După ce mai plutiră vreo trei kilometri de-a curmezișul poienii, exploratorii observară în fața lor, unde rîulețul se îngusta, o bîrnă destul de groasă, aruncată peste apă ca o punte. Bîrna era așezată atît de jos, încît barca nu putea trece pe sub ea.

— Ai crede că e o punte pe care a pus-o cineva ca să poată trece peste rîu, rîse zoologul. Oricum, trebuie să tragem la mal și s-o dăm la o parte.

— Zău că e aidoma unei punți ! exclamă Kaștanov, cînd se apropiară de trunchiul care le ținea calea și văzură că puntea nu e alcătuită dintr-o singură bîrnă, ci din trei, așezate cu grijă una lîngă alta.

— Ai dreptate, ar fi peste poate să credem că rîulețul singur să fi putut așeza astfel bîrnele, încuviință

Papocikin. Dacă e o punte, cine a făcut-o ? Să existe oare oameni pe meleagurile astea din Jurasic ? Ar fi foarte interesant !

— În Jurasic nu au existat, precum știi, mamifere superioare. Chiar și păsările nu erau de fapt decît niște forme de trecere spre reptile.

— Doar n-ai să-mi spui că reptilele au construit puntea ?

— Pesemne că ai uitat de furnici. Niște ființe atît de iscusite, încît construiesc locuințe complicate după un anumit plan, sînt capabile să facă și o punte, mai ales că nu știu să înoate și se tem de apă.

— Bine zici ! Iată și sălașul acestor afurisite gîngănii ! exclamă Papocikin, arătînd spre apus.

Într-adevăr, în direcția indicată de el se vedea un mușuroi uriaș, aidoma aceluia distrus de exploratori.

Cît ai bate din palme aruncară în apă trunchiurile uscate și ușoare ale equisetaceelor, apoi se îndreptară spre barcă, pentru a-și continua drumul. Spre nimirea lor, însă, văzură că în barcă se instalase un pasager nepoftit — o furnică, care cerceta lucrurile cu antenele, în vreme ce o altă furnică stătea pe mal.

— Ehe, vorbești de lup... și lupul la ușă ! Din nenorocire, armele ne-au rămas în barcă !

— Scoate cuțitul. O să atacăm mai întîi furnica de pe mal. Eu o atac din față, iar dumneata o lovești pe la spate.

Alergară amîndoi spre insectă, care cînd se văzu încolțită, luă o poziție de apărare, proptindu-se cu spatele de o tufă. Kaștanov căuta să-i atragă cît mai mult atenția, înaintînd cu cuțitul, gata pregătit, în timp ce Papocikin, aplecîndu-se peste tufă, o spinteca în două.

Nu observase însă că furnica din barcă corobîse la iuțeală pe mal și își înfipse fălcile în pulpa piciorului său. Zoologul scoase un urlet de durere și de spaimă.

Kaștanov îi sări repede în ajutor și înjunghie furnica, dar abia izbuti să-și scape tovarășul : fu nevoit să taie în bucăți capul insectei, ale cărei fălci nu le putea desclești cu nici un chip din pulpa lui Papocikin.

Din fericire, Papocikin purta ciorapi groşi de lînă, aşa că rana nu era prea mare, dar veninul acţiona repede şi piciorul începu să se umfle şi să înţepenească.

— Stai jos puţin. Aduc îndată amoniac şi faşă din trusă, spuse Kaştanov.

— Nu, nu, mai bine ajută-mă să mă sui în barcă; ia uită-te ce vine din spate!

Într-adevăr, prin poiană înaintau cu repeziciune vreo douăzeci de furnici: dacă mai zăboveau puţin, ar fi fost siliţi să angajeze o luptă vădit inegală. Fără a pierde o clipă, Kaştanov îl apucă de subsuori pe zoolog, care abia îşi tîra piciorul, îl coborî de pe mal în barcă, apoi sări la rîndu-i în ea şi se depărtară de mal, chiar sub nasul duşmanilor, care între timp se apropiaseră.

Despre continuarea expediţiei nici vorbă nu mai putea fi: unul dintre ei era întins, sleit de puteri, pe fundul bărcii, şi gemea de durere, iar furnicile înfuriate puteau să urmărească barca, ce abia înainta în contra curentului, şi s-o împiedice să tragă la mal. De aceea, fără a sta mult pe gînduri, Kaştanov întoarse barca în direcţia opusă şi puse mîna pe vîsle, străduindu-se s-o menţină în mijlocul apei, ca să evite un atac al insectelor. Papocikin abia reuşi să-şi scoată gheata din piciorul rănit, apoi luă din trusă amoniacul şi faşa; piciorul se umflase şi se înroşise, iar fiecare mişcare îi provoca o durere cumplită.

După o jumătate de ceas, barca ajunse aproape de pădurea care mărginea poiana dinspre miazănoapte, despărţind-o de mare. Vrăjmaşii nu se mai vedeau şi Kaştanov hotărî să se oprească ca să-şi aşeze mai comod tovarăşul rănit. Întinse mantalele pe fundul bărcii, îl culcă pe Papocikin pe ele, scoase o cămaşă de schimb şi după ce o udă bine, o puse pe rană în chip de compresă rece. Durerea începu să se mai domolească şi zoologul aţipi. După ce se odihni puţin, Kaştanov vîsli mai departe.

Înainte de a pătrunde în coridorul de verdeaţă, rîuleţul făcea un mic cot. Cînd barca trecu de acest cot, privelişte care i se înfăţişă îl făcu pe Kaştanov

să tresară. Cu o mişcare rapidă de vîslă, trase barca la mal, şi aici, prinzîndu-se de tufişuri, o ţinu în loc, ascunzînd-o de duşmani.

Aceştia erau aproape de tot. Zeci de furnici forfoteau pe malul stîng al rîuleţului, în locul unde începea coridorul; ele tăiau cu fălcile lor puternice tulpinile equisetaceelor de pe mal şi le aruncau în apă, ridicînd astfel un fel de stăvilar în calea bărcii. Nu mai încăpea nici o îndoială că furnicile voiau să taie retragerea spre mare a vrăjmaşilor lor bipezi. Situaţia devenea desperată: Kaştanov singur şi zoologul rănit nu aveau cum să treacă de acest stăvilar, păzit de nenumărate insecte. „Dacă ar începe lupta, — gîndi Kaştanov, — o singură muşcătură ar fi de ajuns ca să mă facă tot atît de neputincios ca pe Papocikin".

„Să întorc barca şi să merg împotriva curentului? Dar şi acolo, mai curînd sau mai tîrziu, furnicile ne-ar ataca; oricum, în afară de rîu nu există altă cale pe care am putea scăpa din ţinutul populat de aceste insecte. Trebuie să trec cu orice preţ. O să le sperie poate detunăturile. Dar dacă nu se vor sinchisi? Pe toate însă n-o să reuşesc eu să le răpun, fiindcă o să se ascundă în pădure, iar cînd eu am să fiu ocupat cu distrugerea stăvilarului, o să ne pomenim atacaţi de hoarde întregi, gîndea Kaştanov.

Se părea că situaţia era fără ieşire. Dar deodată lui Kaştanov îi trecu prin minte o idee care, pusă repede în aplicare, făgăduia izbîndă deplină. Ocupate cu ridicarea stăvilarului, furnicile nu văzuseră barca lipită de mal, printre tufişuri. De aceea, cu mare băgare de seamă, Kaştanov începu să împingă barca îndărăt, ţinîndu-se cu mîinile de tufe; intenţia sa era să ajungă dincolo de cot, unde malul îl ascundea de insecte. Aici începea pădurea, unde putea găsi din belşug trunchiuri uscate de equisetacee, crăci şi vreascuri. După ce trase la mal şi priponi barca în care dormea zoologul, Kaştanov aruncă în apă cîteva trunchiuri groase, le legă la repezeală între ele cu ramuri mlădioase, tăiate din tufe, şi apoi încărcă în această plută improvizată o grămadă de trunchiuri,

tulpini şi vreascuri, punînd printre lemne uscate trestie şi ramuri verzi de equisetacee.

Cînd totul fu gata, Kaştanov se aşeză în barcă şi porni încet la vale, pe rîu, împingînd în faţa lui pluta legată de o prăjină lungă şi rămînînd ascuns îndărătul grămezii. După cot, rîuleţul curgea drept spre locul unde furnicile construiau străvilarul. Pînă acolo mai avea vreo sută de metri. Kaştanov trase pluta mai aproape de barcă, dădu foc vreascurilor şi pluti mai departe, împingînd ca şi înainte pluta în faţa lui. Treptat, focul bine aţiţat se înteţi, iar din ramurile verzi puse printre uscături răbufni un fum gros, negru.

Cînd barca şi pluta ajunseră la vreo sută de paşi de stăvilar, Kaştanov lăsă pluta în voia curentului şi apucă prăjina, ca să menţină barca în mijlocul rîului. Giganticul rug se îndreptă spre baraj şi se opri în dreptul acestuia, învăluind insectele în rotocoale de fum înecăcios, prin care răzbeau cînd şi cînd limbi de foc. Cîteva furnici, ajunse de flăcări sau ameţite de fum, căzură în apă, iar celelalte coborîră pe mal, unde se adunară ciotcă, uimite de această privelişte nemaivăzută. Atunci Kaştanov îşi încărcă arma cu alice şi, trăgînd în grămada de furnici foc după foc, se apropie tot mai mult. Trosniturile care se auzeau din acest rug înspăimîntător, nemaiîntîlnit, limbile de foc, rotocoalele de fum, detunăturile neîntrerupte care loveau în plin, îngroziră într-atîta insectele, încît cele rămase tefere sau uşor rănite o luară la sănătoasa. Focul se întinse de la pluţă la stăvilar, alcătuit pe jumătate de trunchiuri uscate, şi în vreme ce bubuiturile răsunau, flăcările cuprinseră întreaga parte de mijloc a acestuia.

Cînd, în sfîrşit, se încredinţă că toţi duşmanii fugiseră, Kaştanov trase la mal, chiar lîngă locul pîrjolului, omorî cu cuţitul furnicile rănite, iar apoi se apucă să distrugă stăvilarul, aruncînd în apă trunchiurile uscate aprinse şi cele verzi fumegînde. După un sfert de ceas nu a mai rămas nici urmă din stăvilar, şi pluta, cu resturile focului, îşi continuă dru-

mul mai departe în jos pe rîu, iar după ea, fără a căuta s-o depășească, venea barca cu omul ce le venise de hac unor vrăjmași numeroși și iscusiți.

Mînată de curent, barca plutea repede prin acest coridor de verdeață, și curînd se zări în față, printr-un luminiș, oglinda sinilie a mării.

Cînd ajunse aproape de vărsarea rîulețului, Kaștanov auzi detunături, lătratul lui Generalu și strigătele tovarășilor săi. Începu să vîslească din răsputeri, și după cîteva minute trase la mal și porni în goană spre campament, cu arma în mînă.

LUPTA CU FURNICILE

După plecarea celor doi exploratori, Makșeev și Gromeko începură să pescuiască la gura rîului. Pescuitul fu atît de norocos, încît peste un ceas unul din ei trebui să se apuce să curețe peștele și să-l pună la uscat pe frînghii, pentru a face rezerve de hrană.

În timp ce Makșeev continua să pescuiască, botanistul dădu o raită pe la marginea pădurii, adună plante și descoperi cu acest prilej un palmier sagotier. Împreună cu tovarășul său, el doborî copacul, îl despică în lung și, scoțîndu-i măduva comestibilă, o așternură la uscat pe pături.

După ce isprăviră treaba, puseră la fiert ciorba de pește și se așezară să se odihnească, sfătuindu-se ce să facă după-masă.

— Nu ne putem depărta prea mult, — observă Gromeko, — și mai ales nu putem lăsa peștele în grija lui Generalu.

— Ai dreptate, — se învoi Makșeev, — deși Generalu e un cîine credincios, nu cred să poată rezista ispitei de a se ospăta după pofta inimii, cu pește uscat, care îi amintește de patrie.

— Atunci să mai prindem peşte şi să facem rezervă bogată pentru noi şi pentru cîine. Cine ştie cît o să mai treacă pînă o să dăm iarăşi de un loc cu atîta peşte! Drept să-ţi spun, nu prea savurez carnea de reptilă. O mănînc în silă, de mare nevoie. Cînd o mănînc, îmi închipui totdeauna că e nisetru sau morun, iar nu vreun neam de-al broaştei sau şopîrlei.

Intre timp, ciorba începuse să fiarbă şi Gromeko se îndreptă spre locul unde se aflau păturile, ca să aducă sago pentru ciorbă.

— Aoleu, ia uită-te spre apus, îi strigă el lui Makşeev, care rămăsese lîngă foc, în spatele cortului.

Makşeev veni în fugă pe plajă.

Dinspre apus înaintau de-a lungul litoralului cîţiva coloşi, în care recunoscură cu uşurinţă, după coastele lor vrîstate, nişte brontozauri.

Namilele înaintau agale, rupînd în drum frunze tinere din vîrfurile palmierilor şi ferigelor. Cînd şi cînd se opreau lîngă cîte un copac, pe care-l devorau cu mare plăcere.

— Ce facem? Dumneata ce zici? întrebă Gromeko. E drept că aceşti monştri sînt fricoşi şi n-o să ne atace. Dacă însă îi lăsăm să ajungă pînă aici, o să calce în picioare şi cortul, şi peştele.

— N-avem încotro, trebuie să tragem, răspunse Makşeev. Mai întîi cu alice, iar la nevoie şi cu gloanţe explozive.

Ridicară amîndoi armele, ochiră grupul de monştri şi liniştea litoralului fu străpunsă de patru detunături.

Bubuiturile neaşteptate şi alicele care căzură ca o grindină asupra animalelor le înspăimîntară. Dar în loc să facă calea întoarsă, neîndemînaticele animale se aruncară în mare şi trecură în goană de-a lungul ţărmului, în dreptul taberei, la o mică distanţă, stîrnind valuri şi trîmbe de apă.

Vînătorii ghinionişti fură udaţi într-o clipită din cap pînă-n picioare şi abia putură ţine barca, ca să

n-o ducă valurile în larg. Un val dobori prăjina înfiptă în nisip, de care era legată funia cu peşte uscat, iar un alt val căzu peste pătura cu sago. Funia împreună cu peştele căzură pe nisip, iar sago-ul se udă.

— Ptiu, afurisite dihănii! izbucni Makşeev, scuturîndu-se de apă după duş. Ne-au făcut un pustiu de bine!

— Uite că acum ai cu ce te ocupa! încercă să-l consoleze Gromeko. Nu ne tăia capul ce să facem după masă, şi namilele au avut grijă să ne dea de lucru. Acum trebuie să curăţim iarăşi peştele, să spălăm în rîu sago-ul şi să să-l punem la uscat.

— Şi mai întîi să ne uscăm pe noi! Cît despre ciorbă, cred că a dat de mult în foc...

Brontozaurii făcură un ocol mare prin apă, apoi ieşiră din nou pe mal, la răsărit de gura rîului, şi continuară să gonească pe plajă.

— Cred că nici lor nu le-a fost prea bine. Ia te uită cum mai fug. Le-am servit o porţie bună de alice! se bucura, răutăcios, Makşeev, dezbrăcîndu-se lîngă cort, în timp ce Gromeko lua de pe foc ceaunul cu ciorbă.

După ce îşi puseră hainele la uscat şi ridicară din nou prăjina cu frînghia, exploratorii, în costumul lui Adam, se apucară să mănînce. Generalu, care se ghiftuise dimineaţa cu capete şi mărunţaie de peşte, se întinsese pe nisip şi aţipise. Nici cîinele şi nici oamenii, care prînzeau, nu observară că destul de aproape de tabără ieşiseră din pădure, una după alta, şase furnici. Insectele se opriră pe loc, căutară în jur, apoi se mistuiră pe nesimţite în desiş.

Îndată ce terminară masa, Makşeev şi Gromeko se întinseră în cort şi-şi aprinseră pipele; aveau de gînd să se odihnească puţin înainte de a se apuca să cureţe de nisip peştele.

Deodată, Generalu începu să mîrîie, sări de la locul lui şi se porni pe un lătrat înverşunat. Explo-

ratorii dădură buzna afară din cort şi cînd colo, ce să vadă? Tabăra era împresurată de furnici. O coloană de insecte le tăiase retragerea spre gura rîului, iar altă coloană venea din direcţia opusă, înaintînd spre frînghia pe care atîrna peştele şi spre pătura cu sago.

— Armele sînt neîncărcate! exclamă desperat Gromeko, repezindu-se după cartuşieră.

— Ia alice! strigă la rîndu-i Makşeev, încărcîndu-şi în grabă arma cu două ţevi. Dumneata trage în cele din dreapta, eu le iau în primire pe celelalte.

Între timp, furnicile care veneau din dreapta se năpustiră asupra peştelui şi îl trăgeau de pe frînghie, iar cele ce veneau din stînga ajunseră la vreo douăzeci de paşi de cort. În acea clipă răsunară primele detunături. Bubuiturile, fumul şi prăbuşirea furnicilor atînse de alice îngroziră insectele şi primele rînduri se opriră şovăind. Dar cele ce veneau din urmă le dădeau ghes, atrase de mirosul de peşte, şi oastea se puse din nou în mişcare. Postîndu-se la intrarea în cort, de unde Generalu, cu părul zbîrlit, lătra într-una, vînătorii îşi încărcau armele, ca să tragă o nouă salvă, iar apoi, cu cuţitele şi paturile armelor, să înceapă o luptă corp la corp cu duşmanii care năvăleau din toate părţile. Dar lupta fiind inegală, exploratorii păreau să n-aibă sorţi de izbîndă.

Deodată din tufişurile de la gura rîului răsunară una după alta două detunături, care loviră în plin ariergarda furnicilor, iar apoi veni în fugă Kaştanov, care ţinea în mînă un mănunchi de vreascuri aprinse. Agitînd în stînga şi în dreapta această torţă, el se aruncă în mijlocul insectelor, care se împrăştiară pe dată care încotro.

Atunci Makşeev şi Gromeko se repeziră şi ei spre foc şi începură să zvîrle cu tăciuni aprinşi. Acest nou mijloc de luptă se dovedi eficace — prima coloană se risipi şi inamicul bătu în retragere, dispărînd în desiş şi lăsînd pe cîmpul de bătaie insecte ucise, rănite sau cu arsuri grave.

După ce veniră de hac acestei coloane, toți trei, însoțiți de Generalu, care mai prinsese curaj, atacară cu cuțitele și cu vreascuri aprinse insectele care devorau peștele. Multe dintre ele plătiră cu viața lăcomia lor, iar altele o luară la fugă, ducînd în gură pești sau bucăți de sago, ud și fărîmițat. Două furnici începură să tragă pătura, dar fură ajunse din urmă și omorîte. În acest timp, Generalu se îndeletnicea cu uciderea insectelor rănite.

Cînd ultimii fugari dispărură în pădure, exploratorii putură să mai răsufle și se apucară să facă bilanțul trofeelor și al pierderilor. Numărară patruzeci și cinci de furnici moarte sau grav rănite.

Pe frînghie, din cincizeci de pești nu mai rămăseseră decît cincisprezece. La marginea pădurii găsiră alți cîțiva pești, pierduți probabil de dușman în timpul fugii. Mai bine de jumătate din sago fusese mîncat sau făcut una cu nisipul. Gromeko se alese

cu o mică muşcătură la mînă, iar Kaştanov la picior, dar cizma groasă îl feri de otrava furnicilor.

— Ai venit tocmai la timp! spuse Makşeev, cînd, după inspectarea cîmpului de bătaie, se aşezară toţi trei lîngă cort. Fără ajutorul dumitale şi mai ales dacă nu-ţi venea ideea cu focul, n-am fi putut pune pe fugă aceste hoarde şi ele ne-ar fi făcut de petrecanie.

— Dar pe Papocikin unde l-ai lăsat? întrebă deodată Gromeko.

— Aoleu, în focul luptei am şi uitat că Semion Semionovici zace în barcă!

— Zace? De ce zace? Ce i s-a întîmplat? E viu? îl asaltară cu întrebările primii doi, care înţeleseră acum de ce Kaştanov se înapoiase atît de repede.

— E viu, e viu! Şi noi am avut o încăierare cu furnicile. Semion Semionovici a fost atît de rău muşcat de picior, încît acum nu se mai poate mişca. Ajutaţi-mă să-l duc în cort.

— Stai o clipă! Aşteaptă să ne îmbrăcăm şi noi, spuse Gromeko, care abia acum îşi dădu seama că atît el, cît şi Makşeev erau aproape goi.

— Tocma voiam să vă întreb: ce-i cu ţinuta asta a dumneavoastră atît de ciudată? zise rîzînd Kaştanov. Eraţi la scăldat cînd furnicile au atacat campamentul?

— Nu, dar brontozaurii ne-au făcut din nou un duş, răspunse Makşeev şi, în timp ce se îmbrăca, istorisi toată păţania.

Makşeev şi Gromeko se echipară la iuţeală, apoi îl urmară pe Kaştanov spre rîu. Cînd furnicile atacaseră, Kaştanov lăsase aici barca, în care Papocikin dormea atît de adînc, încît nu auzise nici detunăturile, nici strigătele, şi se trezi abia cînd îl ridicară de mîini şi de picioare ca să-l ducă în cort.

După ce îl culcară pe Papocikin, exploratorii atîrnară pe frînghie peştele rămas, aruncară în mare insectele moarte şi abia după această treabă neplăcută, în timp ce mînca ceea ce mai rămăsese din ciorbă, Kaştanov povesti tovarăşilor săi ce se întîmplase în timpul excursiei lor neizbutite.

Întrucît se putea întîmpla ca furnicile, care avuseseră de suferit în două rînduri de pe urma străinilor nepoftiți, să se întoarcă într-un număr uriaș spre a-și lua revanșa, exploratorii se sfătuiră ce să facă mai departe. Papocikin și Gromeko erau de părere să continue de îndată călătoria pe apă, ca să se depărteze cît mai mult de furnicar. Kaștanov însă voia să continue expediția în susul rîului, pe care fuseseră siliți s-o întrerupă din pricina furnicilor, deoarece numai așa puteau pătrunde în inima misteriosului pustiu negru. Makșeev sprijinea acest plan. Dar pentru înfăptuirea lui trebuiau să nimicească într-un fel sau altul vicleneie insecte, căci altminteri primejdia unui atac i-ar fi amenințat tot timpul expediției. De aceea hotărîră să aștepte pînă seara, iar apoi să plutească spre furnicar și să-i dea foc, profitînd de orele cînd insectele dorm. Dacă planul izbutea, calea devenea liberă și puteau naviga în sus, pe rîu, toți patru cu amîndouă bărcile, lăsînd pe țărmul mării, într-un desiș, pluta și toate lucrurile care pentru moment nu le erau de trebuință.

INCENDIEREA FURNICARULUI

După ce se odihniră în lege, Kaștanov și Makșeev porniră la drum, în barcă, luînd cu ei armele, un topor și cîteva legături de vreascuri. Papocikin încă nu se putea mișca, iar pe Gromeko începuse să-l doară mîna din pricina mușcăturii. Cei doi invalizi rămaseră să păzească cortul.

Vîslașii trecură prin locurile cunoscute lui Kaștanov și lăsară repede în urmă resturile stăvilarului construit de furnici, care mai fumegau încă. Plaja era presărată cu cadavrele insectelor. Cînd ajunseră în poiană, cercetară mai întîi de după tufișuri împrejurimile furnicarului, ca să nu se pomenească pe

neașteptate nas în nas cu dușmanii. Dar nu se vedea nici o furnică. Probabil că insectele dormeau în adîncurile cetățuiei lor. Mai plutiră puțin și se opriră în dreptul locului unde înainte se afla puntea de peste rîu. De aici ducea spre furnicar o potecă bine bătătorită de furnici.

Spre surprinderea lor, constatară că între timp furnicile puseseră o nouă punte.

Legară barca de niște tufe, mai jos de punte, luară în spate legăturile de vreascuri și armele, încărcate pentru orice eventualitate cu alice, și porniră spre furnicar. Ajunși aproape de tot, mai zăboviră puțin, pitiți îndărătul tufișurilor, ca să fie siguri că nimic nu împiedică înfăptuirea planului.

Totul era liniștit și putea să se apuce de treabă. Așezară cîte o legătură de vreascuri la fiecare din intrările principale, iar deasupra puseră cîteva trunchiuri subțiri și uscate, luate chiar din scheletul mușuroiului.

După asta dădură foc intrării vestice, cea mai depărtată, și apoi alergară unul la intrarea nordică, iar celălalt la cea sudică, ca să le incendieze, urmînd să se întîlnească la intrarea dinspre est, ca să desăvîrșească incendierea furnicarului, iar la nevoie să fugă spre barcă.

Kaștanov, care trebuia să aprindă focul la intrarea dinspre nord, văzu că dinăuntrul galeriei vine spre grămada de vreascuri o furnică. El se ascunse îndărătul vreascurilor, nădăjduind că insecta va ieși din galerie și atunci va putea ucide această santinelă înainte ca ea să se apuce să dea alarma. Dar furnica, după ce cercetă vreascurile și încercă să le înlăture, dispăru iar înăuntru, pesemne după ajutoare. Așadar peste puțin timp avea să se dea alarma și exploratorul trebuia să alerge spre ultima ieșire.

Aici îl și găsi pe Makșeev ; el se grăbea să aprindă focul și-și întîmpină prietenul cu îndemnul :

— Mai repede mai repede ! Hai să fugim spre barcă!

Porniră cît putură de iute, dar se mai opriră o dată, ca să privească înapoi. Prin gura intrării de la est ieșea o vîlvătaie uriașă. Furnicarul ardea în cîteva

locuri în partea de nord, iar din multe ieşiri superioare năvălea un fum gros. La sud, însă, unde Makşeev, văzînd că insectele intraseră în panică, aprinsese focul în pripă, acesta abia ardea şi aici, prin toate ieşirile superioare, dădeau buzna, claie peste grămadă, furnicile. Unele dintre ele duceau ouă sau nimfe, cu care coborau jos şi le puneau deoparte; altele alergau încoace şi încolo fără rost, se apropiau de foc sau de gurile prin care năvălea fumul şi aici cădeau cuprinse de flăcări sau ameţite.

— N-am făcut bine treaba! spuse Kaştanov. O parte dintre furnici au să scape, au să cutreiere împrejurimile şi au să ne atace. Va trebui să plecăm de aci chiar mîine, şi cît mai departe!

— Hai s-o ştergem chiar de pe-acum! strigă Makşeev, arătînd o coloană de insecte care fugeau pe potecă, îndreptîndu-se spre punte.

— Nu cumva or fi alergînd după apă, ca să stingă focul? glumi Kaştanov, luînd-o la fugă după tovarăşul său.

Insectele îi văzură fără îndoială pe cei doi incendiatori şi încercau să-i ajungă din urmă. Ele alergau mai repede ca oamenii şi distanţa dintre unii şi alţii se micşora văzînd cu ochii.

— Nu mai pot, mi se taie respiraţia! strigă Kaştanov, gîfîind. Vîrsta şi viaţa pe care o dusese nu-i îngăduiau să ţină pasul cu Makşeev.

— Să ne oprim şi să tragem o salvă, propuse acesta.

Vînătorii se opriră, se odihniră puţin, şi cînd insectele ajunseră la vreo cincizeci de paşi, traseră. Furnicile din primele rînduri căzură, iar celelalte se opriră. Erau mai bine de zece furnici, dar în spatele lor venea, la oarecare distanţă, un alt detaşament.

Adunîndu-şi ultimele forţe, urmăriţii izbutiră să ajungă pînă la punte în vreme ce al doilea detaşament de furnici se apropia de locul bătăliei.

— Drace, unde o fi barca? întrebă Makşeev, care ajunse cel dintîi la malul rîului.

— Cum, nu-i acolo?

— Nu e, a dispărut!

— Eşti sigur că aici ai priponit-o ?

— Da, aici, cunosc bine locul... Uite că pe tufă atîrnă şi frînghia cu care am legat-o !

— Cine s-o fi luat ?

— Poate s-a dezlegat singură şi a fost dusă de curent.

— Sau poate furnicile au luat-o ?

— Ce ne facem ?

— Deocamdată, hai să trecem puntea şi s-o distrugem, propuse Kaştanov. Cel puţin rîul ne va despărţi de urmăritori.

Fără a zăbovi o clipă, trecură puntea, care se îndoia sub greutatea lor, şi ajunseră pe celălalt mal. Urmăritorii erau acum la vreo sută de paşi de rîu.

— Să tragem bîrnele dincoace, altminteri furnicile le pescuiesc din apă, propuse Makşeev.

Cîteva clipe mai tîrziu, cînd primele furnici ajunseră pe mal, bîrnele zăceau la picioarele exploratorilor. Apa adîncă a rîului îi despărţea de urmăritori, care se opriseră pe mal şi nu ştiau ce să facă. Erau vreo douăzeci la număr, dar pe potecă se vedeau venind noi întăriri. În spatele insectelor, în poiană, furnicarul ardea ca un rug imens. Vîlvătăile se ridicau sus de tot, iar rotocoalele de fum negru se înălţau unduindu-se în văzduhul liniştit şi formau o trîmbă neagră, înaltă pînă în tăriile cerului.

— Ai crede că erupe un vulcan ! zise rîzînd Makşeev. Le-am plătit cu vîrf şi îndesat pentru cîte am pătimit din pricina lor.

— Totuşi nu ne-am atins ţelul, n-am stîrpit toate furnicile de pe aceste meleaguri şi acum sîntem nevoiţi să dăm bir cu fugiţii.

— Problema e cum ajungem la mare ?

— Nici nu ne putem gîndi s-o luăm prin pădure, de-a lungul malului.

— Şi apoi în felul ăsta am înainta prea încet, iar furnicile ar putea să ne-o ia înainte şi să-i atace pe tovarăşii noştri.

— Am o idee ! Dacă nu putem merge pe uscat, o să înaintăm pe apă. Nu-i greu de construit o plută mică

din aceste două bîrne, iar apa o să ne ducă mai repede decît picioarele.

— Bine zici ! Dar mai întîi să împrăştiem furnicile, ca să nu ne împiedice să plecăm.

Călătorii îşi încărcară armele şi traseră patru focuri în puhoiul de insecte care se buluciseră pe malul opus. Vreo zece dintre ele fură omorîte pe loc, alte cîteva căzură în apă, iar celelalte se împrăştiară. Cele două bîrne ale punţii fură coborîte la repezeală pe apă şi legate cu nuiele mlădioase, tăiate din tufişuri. Apoi exploratorii săriră pe pluta improvizată şi-i făcură vînt, proptindu-se cu picioarele de mal. Abia apucară să arunce o ultimă privire spre cetăţuia în flăcări a duşmanilor lor, că pluta fu luată de curent şi porni repede la vale ; cînd se apropia prea mult de mal cu vreun capăt, navigatorii se slujeau de armele lor ca de nişte prăjini, ca să ajungă din nou în mijlocul rîului. Cîteva furnici îi urmăriră un timp, alergînd pe mal, dar curentul era mai repede şi, încetul cu încetul, ele rămaseră în urmă.

Cînd trecură de cot, înainte de a ajunge la marginea pădurii, acolo unde Kaştanov construise rugul său plutitor, navigatorii îşi văzură cu bucurie barca, pe care curentul o împinsese la mal, vîrînd-o printre tufe.

Pluta fu trasă şi ea de curent spre acel loc. Exploratorii prinseră barca, se urcară în ea şi începură să vîslească.

După o jumătate de ceas ajunseră cu bine în tabără.

O NOUĂ EXPEDIŢIE ÎN INIMA ŢINUTULUI

Incendierea neizbutită a furnicarului îi sili pe exploratori să părăsească în grabă tabăra de pe ţărmul golfului, căci dacă ar fi întreprins o călătorie în inima ţinutului, ar fi putut întîlni insectele întărîtate, pe care le lăsaseră fără adăpost şi care acum rătăceau pretutindeni. Lupta împotriva lor cerea mari eforturi

şi pe deasupra ar fi mai trebuit să îrosească multă muniţie, împuţinată simţitor în ultima vreme. Chiar dacă rămîneau în tabără, riscau să fie atacaţi în orice clipă de furnici şi lucrurile puteau lua o întorsătură tragică pentru ei.

Discutară cu însufleţire tot timpul micului dejun dacă să înainteze mai departe de-a lungul ţărmului sudic al Mării Reptilelor, îndreptîndu-se spre apus, sau să facă calea întoarsă spre răsărit. În cele din urmă hotărîră să mai meargă o bucată de drum spre vest.

Navigară ca şi înainte aproape de ţărm şi în curînd ieşiră din golf. Ţărmul sudic era de o uniformitate dezolantă. După ce petrecuseră două săptămîni în mijlocul faunei şi florei jurasice, exploratorii noştri se obişnuiseră într-atîta cu ele, încît le găseau destul de plicticsitoare. Ardeau de dorinţa să înainteze mai departe spre sud, unde nădăjduiau să întîlnească plante şi animale şi mai străvechi, să trăiască noi aventuri şi să vadă alte lucruri interesante.

Dar spre sud era cu neputinţă de mers din pricina pustiului, iar dacă ar fi navigat spre vest sau est, n-ar fi întîlnit decît aceeaşi privelişte a naturii jurasice. De aceea socotiră că ar fi mai bine s-o ia îndărăt spre nord.

În cîteva locuri zăriră pe ţărm furnici, ceea ce însemna că aceste insecte cutreierau tot ţărmul sudic al Mării Reptilelor şi că erau într-adevăr regii naturii jurasice.

— Noroc că furnicile mai şi dorm ! remarcă Papoclkin. Altfel n-am avea trai de răul lor.

— Da, dihăniile astea sînt mai primejdioase decît tigrii machairozi sau reptilele de pradă, care nu ne-au pricinuit nici a suta parte din necazurile pe care ni le-au căşunat furnicile, se învoi Makşeev.

Noaptea o petrecură pe ţărm. Hotărîră să mai plutească o zi spre vest, şi dacă nu vor reuşi să înainteze mai mult spre sud, să se înapoieze.

Dar în această ultimă zi se petrecu şi schimbarea dorită. Ţărmul mării începu să coboare tot mai mult

spre sud, păstrînd însă mereu același caracter. După cîteva ore observară că zidul verde al pădurii ia sfîrșit și încep niște lanțuri muntoase.

— Iată din nou platoul, iar pe suprafața lui — pustiul negru! exclamă Kaștanov, care cerceta prin binoclu ținutul. Glasul îi trăda dezamăgirea.

Cînd se apropiară însă de marginea pădurii, constatară că între ei și poalele platoului se afla un golf întins, dincolo de care se deschidea o vale înverzită; dincolo de vale se înălța un lanț de munți negricioși, înalți, cu piscurile ascuțite.

— Iarăși vulcani! Dar de data asta foarte aproape de țărmul mării! exclamă Gromeko.

Mînară bărcile spre malul sudic al golfului, în gura văii, unde se zărea o plajă netedă, acoperită cu nisip.

Prin vale șerpuia un rîu destul de mare, pe malurile căruia creșteau copaci și tufe; pe alocuri se vedeau pajiști. Cortul îl făcură chiar pe plajă. În pajiștile de pe malurile rîului zăriră gîndaci, libelule, muște, descoperiră urme de iguanodoni și reptile zburătoare, dar furnici nu întîlniră.

După masă porniră spre vulcani, dar avură grijă să ascundă în desișul pădurii bărcile, cortul și lucrurile de care nu aveau nevoie, atîrnîndu-le chiar pe unele dintre ele de crengile copacilor. Pe Generalu îl luară cu ei.

Urcară costișa văii, mergînd pe lîngă rîu. Crîngurile de pe malurile acestuia nu formau hățișuri de nepătruns și erau străbătute de poteci bătătorite de iguanodoni. Kaștanov luă probe de rocă din stîncile de pe ambele costișe și constată că sînt aidoma rocilor întîlnite mult mai la nord, și anume pe malul rîului Makșeev: olivin cu incluziuni de fier și nichel. Aici, însă, aceste incluziuni se transformau adeseori în cuburi mari de 0,50—1 metru în diametru, alcătuite din aglomerări metalice compacte.

— Iată un material minunat pentru fabricarea oțelului! exclamă inginerul, oprindu-se uimit și entuziasmat în fața unui zid înalt și abrupt, înțesat cu cuburi de metal de toate mărimile, care luceau mocnit

sub razele lui Pluton. Makşeev privea acest zid cu lăcomia unui copil care a văzut un cozonac cu stafide.

— Ce uzină uriaşă s-ar putea construi aici! spuse el cu părere de rău.

— Oare nu te-ar împiedica furnicile? îl întrebă Kaştanov zîmbind.

— Nicidecum! Dacă ar trebui să exploateze aceste comori, oamenii nu ar pregeta să extermine aceste insecte sîcîitoare. În goana după aur, europenii i-au alungat de pe meleagurile lor pe războinicii piei-roşii, pe canibalii din Australia, pe boşimani şi pe cafri. Ar fi de ajuns un tun şi cîteva zeci de grenade ca să nimiceşti toate furnicarele de pe acest ţărm, cu tot cu locuitorii lor.

Din cînd în cînd deasupra văii înverzite treceau în zbor pterodactili mari, în căutare de pradă; probabil că sălaşurile lor se aflau prin apropiere, pe cine ştie ce stînci inaccesibile. Pterodactilii nu cutezau să-i atace pe oameni, dar cînd Generalu se depărta mult de călători, deasupra lui apărea îndată o reptilă, care se rotea în văzduh, aşteptînd momentul prielnic ca să atace. Gromeko trase două focuri într-o reptilă zburătoare şi cu al doilea o doborî. Animalul rănit se prăbuşi şi acum se zbătea în vîrful unei ferigi înalte.

Mai departe întîlniră o turmă de iguanodoni, care se odihneau pe o pajişte, la poalele stîncilor, dar amînară vînătoarea pînă la întoarcere, ca să nu care carnea cu ei.

După ce merseră netulburaţi vreo trei ceasuri, ajunseră într-un loc unde valea cotea brusc spre vest. Ceva mai departe, costişa ei din dreapta era formată din povîrnişurile unui grup de vulcani. Acum înaintau mai greu şi erau nevoiţi să treacă peste lavă solidificată, escaladînd bolovanii negri.

În sfîrşit intrară într-o pajişte mică, unde găsiră loc bun pentru popas şi cîteva equistacee uscate, pentru foc. Proviziile şi lucrurile le lăsară aici, ca să poată cerceta mai bine împrejurimile.

Între vîrfurile a doi torenţi mari de lavă, care coborau de pe vulcan, se afla un lac de vreo cincizeci de metri în diametru, înconjurat de grupuri de pal-

mieri nu prea înalți, de equisetacee și de o fîșie îngustă de trestii. Rîul izvora din acest lac și își croia drum prin lava torentului inferior. Fața lacului era netedă ca oglinda și reflecta pînă în cele mai mici amănunte chenarul de verdeață, torenții negri de lavă și povîrnișurile mohorîte ale platoului.

— Iată un locșor minunat pentru un schimnic care ar vrea să scape pentru totdeauna de deșertăciunile lumii! exclamă Papocikin. El și-ar putea dura aici o colibă la adăpostul zidului acestuia negru și tot restul vieții ar contempla, stînd la umbra palmierilor, cerul senin, acest soare veșnic și mărețul vulcan de pe malul lacului liniștit.

— Iar într-o bună zi ar fi omorît de o grindină de pietre, sau de un torent de lavă care ar erupe din acest vulcan perfid, observă Kaștanov.

— Sau mai curînd ar pieri de foame, căci, după cît se vede, acești palmieri nu au fructe comestibile, iar trestia de aici nu e dulce, adăugă Gromeko.

— Și nicăieri nici urmă de vînat! spuse Makșeev.

— Sînteți niște firi prozaice, vrednice de compătimire; nu-i îngăduiți omului o clipă să viseze! Pustnicul și-ar face un ogor, o grădiniță, o mică livadă. Apă are din belșug, iar pe straturile vechi de lavă ar putea cultiva foarte bine vița de vie și...

Dar zoologul nu apucă să-și termine fraza, că dinspre vulcan, al cărui vîrf principal nu se vedea din pricina blocurilor de lavă din apropiere, se auzi o bubuitură surdă, asemenea tunetului, și după cîteva minute în jurul exploratorilor căzu o ploaie de lapili negri (pietricele).

— Vezi? Vulcanul, atotputernicul stăpîn, te înștiințează că nu va îngădui unui sihastru să cultive viță de vie pe stratele străvechi de lavă... spuse rîzînd Makșeev.

— Hai să cercetăm iezerul și să ne întoarcem în locul unde ne-am lăsat lucrurile. Aici e cam periculos să rămînem, propuse Kaștanov.

În vreme ce exploratorii coborau spre lac, pășind peste blocurile de lavă, bubuiturile se repetară și din nou căzură lapili.

— Vulcanul nu e bucuros de aceşti oaspeţi nepoftiţi ! Se teme să nu-i furăm comorile din crater, aşa cum am făcut cu pucioasa din craterul Satanei, înainte ca acesta să se trezească.

— Să denumim acest vulcan Mormăilă ! propuse Gromeko.

Toţi fură de acord şi acest nume fu trecut pe harta pe care o schiţa Kaştanov. Cît despre iezer, îl numiră lacul Pustnicului, iar rîul care izvora din el primi numele lui Papocikin.

— Iată că ne-am eternizat visurile ! rîse Makşeev, însemnînd aceste denumiri.

Apa lacului era rece şi potabilă, aducînd chiar la gust cu apa gazoasă, iar dacă o încălzeai puţin, din ea ieşeau băşici mici de bioxid de carbon.

Cercetară lacul de jur împrejur şi, găsind un loc prielnic, se scăldară în apa lui înviorătoare ; cu acest prilej constatară că adîncimea lui nu era mai mare de trei metri. In lac nu trăiau nici peşti, nici plante acvatice şi nici insecte.

Deoarece era prea devreme ca să se înapoieze la locul de popas, hotărîră să se urce pe platou. Nu era greu s-o facă, fiindcă torentul superior de lavă se sprijinea de costişa platoului şi blocurile alcătuiau un fel de scară gigantică, aşa încît căţărîndu-se de pe un bloc pe altul, exploratorii ajunseră curînd pe platou.

Spre est, la picioarele lor, se aşternea oglinda lacului, ce părea aşezat într-o groapă adîncă, iar dincolo de lac se ridicau coastele negre, rîpoase ale lui Mormăilă, dominate de vîrful său abrupt. Din vîrf ieşea o trîmbă de fum negru, care se ridica în văzduhul liniştit la o mare înălţime. La sud, vest şi nord se întindea pustiul negru, aidoma deşertului de lîngă craterul Satanei. La nord, pustiul se sfîrşea la marginea mării, iar în alte părţi se întindea pînă la linia orizontului.

— Mormăilă e mult mai înalt decît Satana, iar povîrnişurile conului său sînt mai abrupte, observă Kaştanov.

— Erupția în curs nu ne va împiedica să ne suim pe vîrful lui, adăugă Makșeev.

— O să vedem mîine ce facem. De pucioasă nu mai avem nevoie și ne putem înapoia în orice clipă.

Coborîră spre lac și, trecînd din nou peste puhoaiele de lavă, ajunseră după o oră la locul de popas.

POZNELE LUI MORMĂILĂ

Dar Mormăilă nu-i lăsă să doarmă liniștiți. După cîteva ceasuri, exploratorii fură treziți de un vuiet înspăimîntător și săriră toți speriați în picioare.

— Oare și acest vulcan aruncă nori arzători? Ia priviți ce se petrece acolo! exclamă Gromeko.

Mormăilă era învăluit de niște nori negri și groși, care coborau tot mai jos pe costișă, lățindu-se mereu în toate părțile. Mirosea a pucioasă și clor. Norii se învălurau, spintecați în răstimpuri de fulgere orbitoare, iar uruitul ce venea din adîncurile vulcanului se contopea cu niște bubuituri ca de tunet.

— Nu, — observă Kaștanov, — nu trebuie să ne temem de un nor arzător. Această erupție are alt caracter, și anume seamănă cu erupțiile Vezuviului. Deocamdată vulcanul aruncă lapili și cenușă, pe urmă o să apară probabil și lava.

— Asta înseamnă că trebuie să punem cruce ascensiunii noastre.

— Firește! Ar fi curată nebunie să urcăm acum pe acest vulcan.

— Atunci ce facem?

— Mai rămînem aici și ne continuăm somnul, apoi o pornim înapoi spre mare.

— De ce să nu plecăm chiar acum?

— E foarte interesant să vedem o erupție de la o distanță atît de mică.

— Ce ne facem însă dacă o să înceapă o grindină de pietre ?

— Nu cred ; ne aflăm la poalele vulcanului şi lapilii nu ajung atît de departe.

— Dar dacă ne acoperă lava ?

— Lava curge foarte încet şi oricînd ne putem feri din calea ei, chiar fără să ne grăbim.

— Atunci, să rămînem şi să vedem ce-o să mai facă Mormăilă. N-ar strica însă ca între timp să îmbucăm cîte ceva.

Făcură focul, puseră ceaiul la fiert şi apoi începură să mănînce, dar fără să scape din ochi vulcanul.

Mormăilă dispăruse cu desăvîrşire după perdeaua de nori. Chiar şi cerul era acoperit la zenit de un val cenuşiu, prin care se zărea Pluton asemenea unui disc roşiatic, care cernea asupra împrejurimilor mohorîte ale vulcanului o lumină slabă, lugubră.

Curînd începu să cadă o cenuşă neagră, sub formă de pulbere, la început în particule răzleţe, apoi tot mai des şi mai des, încît pînă la urmă exploratorii se văzură siliţi să-şi bea ceaiul acoperindu-şi cănile cu mîna, ca să nu înghită acest praf vulcanic. Treptat, iarba, trestia şi frunzele de palmier deveniră negre, iar apa rîului se făcu ca cerneala.

— Ce bine că ne-am umplut bidoanele, observă Makşeev. Altfel am fi rămas toată ziua fără apă. Dar cu vuietul ăsta ce mai e ?

Bubuiturile din adîncul vulcanului se domoliră şi, cînd ele încetau, se auzea un vuiet surd, asemenea acelui produs de talazurile ce se sfărîmă de ţărm. Vuietul creştea mereu. Exploratorii se priviră nedumeriţi.

— N-o fi cumva un nor arzător ? întrebă Papocikin neliniştit.

— Să fugim mai repede în sus ! exclamă Kaştanov. In albia rîului goneşte un torent de apă sau un puhoi mocirlos. Am uitat cu totul de o asemenea eventualitate. Hai, ne luăm calabalîcul şi să urcăm !

Vărsară la iuţeală ceaiul din căni, îşi luară lucrurile şi armele şi porniră în grabă cu toţii spre vîrf, pe

torentul de lavă, cățărîndu-se pe blocurile negre, poticnindu-se pe alocuri și străduindu-se să ajungă cît mai sus deasupra albiei.

Cînd se opriră în cele din urmă să-și mai tragă sufletul, priveliștea care li se înfățișa de la o înălțime de vreo cincizeci de metri de deasupra locului de popas le dovedi că fuga lor pripită fusese cît se poate de înțeleaptă. Pe albia rîului care pornea de la costișa vulcanului venea vijelios un torent aprig de apă neagră; el smulgea blocuri întregi de lavă încremenită de pe cele două maluri. După cîteva minute, acest val înspăimîntător, înalt de vreo trei metri, se rostogoli pînă la locul unde mai adineauri exploratorii noștri își beau nepăsători ceaiul, și cît ai clipi din ochi tufele verzi dispărură în undele noroioase, palmierii începură să se clatine și căzură frînți sau smulși din rădăcină, iar întregul teren dispăru, de parcă nici n-ar fi existat.

— Straşnic puhoi! exclamă Papocikin. Noroc că am șters-o la timp!

Tot alergînd, călătorii ajunseră mai sus de torentul de lavă. Din locul unde se aflau, se zăreau amîndouă culmile. Torentul de noroi trecuse peste culmea din dreapta și acum exploratorii își întoarseră privirile spre culmea din stînga, ca să vadă ce se întîmplă. După cîteva minute prin valea strîmtă a muntelui din stînga năvăli un alt torent de noroi, care înainta însă mult mai încet, deoarece apa era plină de cenușă și de pietricele; torentul semăna cu un terci subțire, în undele căruia se învîrteau tufe smulse din rădăcini și trunchiuri de palmieri.

— Le-a smuls de pe malurile lacului unde ne aflam ieri! exclamă Papocikin.

— Iată gura de rai pașnică și idilică a pustnicului dumitale! Lacul nu mai există și totul s-a prefăcut într-o mare de noroi, spuse Kaștanov.

— Ai dreptate, vulcanii de prin partea locului sînt niște vecini cam zurbagii! încuviință Gromeko. Satana ne-a servit cu un nor arzător, iar Mormăilă cu noroi.

— Şi totuşi am scăpat şi de data asta, avînd prilejul să vedem fenomene naturale înfricoşătoare, dar interesante, spuse Kaştanov.

— Acum, însă, nu putem ajunge la mare şi la bărcile noastre! zise abătut Papocikin. Ia priviţi: în stînga şi în dreapta noastră avem nişte torenţi vijelioşi, iar în spate — pe Mormăilă, care ne mai poate juca o festă.

Intr-adevăr, exploratorii care reuşiseră să scape de norol suindu-se pe o stîncă a vulcanului erau ca şi asediaţi şi nu puteau porni la vale, spre mare, iar în spatele lor vulcanul continua să mormăie.

— Dacă o să se mai verse şi lavă de sus, o să ne pomenim între foc şi apă. Halal de aşa perspectivă! spuse Gromeko.

— Da, Mormăilă nu şi-a spus încă ultimul cuvînt, observă Makşeev.

— Cred că nu există încă nici un motiv de îngrijorare, căută Kaştanov să-i liniştească. Puhoaiele de norol o să se scurgă repede şi o să pornim spre mare înainte ca lava să ne ajungă din urmă, dacă într-adevăr ea va lua această direcţie.

— Pînă una alta o să ne ude leoarcă aici! N-avem unde să ne adăpostim, bombăni Papocikin.

Zoologul avea dreptate. De la o vreme din norii emanaţi de vulcan cădea o ploaie măruntă, căreia exploratorii, cu gîndul la puhoaiele de noroi, nu-i dăduseră nici o atenţie. Acum însă ploaia se înteţise şi începură toţi să privească în jur, în căutarea unui adăpost cît de mic. Incredinţaţi că vremea, care se menţinea frumoasă de cîteva zile, nu se va strica, porniseră în exploatare fără mantale de ploaie, fără cort, şi acum nu aveau cu ce să se apere de intemperii.

— Cred că acolo, mai sus, unde se află o sumedenie de blocuri mari de lavă, o să găsim mai lesne un adăpost, spuse Makşeev, arătînd spre vîrful vulcanului.

— Şi o să fim mai aproape de vulcan! oftă Papocikin.

— Fiecare e liber să facă cum crede de cuviinţă. N-ai decît să rămîi aici în ploaie, noi însă o să urcăm pînă acolo, spuse Gromeko.

Dar zoologul nu avea de gînd să rămînă singur şi suiră cu toţii panta abruptă a puhoiului de lavă. Bocancii li se umpluseră de apă şi urcau anevoie, alunecînd pe acest povîrniş stîncos. Peste puţin timp însă ajunseră la un fel de meterez, format din blocuri îngrămădite unele peste altele ; acestea se aflau la capătul unui puhoi mai recent, care cursese peste cel vechi. Între blocuri existau ici şi colo spaţii destul de mari pentru a adăposti un om. Se vîrîră toţi patru în aceste adăposturi, iar Generalu, ud leoarcă, se aciui lîngă Makşeev, pe care însă vecinătatea cîinelui nu-l prea încînta. Oamenii, uzi de-a binelea, stăteau zgribuliţi şi abătuţi, în poziţii incomode, pe pietroaiele colţuroase. Ca să se mai învioreze, se strigau unul pe altul, cînd bombăneala lui Mormăilă înceta pentru un timp.

Ploua într-una. Nu trecu mult şi pe suprafaţa puhoiului de lavă începură să şiroiască şuvoaie şi pîrîiaşe de apă tulbure, plină de cenuşă, căşunînd exploratorilor noştri noi necazuri.

Unul dintre ei se pomeni cu un duş rece drept în coaste, altul — în spate. Papocikin, întins cu faţa în jos, în ascunzişul lui lung şi puţin adînc, simţi că apa a pătruns sub el. Ieşi îndată afară şi începu să alerge printre blocuri, căutînd un loc mai bun.

Makşeev, care urmărise această scenă, se tăvălea de rîs : el reuşise să se aciuească, împreună cu Generalu, într-o mică peşteră, existentă în lavă.

— Eu zic să nu-i mai spunem Mormăilă ! striga zoologul căţărîndu-se pe blocuri, în bătaia ploii. Naiba ştie cum ar trebui să-l botezăm : Bocilă, Umezilă, Ploilă.

— Să-l numim Vărsătorul ! propuse Makşeev.

Dar Papocikin nu-l mai auzea ; găsise o crăpătură puţin adîncă şi se vîrîse în ea, cu capul înainte. Crăpătura însă era prea scurtă şi picioarele îi rămăseseră afară, în ploaie.

Deodată un bubuit înfricoşător cutremură văzduhul. O clipă, exploratorii crezură că blocurile de piatră îi vor strivi ca pe nişte şoareci prinşi în cursă. Săriră toţi afară din adăposturile lor.

— Cutremur! strigă Gromeko.

— Vulcanul a sărit în aer şi se năruie peste noi! urlă Papocikin.

— Să fie oare un nor arzător? murmură Kaştanov, pălind.

Nu se vedea nimic prin perdeaua de ploaie şi nori, dar după primele clipe de spaimă, le mai veni inima la loc. Iată însă că aproape de ei căzu bufnind un pietroi cît un cap de om, brăzdat de şănţuleţe în formă de spirală şi începu să sfîrîie, să troznească şi să fumege, în bătaia ploii. În jurul lor, pretutindeni, se auzeau cînd ici, cînd colo loviturile şi pocniturile pietrelor ce cădeau.

— Inapoi în adăposturi! strigă Makşeev. Mormăilă a început să tragă cu artileria grea.

Se grăbiră toţi să se ascundă în vizuinele lor, de unde priveau cu inima cît un purice, dar cu viu interes, cum cădeau şi sfîrîiau pietroaie de diferite mărimi. Unele din ele, lovindu-se de cîte un bloc, se făceau ţăndări, ca o grenadă ce explodează. În schimb, ploaia încetă curînd. O învăluire fierbinte de vînt izbucni la vale. Mirosea a pucioasă şi a ars. Norii începură să se împrăştie sau să se ridice mai sus. Nici ghiulele nu mai cădeau. Makşeev îndrăzni cel dintîi să scoată capul din mica lui peşteră.

— Mormăilă şi-a luat căciula de pe cap şi scoate limba la noi! exclamă el.

Ceilalţi ieşiră şi ei din adăposturi şi priviră în sus, cu capul dat pe spate.

Printre norii negri se întrezărea din cînd în cînd vîrful vulcanului, pe care atîrna dintr-o parte o limbă scurtă, roşie, de lavă incandescentă. Puteai crede că vulcanul se strimbă la oamenii care au cutezat să-i tulbure singurătatea seculară.

— Da, s-a revărsat lava! spuse Kaştanov.

— Stăm din ce în ce mai bine! La început, vulcanul a vrut să ne înece în noroi sau în apă, pe urmă să ne ucidă cu pietre, iar cînd a vuzut că n-o poate scoate la capăt cu noi, a recurs la ultimul mijloc şi

acum vrea să ne îngroape de vii în lavă! glumi Gromeko.

— Curaj, Semion Semionovici! Acum ţi s-a-nfundat! rîse Makşeev.

— Lasă-mă în pace! se burzului zoologul. Dacă primejdia ar fi într-adevăr atît de mare, ai fi luat-o din loc cel dintîi, cum ai făcut atunci cînd a dat năvală puhoiul de noroi.

— Lava curge încet, aşa că nu trebuie să ne grăbim! zise Kaştanov.

Dar de plecat n-aveau încotro să plece. In cele două albii goneau mînioase puhoaiele de noroi, cu neputinţă de străbătut. Iar sus, limba de foc se lungea mereu, dispărînd cînd şi cînd în rotocoalele de aburi albi ce se înălţau de pe suprafaţa ei.

— Mormăilă ne-a udat bine şi acum şi-a pus de gînd să ne usuce! Cînd lava o să se apropie de noi, la început o să ne uscăm hainele, iar pe urmă...

— Pe urmă o să ne udăm leoarcă din nou cînd o să străbatem puhoiul; asta, firește, dacă n-o să ne înecăm în el, încheie Papocikin gluma lui Gromeko.

Ploaia de cenuşă încetase şi ea, iar norii dispăruseră şi se ivi Pluton, ale cărui raze începură să zvînte coastele vulcanului. Blocurile negre de lavă fumegau, încinse parcă de un foc subteran.

Exploratorii îşi scoaseră hainele şi le întinseră pe pietre, după ce le stoarseră bine. Gromeko se dezbrăcă chiar pînă la piele şi începu să se încălzească la razele lui Pluton, sfătuindu-i pe ceilalţi să-i urmeze pilda.

— Ce ne facem dacă Mormăilă ne tratează cu o nouă porţie de ghiulele? Nu cred că ar fi prea comod să stăm goi în vizuinele noastre, zise Makşeev.

— Indeobşte, după ce apare lava, exploziile şi erupţia materiilor friabile încetează, îi lămuri Kaştanov.

— Dar dacă se apropie lava, n-o să avem timp să ne îmbrăcăm.

In clipa aceasta din vîrful vulcanului ţîşni un nor alb de aburi şi pe marginea craterului apăru un şuvoi de foc, care luneca repede la vale.

— Primul puhoi de lavă s-a scurs în valea lacului, observă Kaştanov. Asta poate ajunge chiar pînă la noi!

— Peste cît timp? întrebară ceilalţi.

— Peste vreun ceas poate, sau mai tîrziu. Depinde de proprietăţile lavei; dacă e grea şi uşor fuzibilă, atunci e lichidă şi curge repede, iar dacă lava e uşoară, vîscoasă, bogată în siliciu, atunci e greu fuzibilă şi înaintează încet.

— Şi cu ce lavă ne tratează Mormăilă?

— Pînă acum, după cît am putut constata cercetînd torenţii vechi, nu s-a revărsat din el decît lavă grea. E de presupus să se întîmple la fel şi de data asta. În general, judecînd după caracterul tuturor rocilor din Plutonia, roci foarte grele, bogate în olivin şi metale, nu ne putem aştepta ca vulcanii de aici să arunce o lavă uşoară, bogată în siliciu.

— Va să zică trebuie s-o ştergem cît mai repede de aici.

— Intocmai. Sper însă că înainte ca lava să ajungă pînă la noi, puhoaiele de noroi vor seca şi vom putea trece uşor prin albia unuia din ele.

Razele lui Pluton, care luceau acum pe cerul fără pic de nori, precum şi vîntul fierbinte ce sufla dinspre vulcan, uscară repede hainele exploratorilor. Aceştia se îmbrăcară şi, aşteptînd să poată pleca, continuau să privească vulcanul. Capătul limbii de lavă dispăruse după creastă şi cobora pare-se în valea versantului vestic al lui Mormăilă, unde se afla înainte lacul. Alte şi alte puhoaie de lavă ce se revărsau din crater curgeau parte pe aci, parte mai spre nord, formînd probabil un al doilea puhoi, care cobora pe versantul nordic sau nord-vestic; în acest caz din urmă era de presupus că el se îndrepta spre exploratorii noştri. Întrucît însă aceştia aveau în faţă grămezi de lavă, nu puteau vedea încotro o ia puhoiul.

În cele două albii, cu deosebire în cea din stînga, debitul de apă murdară scădea văzînd cu ochii. Aici nu mai curgea un torent furios, ci un pîrîiaş murdar care putea fi trecut destul de uşor.

Trecu aşa vreo jumătate de ceas. Erupţia continua potolit şi în crater nu se auzeau decît arar explozii înăbuşite. Iată însă că în vîrful dealului, chiar deasupra locului unde se aflau exploratorii, se auzi un vuiet surd şi un fîşîit asemenea aceluia pe care îl fac sloiurile de gheaţă cînd gonesc la suprafaţa unui fluviu. În locul de unde venea vuietul se înălţa o culme alcătuită din blocuri uriaşe de lavă — pesemne frontul unui puhoi vechi ce se oprise acolo.

— E timpul, cred, să plecăm, spuse Kaştanov, sculîndu-se în picioare. Lava nu mai e departe.

Porniră cu toţii la vale, spre locul de popas, pe malul rîului. Din cînd în cînd întorceau capul şi priveau în direcţia de unde venea vuietul, care se auzea tot mai tare. Acolo, deasupra crestei puhoiului vechi, îşi şi făcuse apariţia frontul noului puhoi de lavă ; el nu avea însă înfăţişarea unui zid de lavă incandescentă, cum îşi închipuiau cu toţi în afară de Kaştanov, care cunoştea aceste fenomene. Acest front era un val negru, format din blocuri de diferite mărimi, care înainta mereu, împins parcă de o forţă nevăzută, monstruoasă.

Blocurile se deplasau încet, claie peste grămadă, trosnind şi scîrţîind. Unele se rostogoleau de pe creastă, dar altele veneau să le ia locul. Alte blocuri ajungeau destul de departe pe pantă, ciocnindu-se cu un zgomot asurzitor şi sfărîmîndu-se de colţurile puhoiului vechi sau de blocurile întîlnite în cale. Din spaţiile ce despărţeau blocurile valului se înălţau necontenit dîre şi rotocoale de aburi albi. Pe alocuri, ţîşneau scîntei albastre sau stropi de foc asemenea tăciunilor unui foc care abia mai mocneşte sub cenuşă. Dar şuvoiul de foc înainta mereu, ca un balaur uriaş, îmbrăcat în zale negre, din gîtlejul căruia ieşeau duhori otrăvitoare şi o răsuflare arzătoare.

Ferindu-se de blocurile care se rostogoleau pe povîrniş, exploratorii alergară spre albia braţului drept

al rîului, aflată ceva mai sus de locul de popas; aici dădură de un platou deluros prin care şerpuiau cîteva pîrîiaşe noroioase. Fără a sta mult pe gînduri, exploratorii porniră cu îndrăzneală înainte, dar chiar de la primii paşi intrară pînă la genunchi în nămol.

— Ei drace! Am dat de bucluc! Nici nu-ţi poţi scoate picioarele din mocirla asta! Parcă am umbla prin cocă, nu altceva! exclamară înciudaţi exploratorii.

Gromeko, care mergea în urmă şi se împotmolise mai puţin, reuşi să-şi scoată picioarele din cizmele rămase în nămol. Ajuns pe malul pîrîului, pe pămînt uscat, el îşi salvă şi cizmele, ce-i drept destul de greu. Ceilalţi trei rămaseră ţintuiţi locului, ca nişte muşte pe o hîrtie lipicioasă, neputînd nici să înainteze, nici să se întoarcă pe mal.

Între timp, frontul puhoiului de lavă înainta neîndurător. Nu-i mai despărţea de el decît vreo două sute de metri. Situaţia era disperată: în apropiere nu exista o bîrnă sau măcar o prăjină pe care Gromeko s-o poată arunca pe nămol, ca să vină astfel în ajutorul tovarăşilor săi imobilizaţi.

Dar Gromeko nu-şi pierdu capul. Fără a zăbovi, el aruncă cîteva bucăţi de rocă de la malul rîului pînă la Papocikin, care cîntărea cel mai puţin dintre toţi, apoi îşi scoase ranița, arma şi haina, îşi suflecă pantalonii mai sus de genunchi şi, călcînd pe pietre, ajunse pînă unde se afla zoologul, ajutîndu-l să se descotorosească şi el de lucruri. După aceasta îl luă de subsuori şi, încet, încet, îl scoase din nămol. Papocikin nu purta cizme, ci bocanci, care nu lunecau de pe picior şi de aceea nu-i rămaseră în noroi. El făcu împreună cu Gromeko o nouă cărare de pietre pînă la Makşeev şi cu forţe unite îl scoaseră afară şi pe acesta, dar fără cizme. În sfîrşit, opintindu-se toţi trei, îl scăpară şi pe Kaştanov, cel mai trupeş dintre toţi. Cizmele lui rămaseră de asemeni în nămol.

În acest timp, frontul puhoiului de lavă se apropia mereu. Exploratorii simţeau dogoreala lui. Nu mai aveau vreme ca să scoată cizmele înămolite, deoarece

trebuiau să se depărteze cît mai mult de șuvoiul de lavă.

Cu calabalîcul în spate, exploratorii ghinioniști începură să alerge la vale, de-a lungul albiei, în căutarea unui vad mai sigur.

Pretutindeni însă dădeau de același nămol cenușiu, perfid, în care nu mai riscau să se afunde.

Tot căutînd un vad, ajunseră la locul de popas din ajun. Aici, în albie, era un adevărat lac, cu apă puțină, dar cu fundul acoperit cu un strat de nămol, a cărui grosime n-o cunoșteau.

Din spate, puhoiul de lavă înainta neînduplecat.

Se auzea neîncetat șuieratul aburului, fîșîitul și scîrțîitul blocurilor care veneau de-a rostogolul. Mirosea a pucioasă și a clor. Dogoarea sporea necontenit...

In dreptul lacului, acolo unde cele două brațe ale rîului se uneau, exploratorii străbătură în goană marginea puhoiului vechi și ajunseră la albia brațului stîng. Dar și aici dădură de nămol. Nu mai aveau decît o singură ieșire: să pornească pe drumul din ajun și să urce de-a lungul albiei pînă la lacul Pustnicului, ca să scape de al doilea puhoi de lavă, riscînd însă să dea peste primul puhoi. Această albie se îngusta într-una și șerpuia între coastele abrupte ale platoului și versantul vulcanului. Puteau nădăjdui să găsească aici un loc unde îngustimea albiei să le îngăduie să facă peste nămol o punte din blocuri de lavă, sau pur și simplu să sară pe malul celălalt. Găsiră curînd un asemenea loc, dar pe malul opus al rîului se ridicau niște stînci abrupte, înalte de cîțiva metri. Nu se puteau cățăra pe ele, nici nu puteau înainta în dreapta sau în stînga stîncilor, deoarece ele erau înconjurate tot de nămol.

Istoviți de atîta alergătură și emoții, exploratorii se așezară deznădăjduiți pe blocurile de lavă de pe malul rîului. Aveau de ales între a pieri înecați în nămol, încercînd să străbată albia, sau a arde de viu, cînd puhoiul de lavă avea să-i ajungă din urmă. Și într-un caz și în celălalt îi așteptau niște chinuri groaznice. In această situație desperată, fiecare dintre ei se hotărî să-și pună capăt zilelor atunci cînd va vedea că nu mai are nici o scăpare.

După ce se odihni puțin, Kaștanov observă că lava și-a încetinit înaintarea. Sări în picioare și strigă :

— Să urcăm mai repede de-a lungul malului. O să izbutim să trecem prin fața lavei. Puhoiul aproape s-a oprit!

— Bine, bine, dar dacă scăpăm de puhoiul ăsta, dăm de cel care a înghițit lacul Pustnicului și care de bună seamă a cotit prin albie, la vale, spuse Papocikin, care nu vedea nici o ieșire.

— E singura șansă care ne-a mai rămas! stărui Kaștanov. Mai întîi s-ar putea ca urcînd de-a lungul albiei să găsim un vad într-un loc unde stîncile de pe malul opus sînt mai accesibile. Și apoi e foarte posibil ca cele două puhoiuri de lavă să nu se unească, și deci...

— Și deci între ele să existe un spațiu mai mic sau mai mare neacoperit de lavă! exclamă Makșeev, ghicind gîndul lui Kaștanov.

— Întocmai. Iar acolo am putea aștepta pînă ce întinderea de nămol se va usca într-atîta, încît să putem călca pe el fără să ne ducem la fund.

— Ura! strigară Gromeko și Papocikin.

Săriră toți în picioare și, prinzînd parcă noi forțe, porniră spre sud, de-a lungul albiei, pe drumul din ajun, cățărîndu-se peste blocurile de piatră ale puhoaielor vechi. În stînga și deasupra lor, la vreo sută de pași sau mai mult, se întindea frontul lavei, care dogorea ca un cuptor încins. Dar lava înainta încet, și treptat distanța dintre exploratori și acest val negru, ucigător se mări. Curînd observară că valul de lavă cotește, urcînd costișa vulcanului. Ei ocoliră cu bine frontul puhoiului.

— Ei, de ăsta am scăpat! spuse Makșeev, răsuflînd ușurat.

În cîteva locuri, albia se îngusta într-atîta, încît puteau sări peste nămol. Pe malul opus însă se înălța peste tot un zid vertical, care le ațînea calea. Nu avură încotro și porniră mai departe. Peste puțin timp începură urcușul pe cel mai înalt dintre puhoaiele vechi, încremenit pe versantul vestic al vulcanului. Dincolo

se afla depresiunea cu lacul. Ajunşi deasupra puhoiului, se încredinţară cu bucurie că au mulţi sorţi de izbîndă.

Acest puhoi vechi împărţea în două puhoiul cel nou, ridicîndu-se la mijloc asemenea unui gheb turtit. Exploratorii se aşezară să se odihnească în tihnă pe creasta puhoiului. La picioarele lor se vedea depresiunea unde în ajun se afla lacul cuprins într-un chenar verde, privelişte ce stîrnise admiraţia lui Papocikin. Acum însă nu mai rămăsese nici urmă de lac, palmieri sau ierburi. Depresiunea era acoperită de un nămol cenuşiu, pe întinsul căruia se vedeau ici-colo băltoace negre. Dinspre vulcan înainta frontul celui de al doilea puhoi. Cînd blocurile încinse de lavă veneau în atingere cu nămolul umed, se produceau explozii ; de aceea la poalele valului era o neîntreruptă canonadă. Ici-colo izbucneau norişori albi de aburi.

Deşi exploratorii poposiseră la vreo 500—600 de paşi de puhoaiele de lavă incandescentă, vecinătatea acestor mase încinse se făcea bine simţită. Era un zăduf straşnic, cu atît mai mult cu cît razele lui Pluton nu erau ascunse de nori şi dogoreau nemiloase.

Exploratorii nu puteau întreprinde nimic. Sufereau cumplit de căldură, deşi se dezbrăcaseră aproape pînă la piele. Le era foame şi se simţeau istoviţi, mai ales că în noaptea trecută dormiseră foarte puţin şi în schimb în timpul zilei alergaseră şi trecuseră prin nenumărate emoţii.

— Tare bun ar fi acum un ceai ! zise cu jind Papocikin. E o zăpuşeală insuportabilă !

— Intr-adevăr e foarte cald, dar ce putem face dacă nu avem lemne ? Ce-ar fi să dau o fugă şi să pun ceainicul pe lava topită ? glumi Makşeev. Într-o clipă ar fierbe ceaiul !

— Apă mai avem ?

— Berechet ! răspunse Gromeko, după ce se uită în bidon.

— Măcar hai să luăm o gustare, dacă ceai nu putem bea. Mi-e o foame de lup !

Se aşezară roată, scoaseră peşte uscat şi pesmeţi şi mîncară cu poftă, iar setea şi-o potoliră cu apă.

— Azi dimineaţă am făcut o mare greşeală şi acum tragem ponoasele, spuse Kaştanov.

— Ce greşeală ?

— Cînd am fugit din calea puhoiului de nămol, ar fi trebuit din capul locului să trecem rîul, iar nu să ne urcăm pe deal. Am fi fost acum pe malul mării şi n-am fi alergat atîta ca să scăpăm de lavă şi nămol.

— Aşa e, de pe malul celălalt, drumul spre mare era deschis !

— Nu e chiar aşa ! Să nu uităm că prin vale a trecut un puhoi dublu de nămol, care a acoperit-o, probabil, toată.

— Şi ne-ar fi prins şi pe noi !

— Dar am fi putut să urcăm pînă la pustiul negru şi să înaintăm spre mare, pe acest platou.

— Da, am greşit ! Nu-i mai puţin adevărat însă că am fost luaţi prin surprindere şi nimeni nu putea să prevadă toate urmările. Atunci am crezut că lucrul cel mai înţelept este să urcăm repede cît mai sus, ca să scăpăm de puhoi.

— Dacă în locul nostru ar fi fost alţi oameni care cunosc bine vulcanii activi, ar fi ştiut încotro s-o apuce ca să scape !

— Eu cred, — se vîrî în vorbă Papocikin, — că cea mai mare greşeală am făcut-o, aseară, cînd am poposit la poalele vulcanului, deşi era clar că erupţia începuse.

— Păi tocmai de asta am şi rămas, ca să vedem erupţia !

— Uite că am văzut-o ! În ce mă priveşte, mă declar mulţumit pentru tot restul vieţii. De-acum încolo am să caut să fiu cît mai departe de aceşti munţi năbădăioşi. Satanei i-am sacrificat arma, iar lui Mormăilă...

— Lui Mormăilă, eu şi cu Makşeev i-am jertfit cizmele, ceea ce e mult mai rău. Dumneata, care ai cizme în picioare, n-ar trebui să te vaiţi ! Noi însă vom fi nevoiţi să mergem desculţi pînă la mare, păşind pe pietroaiele încinse ale pustiului negru.

— Ce-i drept, e drept, stau mai bine ca dumneavoastră şi trebuie să tac.

— Şi acum ce facem ?

— Ce să facem ? Nu ne rămîne decît să ne ducem la culcare, dacă o să putem dormi pe bolovanii ăştia zgrunţuroşi.

— Oricum, să încercăm. Va trebui însă să facem cu rîndul de gardă, ca să ţinem sub observaţie vulcanul. Mormăilă e în stare să ne mai joace o festă.

— Cît timp dormim ?

— Cît o să ne îngăduie vulcanul.

— Asta-i maximum. Dar minimum — pînă ce nămolul din albie se va usca într-atîta, încît s-o putem străbate.

Zis şi făcut : trei dintre ei se ghemuiră pe blocurile de lavă, iar al patrulea stătea de veghe, cu ochii ţintă la vulcan, şi cerca din cînd în cînd nămolul. În pofida căldurii pe care o răspîndeau puhoaiele de lavă şi razele lui Pluton, nămolul se usca foarte încet ; abia după vreo şase ceasuri se întări îndeajuns, pentru ca exploratorii să poată trece peste el.

Îşi luară calabalîcul şi porniră spre albie. Traversară unul cîte unul şi ajunseră cu bine pe malul celălalt. Apoi începură să se urce de pe un bloc pe altul, de pe o terasă pe alta, ajutîndu-se reciproc. O jumătate de oră mai tîrziu se aflau pe întinsul pustiului negru, în deplină siguranţă. În sfîrşit putură răsufla uşuraţi.

Papocikin se întoarse cu faţa spre vulcan, îşi scoase pălăria, făcu o plecăciune adîncă şi glăsui :

— Rămîi cu bine, bătrîne Mormăilă ! Îţi mulţumim pentru trataţie şi pentru cinstea cu care ne-ai învrednicit.

Gluma lui Papocikin îi făcu pe toţi să zîmbească. Kaştanov adăugă :

— Ehei, dacă aş fi avut cizmele, n-aş fi plecat eu de aici !

— Şi, mă rog, ce ai fi făcut ?

— Am fi putut înainta spre miazăzi prin pustiul negru, ca să vedem ce se află dincolo de vulcan.

— Şi acolo tot deşert e ! Se vede de aici.

— Cizmele ca cizmele, dar nici provizii nu mai avem, remarcă Makşeev.

— Iar apa e pe terminate ! zise Gromeko, după ce se uită în bidon.

— Ai dreptate! Trebuie să ajungem cît mai repede la mare. Din nenorocire, pietroaiele astea negre ale pustiului sînt straşnic de fierbinţi. Am impresia că stau pe o plită încinsă. De cînd tot alerg pe lava împietrită, ciorapii mei cei groşi s-au făcut praf.

— Va trebui să ne rupem cămăşile frşii şi să ne înfăşurăm picioarele, propuse Makşeev. Nu putem umbla desculţi.

Între timp, el şi Kaştanov ţopăiau într-una, ridicînd cînd un picior, cînd celălalt, deoarece piatra fierbinte îi frigea la tălpi. Îşi scoaseră cămăşile, îşi înfăşurară picioarele, le legară cu curelele de la arme şi după ce aruncară o ultimă privire spre vulcanul învăluit de nori negri, porniră voinicește prin pustiu spre nord. Înaintau destul de uşor: pustiul era cu desăvîrşire neted. Pe alocuri se vedeau grămezi de lavă străveche, de un negru-verzui, erodate de vînturi. În alte părţi, deşertul era presărat cu pietricele. Ca şi în pustiul de lîngă vulcanul Satanei, nici aici nu exista pic de vegetaţie. Şesul negru se întindea pînă în zare. Pe cerul senin strălucea la zenit roşiaticul Pluton, care inunda deşertul cu razele sale; în lumina astrului subteran, întinderea netedă a pustiului părea pulverizată cu miriade de licurici. Exploratorii mergeau tot timpul cu ochii pe jumătate sau complet închişi, pentru ca aceşt potop de lumină să nu-i oboseaşcă.

Merseră spre nord-est ca să ajungă la cursul inferior al rîului, singurul loc unde puteau nădăjdui să găsească un coboriş mai potrivit. După trei ceasuri ajunseră aproape de marginea peretelui abrupt şi începură să caute o văgăună. Valea, care nu mai departe *decît în ajun părea o oază de verdeaţă, era pustiită de* puhoiul de nămol; copacii erau doboriţi, tufele smulse din rădăcini şi duse de puhoi, iar poienile acoperite de nămol. Numai ici-colo, la poalele peretelui, se zărea cîte un smoc de verdeaţă. La vederea acestei triste privelişti, exploratorii îşi amintiră că la întoarcere îşi puseseră în gînd să vîneze iguanodoni în gura văii.

— Au fugit probabil spre mare!

— Sau au pierit în nămol.

Această presupunere se adeveri curînd. Ceva mai departe, exploratorii observară că deasupra văii se roteau o sumedenie de pterodactili, ca niște corbi atrași de un stîrv. Ajunși mai aproape, văzură că în fundul văii era în toi un ospăț sîngeros. Din nămol ieșeau ca niște movile cadavrele cîtorva iguanodoni acoperite de nenumărate reptile zburătoare. Acestea smulgeau cu ciocurile înzestrate cu dinți bucăți de carne și de măruntaie, se ciorovăiau și se încăierau, fiecare rîvnind la prada celeilalte, se înălțau în văzduh pentru a coborî din nou pe leș. Țipetele lor ascuțite și orăcăitul nu încetau o clipă.

— Iată și vînatul nostru! exclamă Gromeko la vederea acestei priveliști dezgustătoare. Și acum ce facem?

— Am putea doborî un pterodactil, zise Makșeev.

— După ce s-a îmbuibat bine cu mortăciuni? Foarte mulțumesc.

— Păi am mai mîncat carne de pterodactil.

— Fără să știm însă că se hrănesc cu stîrvuri. Și-apoi nu uita că i-am mîncat fiindcă nu am avut altă carne, atunci cînd ne-au prădat furnicile.

— Dar nici acum nu avem altă carne.

— Ba avem pește uscat în bărci, și o să mai prindem pește la gura rîului.

— Ai uitat, se vede, că rîul nu mai există, spuse Kaștanov. Cred că și golful mării s-a umplut cu nămol

adus de puhoi, așa că peștele ori a pierit, ori a fugit în larg.

— Tare mi-e că nici apă de băut n-o să găsim, observă Gromeko.

— Bine zici, rîul a dispărut.

— Iar eu mă tem că n-o să mai găsim lucrurile pe care le-am ascuns în desiș. Le-am lăsat lîngă rîu într-un loc situat doar puțin mai sus de nivelul apei. Dacă puhoiul de nămol a fost la gura văii tot atît de puternic ca mai la deal, se prea poate să fi dus în mare toate lucrurile noastre sau, în cel mai bun caz, să le fi acoperit cu nămol.

Aceste cuvinte ale lui Makșeev îi neliniștiră pe toți. Uitară cu desăvîrșire de pterodactili și porniră la drum. Papocikin apucă totuși să fotografieze acest ospăț al pterodactililor.

Nu departe de gura văii găsiră o văgăună îngustă și abruptă, pe unde și coborîră. Ar fi vrut să alerge ca să ajungă mai repede la țărmul mării, dar de alergat nu era chip ; nămolul, deși așternut într-un strat destul de subțire, nu se uscase îndeajuns și ei se împotmoleau la tot pasul. Chiar de unde se aflau putură să-și dea seama că și în gura văii puhoiul de nămol făcuse prăpăd. Aici rîulețul șerpuia mai înainte printr-un coridor îngust, între zidurile de equisetacee și ferigi. Acum însă se deschidea aici un făgaș larg, iar copacii doborîți erau acoperiți de nămol. Puhoiul pustiise nu numai locurile pe unde trecuse șuvoiul principal de apă ; în gura văii toată pădurea fusese acoperită de apă noroioasă, care, retrăgîndu-se, lăsase un strat gros de nămol.

Înaintînd anevoie prin glod, călătorii izbutiră în cele din urmă să ajungă la țărmul golfului. Ceea ce văzură aici îi umplu de uimire : acolo unde înainte se întindea oglinda strălucie a apei albastre, era acum o imensă mocirlă, pe suprafața căreia pluteau frunze, ramuri, crăci, tufe și trunchiuri întregi, duse de puhoi în mare. Makșeev și Gromeko dădură fuga într-un suflet la desișul unde erau ascunse bărcile și lucrurile, aproape siguri că totul fusese luat de puhoi, deoarece

pretutindeni se vedeau urmele prăpădului. Chiar şi la gura rîului, plaja era acoperită de un strat de nămol.

— Ura! se auziră strigătele lor. Totul a rămas neatins, veniţi să ne daţi o mînă de ajutor!

Lucrurile rămăseseră într-adevăr la locul lor, deoarece exploratorii le puseseră în bărci, peste care întinseseră foile cortului şi aşezaseră pluta; pe lîngă asta avuseseră grijă să lege bine bărcile de copaci. Acum, după ce le mai veni inima la loc, se apucară să dezgroape bărcile şi să care avutul spre ţărmul mării, unde la o depărtare destul de mare de gura rîului găsiră un locşor curat fără pic de nămol. Întrucît însă rîul secase, trebuiau să părăsească aceste meleaguri care în ajun îi fermecaseră. Să plutească mai departe spre vest, ar fi fost primejdios, deoarece în direcţia aceea, ţărmul sudic al mării era format din stîncile golaşe ale platoului — sinistru pustiu negru, şi nu puteau nădăjdui să găsească apă de băut. Se sfătuiră încotro să pornească.

— Nu putem pleca spre apus fără o rezervă de apă, pe cîtă vreme la răsărit cunoaştem un izvor lîngă care am poposit odată, rezumă Gromeko discuţiile.

SPRE RĂSĂRIT

O oră mai tîrziu, exploratorii navigau prin golful care devenise o adevărată mlaştină. Ocoliră capul şi cotiră spre răsărit, de-a lungul malului scund, uniform, mărginit de zidul pădurii. Vîsleau din răsputeri, dornici să ajungă cît mai repede la izvor, unde puteau în sfîrşit să se odihnească şi să doarmă în voie după toate cele prin care trecuseră în ultimele două zile.

Deşi grăbiţi, se opriră totuşi ca să vîneze cîţiva iguanodoni, pe care-i observară într-un loc pe plajă.

A doua zi plutiră la fel de repede şi spre seară ajunseră la gura rîului Furnicilor, pe malul căruia se

afla mușuroiul ars. Aici plaja era acoperită de nisip și se găsea apă de băut, în schimb mai departe nu mai exista nici un loc potrivit pentru popas, așa că hotărîră să înnopteze aici. Nimic nu le tulbură odihna și putură dormi în tihnă.

Apoi mai plutiră o zi spre răsărit, prin strîmtoarea dintre insulele care despărțeau Marea Răsăriteană de cea Apuseană.

De data asta navigară aproape de țărmul nordic, ca să determine locul unde se vărsa rîul ; acesta era mult mai mare decît rîul Makșeev, dar avea același caracter. Malurile sale joase erau acoperite de pădure, care ajungea pînă la apă, fără a lăsa o palmă de pămînt unde exploratorii să-și poată înălța cortul. De aceea se văzură siliți să mănînce bucate reci, fără a ieși din bărci.

In timpul odihnei de după prînz, lui Papocikin îi trecu prin minte o idee, pe care se grăbi s-o împărtășească tovarășilor săi.

— Ne aflăm acum lîngă țărmul nordic al mării, nu-i așa ? strigă el bucuros.

— Firește ! răspunse Kaștanov.

— Vă propun să mergem de aci înainte de-a lungul lui, pînă ajungem la gura rîului Makșeev. In felul acesta o să putem evita drumul plin de primejdii prin larg.

— Dacă nu mă înșel, aveam de gînd să cercetăm amănunțit malul sudic, la răsărit de meleagurile primelor noastre explorări, spuse Gromeko.

— Cred că e timpul să ne întoarcem spre ghețuri, urmă zoologul.

— Dar de ce atît de repede ?

— Fiindcă navigînd în sus pe rîu, acest drum ne va lua de trei sau patru ori mai mult timp decît dacă am urma cursul apei. Va trebui să vîslim neîncetat împotriva curentului.

— Ei și ce ? Timp avem berechet.

— Nu-s de aceeași părere. August e pe sfîrșite. Pe țărmurile acestei mări, vara nu se termină probabil

niciodată. Acolo la nord, însă, în apropierea gheţurilor, o fi existînd şi iarnă. Dacă zăbovim prea mult, riscăm să ne surprindă frigul, şi în loc să plutim pe rîu, care va fi încătuşat de gheaţă, o să fim siliţi să mergem pe jos, prin zăpadă...

— Fără schiuri şi fără haine călduroase, adăugă Makşeev.

— Tot ceea ce spui e adevărat, firește, şi va trebui să ţinem seama de spusele dumitale, zise Kaştanov. Dar dacă o să sacrificăm o săptămînă ca să cercetăm mai bine malul sudic al mării, ne va rămîne încă destul timp pentru întoarcere.

— Există însă şi alte motive ca să nu mai zăbovim pe aici, stărui Papocikin. De cîte ori am explorat ţărmul sudic al mării, am avut de furcă mereu cu furnicile. Mai mult ca sigur că şi pe celelalte meleaguri ale ţărmului sudic există asemenea insecte îngrozitoare. Ca să luptăm împotriva lor, trebuie să consumăm muniţii cu nemiluita, ori nu mai avem chiar atît de multe, iar la întoarcere ele ne vor fi necesare ca să vînăm şi să ne apărăm de sălbăticiuni.

— Şi, în sfîrşit, — îl sprijini Gromeko, — este îndoielnic să descoperim ceva nou pe ţărmul sudic al mării în cele trei-patru zile cît am mai putea pluti spre răsărit. Ştim doar că în direcţia aceea se întind la nesfîrşit coastele abrupte ale platoului, iar de pe vîrful vulcanului Satanei am văzut că la răsărit nu există nimic altceva decît pustiul negru.

— In cel mai bun caz o să mai descoperim un rîuleţ şi la izvorul său încă un grup de vulcani, care o să ne facă un alt pocinog! adăugă Papocikin, care nu putea uita spaima prin care trecuse. Am scăpat în două rînduri ca prin urechile acului. Dar ulciorul nu merge de multe ori la apă.

— Va să zică nimeni nu e de părerea mea! spuse Kaştanov, cu oarecare ciudă. Majoritatea este pentru înapoiere, din motive bine întemeiate. Va trebui să ascult şi eu glasul prudenţei.

— O să plutim, deci, de-a lungul ţărmului nordic? întrebă Gromeko.

— Bineînțeles, de vreme ce am hotărît să nu mai explorăm țărmul sudic.

— Atunci trebuie să ne facem de îndată o provizie de apă, fiindcă nu cred să ajungem astăzi la gura rîului Makșeev, iar alt rîu nu știm dacă există prin apropiere.

După ce-și umplură bidoanele cu apă dintr-un rîu destul de mare, pe care-l botezaseră rîul Gromeko, călătorii își continuară drumul printre bancurile și insulele deltei, străduindu-se să nu se depărteze de țărmul nordic. Acesta era aici tot atît de scund ca și la gura rîului Makșeev, plaja însă nu era acoperită de nisip. Pădurea și trestiile ajungeau pînă la marginea apei. Încetul cu încetul, insulele se rărira, pentru a dispare apoi cu desăvîrșire, și țărmul începu să cotească vădit spre nord. Pe țărmul sudic începea în dreptul cotiturii regiunea dunelor nisipoase; în depărtare se zărea grupul vulcanului Satanei, din care mai ieșea încă o dîră destul de groasă de fum ce învăluia orizontul.

Deasupra apei și a zidului de verdeață roiau insecte. Din cînd în cînd, exploratorii vedeau reptile mici zburătoare, care vînau libelule, iar deasupra apei, la o depărtare destul de mare, răsăreau cînd și cînd capetele de pleziozauri. Lîngă țărm, apa nu era adîncă și uneori vîslele aproape că atingeau fundul.

Pe alocuri, în peretele verde de trestii care mărginea pădurea, se deschideau poteci largi, adevărate coridoare verzi, pe unde mergeau probabil la adăpat reptilele ierbivore și carnivore care populau desișurile.

A doua zi înainte de amiază, exploratorii ajunseră la gura rîului Makșeev, pe care îl recunoscură cu ușurință după piramida ridicată de ei.

Aici se opriră aproape douăzeci și patru de ore, ca să mai facă unele observații pe țărmul mării, să prindă și să usuce peștele, să repare bărcile și pluta, pregătindu-se astfel pentru un drum lung împotriva curentului.

Navigau destul de încet. Erau nevoiți să vîslească fără întrerupere și nu-și îngăduiau decît scurte răgazuri pentru odihnă, mîncare și somn.

Nu făceau mai mult de treizeci-patruzeci de kilometri pe zi, în funcție de repeziciunea curentului.

În afara de asta, își mai pierdeau timpul în tot felul de peripeții cu reptile sau mamifere ierbivore și carnivore. Dar întrucît căutau să cruțe muniția, nu trăgeau decît ca să-și procure carne proaspătă sau să se apere.

În primele săptămîni de drum, natura din jur rămase aproape neschimbată. Mai tîrziu, însă, cînd începură pădurile de foioase caracteristice climei temperate, observară că frunzele copacilor s-au îngălbenit și au căzut. Pe măsură ce înaintau spre nord, vedeau tot mai des plante desfrunzite.

Vremea se schimbă și ea: deși Pluton se afla ca și înainte la zenit, nori groși îl acopereau tot mai des; dinspre miazănoapte sufla un vînt răcoros și adeseori se pornea o ploaie mărunță de toamnă. Cînd cerul se înseninа, vremea se încălzea iarăși, dar temperatura medie scădea mereu.

Uneori ploi puternice, însoțite de un vînt rece, care bătea din față, îi împiedicau să înainteze. Atunci erau nevoiți să se adăpostească în cort și să se încălzească la foc. După ce petrecuseră cîteva luni într-o climă foarte caldă și uscată, exploratorii deveniseră mai sensibili la frig și umezeală.

Iarna începuse cînd călătorii ajunseră pe meleagurile unde trăiau mamuții, rinocerii păroși, cerbii gigantici și taurii primitivi. Temperatura era în medie de 0° și doar arar creștea puțin, cînd se înseninа. De cele mai multe ori însă, cerul era acoperit de o perdea de nori groși. Cîteodată ningea, iar dinspre nord sufla un vînt rece. În același timp, apa din rîu începuse să scadă simțitor, iar albia lui îngustă devenise și mai strîmtă, din pricina gheții formate pe ambele maluri. Numai la mijloc, unde curentul era mai repede, apa nu era acoperită de gheață. Exploratorii se puteau aștepta ca peste o zi, două să nu mai poată naviga. Din pricina îngustării necontenite a canalului navigabil, renunțaseră de mult la plută, care lega între ele bărcile și care ducea o bună parte din încărcătura lor. Acum bărcile, împovărate din greu, înaintau încet una

în urma celeilalte, împotriva curentului puternic. Viteza de înaintare scădea mereu. Nu izbuteau să facă pe zi decît cel mult cincisprezece-douăzeci de kilometri.

Mai aveau peste o sută de kilometri pînă la dealul pe care ridicaseră cortul.

Pădurile şi poienile de pe maluri îmbrăcaseră un veşmînt subţire de zăpadă.

URMA MISTERIOASĂ

Intr-o zi, după ce prînziră, Gromeko şi Makşeev se duseră să pescuiască de pe un povîrniş nisipos, care se contura ca o pată galbenă pe mal, între ierburile veştejite de geruri. Makşeev aruncă undiţa şi urmărea cu privirea pluta undiţei. Deodată observă pe nisip, alături de urma lăsată de cizma sa, urma unui picior desculţ, de om.

„Ciudat, — gîndi el, — nu-mi aduc aminte să-mi fi scos cizmele şi nici doctorul nu cred să se fi descălţat pe o vreme atît de rece."

Se aplecă şi cercetă urma ; ea fusese lăsată de talpa piciorului stîng şi era de dimensiuni foarte mari, depăşind chiar urma cizmei inginerului, care nici el nu avea piciorul prea mic. Probabil că omul care lăsase urma avea talpa plată şi umbla întotdeauna desculţ. Dar lucrul cel mai curios era că toate cele cinci degete, bine conturate pe nisip, erau foarte lungi, iar degetul mare rămînea mult în urma celorlalte. Nu părea urma unui picior, ci a unei mîini uriaşe, cu palma foarte lungă.

Ceva mai departe, Makşeev descoperi şi urma piciorului drept, care se afla mai toată sub apă, astfel că putea fi anevoie recunoscută. Pesemne că omul trecuse rîul prin vad, deoarece nu se vedeau urme care să urce povîrnişul.

— Mihail Ignatievici, vrei să vii pentru o clipă aici? strigă Makşeev.

— Dar ce s-a întîmplat? Aşteaptă puţin, mi se pare că s-a prins ceva în undiţă şi trage de ea, răspunse botanistul.

— Dă-l încolo de peşte! Vino mai bine aici, să vezi ceva foarte interesant.

— Ce anume? Un rac, o broască ţestoasă?

— Nu, urma unui picior desculţ de om, întipărită pe nisip.

— Nu se poate!

Gromeko lăsă undiţa din mînă şi veni în fugă. După ce examină cu uimire urma, fu şi el de părere că piciorul care o lăsase avea într-adevăr o formă ciudată.

— N-o fi trecut vreo maimuţă pe aici? se întrebă el.

— O maimuţă aici, într-o regiune subpolară, printre larişte şi mesteceni?

— Mai ştii! O dată ce pot trăi aici, în păduri şi tundre nordice, mamuţi şi rinoceri, ale căror rude apropiate trăiesc acum pe suprafaţa pămîntului, numai în ţinuturile cu climă caldă, de ce n-am admite că ar exista maimuţe adaptate acestei clime?

— Poate că ai dreptate. Să-l chemăm pe zoolog şi pe geolog, ei o să înţeleagă mai curînd despre ce este vorba.

— Dumneata vezi-ţi de peşte, iar eu mă duc după ei.

Gromeko porni cu barca spre locul de popas şi după puţin timp se întoarse cu ceilalţi exploratori.

— E o maimuţă uriaşă! fu de părere geologul.

— Eu cred însă că e mai curînd un om care aduce cu maimuţa, zise zoologul. Priviţi, a mers numai în picioare, fără să se sprijine în mîini. Dacă ar fi coborît spre apă pe acest povîrniş destul de abrupt, o maimuţă ar fi mers şi în mîini, dar nicăieri nu se văd urme care să dovedească acest lucru.

Cercetară cu atenţie pămîntul şi descoperiră pe amîndouă malurile o potecă, iar în rîu un vad nu prea adînc. Urmele de pe potecă erau mai puţin vizibile, dar după distanţa dintre ele îşi putură da seama că

omul avea cel puțin o sută optzeci de centimetri în înălțime.

— Ce-ați descoperit acolo? întrebă Makșeev, cînd exploratorii se apropiară de el. Cît timp ceilalți cercetară urmele, el și Gromeko își văzură mai departe de pescuit.

— După toate probabilitățile, urmele au fost lăsate de un om care seamănă cu maimuța. El a mers pe această cărare bine bătătorită spre un vad știut dinainte, spuse Kaștanov.

— Vrei să spui că înaintea noastră au venit alți oameni în Plutonia?

— Da, și anume niște oameni care umblă desculți, deși a început să ningă! Unde mai pui că trec fără să le pese prin apa rece ca gheața! exclamă botanistul.

— Să fie niște sălbatici? Forma piciorului lor aproape că nu se deosebește de aceea a maimuței.

— Drept să spun, nu mi-ar face nici o plăcere să dăm ochii cu ei! Sînt poate canibali!

— Dacă furnicile nu ne-au putut veni de hac, deși ne-au împiedicat să ne vedem de treabă, apoi cu sălbaticii fii sigur că ne-am înțelege noi într-un fel sau altul.

Trebuiau însă să fie cu ochii în patru, ca să nu fie atacați prin surprindere. În timpul odihnei făcură cu rîndul de strajă, iar în ziua următoare iscodiră cu privirile fiecare petic de pămînt pe lîngă care treceau cu bărcile.

După o altă zi însă nu mai putură naviga. Dinspre miazănoapte se porni o vijelie năprasnică, neostoită. Rîul îngheță și chiar se acoperi cu un strat de zăpadă de vreo cincisprezece centimetri.

Dar ca să nu lase bărcile în voia soartei și să nu fie nevoiți să ducă în spinare tot calabalîcul, hotărîră să pună bărcile încărcate pe niște tălpici meșterite la iuțeală și să le tragă prin zăpadă; de mers mergeau prin albia rîului, unde înaintarea nu era stînjenită de lufe și copaci. Dar nu le era de loc ușor să umble fără schiuri prin zăpada afînată și pe deasupra înhămați la săniile încărcate vîrf. Nu izbuteau să facă decît

vreo doisprezece-cincisprezece kilometri pe zi. Pluton nu se mai arăta de loc de după perdeaua groasă de nori, iar temperatura coborî pînă la cinci şi chiar zece grade sub zero. Deoarece erau îmbrăcaţi uşor, dîrdîiau de frig în cortul lor cu pînza subţire. În timpul odihnei făceau cu rîndul de gardă, ca să întreţină focul de la intrarea în cort. În vîltoarea luptei cu gerul şi zăpada uitaseră cu desăvîrşire de oamenii primitivi. De altfel, nici nu mai descoperiră urme. Probabil că toate vietăţile migraseră spre miazăzi, şi pădurile rare, acoperite de linţolii albe, se cufundaseră în tăcerea iernii.

Abia în a opta zi de cînd mergeau prin zăpadă, pădurea, din ce în ce mai rară, se sfîrşi, iar la orizont, spre nord, apărură valurile albe care marcau marginea gheţurilor. Pe fundalul lor abia se putea desluşi un punct negru — cortul de pe dealul ce aproape se pierdea pe întinsul tundrei.

Mai aveau de mers vreo zece kilometri, pe un drum anevoios. Acolo aveau să-şi revadă tovarăşii şi să se odihnească în iurta călduroasă, după cîteva săptămîni de peregrinări. Trei ore mai tîrziu se aflau la un kilometru de iurtă şi se aşteptau ca dintr-o clipă în alta să audă lătratul cîinilor şi să vadă oamenii dînd buzna din iurtă şi grăbindu-se să le iasă în întîmpinare cu sănii şi schiuri. Dar nu se vedea ţipenie de om şi nici nu se auzeau cîinii lătrînd. Iurta, aproape îngropată în zăpadă, părea un punct negru singuratic, în vîrful dealului, ca şi cînd cei ce locuiseră în ea o părăsiseră. Exploratorii fură cuprinşi de îngrijorare şi începură să facă tot felul de presupuneri

— Oare să doarmă ziua în amiaza mare?

— De ce nu se văd şi nu se aud cîinii?

— Să li se fi întîmplat ceva?

Călătorii porniră cît putură de repede prin zăpada afînată şi aşternută într-un strat gros, în care picioarele le intrau aproape pînă la genunchi.

Iată-i ajunşi la o aruncătură de băţ de deal, dar, ca şi înainte, totul în jur era tăcut şi pustiu. Se opriră la poalele dealului şi începură să strige care mai de care:

— Hei, Borovoi, Igolkin! Sculaţi-vă, am sosit!

Mai strigară de cîteva ori, dar nu primiră nici un răspuns la chemările lor. Această tăcere îi îngrijoră de-a binelea.

— Dacă tovarăşii noştri trăiesc, tăcerea asta nu poate însemna altceva decît că au plecat cu săniile să vîneze vreo sălbăticiune, — spuse Makşeev, — mai ales că nici cîinii nu se văd.

— Dar de o săptămînă n-am întîlnit nici un vînat, replică Papocikin.

— Tocmai de aceea, s-or fi dus mai departe, spre sud.

— Poate au plecat în întîmpinarea noastră, văzînd că nu ne mai întoarcem, zise Gromeko. Cînd a început să ningă şi s-a lăsat gerul, şi-au adus aminte probabil că am plecat în haine de vară şi fără schiuri.

— Nu-mi vine să cred. Ştiau doar pe ce rîu am pornit, şi dacă ar fi mers în întîmpinarea noastră, ne-am fi întîlnit, observă Kaştanov.

— Cred că o să găsim în iurtă dezlegarea acestui mister, spuse Makşeev. Dar înainte de a urca dealul, să-i dăm ocol, ca să vedem dacă nu cumva există urme, pe care din nebăgare de seamă le-am putea distruge.

Lăsară săniile la poalele dealului şi-i dădură ocol toţi patru, cercetînd zăpada cu băgare de seamă. Dar nicăieri nu văzură urme, nici noi, nici vechi. Prin urmare, de la căderea zăpezii, nimeni nu urcase şi nu coborîse dealul.

ÎN IURTA PĂRĂSITĂ

Uşa de pîslă a iurtei, care dădea spre miazăzi, era închisă şi legată pe dinafară. Aşadar, iurta era goală. Exploratorii dădură pîsla la o parte şi intrară înăuntru. Iurta părea locuită. Lîngă peretele din spate stăteau rînduite frumos lăzile expediţiei, cu diferite instrumente, colecţii şi cu lucrurile mai de preţ. Tot aici

atîrnau armele, cartuşierele, hainele tovarăşilor lor, iar lîngă pereţii laterali erau făcuţi sul saci lor de dormit. În mijlocul cortului, în vatră, se afla un morman de cenuşă, iar pe un tripied atîrna ceainicul; alături erau o grămadă de lemne şi vreascuri. După înfăţişarea iurtei se putea crede că vînătorii n-au plecat pentru multă vreme.

Îngrijorarea noilor sosiţi spori şi mai mult. Îşi putură da seama că tovarăşii lor nu plecaseră nici la vînătoare şi nici ca să dea o raită prin împrejurimi, deoarece atît armele, cît şi sacii de dormit rămăseseră în iurtă. Altă explicaţie nu putea fi decît că nişte duşmani necunoscuţi — fiare sau oameni — îi atacaseră prin surprindere undeva prin apropierea iurtei, lîngă gheţari bunăoară, sau în tundră, la poalele dealului, iar cîinii, pierzîndu-şi stăpînii şi fiind chinuiţi de foame, pieriseră sau fugiseră. Dar dacă o hoardă primitivă atacase iurta, cum de rămăseseră neatinse lucrurile?

Cînd cercetară mai atent avutul rămas, constatară că ceainicul, armele ca şi toate lucrurile erau acoperite de un strat de praf. Makşeev ridică capacul ceainicului: ceaiul rămas prinsese mucegai. Nu mai încăpea îndoială că iurta fusese părăsită de mult.

— Dar asta ce-o mai fi? întrebă Kaştanov, arătînd un obiect ciudat de lemn, ce se afla pe una din lăzi şi pe care nu-l observase pînă atunci.

Se adunară toţi în jurul lăzii şi cînd colo ce să vadă? O figurină înfăţişînd un mamut, cioplită grosolan în lemn. Figurina era acoperită de dungi groase, castanii şi de un strat de grăsime, încît ţi-era silă s-o atingi.

— Să se fi apucat Igolkin de sculptură, ca să-i mai treacă de urît? se întrebă Papocikin.

— Da' de unde! zise Makşeev. Acesta este fără îndoială un idol. E mînjit cu sîngele şi grăsimea animalelor ucise, ca un fel de ofrandă. L-or fi găsit pe undeva tovarăşii noştri.

— Da, figurina asta şi urmele pe care le-am descoperit pe nisip dovedesc că aici trăiesc oameni primitivi, conchise Kaştanov.

— Să ştiţi că ei i-au ucis sau i-au rănit pe tovarăşii noştri! exclamă Gromeko.

— Dar de ce or fi lăsat neatinse lucrurile?

La un moment dat, Makşeev luă figurina, ca s-o examineze mai bine, şi spre uimirea tuturor găsiră dedesubtul ei două scrisori frumos împăturite. Kaştanov le desfăcu în grabă şi începu să citească cu glas tare.

In prima scrisoare, datată în 25 septembrie, se spunea:

„Vă înştiinţăm că sîntem prizonierii unor sălbatici care au apărut pe neaşteptate în tundră. Au pus mîna pe noi prin surprindere, cu două săptămîni în urmă, cînd ne aflam dezarmaţi în gheţar, unde ne duseserăm să controlăm magazia, şi ne-au luat cu ei în pădure. De cort şi magazie nu s-au atins, dar nu ne-au îngăduit să luăm nimic cu noi; ciinii ne-au urmat. Nu ne fac nici un rău, ne dau demîncare, ba ne ţin în mare cinste, socotindu-ne pesemne vrăjitori sau zei, dar de eliberat nu ne eliberează. Ne păzesc cu străşnicie şi ne-au luat cizmele şi aproape toate hainele. Ei umblă goi puşcă, trăiesc în colibe făcute din prăjini şi blănuri, nu cunosc focul, iar carnea o mănîncă crudă. Armele lor — suliţe, săgeţi şi cuţite — sînt din os şi lemn. Hoarda, formată în cea mai mare parte din femei, numără mai bine de o sută de oameni; femeile vînează deopotrivă cu bărbaţii. În hoardă sînt puţini bărbaţi şi aceştia sînt plăpînzi; în schimb femeile sînt trupeşe şi viguroase. Trupul lor este acoperit cu un păr destul de des şi la înfăţişare seamănă cu nişte maimuţe mari (fără coadă), dar ştiu să vorbească. Noi am început să le înţelegem graiul. Am aflat că ei socotesc cortul nostru drept un lăcaş al zeilor şi se duc acolo să se închine. Am profitat de asta ca să trimitem răvaşul de faţă, ca o ofrandă unui zeu. Ne-au făgăduit să-l lase în cort. Cînd ne-au răpit, ne-au dus spre sud-est, în jos, pe rîul peste care am trecut cînd ne-am dus după mamutul ucis, cale de

vreo cincizeci-şaizeci de kilometri. Nădăjduim că veţi izbuti să ne eliberaţi fără vărsare de sînge, făcîndu-i să creadă că sînteţi nişte zei. Aduceţi-ne haine călduroase, chibrituri şi tutun. Am petrecut vara cu bine şi am strîns în magazie multe provizii.

Borovoi, Igolkin."

Scrisoarea a doua fusese scrisă la 2 noiembrie:

„*S-a făcut frig şi ninge destul de des. Sălbaticii noştri se pregătesc să migreze spre sud, unde e mai cald. Noi facem foc ca să frigem carnea şi să ne încălzim. Sălbaticii se tem de foc şi acum ne venerează şi mai mult. Ne păzesc îndeosebi femeile, cărora le sîntem pe plac, fiind mai chipeşi şi mai viguroşi decît bărbaţii din tribul lor. Aceştia însă ne-ar ajuta cu dragă inimă să fugim. Răvaşul acesta va fi ultimul, deoarece sălbaticii nu se vor mai duce la iurtă. Dar mergînd spre sud, probabil de-a lungul aceluiaşi rîu, vom lăsa răvaşe prin tufe, în locurile unde vom poposi peste noapte, sau în drum, ca să ne daţi de urmă. Dacă nu vom izbuti să scăpăm prin vreun şiretlic cu ajutorul bărbaţilor, cînd veţi ajunge aproape, daţi-ne de ştire prin focuri de armă. Veniţi fără a vă ascunde, trăgînd salve în aer, ca să-i înfricoşaţi pe sălbatici şi să-i siliţi să vi se supună. În cel mai rău caz, răniţi cîteva femei. Nu ne pierdem curajul şi nu ne temem de nimic, suferim însă din pricina frigului şi ni s-a urît să tot mîncăm carne. Ne nelinişteşte faptul că nu v-aţi întors pînă acum şi ne întrebăm dacă n-aţi păţit ceva în timpul expediţiei.*

Borovoi, Igolkin."

— Trăiesc! exclamă Gromeko.

— N-avem timp de pierdut. Trebuie să-i salvăm. Au trecut aproape trei luni de cînd au fost răpiţi: astăzi sîntem în cinci decembrie, spuse Gromeko, consultîndu-şi jurnalul.

— Ei scriu că sălbaticii n-au luat de aici nici un lucru, spuse Makşeev. Prin urmare, săniile şi schiurile

trebuie să fie în magazia din gheţar, împreună cu proviziile; nu ne rămîne decît să dăm la o parte zăpada de la intrarea în magazie şi să ne pregătim de drum.

— Da, se pare că în iurtă toate au rămas la locul lor. Cred că şi depozitul e neatins, afară numai dacă au lăsat uşa deschisă, căci atunci au avut grijă cîinii să isprăvească alimentele, zise Papocikin.

După drumul anevoios făcut prin zăpadă şi după ce dormiseră atîta vreme într-un cort din pînză subţire, fără altă hrană decît carnea şi pesmeţii, aici, în iurtă, unde era cald şi aveau tot felul de conserve, viaţa exploratorilor deveni neasemuit mai plăcută. Hotărîră să se odihnească cîteva zile şi totodată să se pregătească pentru o nouă expediţie, care putea ţine cîteva săptămîni. Durata expediţiei depindea de distanţa care îi despărţea de tabăra oamenilor primitivi plecaţi spre sud.

În jurul iurtei, dealul era acoperit de o zăpadă destul de înaltă. În magazii totul era intact. Scoaseră săniile şi schiurile, ca să cerceteze în ce stare sînt şi la nevoie să le repare. Depozitul cel mare avea o uşă adevărată, solidă, astfel că fiarele nu putuseră scoate nimic de aici, deşi nu era păzit de oameni sau cîini. Cei doi pustnici se dovediseră a fi buni gospodari şi pregătiseră pentru iarnă o mare cantitate de carne afumată, care le prindea acum foarte bine exploratorilor, scutindu-i să-şi mai piardă timpul cu vînătoarea.

Ceva mai departe, pe deal, se afla un mic post meteorologic, construit de Borovoi. Instrumentele erau în perfectă ordine. În cort găsiră şi un jurnal meteorologic, ale cărui date caracterizau clima din tundră în a doua jumătate a verii şi la începutul toamnei.

Se hotărîră să ia cortul cu ei, iar toate lucrurile care deocamdată nu le trebuiau, să le lase în depozit, să pună la uşă un lacăt şi să acopere intrarea cu zăpadă, ca să-şi ferească avutul de oaspeţi nepoftiţi.

După aceasta pregătire pentru călătorie două sănii, şase perechi de schiuri, provizii pentru o lună, haine

calde şi saci de dormit, precum şi zahăr, bomboane, cuţite, ace, aţă, mărgele şi inele, drept daruri pentru sălbatici, dacă aceştia s-ar fi înduplecat să-i elibereze de bună voie pe prizonieri. Pentru orice eventualitate luară spirt şi coniac, ca la nevoie să-i îmbete pe paznici.

ÎN CĂUTAREA CAPTIVILOR

După trei zile de odihnă porniră la drum. La început merseră spre sud-est, către rîul pe care îl trecuseră cînd Kaştanov şi Papocikin vînaseră pentru prima oară mamuţi. Pe urmă însă o luară la vale, de-a lungul albiei.

A doua zi dădură pe malul stîng al rîului de o poiană, unde se afla înainte aşezarea oamenilor primitivi; din aceasta nu mai rămăseseră decît scheletele a vreo douăzeci de colibe — un fel de conuri formate din prăjini ca la colibele evencilor sau hanţilor din Asia.

În vîrful unei prăjini era prins un bileţel cu următorul cuprins:

„Am trăit aici în captivitate pînă în ziua plecării spre sud. Astăzi, hoarda porneşte la drum. Poate vom reuşi să eva...

Pesemne că restul biletului fusese rupt.

Hotărîră să-şi continue drumul de-a lungul rîului şi să cerceteze cu băgare de seamă poienile la fiecare cincisprezece-douăzeci de kilometri, cît putea face pe zi hoarda, care ducea cu ea toată gospodăria şi de aceea nu putea înainta prea repede. Nădăjduiau să găsească bileţele la marginea acestor poieni.

Către seară ajunseră într-o poiană mare şi găsiră pe o tufă următorul bileţel, prins de o rămurică:

„Facem cam douăzeci de kilometri pe zi. Mergem uneori prin pădure, pe cărările din apropierea rîului,

alteori de-a dreptul prin apă, care e foarte rece şi pe alocuri trece de genunchi. Sălbaticii însă nici nu se sinchisesc. Ne-au dat înapoi o parte din îmbrăcăminte, dar cînd poposim pentru noapte, ne-o iau înapoi, dîndu-ne în schimb piei de animale sălbatice, ca să ne apărăm de frig. Cînd fac popasuri, nu-şi ridică colibe şi dorm sub tufe. Rezistăm datorită focului pe care-l alimentăm tot timpul, cu rîndul, pînă ce pornim din nou la drum.

Borovoi."

A doua zi parcurseră vreo patruzeci de kilometri, fără a mai găsi însă biletele. Le smulsese vîntul, poate, sau le distruseseră fiarele.

Mai merseră o zi şi după-amiază găsiră un alt bilet, cu următorul cuprins:

„Sălbaticii iau biletelele noastre din tufe cînd observă unde le-am pus şi le păstrează ca pe nişte talismane. Ei socotesc aceste biletele drept o ofrandă destinată spiritului rău, care aduce gerul şi zăpada. De aceea ne va fi greu să vă mai lăsăm biletele, dar atunci cînd vom merge pe malul rîului, vom prinde de crengi bucăţele albe de hîrtie, ca să ştiţi că am trecut pe acolo. Cînd veţi ajunge într-o regiune deszăpezită, iar rîul nu va mai fi îngheţat, fiţi cu ochii în patru. După părerea noastră, hoarda va poposi acolo pentru multă vreme.

Borovoi."

Mai merseră aşa vreo şase zile, găsind din cînd în cînd cîte un scurt răvaş şi de cele mai multe ori bucăţele albe de hîrtie, prinse în tufele de pe malul rîului. În a zecea zi de drum, stratul de zăpadă se subţie de tot, iar gheaţa care încătuşa rîul începu să pîrîie sub picioare. Temperatura nu cobora mai jos de 1—2 grade sub zero. În ziua următoare se văzură siliţi să se abată de pe rîu, deoarece gheaţa era aici prea subţire, iar pe alocuri se deschideau ochiuri de apă. Exploratorii găsiră o cărare care şerpuia cînd prin pă-

dure, cînd de-a lungul malului. Spre seară, grosimea zăpezii ajunse la vreo patru centimetri, iar rîul era înghețat numai la mal.

În sfîrșit, în a douăsprezecea zi de drum, ajunseră într-o regiune unde numai în preajma tufelor și în pădure se mai vedeau niște pete de zăpadă, așa încît fură nevoiți să tragă săniile pe covorul de frunze uscate care acoperea cărarea. Pe la amiază găsiră din nou un bilețel, din care aflară, că după o zi de drum vor ajunge probabil într-o poiană întinsă, unde hoarda va rămîne pentru iernat, afară numai dacă zăpada n-o va alunga mai departe.

Exploratorii priveau cu mare atenție în jur, pentru ca să nu se pomenească nas în nas cu sălbaticii rătăciți prin împrejurimi; unul dintre călători, însoțit de Generalu, mergea înaintea săniilor în chip de cercetaș.

Peste noapte poposiră într-o poieniță nu departe de rîu. Îndată ce terminară de mîncat, Makșeev și Kaștanov plecară înainte în recunoaștere. După ce merseră vreo trei kilometri, auziră în fața lor o larmă ciudată și niște strigăte; se furișară pînă la marginea unei poieni mari și văzură în partea opusă tabăra oamenilor primitivi.

Aceasta cuprindea douăsprezece colibe conice făcute din prăjini acoperite cu piei de animale sălbatice și așezate circular, la o mică distanță una de alta, cu ușile spre interiorul cercului; în centru se afla a treisprezecea colibă, mai mică, lîngă care ardea un foc puternic. Era mai mult ca sigur că în colibă se aflau tovarășii exploratorilor. Judecînd după dimensiunile celorlalte colibe, Makșeev ajunse la concluzia că hoarda număra vreo sută de adulți.

În cercul format de colibe nu se vedeau decît copii, care alergau mai tot timpul în patru labe, semănînd cu niște maimuțe negre, fără coadă. Ei se jucau, săreau, se hîrjoneau și se încăierau, scoțînd țipete ascuțite. La intrarea unei colibe ședea pe vine un om adult, care și el semăna cu o maimuță. Examinîndu-l prin binoclu, constatară că trupul său era acoperit cu păr de culoare închisă. La chip aducea cu un australian,

dar avea maxilarele mai proeminente, iar fruntea foarte îngustă. La faţă era negricios şi purta o barbă mică, neagră, ceea ce însemna că era bărbat.

După puţin timp, din aceeaşi colibă apăru un alt om; ca să poată ieşi, el îi dădu brînci celui de la intrare. Acesta se aplecă înainte şi sări în picioare alături de omul care ieşise. Exploratorii observară că acesta din urmă era mai înalt, avea umerii şi şoldurile mult mai late şi de aceea, în comparaţie cu el, cel dintîi părea un băieţandru. Sălbaticul ieşit din colibă nu era chiar atît de hîd şi purta plete lungi, care îi ajungeau pînă la umeri. Părul de pe corp era mai rar, îndeosebi pe piept, care prin forma sa dovedea că acest sălbatic e femeie.

Ea se îndreptă spre coliba din mijlocul cercului; mergea aplecată puţin înainte, legănîndu-se. Mîinile îi atîrnau pînă aproape de genunchi, iar muşchii braţelor şi picioarelor erau foarte dezvoltaţi. Ajunsă aproape de coliba prizonierilor, femeia îngenunche în faţa focului, întinse mîinile într-un gest de implorare şi apoi intră în colibă de-a buşilea.

— S-a dus în vizită la tovarăşii noştri! spuse Kaştanov.

— Ce-ar fi să profităm de faptul că în tabără se află numai cîţiva oameni, ca să-i înştiinţăm de venirea noastră? propuse Makşeev.

— Cum să facem? Nu ne putem apropia fără a fi văzuţi!

— Tragem un foc, două, din pădure. O să ghicească ei tîlcul, doar ei înşişi ne-au propus să procedăm astfel.

— Dar sălbaticii n-or să intre în sperieţi?

— Nu cunosc armele de foc şi nu-şi vor da seama de cele ce se întîmplă.

— Ce ne facem însă dacă pornesc în căutarea noastră?

— Nu cred s-o facă. Vor fi înspăimîntaţi şi nu vor îndrăzni.

— În cazul acesta, hai să încercăm!

Exploratorii se afundară în pădure şi traseră un foc de armă, iar peste cîteva minute, un al doilea. Pe

urmă se înapoiară la punctul lor de observaţie, de la marginea pădurii.

Întreaga tabără întrase în panică. Lîngă fiecare colibă se aflau cîţiva adulţi, mai ales femei şi copii de toate vîrstele. Priveau toţi în direcţia de unde răsunau misterioasele bubuituri şi vorbeau ceva între ei. Lîngă foc stăteau prizonierii, goi pînă la brîu. Pantalonii li se făcuseră zdrenţe ; pielea lor bronzată devenise tuciurie, iar părul le era în mare neorînduială şi le crescuseră bărbile.

Priveau şi ei spre pădure ; pe chipurile lor se putea citi bucuria şi surprinderea.

Deodată, ca şi cînd ar fi fost înţeleşi dinainte, ei se întoarseră în direcţia de unde răsunaseră detunăturile şi ridicară mîinile. În această clipă, toţi sălbaticii căzură în genunchi şi-şi lipiră frunţile de pămînt. Se aşternu o linişte mormîntală. Atunci Igolkin se ridică în picioare, îşi făcu mîinile pîlnie şi strigă :

— Aproape toţi bărbaţii hoardei au plecat azi dimineaţă la vînătoare, departe de aici, iar mîine vor porni într-acolo şi femeile, ca să-i ajute la împărţirea şi transportarea prăzii. În tabără nu vor rămîne decît bătrînii şi copiii. Atunci puteţi veni să ne eliberaţi. Aduceţi-ne rufe şi haine. La dumneavoastră totul e în ordine, v-aţi întors teferi toţi ? În semn că m-aţi înţeles, trageţi un foc de armă dacă totul e în regulă şi două focuri dacă lucrurile nu stau tocmai bine.

Makşeev făcu cîţiva paşi înapoi şi trase. Auzind detunătura, Igolkin ridică iarăşi braţele, iar oamenii, care în timp ce prizonierul striga se ridicaseră în picioare şi-l priveau nedumeriţi, se prosternară din nou.

Lăsîndu-i puţin în această poziţie, Igolkin se întoarse cu faţa spre foc şi începu să cînte cu glas tare un cîntec vesel marinăresc. Sălbaticii se tîrîră mai aproape şi, adunîndu-se roată în jurul focului, scoteau exclamaţii de uimire. Pesemne că pînă atunci prizonierii lor nu mai făcuseră ceva asemănător.

Makşeev numără în totul vreo cincizeci de adulţi, în majoritate femei. În schimb, tinerii şi copiii se puteau număra pe degete. Ei stăteau jos sau în picioare, în afara cercului format de adulţi. Pe chipurile lor

se putea vedea cît de mult le plăcea cîntecul lui Igolkin. Adulții erau însă uluiți, ba chiar speriați.

După ce cîntă vreo zece minute, Igolkin ridică din nou mîinile, apoi se îndreptă spre colibă, urmat de Borovoi, care tot timpul cît Igolkin cîntă, rămăsese nemișcat lîngă foc. Primitivii se împrăștiară și ei prin colibe. Numai două femei se apropiară de coliba prizonierilor și se așezară la intrare, probabil pentru a le veghea somnul.

Curînd, tabăra se cufundă în tăcere; nu se auzea decît pîrîitul lemnelor de pe foc, care abia mai pîlpîia în mijlocul cercului pustiu.

Kaștanov și Makșeev se înapoiară la tovarășii lor și le povestiră cele întîmplate. Apoi toți împreună puseră la cale eliberarea captivilor.

ELIBERAREA PRIZONIERILOR

După ce se odihniră în lege, exploratorii își încărcară lucrurile în sănii, pentru ca la nevoie să poată pleca în orice clipă. Porniră apoi spre tabăra sălbaticilor, luînd cu ei haine, încălțăminte și arme pentru prizonieri, precum și daruri pentru sălbatici. Cînd ajunseră aproape de poiană, auziră strigăte și lătrat de cîini. Pesemne că sălbaticii nu plecaseră încă. De aceea, călătorii se furișară pînă la marginea poienii, pentru ca, ascunși îndărătul tufelor, să vadă ce se petrece.

Toată tabăra era în fierbere. Vînătorii se adunaseră în cercul format de colibe. Femeile și bărbații scoteau din colibe sulițe, darde, răzuitoare și mănunchiuri de curele. Copiii alergau printre vînători, puneau mîna pe cîte o armă, erau înghiontiți, țipau și urlau. Tinerii încercau dardele, cercetau sulițele și, ca să se încredințeze că sînt bine ascuțite, se împungeau în glumă unii pe alții. Vreo cincisprezece cîini, printre

care exploratorii recunoscură uşor cîţiva dintre cei care aparţinuseră expediţiei, acum aproape sălbăticiţi, aşteptau în afara cercului, la oarecare distanţă de colibe; urmau probabil să-i însoţească pe vînători, iar în aşteptare, se hîrjoneau şi se încăierau.

În sfîrşit, toate armele fură scoase din colibe şi adulţii, înarmaţi cu suliţe, porniră toţi buluc spre răsărit. În urma lor veneau tinerii, care duceau darde, cuţite şi curele. Ei aveau, pare-se, rolul unor scutieri, ajutînd totodată la transportarea prăzii. Copiii mergeau în coada convoiului sau alergau pe de lături, ţipînd şi strigînd, care în două picioare, care în patru. Cîinii veneau în urma oamenilor, la oarecare distanţă. La marginea poienii, copiii se opriră şi făcură cale întoarsă, iar ceata vînătorilor, care număra cel puţin cincizeci de oameni, se înşirui pe o potecă în flanc cîte unul, dispărînd în pădure.

În tabără nu mai rămăseseră decît bătrînii, care se apucară să deretice colibele şi să scuture blănurile, ce slujeau şi ca aşternut, şi ca învelitori. Din cîteva colibe ieşiră cîteva bătrîne gîrbovite şi se aşezară la intrare, apoi apărură pe brînci şi ţîncii. Sugacii fură scoşi afară în braţe şi culcaţi pe blănuri, lîngă colibe, pînă la terminarea curăţeniei.

Numai lîngă coliba prizonierilor rămaseră trei femei, care făceau probabil de pază. Una dintre ele începu să taie blănuri cu un cuţit de os, pentru a face curele; alta ascuţea cu un cuţit asemănător nişte beţe pentru săgeţi, iar ultima despica oase groase, ca să facă aşchioare destinate a sluji ca vîrfuri de suliţe şi săgeţi.

Curînd din colibă ieşi Igolkin, care, ca şi în ajun, era gol pînă la brîu. El puse lemne pe foc şi se aşeză lîngă paznice. După ce sporovăi puţin cu ele, scoase cuţitul său cel mare, marinăresc, şi le ajută să facă curele; acum munca mergea mai cu spor. Apoi îşi făcu apariţia şi Borovoi, care în loc să ajute femeile, căta cu luare-aminte în direcţia de unde răsunaseră în ajun detunăturile.

La vederea acestei scene de colaborare pașnică între un marinar din secolul al XX-lea și niște oameni din epoca de piatră, iscoditorii ascunși după tufe nu-și putură stăpîni un zîmbet. Intrucît în tabără rămaseră doar o mînă de oameni, care nu aveau decît niște arme rudimentare, exploratorii erau siguri că, cu binele sau cu forța, vor reuși să-și elibereze tovarășii. Trebuiau să aștepte însă o oră-două, pentru ca vînătorii să se depărteze îndeajuns și să nu poată auzi nici strigătele, nici împușcăturile, iar paznicele să nu-i poată ajunge din urmă, ca să-i aducă îndărăt în tabără înainte ca exploratorii noștri să fie destul de departe.

Incetul cu încetul, toți copiii care îi însoțiseră pe vînători se înapoiară în tabără și începură să se joace în cerc ori în preajma lui. Se trînteau, făceau tumbe, se încăierau, iar unii, mai măricei, aruncau darde în aer sau în pieile ce acopereau colibele.

După ce tăie o piele, Igolkin intră în colibă și aduse de acolo o bucată de carne, o mărunți, iar bucățelele de carne le înșiră pe bețișoarele pregătite pentru săgeți, pe care le înfipse în pămînt, lîngă foc, în chip de frigărui. Captivii, pare-se, nu mîncaseră încă și aveau de gînd să se ghiftuiască înainte de evadare. Cînd carnea se rumeni bine, se așezară amîndoi lîngă foc și începură să înfulece de zor. Igolkin oferea cîte o bucățică de carne femeilor așezate în preajma focului, dar ele rîdeau și întorceau capul. Apoi una dintre femei aduse din coliba ei o bucată mare de carne și începu s-o mănînce crudă, tăind cu cuțitul de os felii lungi și subțiri, din care dădea și copiilor, care din cînd în cînd se apropiau în fugă, ca apoi să-și vadă iarăși de joacă.

Cînd prizonierii terminară de mîncat, exploratorii, care stăteau la pîndă, se uitară la ceas și văzură că trecuse destul timp.

Ieșiră din pădure, se așezară unul lîngă altul, apoi cu armele ridicate și trăgînd cu rîndul în aer gloanțe oarbe, se îndreptară cu pași repezi spre colibe.

Chiar la primele detunături, tabăra amuți. Cei așezați jos săriră în picioare, iar cei aflați în picioare încremeniră cu capul întors spre călătorii noștri, care înaintau însoțiți de bubuituri înfricoșătoare, ca de tunet. Cînd exploratorii intrară în cercul format de colibe, sălbaticii se prosternară în fața lor în tăcere și numai țîncii începură să țipe ca din gură de șarpe.

Apropiindu-se de coliba prizonierilor, eliberatorii le dădură îmbrăcăminte și arme. Apoi continuară să tragă cu rîndul, pînă ce Igolkin și Borovoi se îmbrăcară. Cînd aceștia fură echipați, Makșeev spuse marinarului:

— Explică-le că le-ați fost destul timp oaspeți și că acum niște vrăjitori mai puternici decît voi au venit să vă ia. Drept recunoștință pentru ospitalitatea lor li s-au adus daruri, ca să nu uite de străinii năzdrăvani, veniți din țara ghețurilor veșnice. Avertizează-i că dacă ne vor urmări, vor fi crunt pedepsiți. Spune-le de asemenea că zeii ghețurilor știu să dezlănțuie nu numai tunete, ci și fulgere, cu care îi trăsnesc pe cei care nu li se supun.

După ce Igolkin și Borovoi se îmbrăcară și ieșiră din colibă, ceilalți încetară să mai tragă, iar marinarul, care cunoștea mai bine graiul sălbaticilor, deoarece era mai comunicativ, ținu oamenilor prosternați o cuvîntare, în care repetă spusele lui Makșeev. Drept încheiere, însă, el adăugă, adresîndu-se celor trei femei care îi păzeau:

— Dați aceste daruri maimarilor voștri, cînd se vor înapoia de la vînătoare, ca să le împartă cum vor crede de cuviință. Vă lăsăm de asemenea focul, de care vă puteți folosi, dar să nu-l lăsați niciodată să moară. Hrăniți-l cum l-am hrănit și noi. Vă amintesc încă odată porunca: să nu care cumva să porniți în urmărirea noastră. Ne ducem în țara ghețurilor veșnice, și ne vom întoarce cînd se va face iarăși cald.

După ce termină și puse darurile la intrarea în colibă, toți cei șase exploratori trecură, trăgînd cu

rîndul în aer, printre oamenii prosternați, care nu îndrăzneau să se clintească, și dispărură în pădure.

La marginea pădurii se opriră o clipă, ca să vadă ce fac sălbaticii. Cînd detunăturile încetară, aceștia se ridicară în picioare și începură să vorbească în șoaptă între ei, pesemne despre această nemaipomenită întîmplare. Unii dintre ei se strînseră în jurul focului lăsat în grija lor și priveau flăcările, de parcă ar fi putut găsi aici o explicație. Dar nu trecu mult, că două paznice se înarmară cu sulițe și porniră în fuga mare în direcția unde dispăruse hoarda, ca să comunice, probabil, cele întîmplate. Femeia rămasă lîngă coliba prizonierilor veghea pesemne ca nici un copil sau tînăr să nu pună mîna pe daruri, dar nici ea nu îndrăznea să le atingă.

Ajunși la săniile lăsate în pădure, exploratorii se îndreptară spre miazănoapte, către iurtă. Dar săniile abia lunecau pe poteca îngustă, așternută cu frunze uscate.

În vreme ce se depărtau de tabără, Igolkin fluiera ascuțit din cînd în cînd, fluierat cu care deprinsese cîinii. Aceștia se ținuseră tot timpul în preajma hoardei, ascultînd de acest sunet. Igolkin îi hrănea cu resturi de mîncare, însă cîinii aproape se sălbăticiseră, deoarece primitivii se temeau de ei și nu-i lăsau să se apropie de colibe. Parte din cîini pieriseră în luptele cu diferite fiare, iar ceilalți urmaseră hoarda plecată la vînătoare. Numai cinci cîini, care rătăceau prin împrejurimile taberei, răspunseră la chemarea marinarului. Ei urmau la o oarecare distanță săniile, dar nu se lăsau pe mîinile oamenilor și mîrîiau aprig cînd se apropia Generalu. Ca să formeze un atelaj măcar pentru o singură sanie, exploratorii trebuiră să-i domesticească timp de cîteva zile, dîndu-le să mănînce din mîna lor.

După un drum de aproape cincizeci de kilometri, făcuți în douăsprezece ceasuri, poposiră în sfîrșit, convinși că nu vor fi ajunși din urmă și că vor petrece noaptea netulburați.

Noaptea o petrecură într-o poiană. Pentru orice eventualitate ridicară iurta în mijlocul poienii, ca să nu fie atacaţi prin surprindere de după tufişuri; în afară de asta făcură cu rîndul de gardă. Cîinii recunoscură iurta şi se culcară pe zăpadă în apropiere. Generalu nu-i lăsa să se apropie prea mult.

Dar iată că la un moment dat, pe cînd Kaştanov făcea de pază, Generalu ciuli urechile, începu să mîrîie, iar apoi se porni pe un lătrat furios. Kaştanov observă că tufişurile din jurul poienii se mişcă uşor şi auzi trosnituri. Într-o clipită îşi trezi tovarăşii, care săriră în picioare cu armele în mînă.

Văzînd că nu pot ataca prin surprindere, sălbaticii ieşiră din pădure, împresurară poiana şi începură să înainteze încet şi şovăielnici spre cort. Atacatorii erau femei cu cuţite în dinţi şi înarmate cu suliţe. În spatele lor se vedea venind o ceată de fetişcane cu darde. Pentru moment nu foloseau armele. Trăgeau nădejde, pesemne, să pună mîna uşor pe vrăjitori, ca şi prima dată, pentru a-i sili apoi să se întoarcă în tabără. Igolkin spuse de aceea tovarăşilor săi să nu tragă deocamdată, pînă ce el nu va vorbi sălbaticilor. Propuse ca, pentru orice eventualitate, fiecare să încarce una din ţevile armei cu alice mărunte.

— Cred că va fi de ajuns să le trîntim în picioare o încărcătură de alice, zise el. Dacă nu dau înapoi, atunci tragem cu gloanţe.

Cînd femeile ajunseră la vreo treizeci de paşi, Igolkin începu să dea din mîini şi strigă:

— Opriţi-vă, ascultaţi ce vă spun! V-am poruncit să nu ne urmaţi. Nu mi-aţi dat ascultare. Săgeţile noastre de foc sînt pregătite şi vor lovi pe oricine va îndrăzni să se apropie! Plecaţi!

Sălbaticii se opriră, ascultară cuvintele lui şi începură să se sfătuiască. Apoi una dintre femei strigă ceva, iar celelalte începură să dea din mîini în semn că se învoiesc.

— Pe mine şi pe Borovoi ne roagă să ne înapoiem în tabăra lor. Hoarda nu se poate lipsi de noi. Ceilalţi îşi pot vedea de drum, tălmăci Igolkin, apoi strigă: Vrăjitorii nu pot trăi multă vreme printre oameni. Plecăm spre marile gheţuri, ca să petrecem iarna în colibele noastre. Ne întoarcem la primăvară. Plecaţi odată!

Dar o ceată de femei înaintă cîţiva paşi, iar una dintre scutiere zvîrli cu îndrăzneală tinerească o dardă, care trecu pe lîngă urechea dreaptă a lui Kaştanov şi se înfipse în cort.

— Nu-i nimic de făcut, trebuie să tragem pînă nu devin prea îndrăzneţe, strigă Borovoi. Să tragem cu alice, ţintind în picioare, acolo unde stau strînse grămadă. Un, doi, trei!

Şase detunături răscoliră împrejurimile şi din diferite locuri ale cercului de atacatori se auziră ţipete şi vaiete de răniţi. Femeile făcură stînga împrejur şi o luară la goană spre pădure; multe dintre ele şchio-

pătau, lăsînd în zăpadă dîre de sînge, iar fetişcana care fu cît p-aci să-l ucidă pe Kaştanov, se prăbuşi după cîţiva paşi şi rămase nemişcată.

— Acum ce facem? întrebă Gromeko, cînd ultimele fugare dispărură în tufişuri. Ce ziceţi, ne mai putem aştepta la un atac, sau le-a pierit pofta de aşa ceva?

— Cred că le-a venit mintea la cap, răspunse Igolkin. În orice caz, să intrăm în cort, ca să nu ne lovească darda vreunei fetişcane zurlii.

Precauţiunea era de prisos. Urlînd, femeile se depărtau mereu şi peste puţin timp totul în jur amuţi. Cîinii încetară să mai latre, se năpustiră asupra fetei căzute şi începură să lingă cu lăcomie sîngele cald care-i curgea din rană. Igolkin, urmat de ceilalţi, dădu fuga acolo, ca să alunge animalele.

Exploratorii examinară fetişcana rănită şi constatară că, deşi nu era rănită decît la coapsa dreaptă, sîngera abundent.

— Ciudat, alicele mărunte nu puteau pricinui această rană, remarcă Papocikin.

— Se vede treaba că unul dintre noi a tras fără să vrea din cealaltă ţeavă.

— Eu am ochit în ea! spuse Kaştanov.

— Trăieşte, sărăcuţa de ea, zise Gromeko, examinînd-o. E doar leşinată de spaimă şi durere. Glonţul a trecut prin carnea piciorului, fără să atingă osul, dar i-a sfîrtecat zdravăn muşchii.

— Ce facem cu ea? Celelalte au şters-o.

— Va trebui s-o luăm cu noi, ca prizonieră. Cînd s-o înzdrăveni, o să-i dăm drumul.

— Să-i dăm drumul? sări Papocikin. Nici gînd! O luăm cu noi pe „Steaua Polară", ca pe un minunat exemplar de primitiv apropiat de maimuţă. O adevărată comoară pentru antropologi.

Gromeko aduse din cort pansamente pentru sălbatică, îi opri sîngele şi-i bandajă rana. În acest timp, fata deschise ochii, şi văzîndu-se înconjurată de vrăjitori, începu să tremure ca varga de frică.

Deşi nu prea înaltă, era totuşi chipeşă, neavînd încă formele pline şi musculatura puternic dezvoltată

a femeilor adulte. Spatele îi era acoperit cu păr negru, scurt, dar destul de des. Pe față, pe palme și pe tălpi nu avea păr. Purta plete potrivit de lungi și ușor ondulate. Talpa nu era de om, dar nici de maimuță; degetele de la picioare erau foarte dezvoltate, cel mare fiind puternic și mult depărtat de celelalte.

După ce privi fata cu luare-aminte, Borovoi exclamă:

— Asta e Katu, buna mea prietenă!

— Cum de ai recunoscut-o? întrebă Kaștanov. După cîte am observat, sălbaticii seamănă foarte mult între ei.

— Așa se pare la prima vedere. Dacă îi privești însă cu atenție, vezi că se deosebesc. Pe mulți din ei îi cunoșteam pe nume, mai ales pe tineri și pe copii. Katu îmi aducea deseori carne, rădăcini și îndeobște tot felul de mîncăruri, care, după părerea ei, sînt un deliciu; ea își exprima astfel simpatia față de mine.

— Tocmai de aia a și îndrăznit să arunce darda într-unul din cei care-i răpiseră drăguțul! spuse rîzînd Makșeev.

— Da, dacă nimerea numai patru centimetri mai la stînga, rămîneam chior, spuse Kaștanov.

După ce o bandajă pe Katu, încercară s-o ducă în cort, dar ea începu să se zbată și să urle, spunîndu-le ceva. Igolkin le explică că fata îi roagă s-o lase să moară aici, pe loc, și să n-o ducă în colibă ca s-o mănînce.

— Cum adică s-o mîncăm? se miră Gromeko. Ce, ei sînt canibali?

— Da, pe semenii lor uciși sau grav răniți la vînătoare ori în vreo încăierare îi mănîncă fără a sta o clipă pe gînduri.

— Liniștește-o și spune-i că n-avem de gînd s-o mîncăm, ci vrem s-o ducem în colibă, ca să doarmă. Cînd o să se facă bine, o s-o lăsăm să se înapoieze la ai ei.

Cu chiu, cu vai, marinarul izbuti s-o înduplece. Borovoi o luă cu gingășie de mînă, și pînă la urmă fata se lăsă dusă în iurtă. Aici o întinseră pe pat, și ea adormi îndată, ținînd strîns mîna lui Borovoi.

Cum timpul rezervat pentru odihnă se isprăvise, începură să se pregătească de drum; făcură focul, puseră ceaiul la fiert şi se apucară să mănînce. Cînd ieşi din iurtă ca să umple ceainicele cu zăpadă, Igolkin observă că la marginea pădurii rătăcesc cîţiva cîini, care veniseră probabil cu primitivii, dar care nu-i mai urmaseră la înapoiere. Cînd văzuseră iurta, îşi aminţiseră poate de hrana lor de dinainte — minunatul peşte uscat, precum şi de vechii lor stăpîni. Marinarul fluieră şi mai veniră încă doisprezece cîini, astfel că împreună cu Generalu şi cu ceilalţi cinci, care li se alăturaseră, aveau acum destui pentru ca să-i înhame la toate cele trei sănii.

— Dar cu ce o să-i hrănim? întrebă Igolkin. Căci numai cu mîncare îi putem ţine în preajma cortului şi-i putem domestici.

— Am luat cu noi provizii pentru o lună de zile, spuse Gromeko. Peste şapte-opt zile vom ajunge la dealul nostru. Prin urmare avem şuncă berechet ca să le putem da şi lor.

— Nu trebuie să le dăm prea mult demîncare! adăugă Borovoi. În felul acesta vor trage sania în goană mare, ştiind că vor fi hrăniţi bine la prînz şi seara.

După ce terminară masa, dădură cîinilor resturile rămase, oasele şi cîte o bucăţică de carne, iar apoi începură să strîngă lucrurile. Într-o sanie pe care puseră învelitoarea de pîslă şi prăjinile de susţinere a cortului, o culcară pe Katu, iar în alta încărcară restul bagajelor. Zăpada era acum bună pentru schiuri, astfel că, deşi încărcătura sporise, puteau înainta mai repede decît în ajun. Cînd convoiul se urni şi Katu îşi dădu seama că nu este dusă în direcţia unde se afla tabăra hoardei, ci în sens opus, începu să ţipe, sări jos din sanie şi o luă la goană, dar după cîţiva paşi se prăbuşi. Cînd o ridicară şi voiră s-o culce din nou în sanie, ea se împotrivi cu înverşunare, îi lovi cu pumnii şi încercă să-i muşte.

Înţelesese, pesemne, din spusele lui Igolkin, că o vor duce înapoi în tabără şi acolo îi vor da drumul. Acum însă vedea că vrăjitorii aveau de gînd s-o ia cu

ei, spre marile gheţuri. Exploratorii fură nevoiţi s-o imobilizeze şi s-o lege de sanie, ca să împiedice o nouă încercare de evadare. Biata Katu dîrdîia de frică şi plîngea cu sughiţuri, încredinţată că pînă la urmă tot o să fie mîncată.

În ziua aceea, de la amiază putură înainta chiar prin albia rîului, unde zăpada era mică şi îndesată de vînturi, astfel încît săniile şi schiurile se afundau mai puţin decît pe cărarea din pădure. De aceea merseră destul de repede şi parcurseră încă cincizeci de kilometri.

În timpul popasului de noapte făcură cu rîndul de gardă, dar nimic nu le tulbură odihna. Katu refuză să mănînce, iar noaptea se văzură siliţi s-o lase legată, în grija santinelei. Cînd văzu cuţitele strălucitoare cu care vrăjitorii tăiau şunca în timpul prînzului şi a cinei, biata fată începu să tremure de frică, urmărindu-le fiecare mişcare; se aştepta, probabil, dintr-o clipă în alta s-o căsăpească.

Exploratorii merseră mai departe spre nord, iar în a opta zi de drum ajunseră în tundră. Către prînz poposiră la dealul lor. Încetul cu încetul lui Katu îi veni inima la loc. Ea se obişnui cu vrăjitorii şi începu să mănînce carne crudă, dar cînd i se oferea carnea fiartă sau friptă, o refuza cu scîrbă. După trei zile de drum îi dezlegară mîinile, iar după cinci zile şi picioarele; de altfel le făgădui că nu va mai încerca să fugă.

VIAŢA ÎN CAPTIVITATE

În timpul acestei călătorii, Igolkin şi Borovoi istorisiră din fir-a-păr tovarăşilor lor viaţa pe care au trăit-o ei printre sălbatici, iar Kaştanov notă cele povestite.

După plecarea exploratorilor spre sud, Igolkin şi Borovoi, rămaşi în cort, construiră o cabină meteorologică pentru instrumente şi făcu o uşă solidă la de-

pozitul din gheţar, ca să ferească proviziile de cîini şi de diferite jivine. După ce isprăviră această treabă, se apucară să sape o nouă galerie în gheaţa dealului, mai jos de prima, ca să aibă cîinii unde să se adăpostească în timpul căldurii care creştea mereu, silind animalele să fugă pînă la marginea gheţurilor, ce se retrăgeau treptat spre nord. Înainte de a termina aceste treburi grabnice, se duceau rareori la vînătoare. Mai tîrziu însă începură să vîneze în fiece zi, ca să facă rezerve de carne pentru iarnă: uscată, pentru cîini, şi afumată, pentru oameni. Cînd se întorceau din pădure cu sania, luau în drum şi lemne de foc, astfel că încetul cu încetul adunară lemne pentru toată iarna.

În timpul vînătorilor au văzut mamuţi, rinoceri, tauri primitivi şi moscaţi, cerbi gigantici şi reni. Pe malurile rîuleţelor şi în tundră au vînat gîşte, raţe şi alte păsări, care alcătuiau hrana lor de căpetenie. Carnea animalelor mari, o uscau sau o afumau. Aveau de lucru de nu-şi vedeau capul, încît uneori nici nu apucau să doarmă îndestul. În timpul vînătorilor au trecut prin fel de fel de peripeţii, dar toate s-au sfîrşit cu bine.

După plecarea expediţiei spre sud, un timp vremea se îmbunătăţi, norii se rărira, iar Pluton lumina ore în şir, aşa încît temperatura creştea pînă la +20° la umbră. În tundră era vară în toată puterea cuvîntului. Dar de pe la mijlocul lui august începu să se simtă toamna. Pluton dispărea tot mai des în nori. Cîteodată ploua, iar după ploaie în tundră se lăsa ceaţă.

Temperatura scăzu iar la începutul lui septembrie. Cînd dinspre nord băteau uneori vînturi puternice, ea ajungea pînă la 0°. Frunzele îngălbeniră şi pe la mijlocul lunii tundra îşi lepădă veşmîntul verde şi căpătă o culoare brună. Din cînd în cînd ningea.

În vederea iernii, Igolkin şi Borovoi revizuiră proviziile, conservele şi lucrurile din depozit. O parte din ele le duseră în iurtă. În cea de-a doua zi de cînd începuseră această treabă, tocmai cînd plecau din depozit ca să se ducă să mănînce, fură atacaţi pe neaşteptate de oamenii primitivi, veniţi tiptil din cealaltă

parte a dealului. Borovoi şi Igolkin, care nici nu bănuiau că ar putea exista oameni în Plutonia, nu aveau asupra lor nici o armă în afară de cuţite. În schimb, atacatorii erau înarmaţi cu suliţe, cuţite, săgeţi, astfel că orice împotrivire ar fi fost de prisos. Sălbaticii se purtară bine cu ei ; după ce cercetară cortul, cabina meteorologică şi tot ce aparţinea acestor fiinţe nemaiîntîlnite pînă atunci, îi duseră în tabără.

Sălaşul primitivilor nu era departe — la vreo zece kilometri de iurtă, într-o pădurice (mai tîrziu prizonierii aflară că hoarda venise în ajun dinspre răsărit). Sălbaticii se sfătuiră îndelung ce să facă cu prizonierii ; bărbaţii propuneau să fie sacrificaţi zeilor, dar majoritatea femeilor se împotriviră. Ele socoteau, pesemne, că prezenţa acestor străini năzdrăvani în mijlocul hoardei va insufla acesteia puteri noi, izbînzi la vînătoare sau în luptele cu alte hoarde şi de aceea hotărîră să nu-i elibereze, dar totodată să nu le facă vreun rău, ci să-i instaleze într-o colibă deosebită, în mijlocul taberei.

În acest timp, hoarda culegea prin tundră tot felul de fructe şi rădăcini comestibile, ca să aibă provizii de iarnă, şi rămase cîteva zile pe loc. Mai tîrziu căzu însă o zăpadă abundentă, care îi sili pe sălbatici să plece spre sud, la o depărtare de vreo patruzeci de kilometri, unde pădurea era mai înaltă, apărîndu-i de vînturile reci.

La început, prizonierii suferiseră cumplit. Nu li se dădea de mîncat decît carne crudă, fructe şi rădăcini. Erau nevoiţi să doarmă pe piei grosolan lucrate şi tot cu ele să se acopere, ca să se apere de frig. Nu se puteau înţelege cu primitivii decît prin semne şi nu ştiau încă ce soartă îi aşteaptă. Despre evadare nici vorbă nu putea fi, căci erau păziţi cu străşnicie.

Cînd poposiră în alt loc — într-o poiană mare, în mijlocul unei păduri — sălbaticii se apucară să taie copaci subţiri şi uscaţi, ca să-şi facă prăjini pentru colibe. Pretutindeni în jur se aflau crengi uscate şi bucăţi de scoarţă. Cînd dădu cu ochii de ele, Igolkin îşi aduse aminte că avea în buzunar o cutie cu chibrituri, fiindcă în ziua cînd fură luaţi prizonieri, aprinse-

seră felinarul în depozit. El adună un braţ de vreascuri şi făcu un foc. La vederea vîlvătăii, primitivii îşi lăsară toţi treaba şi se adunară în jurul ei. Această privelişte nemaipomenită îi ului. Cînd simţiră că flăcările le ard mîinile, căzură în genunchi în semn de veneraţie faţă de foc. De atunci nutrirră mai mult respect pentru străinii care stăpîneau focul, şi acesta arse mereu lîngă coliba prizonierilor, care frigeau în nişte frigări carnea ce le era adusă.

Peste puţin timp, prizonierii începură să înţeleagă graiul lor, care de altfel era destul de simplu. Noţiunile primitivilor se mărgineau la vînătoare, la mîncare şi la tot ceea ce alcătuia viaţa lor ; limba era formată din cuvinte monosilabice şi bisilabice şi nu cunoştea declinarea, conjugarea, adverbele şi prepoziţiile, astfel că erau nevoiţi să-şi completeze graiul prin mimică şi mişcări ale corpului. De numărat nu ştiau să numere decît pînă la douăzeci, pe degetele de la mîini şi de la picioare.

In fiecare colibă locuiau cîteva femei şi cîţiva bărbaţi, uniţi prin căsătoria pe grupe, precum şi copiii acestei familii, fiecare avînd o singură mamă şi mai mulţi taţi. Bărbaţii se îndeletniceau cu vînătoarea şi confecţionau aşchii de cremene pentru suliţe, darde, cuţite şi răzuitoare. Femeile culegeau fructe şi rădăcini, argăseau piei şi luau parte la hăituirea fiarelor mari, pe care nu le puteau răpune decît cu forţele unite ale întregii hoarde.

Primitivii vînau orice animal şi mîncau atît carnea, cît şi măruntaiele ; nu le displăceau nici viermii, melcii, omizile şi gîndacii. Vînătorii se înfruptau din carnea aburindă încă şi beau sîngele cald al animalelor doborîte, iar ceea ce rămînea, precum şi pieile, le duceau acasă, în tabără. Animalele mari, ca mamuţii sau rinocerii, erau înconjurate şi gonite spre nişte gropi săpate în pădure, pe cărările pe care obişnuiau să meargă sălbăticiunile, şi aruncau în ele cu pietre şi suliţe pînă le omorau.

La vînătoare, fiecare familie mergea separat ; uneori se uneau cîte două-trei familii. Cînd hăituiau un animal mai mare, întreaga hoardă lua parte la vînă-

toare, în afară de două-trei femei care rămîneau să păzească prizonierii. Aceste femei hrăneau pe sugacii din toate colibele, ale căror mame nu se întorceau multă vreme de la vînătoare.

In timpul vînătorii se întîmplau şi nenorociri. Cîte odată fiarele ori mamuţii şi rinocerii îi răneau pe urmăritori. Atunci vînătorii nu se dădeau înapoi să-şi mănînce semenii ucişi sau grav răniţi.

După spusele lui Borovoi, primitivii aveau capul mare, trunchiul scurt şi îndesat, iar membrele scurte, butucănoase şi vînjoase. Umerii lor erau largi, spinarea puţin adusă, iar capul şi gîtul plecate înainte. Bărbia scurtă, arcadele masive ale sprîncenelor şi fruntea teşită îi făceau să semene cu nişte maimuţe antropoide. Picioarele primitivilor erau puţin arcuite. Umblau aplecaţi înainte, iar cînd mîncau sau lucrau, şedeau pe vine.

Pe temeiul celor povestite de Borovoi şi Igolkin, şi după ce examină armele şi obiectele lucrate de aceşti oameni, Kaştanov ajunse la concluzia că tribul avea multe trăsături comune cu oamenii din Neanderthal, care au trăit în Europa în Paleoliticul mijlociu, adică în epoca pietrei cioplite, nelustruite, o dată cu mamutul, rinocerul păros, taurul primitiv şi alte animale din epoca glaciară.

Oamenii aceştia primitivi aveau unelte de piatră foarte rudimentare, făcute din aşchii de silex, sub formă de răzuitoare (cu ajutorul cărora prelucrau pieile animalelor sălbatice), topoare şi cuţite, precum şi vîrfuri pentru suliţe şi darde, care le foloseau la vînătoare. De asemenea, ei puneau aşchii ascuţite în ghioage, transformîndu-le astfel în arme înfricoşătoare.

Sălbaticii numeau soare mic focul aprins de călători şi i se închinau. Ei se încredinţară de acţiunea binefăcătoare a focului în timpul îndelungatului drum spre sud, cînd fuseseră nevoiţi să migreze din pricina iernii care începuse în zona pădurii nordice. Întrucît le era prea greu să care cu ei prăjinile pentru colibe, iar ca să taie altele la fiecare popas ar fi trebuit să piardă prea multă vreme, în timpul migraţiunii dor-

meau noaptea la adăpostul tufelor, în păduri, unde vîntul rece îi pătrundea pînă la oase. Cînd se apropiară de focul prizonierilor, văzură că acesta îi încălzește; urmarea fu că după puțin timp, întreaga hoardă își făcu obiceiul să doarmă noaptea în jurul focului. Strîngeau lemne de foc pe întrecute. Dar niciunul dintre ei nu îndrăzni să-și aprindă un foc numai pentru el, și nici captivii nu încercară să le dea această idee, deoarece voiau să rămînă singurii stăpîni ai focului și să-și păstreze autoritatea asupra hoardei. Își dădeau seama că dacă nu vor fi eliberați curînd, situația lor se va înrăutăți.

Tot mai îngrijorați, prizonierii numărau zilele ultimelor săptămîni ale toamnei și se întrebau mereu cînd se vor întoarce ceilalți exploratori din expediția spre sud, ca să-i scape. Incetul cu încetul se apropia dinspre nord-iarna și ei simțeau că foarte curînd hoarda se va depărta și mai mult de dealul de la marginea gheților. De aceea, e lesne de închipuit cît de bucuroși au fost cînd au auzit detunăturile vestitoare ale apropiatei lor eliberări.

DIN NOU ÎN IURTĂ

În ultima săptămînă a lunii decembrie, exploratorii ajunseră la dealul de la marginea gheților. Ei hotărîră să se odihnească și să sărbătorească aici Anul Nou, izbînda expediției întreprinse spre sud și eliberarea prizonierilor. Aveau rezerve suficiente de alimente și lemne de foc, astfel că nu mai trebuiau să facă incursiuni în pădure sau în tundră.

Curățiră locul în jur, ridicară iurta și săpară în zăpadă, care trecea de un metru, un șanț spre depozit, spre adăpostul cîinilor și spre cabina meteorologică. Acum se puteau odihni. În iurtă ardea focul și era cald și plăcut. Timpul și-l petreceau ospătîndu-se, plimbîndu-se, dormind, povestindu-și peripețiile și amin-

tindu-şi diferite întîmplări din expediţia spre sud sau din viaţa trăită în mijlocul hoardei.

Katu asista tăcută la taifasul lor şi nutrea un respect crescînd faţă de vrăjitorii albi, care aveau atîtea lucruri ciudate. Piciorul era pe cale de a i se vindeca, şi în scurtă vreme începu să umble. Adeseori o găseau stînd lîngă iurtă cu privirile aţintite spre miazăzi, unde se vedea în zare fîşia întunecată a pădurilor. Nu încăpea îndoială că tînjea după tribul ei.

Igolkin încercă s-o convingă pe Katu să rămînă cu ei, iar pe urmă să plece împreună peste gheţuri, în ţinuturile calde, unde va vedea toate minunăţiile făptuite de oamenii albi. Dar ea dădea cu încăpăţînare din cap, repetînd într-una :

— Eu pădure, coliba mamei, carne crudă, vînătoare, vesel !

Exploratorii nădăjduiau totuşi că pînă la urmă se va obişnui cu ei şi se va învoi să meargă cu dînşii. Ce senzaţie ar fi produs expediţia, dacă ar fi putut aduce un exemplar viu de primitiv.

Cînd gerul se înăspri, Katu începu să sufere cumplit de frig, dar refuza orice îmbrăcăminte ce i se dădea. Cînd ieşea din cortul încălzit, se înfăşura numai în pătura ei. Nu ajuta de loc la dereticarea cortului, la spălatul vaselor, la desfundarea şanţului săpat în zăpadă sau la căratul lemnelor. Îl întreba pe Igolkin cîte neveste are, dacă ele se duc la vînătoare, dacă e mare hoarda vrăjitorilor albi, şi clătina din cap neîn-

crezătoare cînd i se povestea despre vlaţa europenilor, despre oraşe, mări, vapoare ş.a. În afară de mîncat şi dormit nu făcea decît să ascută beţişoare pentru darde şi să cioplească din lemn moale de salcie figurine grosolane înfăţişînd mamuţi, rinoceri, urşi şi tigri. Katu îşi făcuse o colecţie întreagă de asemenea idoli, li se închina lor şi se ruga mereu de Igolkin să-i dea sînge, ca să ungă figurinele. Dar exploratorii nu se duceau la vînătoare, în tundră nu se vedea nici o fiară sau pasăre, astfel că nu-i puteau împlini rugămintea.

Prin ianuarie începură să facă scurte plimbări cu săniile, ca să deprindă cîinii la ham. Animalele se domesticiseră, se învăţaseră iarăşi cu vechii lor stăpîni şi trăiau în adăpostul săpat în gheaţă la poalele dealului. Numai Generalu rămînea de pază lîngă iurtă. După ce cîinii se deprinseră cu hamul, exploratorii începură să înainteze în tundră pe distanţe mai mari, pînă la marginea pădurilor, ca să aducă lemne, rezerva lor de combustibil fiind pe sfîrşite. Plecau cîte cinci inşi cu trei sănii, iar unul rămînea în cort s-o păzească pe Katu.

Într-o zi, pe la sfîrşitul lui ianuarie, era rîndul lui Papocikin să rămînă de pază, în iurtă. Katu urmărea întotdeauna atentă pregătirile exploratorilor şi aştepta cu nerăbdare întoarcerea lor, trăgînd nădejde că vor vîna vreo sălbăticiune şi-i vor aduce carne proaspătă, sîngerîndă, la care jinduia atîta. Dar speranţele ei se dovediseră deşarte, deoarece exploratorii nu întîlniră nici un animal.

După plecarea celorlalţi călători, Papocikin stătu vreo două ceasuri în iurtă, lîngă foc. Neavînd ce face, aţipi şi dormi, se vede destul de mult. Cînd se trezi, Katu dispăruse din iurtă. Ieşi repede afară şi zări departe, spre miazăzi, pe întinderea imaculată a cîmpiei, un punct negru, care se depărta. Captiva îi furase schiurile, cu care învăţase să meargă, iar fără schiuri, Papocikin n-avea cum s-o urmărească prin zăpada adîncă. Fata luase de asemenea pătura ei, o şuncă începută, care atîrna în cort, un cuţit mare şi o cutie de chibrituri, pe care învăţase să le folosească.

Seara, cînd se înapoiară, exploratorii aflară cu mare părere de rău de fuga lui Katu. Firește, Papocikin fu aspru dojenit, dar nu mai era nimic de făcut. Nu puteau porni pe urmele fugarei; ea ajunsese desigur foarte departe și ar fi trebuit să organizeze o întreagă expediție, fără a avea totuși prea mulți sorți de izbîndă. Katu nu ducea nici o povară și se obișnuise în timpul vînătorii să facă chiar și o sută de kilometri pe zi; or, expediția cu săniile nu ar fi putut parcurge nici măcar o jumătate din această distanță. În afară de asta, nu avea nici un rost să se războiască cu tribul acestei fete, ca s-o ia cu dînșii împotriva voinței ei.

Din fericire, înainte de a evada apucaseră s-o fotografieze de cîteva ori din față, din profil și din spate și s-o măsoare după toate regulile antropologiei; totodată îi luaseră o mască în ghips, precum și amprentele mîinilor și picioarelor.

Abia la sfîrșitul lui martie sau începutul lui aprilie puteau porni înapoi peste ghețuri. Atunci acolo sus zilele aveau să fie îndeajuns de lungi, iar pînă la începutul verii, exploratorii puteau nădăjdui să ajungă pe țărmul sudic al Țării lui Nansen. Mai rămîneau aproape două luni pînă la plecare. Hotărîră să profite de acest timp ca să se antreneze împreună cu cîinii, parcurgînd distanțe tot mai lungi cu săniile. În ultimele zile descoperiseră la marginea pădurilor urme proaspete de cerbi sau, mai probabil, de reni, precum și de boi moscați și de lupi. Puteau spera deci că dacă s-ar depărta de iurtă cale de o zi sau două, s-ar putea să întîlnească ceva vînat. Atît oamenii, cît și cîinii duceau mare lipsă de carne proaspătă: li se urîse cu șunca, și apoi nici carne afumată prea multă nu le mai rămăsese din pricina nepotolitei pofte de mîncare a lui Katu. Erau nevoiți să păstreze șunca rămasă, ca să aibă ce mînca pe drum, urmînd ca pînă atunci să se hrănească cu vînat. Plecau la vînătoare cu rîndul, cîte trei, luînd cu ei două sănii și cortul mic, în vreme ce ceilalți membri ai expediției și un atelaj de cîini rămîneau în cortul mare, ca să se odihnească pînă ce le va veni din nou rîndul.

La sfîrșitul lui martie, exploratorii hotărîră să pornească înapoi peste ghețuri. În cabina meteorologică de pe deal și în magazia de la poalele dealului lăsară închise într-o ladă bine ferecată scurte însemnări despre componența expediției care descoperise Plutonia, precum și despre principalele rezultate ale călătoriei spre sud. Era de așteptat ca o dată cu venirea verii, primitivii să dea din nou o raită pînă la dealul lor. Pentru ca ei să nu ia lăzile și să nu distrugă cabina meteorologică, așezară în interiorul acesteia, pe un raft, cîțiva din idolii de lemn ciopliți de Katu, iar pe dușumea strînseră, în chip de ofrandă, o grămadă de oase, cutii goale de conserve și alte nimicuri. Ideea fusese a lui Igolkin, care ajunsese să-i cunoască mai bine pe sălbatici decît savantul Borovoi.

În sfîrșit, săniile, greu încărcate cu colecții, provizii și alte lucruri ale expediției, porniră prin pustiul de zăpadă spre marginea ghețurilor.

Drumul de întoarcere, care trecea prin Țara lui Nansen, dură o lună de zile. Trebuiră să înfrunte mormane de gheață, să urce pantele abrupte ale muntelui Russki și să coboare pe versantul opus, să străbată întinderile de gheață de tip Gletcher și să meargă împotriva vînturilor puternice, care suflau din față. Cei cîțiva cîini care le mai rămăseseră abia trăgeau săniile încărcate cu vîrf. Toate acestea făceau înaintarea anevoioasă și biruirea piedicilor cerea sforțări supraomenești. Vijeliile dese îi țineau și ele pe loc, în schimb ofereau oamenilor și cîinilor ore în plus de odihnă. Îndată ce lăsară în urmă mormanele de gheață, ziua începu să alterneze cu noaptea, fenomen pe care exploratorii nu-l mai văzuseră de mult. Nu izbutiră să găsească unele dintre depozitele de provizii lăsate în drum, dar cînd ajunseră la capul Truhanov dădură de un nou depozit cu provizii suficiente pentru un an, amenajat de „Steaua Polară". Tot aici găsiră și o scrisoare din care aflară că vasul se oprise să ierneze la zece kilometri est

de cap. De pe creasta acestuia zăriră în depărtare „Steaua Polară", iar la jumătatea distanței care îi despărțea de vas fură întîmpinați cu bucurie de membrii echipajului. Pînă și Truhanov le ieși în întîmpinare, cu o sanie trasă de cîini tineri, născuți pe „Steaua Polară". Urările de bun venit și întrebările nu mai conteneau. Truhanov fu nespus de fericit cînd află că ipoteza lui cu privire la cavitatea interioară a pămîntului se adeverise în chip strălucit.

O DISCUȚIE ȘTIINȚIFICĂ

După cîteva zile de la întoarcerea expediției pe „Steaua Polară" se dezlănțui o vijelie năpraznică, obișnuită la această latitudine. Orice plimbare sau muncă în aer liber deveni cu neputință. Oamenii își petreceau timpul în salonul ofițerilor, povestind despre iernatul vasului între ghețuri și despre călătoria în Plutonia. Pe Truhanov îl interesau cu deosebire amănuntele coborîșului în lumea subterană, însoțit de tot felul de fenomene inexplicabile pentru membrii expediției.

— Mărturisesc, Nikolai Innokentievici, — spuse Kaștanov, — că scrisoarea dumitale, pe care am deschis-o în ziua în care am văzut mamuți în tundra ce luase locul întinderilor de gheață, ne-a explicat unde ne aflăm, dar nu ne-a mulțumit. Am fi vrut să știm pe ce temei susțineai dumneata că globul pămîntesc e gol pe dinăuntru, ipoteză care s-a adeverit în chip atît de strălucit.

— Ca să fiu sincer,— răspunse Truhanov,— această ipoteză nu-mi aparține și nici măcar nu este nouă. Ea a fost lansată acum mai bine de un secol de cîțiva savanți din Europa Occidentală și am dat de ea răsfoind revistele vechi. Din primul moment m-a captivat și nu m-am lăsat pînă n-am verificat toate datele ei. În cele din urmă m-am încredințat că e pe deplin posibilă.

— Fii așa de bun și împărtășește-ne și nouă datele pe care te-ai întemeiat.

— Cu plăcere. Dacă doriți, am să vă fac chiar astă-seară o expunere amănunțită.

Seara, în salonul ofițerilor, avu loc o interesantă discuție științifică.

După ce expuse pe scurt concepțiile popoarelor antice, potrivit cărora pământul ar avea forma ovală și ar fi înconjurat de ape, precum și teoria lui Aristotel, care susținea că pământul este rotund, Truhanov analiză mai amănunțit concepțiile moderne.

— La sfîrșitul secolului al XVIII-lea, savantul Leslie a afirmat că interiorul pământului e plin cu aer, care din pricina presiunii are lumină proprie. În acest spațiu se mișcă două planete: Proserpina și Pluton...

— Pluton? se miră Borovoi. Așadar noi n-am născocit un nume nou pentru acest astru interior!

— Întocmai, v-au luat-o alții înainte, urmă Truhanov. Unii savanți au făcut chiar anumite calcule, pe baza cărora au schițat traiectoriile acestor planete, susținînd că apropierea lor de scoarța pămîntului provoacă cutremure și furtuni magnetice. După părerea lui Leslie, în cavitatea interioară a pămîntului, unde totul este scăldat într-o lumină electrică dulce, domnește primăvara eternă, și de aceea acolo există o vegetație nemaivăzută și o lume cu totul aparte...

— Și a avut perfectă dreptate! zise Papocikin, uimit.

— După teoria lui Leslie, intrarea în această cavitate a pămîntului trebuie să se afle undeva pe paralele, la 82° latitudine nordică.

— Extraordinar! exclamă Makșeev, pocnindu-și palmele. Cum de a știut atît de precis? Noi am dat de marginea sudică a acestei intrări ceva mai sus de paralela 81°.

— Leslie a determinat acest punct ținînd seama de locul în care aurora boreală atinge intensitatea maximă, deoarece considera că ea își are sursa în interiorul pămîntului, nefiind altceva decît razele electrice care luminează cavitatea interioară a globului nostru.

Teoria lui Leslie a avut mulți adepți și chestiunea trimiterii unei expediții în interiorul pămîntului a fost pusă cu toată seriozitatea.

— Interesant, — spuse zîmbind Gromeko, — cît p-aci să avem și predecesori!

— Dar expediția nu a fost niciodată trimisă, deoarece somitățile științei din acele vremuri — Buffon, Leibnitz, Kircher — au luat în rîs ipoteza lui Leslie, susținînd că e o pură fantezie. Ei afirmau că în interiorul pămîntului se află un nucleu lichid, incandescent, format dintr-o masă compactă unică, sau din numeroase focare mai mici, numite pirofiliații. La sfîrșitul secolului al XVIII-lea, ipoteza bine închegată și armonioasă a lui Kant și Laplace despre formarea întregului nostru sistem planetar dintr-o nebuloasă gazoasă incandescentă a cucerit aproape toate mințile, înlăturînd celelalte ipoteze. În 1816 însă, Cormuls a susținut că pămîntul este gol în interior, iar scoarța lui nu depășește în grosime trei sute de mile engleze. Halley, Franklin, Lichtenberg și Cormuls s-au străduit să explice fenomenele magnetismului terestru și variațiile sale în decursul veacurilor pornind de la ipoteza existenței unei planete interioare. În 1817, profesorul german Steinhauser a considerat aproape sigură existența acestei planete, pe care a numit-o Minerva. Și iarăși s-o proiectat trimiterea unei expediții în interiorul pămîntului. În aprilie 1818, căpitanul de infanterie în retragere Symmes din St. Louis, statul Missouri, a publicat în ziare și a trimis unui mare număr de instituții din America și Europa o scrisoare adresată „lumii întregi", cu următoarea deviză: „Universul ne dă lumină, ca să descoperim un univers infinit".

Iată textul scrisorii:

„Pămîntul are în interior o cavitate locuită. El este format dintr-o serie de sfere concentrice și are la poli niște deschizături de 12-16°. Sînt gata să chezășuiesc cu viața mea veracitatea acestei afirmații și sînt dispus să cercetez această cavitate, dacă lumea îmi va da ajutorul necesar. Am pregătit pentru tipar un

tratat asupra acestei probleme, în care demonstrez afirmațiile de mai sus, explic diferite fenomene și dezleg „misterul de aur" al doctorului Darwin. Condiția pe care o pun este să obțin patronatul acestei lumi, precum și al altor lumi noi. Dedic și testez această descoperire soției mele și celor zece copii ai mei. Aleg ca protector pe doctorul Mitchell, pe sir Davy și pe baronul Alexander von Humboldt. Am nevoie de o sută de oameni cutezători, cu care să pornesc din Siberia la sfîrșitul verii, cu sănii trase de reni, pe gheața Mării Nordului.

Dau toate asigurările că îndată ce vom trece paralela 82°, vom găsi ținuturi calde și bogate, unde există tot felul de plante și animale folositoare, poate chiar și oameni. Ne vom înapoia primăvara următoare".

— Și expediția asta a avut loc? întrebă Kaștanov.

— Din nenorocire, sau dacă vreți din fericire, nu. Scrisoarea lui Symmes a făcut mare vîlvă. Redacțiile ziarelor și revistelor, ca și oamenii de știință au primit nenumărate scrisori cu întrebări de la cititorii interesați. Propunerea curajosului căpitan, care risca să lase o văduvă și zece orfani, a fost discutată cu aprindere în presă, dar nu s-au găsit nici cei o sută de oameni cutezători și nici banii necesari. Savanții pe care Symmes și i-a ales ca protectori îl socoteau probabil nebun sau fantezist pe bietul căpitan. Mulți erau convinși că pămîntul este gol în interior și că acolo se află o planetă, dar aproape nimeni nu credea că ar exista o deschizătură prin care să se poată pătrunde înăuntru.

Astfel, fizicianul Hladney, într-un articol prilejuit de scrisoarea lui Symmes, în care se ocupa de cavitatea internă a pămîntului, articol publicat într-o revistă științifică, a arătat că o asemenea deschizătură nu există, și chiar dacă ar fi existat vreodată, ea s-a umplut inevitabil cu apă. Hladney explica deplasarea extrem de lentă a planetei, despre existența căreia vorbise Steinhauser, prin faptul că această planetă se mișcă într-un mediu foarte dens de aer comprimat,

probabil sub influența atracției exercitate de soare și de lună. El a mai formulat și alte ipoteze interesante, fără a pretinde, firește, că ele sînt indiscutabile: astfel, după el, dat fiind că la o puternică comprimare a aerului se degajă căldură, iar un corp încălzit la o temperatură foarte înaltă începe să lumineze, în centrul cavității pămîntului, unde se exercită din toate direcțiile o presiune foarte mare, aerul, puternic comprimat, trebuie să fi format o masă, un fel de astru central, care luminează și încălzește.

Locuitorii cavității interioare a pămîntului, presupunînd că asemenea făpturi există, văd acest soare întotdeauna la zenit, iar în jurul lor — întreaga suprafață a cavității interioare luminată de acest astru — o priveliște nespus de frumoasă.

Ipotezele despre planeta interioară au dăinuit un oarecare timp. În deceniul al patrulea al secolului trecut, Bertrand a formulat și el ipoteza că globul pămîntesc este gol pe dinăuntru și că în această cavitate ar exista un nucleu magnetic, care se deplasează de la un pol la altul sub influența cometelor.

În secolul al XIX-lea, cei mai mulți partizani îi avea ipoteza despre nucleul lichid și incandescent al pămîntului, așa cum afirmă teoria lui Kant-Laplace. Într-o singură problemă nu se înțelegeau susținătorii acestei teorii și anume: în problema grosimii scoarței solide a pămîntului. Unii pretindeau că scoarța terestră nu e mai groasă de 40-50 de kilometri, alții calculau că această scoarță are o grosime de 100 de kilometri, iar alții, în sfîrșit, susțineau că această grosime variază între 1275 și 2220 de kilometri, adică de la o cincime pînă la o treime din raza pămîntului. Această presupunere însă este contrazisă de fenomenele vulcanice și geotermice ale pămîntului, precum și de ipoteza că pămîntul este un corp solid, cu desăvîrșire răcit. De aceea, cei ce susțin că scoarța este foarte groasă, admit că în ea s-au mai păstrat bazine de lavă topită, care nu sînt altceva decît focare de vulcani.

În a doua jumătate a secolului al XIX-lea a cîștigat mai mulți adepți o a patra ipoteză, care susținea

că pămîntul are o scoarță solidă nu prea groasă și un nucleu solid, iar între acestea există un strat mai mult sau mai puțin gros de roci în stare lichidă, așa numita zonă de olivin.

Existența nucleului solid este admisă pe temeiul faptului că în apropiere de centrul pămîntului, din cauza presiunii uriașe, deși temperatura este foarte înaltă, depășind de multe ori punctul lor de topire (la presiune normală), toate corpurile trebuie să fie în stare solidă.

Scoarța pămîntului este alcătuită din roci mai ușoare, iar în zona de olivin sînt concentrate rocile mai grele, bogate în olivin și fier; în nucleul pămîntului predomină substanțele grele, ca, de pildă, metalele. Se crede că meteoriții de fier, formați îndeosebi din fier și nichel, sînt bucăți desprinse din nucleele unor planete, iar meteoriții nemetalici, formați din olivin și din alte minerale bogate în fier, cu incluziuni de fier și nichel, ne îngăduie să ne dăm seama de constituția substanței care alcătuiește zona de olivin.

Și astăzi încă această ipoteză are numeroși adepți, dar ea își dispută întîietatea cu o altă ipoteză și anume cu ipoteza lui Zoppritz, care a reînviat într-o formă nouă teoria lui Leslie, precum și cu teoriile altor savanți de la sfîrșitul secolului al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea.

Această ipoteză pornește de la legea fizică potrivit căreia la temperaturile înalte, existente fără îndoială în adîncurile pămîntului, toate corpurile trebuie să fie în stare gazoasă, deși presiunea este uriașă.

Știți, cred, că gazele au o așa numită temperatură critică, la care ele nu se comprimă și nu se lichefiază, indiferent de presiune. Este neîndoielnic că în centrul pămîntului această temperatură critică este mult depășită. De aceea nucleul pămîntului este format probabil din așa-numitele gaze monoatomice, care și-au pierdut proprietățile chimice caracteristice, deoarece moleculele lor s-au scindat în atomi sub influența unei temperaturi foarte ridicate. Acest nucleu este înconjurat de un strat de gaze a căror temperatură depășește punctul

critic, iar acest strat este înconjurat la rîndul său de un strat de gaze obişnuite

Urmează un strat lichid, care conţine substanţe topite, iar apoi un strat format dintr-un lichid dens, ca lava sau smoala, şi încă un strat semi-lichid, aşa numita stare criptoplastică, cu o consistenţă asemănătoare cleiului de cizmărie fiert (pap).

În sfîrşit, deasupra tuturor acestora se află scoarţa solidă. Firește, stratele nu sînt precis delimitate, ci între ele există treceri treptate. De aceea ele nu se pot deplasa unele faţă de altele cînd pămîntul se roteşte, nu au nici o influenţă asupra mareelor şi nu pot determina modificarea unghiului de înclinare a axei pămîntului. În ce priveşte grosimea scoarţei pămîntului, nu există unitate de păreri. Geofizicianul suedez Arrhenius socoteşte că nucleul gazos ocupă 95% din diametrul pămîntului, stratele lichide incandescente — 4%, iar scoarţa solidă numai 1%, avînd deci o grosime de aproape 64 de kilometri.

Alţii înclină să creadă că scoarţa pămîntului este mai groasă; de 80, 100 sau chiar 1000 de kilometri. Dar ipoteza potrivit căreia scoarţa pămîntului este mai subţire, adică de cel mult 60-100 de kilometri, explică mai bine fenomenele vulcanice, formarea munţilor, fenomenele geotermice ş.a.

După cum vedeţi, această ipoteză a readus la ordinea zilei teoria lui Leslie, precum şi teoriile altor savanţi; ce-i drept, nu se mai susţine că ar exista planete interioare sau deschizături care răspund la suprafaţa pămîntului. Ea a confirmat chiar ipoteza căpitanului Symmes despre sferele concentrice. Desigur însă că nici vorbă nu poate fi ca această cavitate interioară a pămîntului să fie locuită, dacă admitem că acolo există o temperatură, care provoacă dezagregarea chiar şi a atomilor de gaze.

— Şi totuşi ea este locuită! exclamă Kaştanov. Cred că şi dumneavoastră presupuneaţi că ea e locuită, atunci cînd aţi trimis expediţia.

— E adevărat. Şi acum trec la ipoteza mea, continuă Truhanov. Sînt de mult partizan al ipotezei lui Zoppritz. Am făcut diferite observaţii şi calcule ca s-o

dezvolt mai departe şi să descopăr date noi în confirmarea ei. Observaţiile priveau stabilirea forţei de gravitate în diferite regiuni, fenomenele geomagnetismului şi răspîndirea cutremurelor.

După cum bine ştiţi, undele cutremurelor se propagă nu numai prin scoarţa solidă a pămîntului, ci şi direct prin adîncurile planetei noastre. De aceea, dacă pămîntul se cutremură la antipozi, aparatele sensibile înregistrează două serii de şocuri: la început şocurile propagate pe calea cea mai scurtă, aceea a diametrului terestru, iar apoi zguduiturile care se propagă prin scoarţa pămîntului, adică la periferia globului. Viteza de propagare a şocurilor depinde de densitatea şi omogenitatea mediului. După viteza de propagare putem stabili constituţia acestui mediu.

Dar iată că o serie de observaţii, făcute la diferite staţiuni seismice şi mai ales la observatorul meu de pe muntele Munku-Sardîk, unde am instalat aparate noi, de mare precizie şi extrem de sensibile, în fundul unei mine adînci de la poalele muntelui, au avut ca rezultat date care infirmă ipoteza lui Zoppritz. Am ajuns la concluzia că nucleul pămîntului nu se compune din gaze extrem de comprimate din pricina presiunii, ci, dimpotrivă, din gaze rarefiate, poate doar puţin mai dense decît aerul nostru, gaze care ocupă aproape trei sferturi din diametrul globului terestru. Cu alte cuvinte, putem presupune că acest nucleu gazos are un diametru de aproximativ 8000 de kilometri, aşa încît nu rămîn decît vreo 2400 de kilometri în fiecare parte pentru stratele lichide şi solide. Iar în mijlocul nucleului gazos, trebuie să admitem că există un corp aproape solid, adică o planetă interioară cu un diametru de cel mult 500 de kilometri.

— Cum aţi putut stabili diametrul acestui corp nevăzut? întrebă Borovoi.

— Foarte simplu. El se afla în calea şocurilor numai cînd se produceau cutremure direct la antipozii observatorului meu, adică în Oceanul Pacific, la est de Noua Zeelandă; dacă se întîmpla însă să se producă vreun cutremur chiar în Noua Zeelandă sau în Patagonia, nu constatam existenţa unui corp solid în drumul propa-

gării sale. O serie întreagă de observaţii mi-au îngăduit să stabilesc dimensiunile maxime ale acestui corp, firește cu oarecare aproximaţie.

Aşadar, aceste observaţii au arătat că în interiorul pămîntului există o cavitate mare, plină de gaze, care ca densitate se deosebesc foarte puţin de aer, iar între ele se află, în centru, o planetă interioară cu un diametru de cel mult 500 de kilometri. În genere, aceste observaţii se potrivesc mai bine cu ipotezele unor savanţi mai vechi, decît cu ipoteza lui Zoppritz. În acest caz însă devin îndoielnice toate calculele pe baza cărora s-a stabilit repartiţia substanţelor grele în scoarţa pămîntului. După cum se ştie, densitatea medie a pămîntului e de 5,5, iar densitatea rocilor aflătoare în stratul superficial al scoarţei nu este decît de 2,5-3,5 sau chiar mai mică, dacă ţinem seama de vastele întinderi acoperite de apa oceanelor. De aceea oamenii de ştiinţă sînt de părere că pe măsură ce ne apropiem de centrul pămîntului, întîlnim substanţe cu o densitate tot mai mare, care atinge 10-11 în mijlocul nucleului. Dar dacă în interiorul pămîntului un spaţiu uriaş este ocupat de gaze avînd densitatea aerului, gaze în mijlocul cărora există o mică planetă, cu totul alta va fi şi repartiţia densităţilor în scoarţa pămîntului ce înconjoară cavitatea interioară plină cu gaze. După părerea mea, partea uşoară, exterioară, a scoarţei, are o grosime de circa 77 de kilometri, partea grea, interioară, care conţine mari cantităţi de metale grele, are 2300 de kilometri, iar cavitatea interioară cu gaze — 4000 de kilometri (inclusiv planeta); obţinem un total de 6377 de kilometri — raza pămîntului. Dacă admitem că densitatea medie a părţii grele a scoarţei este 7,8, atunci densitatea pămîntului în ansamblu este de 5,5, ceea ce corespunde teoriilor geofizicienilor.

Ca să-şi demonstreze teoria despre repartiţia maselor, Truhanov făcu pe o tablă instalată în salonul ofiţerilor toate calculele din care rezulta volumul şi greutatea stratelor componente ale pămîntului. Acceptînd ipoteza lui Zoppritz într-o formă modificată, Truhanov arătă cum s-a format, după părerea sa, deschizătura prin care suprafaţa pămîntului comunica cu cavitatea

interioară şi prin care ieşiseră probabil afară gazele comprimate şi fierbinţi. Pe temeiul faptului că din spaţiul cosmic cad deseori pe pămînt corpuri cereşti numite meteoriţi, el socotea că în trecutul îndepărtat al planetei noastre a căzut pe pămînt un meteorit uriaş, care a străpuns scoarţa pămîntului groasă de 2377 de kilometri şi a rămas în interiorul său, transformîndu-se în planeta Pluton. Ca dovadă că o astfel de cădere ar fi posibilă, el menţionă uriaşa depresiune din statul Arizona din America de Nord, numită craterul meteoritului, care este o groapă făcută de un meteorit uriaş; de dimensiunile acestui meteorit ne putem da seama după bucăţile de rocă găsite acolo. El n-a reuşit însă să străpungă scoarţa pămîntului, ci a ricoşat şi a căzut probabil în Oceanul Pacific, în vreme ce Plutonia a trecut prin scoarţa pămîntului şi a rămas în interiorul său.

— Şi cînd s-a produs această catastrofă ? întrebară toţi într-un glas.

— Cel mai tîrziu în Jurasic, dacă ţinem seama de faptul că în regiunea cea mai îndepărtată a cavităţii interioare, pînă unde a reuşit să ajungă expediţia, există reprezentanţi ai faunei şi florei din Jurasic, care s-au deplasat în această cavitate de pe suprafaţa pămîntului posterior formării deschizăturii, după ce gazele au ieşit, iar cavitatea s-a răcit. Mai tîrziu s-a mutat treptat, în acelaşi mod, fauna şi flora din Cretacic, Terţiar şi Cvaternar, împingînd încetul cu încetul în adîncul cavităţii pe reprezentanţii epocilor precedente [1].

Cît timp Ţara lui Nansen va fi încătuşată de gheţuri, reprezentanţii florei şi faunei noastre nu vor putea pătrunde în cavitatea interioară. Şi numai omul secolului al XX-lea, în persoana dumneavoastră, a înfrînt cu curaj această piedică şi a pătruns în ţinutul misterios, unde datorită climei constante şi condiţiilor de viaţă s-au păstrat ca prin minune reprezentanţi ai florei şi

[1] Cititorii care vor să cunoască mai pe larg expunerea lui Truhanov, o pot găsi în ediţia din 1941 a „Plutoniei", apărută în Editura de literatură pentru copii, din Moscova, la p. 347—469. (Nota red. ruse)

faunei dispăruți de mult de pe fața pămîntului. În felul acesta ați descoperit un muzeu paleontologic la care nici n-am visat vreodată.

— Ați explicat foarte bine cum s-a petrecut popularea cu animale și plante a cavității interioare, — remarcă Kaștanov, — deși paleontologii nu vor fi poate de acord cu toate ipotezele dumneavoastră. Aș vrea însă să vă întreb: unde au dispărut bucățile din scoarța pămîntului rămase de pe urma spărturii?

— Cred că bucățile mici au fost aruncate afară, la suprafață, de gazele țîșnite din adîncuri, cele mai mari s-au contopit probabil cu meteoritul, alcătuind corpul luminos al lui Pluton, iar celelalte au căzut pe suprafața interioară, unde au rămas sub formă de coline și platouri. S-ar putea ca dealurile mari de olivin, bogate în fier, pe care le-ați descoperit pe cursul mijlociu al rîului Makșeev, să fie tocmai astfel de bucăți. S-ar putea de asemenea ca întregul platou al pustiului negru de pe țărmul sudic al Mării Reptilelor să nu fie altceva decît o bucată uriașă a scoarței pămîntului. Toate acestea urmează a fi temeinic studiate.

— Cum explicați însă existența vulcanilor stinși sau activi pe care i-am descoperit pe acest platou?

— Cred că nu-mi va fi prea greu să răspund la această întrebare. Potrivit ipotezei lui Zoppritz, deasupra stratelor sau zonelor alcătuite din gaze se afla un strat incandescent în stare lichidă. După ce s-a produs spărtura, cînd gazele au năvălit prin ea, iar în interiorul pămîntului presiunea a scăzut brusc, o parte din acest strat trebuia să se fi transformat în gaze și vapori, iar restul a căpătat aspectul unei mări clocotinde de foc. Încetul cu încetul, vaporii și gazele au ieșit afară prin spărtură, temperatura și presiunea din cavitatea interioară au scăzut mereu și marea de lavă a început să prindă o pojghiță. La început, aceasta era subțire și puțin rezistentă, rupîndu-se deseori sub presiunea gazelor și a vaporilor degajați de masa topită. Treptat, însă, ea s-a consolidat și s-a rupt tot mai rar, tot mai rar, așa cum s-a întîmplat și la suprafața pămîntului în prima perioadă a vieții planetei noastre. Existența vulcanilor dovedește că la o oarecare adîn-

cime sub această scoarță s-au mai păstrat bazine cu lavă lichidă, incandescentă, de unde și erupțiile asemănătoare celor de la suprafață, cu singura deosebire că de pe urma unei astfel de erupții iau naștere roci foarte grele, bogate în fier, cum nu există pe pămînt.

— O dată ce suprafața interioară a avut la început aspectul unei mări de foc, așa cum ați spus, — remarcă Makșeev, — bucățile scoarței care au căzut s-ar fi înecat în această mare sau s-ar fi topit.

— Nu trebuia neapărat să se întîmple așa, interveni Kaștanov. Se înțelege că bucățile mici s-au topit, dar cele mari, datorită dimensiunilor lor, căci puteau atinge cîțiva kilometri în diametru, s-au topit numai în parte. Cît privește scufundarea lor în adîncul mării de foc, aceasta depindea de greutatea lor specifică. Dacă erau mai ușoare decît masa topită, ceea ce e foarte posibil, fiind vorba de niște schije, ele au plutit la suprafață, asemenea ghețarilor din ocean, și tot ca ghețarii s-au topit numai la margini și dedesubt.

— Nu insist, spuse Truhanov. A fost prima idee care mi-a trecut prin minte cînd m-ai întrebat. Toate acestea mai trebuie studiate. Deocamdată nu cunoaștem decît o fîșie îngustă din Plutonia, de-a lungul rîului Makșeev și pe țărmurile Mării Reptilelor. Ce înfățișare o fi avînd acest ținut uriaș la stînga și la dreapta rîului ? Cît se întinde spre sud pustiul negru ? Ce se află dincolo de acest pustiu ? Or fi existînd și acolo oaze, unde viața pulsează din plin ?

— N-aș crede, — obiectă Papocikin, — și iată de ce: vînturile care bat dinspre nord aduc prin deschizătură umezeala fără de care nu e cu putință viața. Această umezeală ia naștere îndeosebi pe fața pămîntului. După cum ne-am putut încredința, ploile se opresc pe țărmul sudic al Mării Reptilelor. Vînturile își lasă toată umezeala pe această distanță, relativ mică, dintre deschizătură și țărm, iar dincolo de mare, în restul cavității interioare, se află un pustiu arid, format din lavă solidificată. Cred chiar că la început, viața caracteristică perioadei jurasice era răspîndită pe o mică întindere în jurul deschizăturii, și numai treptat, pe măsură ce

umiditatea, sub formă de rîuleţe şi lacuri, a sporit, pătrunzînd neîncetat prin deschizătură, aceste forme de viaţă s-au răspîndit tot mai departe spre sud. Se prea poate ca şi Marea Reptilelor să se fi format relativ recent şi de aceea apa acestei mări nu este atît de sărată ca apa oceanului.

— Aici nu sînt de acord, spuse Kaştanov. Dacă această mare ar fi de origină recentă, n-am fi găsit în ea reprezentanţi ai faunei jurasice, ca peşti, ihtiozauri şi pleziozauri. Nici peştii şi nici ihtiozaurii nu puteau veni acolo de pe suprafaţa pămîntului, mergînd pe uscat, asemenea furnicilor, sau prin aer, ca, de pildă, pterodactilii. De aci deduc că prin spărtură a pătruns totuşi apa mării, poate numai scurtă vreme, scurgîndu-se printr-un canal îngust.

— Daţi-mi voie! interveni Papocikin. Cum putea pătrunde marea înăuntru, îndată după meteorit? Apa ar fi dat aici de gaze incandescente şi de o mare de foc, şi toţi dinozaurii şi peştii s-ar fi prefăcut într-o uriaşă ciorbă, şi nu ne-ar mai fi lăsat nici o progenitură.

Toţi pufniră în rîs, dar Kaştanov nu se dădu bătut:

— Tragi concluzii prea pripite din spusele mele, Semion Semionovici. Eu n-am afirmat că marea a pătruns îndată după meteorit. Acesta a căzut, după cum presupune Nikolai Innokentievici, în Triasic, ori fauna mării este jurasică. Aşadar a existat un interval suficient ca gazele să iasă, iar cavitatea interioară să se răcească. Se poate ca în altă regiune a Plutoniei, Marea Reptilelor să se fi întins mult mai departe spre nord, indicînd drumul pe care l-a urmat pe vremuri fauna marină, cînd a pătruns în interiorul globului nostru.

— Vedeţi, dar, cîte probleme, extrem de interesante şi de importante, se ivesc îndată ce începem să discutăm despre Plutonia, spuse Truhanov. Şi fiecare din noi poate ridica o serie întreagă de asemenea probleme în domeniul său. Prin urmare trebuie să trimitem o nouă expediţie, care să continue explorarea Plutoniei. Am sau nu dreptate?

Trecu şi luna mai, dar mult aşteptata primăvară tot nu sosi. Cu toate că soarele era mereu la orizont, coborînd foarte puţin la nord şi ridicîndu-se la sud, el abia, abia încălzea, iar zăpada nu se topea decît spre miazăzi, precum şi pe stîncile abrupte de pe coastă. În afară de asta, zilele însorite alternau deseori cu zile mohorîte ; vîntul sufla năprasnic, zăpada se ridica în vîrtejuri şi deseori se pornea cîte o adevărată vijelie, de puteai crede că s-a întors iarna. Ninsorile proaspete întîrziau topirea zăpezii vechi, care începuse să se prefacă în apă chiar în primele zile destul de călduroase. Vremea nu se încălzi decît în prima jumătate a lunii iunie, cînd veni, în sfîrşit, mult aşteptata primăvară.

Pe stînci şiroiau o sumedenie de pîrîiaşe, iar în ochiurile de pămînt deszăpezit se iviră floricele, care uneori se deschideau chiar sub ochii exploratorilor. Prin băltoacele încălzite de soare mişunau insecte de apă, apărute cine ştie de unde. Dar marea, încătuşată de gheţuri, nu se trezise încă. În zilele cu cer senin însă, de sus, din vîrful catargului, se vedea departe spre sud o fîşie întunecată de apă.

— Anul acesta, primăvara a venit cam tîrziu pe aici ! spuse într-o zi căpitanul călătorilor adunaţi pe punte şi care, din pricina apei ce acoperea aproape pretutindeni gheaţa, erau nevoiţi să-şi petreacă aproape tot timpul pe vas

— Da, anul trecut pe vremea asta ne apropiam de ţărmurile acestui pămînt.

— Pentru că vînturile puternice au răscolit marea şi au spart gheaţa. Acum însă e linişte de zece zile, sau abia adie cîte o boare dinspre sud.

— N-o să fim siliţi să mai iernăm o dată aici, dacă marea nu va scăpa din chinga gheţurilor ? întrebă îngrijorat Papocikin.

— Asta în nici un caz ! În iulie, sau cel tîrziu în august, nu va mai fi gheaţă pe mare, chiar dacă nu va bate vîntul.

— În iulie sau august ? exclamară Gromeko şi Makşeev. Să rămînem aici pînă la mijlocul verii ?

— Da, e un lucru de care trebuie să ţii seama cînd navighezi prin regiunile polare. În anii neprielnici se poate naviga numai o lună sau cel mult o lună şi jumătate, iar în anii prielnici două sau trei luni.

Răbdarea exploratorilor de pe „Steaua Polară" fu pusă la o lungă şi grea încercare. În iunie, vremea fu liniştită, dar în ultimele două săptămîni ale lunii se făcu frig şi cerul se înnoură. Noaptea se lăsa îngheţ şi uneori ningea, încît exploratorii aveau impresia că vara s-a şi terminat.

În sfîrşit, la începutul lui iulie veni dinspre răsărit o furtună, care deşi acoperi totul în jur cu un strat de zăpadă, sparse gheaţa, şi acum vasul, pe care echipajul îl scăpase de mult din strînsoarea gheţurilor, era gata de drum. Printr-o salvă de tun, el îşi luă rămas bun de la mohorîta Ţară a lui Nansen şi se îndreptă spre sud.

Vremea rămînea însă închisă şi umedă, adesea fulguia sau ploua ; cîteodată din cauza ceţii erau nevoiţi să stea pe loc ore întregi.

Abia la începutul lui august, „Steaua Polară" scăpă din captivitate şi porni cu toată viteza prin strîmtoarea Behring. Toţi răsuflară uşuraţi. Peste două-trei săptămîni avea să fie la Vladivostok.

La mijlocul lui august se aflau în dreptul gurii rîului Kamciatka ; ţărmurile peninsulei, movilele conice ale vulcanilor şi vulcanul fumegînd Kliucevskaia se desluşeau bine în depărtare. Era o zi nespus de liniştită şi de senină, iar vijelioasa Mare Behring se aşternea netedă ca o oglindă cît vedeai cu ochii. Aerul străveziu de toamnă le îngăduia să vadă la sud-est culmile insulei Behring, cea mai apropiată din grupul insulelor Comandore. Din direcţia aceea venea cu toată viteza un vas mare, ce părea că se îndreaptă spre Nijni-Kamciatsk.

— E probabil un crucişător rus care face de pază în aceste ape, răspunse Makşeev la întrebarea tovarăşilor săi, adunaţi pe punte, şi care erau într-o dispozi-

ție minunată, dat fiind calmul desăvîrșit al mării și condițiile admirabile de navigație.

— Dar ce poate păzi aici ? se interesă Kaștanov.

— Bogățiile noastre, împotriva vaselor de pirați americani și japonezi. Insulele Comandore reprezintă cea mai bogată regiune din lume, dacă nu singura unde există prețiosul lutru de mare, animal care a început să dispară din pricina exterminării lui necruțătoare. De aceea guvernul nostru îngăduie vînarea lutrului numai în anumite luni, cu respectarea unor anumite restricții privitoare la femele și la animalele tinere. Dar vînătorii lacomi trec peste această interdicție. De aceea insulele sînt deseori cercetate de vasele flotei militare, împuternicite să oprească vasele suspecte care navighează în aceste ape.

— Cred că vor cerceta și vasul nostru ! exclamă Truhanov. Crucișătorul se îndreaptă direct spre noi.

Într-adevăr, crucișătorul — un vas mare cu trei catarge — înainta cu toată viteza, urmărind să taie drumul „Stelei Polare". Acum se distingeau bine țevile strălucitoare ale tunurilor și cîțiva oameni adunați pe puntea de comandă. Deodată dintr-una din țevi țîșniră vălătuci de fum, se auzi o bubuitură, și în același timp pe catarg se înălță fanionul care semnaliza : „Opriți, altfel tragem !"

„Steaua Polară" se supuse ordinului și opri mașinile. Conformîndu-se legilor maritime, îndată ce văzu crucișătorul, căpitanul dădu ordin să fie înălțat pavilionul rus. Dar crucișătorul nu-i urmă pilda.

Pasagerii se îngrămădiră lîngă bord, cătînd spre impunătorul vas ce se apropia cu repeziciune.

— Ce-i asta ? Crucișătorul nu e rusesc. Se numește „Ferdinand", iar numele său e scris cu litere latine ! exclamă căpitanul, care privea vasul prin lunetă.

— Atunci cu ce drept oprește un vas rusesc în apele rusești ? se miră Kaștanov.

— Ce pavilion are acest „Ferdinand" ? Trebuie să fie german.

— Asta o să aflăm îndată ! răspunse căpitanul, consultîndu-și agenda maritimă de buzunar.

— Am găsit! „Ferdinand" — crucișător al flotei maritime militare austro-ungare, construit în 1909, tonaj — atîta și atîta, zece tunuri de calibru cutare și cutare etc., echipaj — 205 oameni, viteza cutare etc.

Între timp, crucișătorul ajunse aproape de tot, încetini viteza și se opri la o ancablură de „Steaua Polară"; de pe vas fu coborîtă îndată o barcă și exploratorii putură vedea cum doi ofițeri și vreo douăzeci de marinari, înarmați cu puști, coborîră scara. Barca se îndreptă spre „Steaua Polară". Pasagerii, căpitanul și întregul echipaj al vasului se strînseră lîngă bord, neînțelegînd ce se întîmplă. Vrînd, nevrînd, coborîră scara, pentru ca oaspeții nepoftiți să poată urca.

Amîndoi ofițerii, însoțiți de zece marinari, urcară pe punte.

— Vas rusesc? întrebă ofițerul mai mare în grad, ducînd dreapta la chipiu.

— Da, vas rusesc. Iahtul „Steaua Polară", proprietate particulară, răspunse Truhanov.

— Dumneavoastră este căpitan?

— Nu, eu sînt proprietarul vasului.

— Vas comercial sau balenieră?

— Niciuna, nici alta. „Steaua Polară" are pe bord o expediție științifică, înapoiată dintr-o călătorie în Oceanul Înghețat. Aș dori să știu însă pe ce temei ați oprit un vas rusesc în apele rusești și cu ce drept ne interogați?

— Pe temei ligii maritime militare și stare de război.

— Ce-ați spus? Stare de război? Ce s-a întîmplat? îl asaltară cu întrebări pasagerii, foarte îngrijorați.

Ofițerul zîmbi:

— Dumneavoastră nimic nu aflat? Dumneavoastră plutești de mult în Oceanul Înghețat?

— Din primăvara anului trecut.

— Diese Russen sind wie vom Himmel gefallen (rușii ăștia parcă au căzut din cer!), spuse austriacul camaradului său, care, pare-se, nu prea înțelegea rusește. Acesta zîmbi și răspunse:

— Sie wissen gar nichts vom Kriege (habar n-au de război)?

Apoi ofițerul superior în grad continuă:

— Dacă așa, eu spun la dumneavoastră că de un an imperiul austro-ungar și imperiul german au război cu Rusia, și noi, crucișătorul flotei imperiale „Ferdinand", luăm vasul dumneavoastră ca pradă de război. Înțeles?

— Bine, dar iahtul meu nu e un vas militar, ci un vas pașnic, care navighează în scopuri științifice. Vasele particulare nu se confiscă.

— Vas pașnic? Dar asta ce este? Și spunînd acestea, austriacul arătă micul tun care se afla la prora și servea pentru semnalizări și salve. Acesta tun!

Truhanov zîmbi.

— Tot vas pașnic, — continuă austriacul, — poate fi înarmat, poate face debarcări de trupe, poate duce încărcătură de război, poștă militară. Vas pașnic trebuie luat, nu se poate făcut nimic!

— N-aș putea vorbi cu comandantul crucișătorului?

— Dumneavoastră știi și vorbiti nemțește?

— Nu, dar știu franțuzește și englezește.

— Bun! Mergem la crucișător.

Ofițerul șopti ceva camaradului său, apoi coborî împreună cu Truhanov în barcă, ce porni repede spre crucișător. Celălalt ofițer și marinarii înarmați rămaseră pe „Steaua Polară".

Kaștanov, care știa bine limba germană, intră în vorbă cu ofițerul; acesta răspundea bucuros la întrebări și informă pe pasageri despre evenimentele principale ce duseseră în iulie 1914 la izbucnirea războiului european. Timpul trecu pe nesimțite pînă la înapoierea lui Truhanov. El se întoarse cu doi ofițeri și cu alți cîțiva marinari neînarmați.

— Vom debarca pe țărmul Kamciatkăi, spuse el. Să mergem în cabine și să ne facem bagajele, pînă ce „Steaua Polară" va ajunge sub escortă la țărm. Vasul va fi confiscat cu întreaga sa încărcătură.

In cabină, îndată ce scăpă de austrieci, care rămaseseră să comande pe punte, Truhanov istorisi tovarășilor săi cele ce urmează:

— Comandantul crucişătorului mi-a confirmat spusele ofiţerului. La început, după ce s-a sfătuit cu ajutorii săi, avea de gînd să ne ia prizonieri. Trebuie să vă spun că vorbesc şi înţeleg foarte bine germana, dar am ascuns înadins acest lucru, ca să aflu ce vor hotărî ei în privinţa noastră. Astfel că am aflat că au provizii puţine şi că au pus ochii pe rezervele noastre. Prizonierii n-ar însemna pentru ei decît cîteva guri de hrănit în plus. Deşi unul din ajutorii comandantului stăruia să ia cu ei măcar pe cei care nu au împlinit încă patruzeci şi cinci de ani, buni, deci, pentru serviciul militar, adică pe toţi în afară de mine, comandantul a reuşit însă să-l liniştească, spunîndu-i că pînă ce noi o să ajungem din Kamciatka la Moscova, războiul se va termina fără îndoială prin înfrîngerea Rusiei şi a Franţei. Aşadar, — urmă Truhanov, — au hotărît să ne debarce pe toţi şi să ne îngăduie să luăm cu noi numai hainele necesare, ceva provizii şi banii ce aparţin fiecăruia, rămînîndu-le însă casa expediţiei. Această casă şi restul lucrurilor vor fi confiscate.

— Cum, şi toate colecţiile, toate rezultatele expediţiei noastre? exclamă Papocikin revoltat.

— Da, absolut totul! Fireşte că o să ascundem prin buzunare jurnalele, dar fotografiile, craniile, pieile de animale, ierbarele şi celelalte va trebui să le lăsăm aici. Ne-au făgăduit că toate vor ajunge la Viena în perfectă stare şi ne vor fi înapoiate după terminarea războiului.

— Dacă în drum spre Viena nu vor fi scufundaţi de vreun submarin francez sau rusesc, ori de o mină! observă Borovoi indignat.

— Tot ce se poate! continuă Truhanov. Mai ales că şi Anglia a intrat în război...

— Intr-un cuvînt, expediţia este jefuită, ca şi atunci cînd furnicile ne-au furat totul, zise cu un zîmbet amar Makşeev.

— Ar exista, poate, o şansă, ca să ne luăm lucrurile înapoi, spuse Truhanov. Din cele cîteva cuvinte

pe care le-au schimbat, am ghicit că au o bază prin apropiere. Cred că această bază se află pe insulele Comandore, din direcţia de unde a venit încoace crucişătorul. „Steaua Polară" o vor duce într-acolo. Cînd vom sosi la Vladivostok, vom informa vasele noastre de război şi ele vor distruge baza austriecilor.

— Cine ştie cînd vom ajunge acolo!

— În orice caz, asta este singura noastră şansă. Şi acum, să ne facem bagajele.

Fiecare se duse în cabina lui. „Steaua Polară" mergea cu toată viteza spre Kamciatka, escortată de crucişător; ţinta ei era Ust-Kamciatsk, prima aşezare omenească de pe ţărmul mării, la nord de Petropavlovsk. Curînd, năpăstuiţii pasageri se adunară pe punte cu bagaje şi boccele. Austriecii controlară destul de sumar bagajele, fără a umbla prin ele şi fără a scotoci buzunarele călătorilor. În felul acesta, Makşeev reuşi să-şi salveze aurul pe care îl ascunsese în chimirul lat de piele al căutătorilor de aur, în formă de săculeţ lung şi îngust. Ducînd aproape douăzeci de kilograme, inginerul se mişca anevoie, dar caltaboşul cu aur pe care-l purta la brîu era bine ascuns sub cuhleancă, iar austriecii nu se mirară de mişcările neîndemînatice ale acestui pasager. Colecţiile şi întregul avut al expediţiei, ambalate de mult în lăzi pentru a fi transportate pe calea ferată, fură predate cu inventar austriecilor. Se înţelege că exploratorii nu le povestiră nimic despre meleagurile cercetate de expediţie.

— Am străbătut Ciukotka şi am iernat pe insula Wrangel, spuse Truhanov, ofiţerului, care lua în primire lucrurile. Acesta dădu din cap cu compasiune şi zise :

— Tatăl meu fost expediţie polară la Ţara lui Franz Iosef, pe coverta austriacă „Tegetthof". Aţi citit, probabil, nu?

— O, da! zîmbi Truhanov.

Spre seară, cele două vase se opriră în dreptul unei lungi limbi de nisip, la gura rîului Kamciatka. Ceva mai departe se afla un cătun de pescari. Bagajele şi

pasagerii fură urcaţi la repezeală în trei bărci şi duşi pe ţărm. Igolkin şi căpitanul porniră îndată spre cătun, în căutarea vreunui mijloc de locomoţie. Ceilalţi rămaseră şi priviră cu amărăciune cum bărcile fură ridicate pe bord, pentru ca apoi cele două vase să se întoarcă şi să pornească în larg cu toată viteza. În amurg, înainte ca ceilalţi să se fi înapoiat cu calul găsit, singurul din cătun, vasele se mistuiră în întuneric.

Întrucît nu aveau nici un mijloc de transport, călătorii noştri fură siliţi să rămînă zece zile în Ust-Kamciatsk. Puţinii locuitori de pe malul rîului Kamciatka erau foarte ocupaţi cu pescuitul, căci începuse migraţiunea de toamnă a peştelui, şi niciunul din ei nu se îndura să lase baltă această muncă ce oferă oamenilor şi cîinilor hrană pentru toată iarna, ca să ducă numeroasa expediţie în luntre împotriva curentului. Numai Igolkin, care se grăbea să ajungă la Petropavlovsk, unde se afla soţia sa, îl luă pe Generalu şi porni la drum: el avea asupra sa o scrisoare către guvernator, în care Truhanov informa autorităţile despre capturarea „Stelei Polare", despre baza militară inamică de pe insulele Comandore, şi cerea ajutor.

La sfîrşitul lunii august, o goeletă japoneză de pescari aruncă ancora la Ust-Kamciatsk. Căpitanul se învoi, în schimbul unei sume mari de bani, să ducă în Japonia pe toţi călătorii. Ca să facă loc pentru pasageri, goeleta trebui să lase aici o parte din încărcătură.

Călătoria, care dură trei săptămîni, nu fu de loc plăcută. Unii se instalară pe punte, alţii în cală, între butoaiele cu peşte. Mîncau ca şi japonezii — peşte, orez şi ceai. Vasul se legăna bine de tot, iar ceaţa, ploile şi furtunile se ţineau lanţ. În apropierea insulelor Curile, în timpul unei furtuni, fură cît p-aci să naufragieze pe recifuri. Japonezii încercară să-i debarce în golful Patienţii, sub pretextul că Sahalinul Japonez face parte şi el din Japonia, şi se învoi să-i

ducă mai departe numai contra unei sume de bani în plus.

La Wakkanai, situat în partea de nord a insulei Hokkaido, cea mai nordică insulă japoneză, pasagerii, istoviți, părăsiră din proprie inițiativă goeleta, întrucît de aici puteau ajunge în portul Hakodate pe calea ferată, care era un mijloc de transport mai rapid și mai comod.

De la Hakodate, situat la extremitatea sudică a insulei, aproape la aceeași latitudine cu Vladivostokul, legătura cu acest oraș era destul de regulată. După o serie de interogatorii și formalități, datorită faptului că și Japonia intrase în război alături de Antantă, un vas poștal rapid îi duse pe toți la Vladivostok.

Mare fu uimirea călătorilor cînd, apropiindu-se de chei, văzură ancorată în radă, printre alte vase, „Steaua Polară" cu o santinelă pe punte. Se informară la repezeală, și aflară că guvernatorul Kamciatkăi, care primise scrisoarea lui Truhanov, dar nu dispunea de vase destul de mari ca să atace crucișătorul austriac, înștiințase prin radio Vladivostokul. Un crucișător rapid plecase îndată spre insulele Comandore, unde găsi „Steaua Polară"; dar vasul austriac apucase să se facă nevăzut.

Comandantul portului, care le dădu toate aceste informații, comunică și o veste tristă exploratorilor noștri, dornici să-și redobîndească colecțiile. „Steaua Polară" fusese jefuită de austrieci. Ei luaseră colecțiile, echipamentul, proviziile, chiar și mobilierul, precum și piesele mai prețioase ale mașinilor, așa încît vasul trebui să fie remorcat. El nu putea naviga înainte de a fi reparat, și Truhanov fu nevoit să accepte propunerea departamentului marinei ca pînă la terminarea războiului vasul să servească drept navă de semnalizare.

Cu inima îndurerată, exploratorii luară expresul siberian și plecară spre patrie. După ce cumpăniră îndelung situația, hotărîră să nu sufle nici un cuvînt despre Plutonia pînă nu se va sfîrși războiul; nădăjduiau toți că în curînd se va încheia pacea și-și vor redobîndi colecțiile și fotografiile. Pentru moment

însă, cu ce ar fi putut dovedi ei, în afară de propriile lor mărturii, existența Plutoniei, cu toate minunățiile ei, și posibilitatea de a pătrunde în acest ținut? Orice om cu mintea sănătoasă ar fi considerat relatările lor ca o pură fantezie, socotindu-i ori mincinoși, ori nebuni.

Dar războiul a durat cîțiva ani, apoi a venit revoluția și alte evenimente... Au trecut zece ani. Membrii expediției s-au răzlețit; unii dintre ei au căzut pe front, alții au murit. Colecția și documentele au dispărut. Truhanov, care s-a înapoiat la observatorul său de pe Munku-Sardîk, unde trăiește ca un pustnic, nu mai nădăjduiește să dea de urma lor.

Din întîmplare, în mîinile autorului au căzut jurnalul și desenele aparținînd unuia dintre membrii dispăruți ai expediției. Cartea de față a fost scrisă pe baza acestor materiale.

POSTFAȚA

Citind descrierea acestei extraordinare călătorii în adîncul pămîntului, a peripeţiilor celor şase îndrăzneţi exploratori şi a descoperirilor făcute de ei în lumea subterană, unii dintre cititorii tineri sînt ispitiţi să creadă că toate cele povestite aci s-au petrecut aievea.

Autorul a primit de la cititorii „Plutoniei" numeroase scrisori, în care este întrebat cu toată seriozitatea de ce nu se trimit noi expediţii pentru explorarea acestei lumi subterane, sau de ce n-a fost regăsită şi studiată deschizătura pierdută între gheţurile Arctice, care duce în străfundurile pămîntului. Unii dintre cititori se interesează de soarta lui Truhanov — iniţiatorul expediţiei, ca şi de a celorlalţi exploratori.

Iată de ce, în postfaţa noii ediţii a „Plutoniei", autorul socoteşte necesar să explice că această expediţie în Plutonia nu a avut loc şi nici n-ar fi putut avea loc, deoarece nicăieri în Arctica şi, în genere, pe glob, nu există o deschizătură prin care oamenii să poată coborî în străfundurile pămîntului. Deşi craterele vulcanilor sînt nişte canale care pătrund mai mult sau mai puţin adînc în scoarţa pămîntului, craterele vulcanilor activi sînt pline de lavă topită sau de gaze asfixiante, iar cele ale vulcanilor stinşi sînt astupate cu lavă răcită.

De aceea este neverosimil cunoscutul roman al lui Jules Verne „O călătorie în centrul pămîntului", în care un grup de exploratori coboară în adîncuri prin craterul unui vulcan din Islanda şi ies din nou la suprafaţă, pe o plută, prin craterul unui alt vulcan din Marea Mediterană. În acest roman, lumea subterană este prezentată extrem de superficial.

Cînd am scris „Plutonia", m-am străduit să fac cunoscută cît mai exact cititorilor natura din perioadele geologice trecute, plantele şi animalele din acele timpuri îndepărtate, dînd mate-

rialului expus forma atrăgătoare a unui roman ştiinţifico-fantastic. În acest scop m-am folosit de o ipoteză discutată cu toată seriozitatea în literatura ştiinţifică din străinătate cu mai bine de o sută de ani în urmă, ipoteză care a avut numeroşi adepţi. Aceştia susţineau că globul pămîntesc ar avea în interior o cavitate, că adîncurile lui sînt luminate de un astru mic şi totodată sînt populate. În capitolul „O discuţie ştiinţifică", această ipoteză este expusă amănunţit şi Truhanov, fireşte, o apără. Dar ştiinţa a respins-o demult şi, cu toate că deocamdată nu ştim exact în ce stare se află miezul pămîntului, este sigur însă că nu există un astru sub pămînt şi nici vreo deschizătură care să ducă în adîncuri. Totuşi autorul a socotit această ipoteză mai potrivită pentru un roman ştiinţifico-fantastic decît craterul vulcanului din romanul lui Jules Verne.

Autorul nădăjduieşte că ediţia de faţă a „Plutoniei" va fi un îndemn pentru tinerii sovietici de a se interesa mai îndeaproape de geologie şi că ea va contribui la atragerea unor noi forţe în munca de studiere a acestei ştiinţe interesante, de explorare a adîncurilor, a bogăţiilor fosile şi a rămăşiţelor de animale şi plante dispărute. Aceste forţe sînt necesare pentru dezvoltarea neîncetată a ştiinţei sovietice despre pămînt, despre istoria planetei noastre.

Exploratorii şi savanţii ruşi au descoperit în diferite regiuni ale întinsei noastre patrii nenumărate locuri unde se află rămăşiţe ale florei şi faunei dispărute. Trebuie să menţionăm descoperirea profesorului V. P. Amalitki, care a găsit numeroase fosile de reptile — carnivore şi ierbivoare — din Permian în nisipurile roşii de pe malurile Dvinei de Nord; osemintele găsite acolo sub formă de schelete întregi au fost expuse la Muzeul Paleontologic din Moscova. Academicianul A. A. Borisiak a descoperit în depunerile terţiare din regiunea Turgai rămăşiţele celui mai mare mamifer ierbivor, care a fost denumit indricoter, după numele balaurului din basme, Indric. În Siberia de Nord, savanţii ruşi au găsit cadavre de mamut, păstrate neatinse cu pielea, blana şi măruntaiele lor în depunerile glaciare cvaternare. În Mongolia, eu am descoperit în depunerile din deşertul Gobi un dinte de rinocer, ceea ce dovedeşte că în depresiunile din această întinsă regiune nu a fost odinioară o mare, cum cred savanţii străini. În ultimii treizeci de ani, expediţiile care au studiat depresiunile deşertului Gobi din Asia Centrală au găsit în depunerile de aici o faună foarte bogată: broaşte

țestoase, amfibii, reptile, mamifere și păsări din diferite epoci ale Cretacicului și Terțiarului, precum și trunchiurile unor copaci uriași; aceasta înseamnă că în acele perioade depresiunile nu aveau înfățișarea unui pustiu sau a unui semipustiu, ca în ziua de azi. Aci existau numeroase lacuri și păduri, cu o faună și o floră variată. A. M. Kriștofovici a descoperit pe malurile Amurului rămășițele unei reptile uriașe din Cretacic, care astăzi este o podoabă a Muzeului Geologic din Leningrad. În muzeele multor universități și institute geologice din Uniunea Sovietică pot fi văzute rămășițe de animale inferioare, de corali, moluște, echinoderme, crustacee, de frunze, scoarțe și trunchiuri de plante de diferite vîrste geologice, strînse de savanții sovietici.

CUPRINS

	Pag.
Din partea editurii sovietice	5
Cuvînt înainte	6
O propunere neașteptată	9
Consfătuirea de la Moscova	11
La drum	17
Țara colinelor fumegînde	20
Strîmtoarea Behring	26
În căutarea pămîntului necunoscut	30
Țara lui Fridtjof Nansen	
Peste munții Russki	39
Un coborîș fără sfîrșit	43
Poziția inexplicabilă a soarelui	60
Tundra polară	63
Dîmburile mișcătoare	66
Un oaspete nepoftit	72
Scrisoarea lui Truhanov	81
Țara luminii eterne	85
Gropari nepoftiți	90
La vale pe rîul Makșeev	94
Vînarea vînătorului	99
Aventura de pe deal	104
Pilot fără voie	109
Furtuna tropicală	116
Movila mișcătoare	121
Se stinge Pluton	129
Reptile monstruoase și păsări ciudate	135
Brîul de bălți și lacuri	143
Marea Reptilelor	153
Traversarea Mării	159
Milioanele și miliardele lui Makșeev	164

Pag.

Pădurea de Equisetacee . . 169
Reptile carnivore şi ierbivore . . 175
Văgăuna Pterodactililor . . 178
Prădaţi fără milă . . . 189
Pe urmele jefuitorilor . 195
Regii naturii în Jurasic . . . 201
Cum s-ar putea pătrunde în furnicar . 207
În inima pustiului negru 211
În craterul satanei . 218
Vulcanul se trezeşte 223
Sfîrşitul furnicarului 231
Cu bărcile spre vest 236
Supramonştrii . . 241
Brulotul lui Kaştanov . 246
Lupta cu furnicile . . 252
Incendierea furnicarului . . . 258
O nouă expediţie în inima ţinutului 262
Poznele lui Mormăilă . 268
La ananghie . 276
Spre răsărit . . 286
Urma misterioasă . 291
În iurta părăsită . 295
În căutarea captivilor 300
Eliberarea prizonierilor 305
Atacaţi de sălbatici . 310
Viaţa în captivitate . 315
Din nou în iurtă . 320
Peste gheţuri . . . 324
O discuţie ştiinţifică . 325
Epilog 338
Postfaţă 349

Nr. 2339

Redactor de carte: M. Westfried
Tehnoredactor: R. Adrian
Corector: I. Lefter

Dat în lucru: 5.03. 1956. Bun de tipar: 10.04. 1956. Tiraj: 21.050 broşate şi 3050 cartonate pe hîrtie tipar de 52 grm² ex. bros. şi semipelină de 65 grm² ex. cart. Format: 135×210.—Com. edit. 1662. Coli de edit. 18,10. Coli tipar: 22,25. A. 0507—Ed. Isa. Clasificarea zecimală pt. bibliotecile mici 55—R.

Tiparul executat sub comanda Nr. 9825 de Tipografia Editurii C. C. S. Str. Pitagora Nr. 16, Bucureşti—R. P. R.